

Södertälje
kommun

Granskningshandling

Framtid Södertälje

Översiktsplan 2050

Vår vision för Södertälje 2050

År 2050 är Södertälje en attraktiv, trygg och hälsosam plats att bo i, flytta till och besöka. Näringslivet blomstrar och kommunen är välkänd för miljömässig och fossilfri utveckling, för lärande och innovation.

Staden, tätorterna och landsbygderna med sina unika kvaliteter, i kombination med vårt strategiska läge i regionen, har lockat fler att bosätta sig här. Stadskärnan har vuxit och utvecklats till en ännu mer levande, grön och inbjudande plats med handel, kultur och mötesplatser vid vattnet.

Genom värdeskapande utveckling har vi ökat tryggheten i våra stadsdelar, i form av insatser i den fysiska miljön och med en mer jämlik tillgång till kultur, idrott och service. Det finns flera och nya bostadsformer att välja på, den sociala sammanhållningen är starkare, och utmaningar som trångboddhet, hemlöshet och arbetslöshet har minskat.

Även tätorterna Ekeby-Tuna-Sandviken, Järna, Mölnbo och Hölö har växt i takt med lokala behov, och landsbygderna har utvecklats varsamt. Att bo och verka utanför staden är ett attraktivt alternativ, och de areella näringarna och den lokala matproduktionen spelar en viktig roll i vår beredskap.

Vi har förbättrat tillgängligheten för gående och cyklister, minskat restiderna för kollektivtrafiken inom kommunen och i regionen, och minskat bilberoendet.

Södertälje är klimatpositivt och i samspel med naturen. Med starkt fokus på biologisk mångfald och klimatanpassning bygger vi en hållbar framtid och välbefinnande för alla.

Det är hit vi ska – så hur tar vi oss dit?

Framtid Södertälje **Översiktsplan 2050**

Granskningshandling

Läs granskningshandlingen och se alla kartor digitalt på www.sodertalje.se/oversiktsplan

Innehållsförteckning

INLEDNING	6
Framtid Södertälje – Översiktsplan 2050	8
Mål för samhällsbyggandet	12
Utvecklingsinriktning	14
Genomförande och kontinuerlig översiktsplanering	24
 ALLMÄNNA INTRESSEN	 29
Arkitektur och gestaltning	30
Bostäder	36
Klimatanpassning	40
Kultur och fritid	44
Kulturmiljö	48
Natur och vatten	56
Näringsliv, handel och kompetensförsörjning	68
Risk, hälsa och säkerhet	76
Social sammanhållning och trygghet	84
Tekniska försörjningssystem	90
Trafik och mobilitet	104

LOKALA UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

116

Södertälje stad

120

Södertälje stadskärna 122

De nordvästra stadsdelarna 128

De sydvästra stadsdelarna 134

De nordöstra stadsdelarna 140

De sydöstra stadsdelarna 144

Södertälje landsbygder och kommunalar

150

Den stadsnära landsbygden 152

Enhörna kommunal 158

Järna kommunal 162

Vårdinge-Mölnbo kommunal 168

Hölö-Mörkö kommunal 172

RIKSINTRESSEN

176

KONSEKVENSER AV FÖRSLAGET

202

Inledning

Utsikt över Södertälje stad och det omgivande landskapet. Foto: Pontus Orre

Framtid Södertälje – Översiktsplan 2050

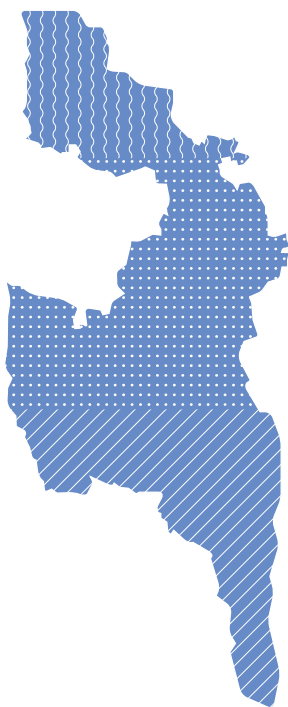
Framtid Södertälje – Översiktsplan 2050 vägleder beslut om bebyggelse och mark- och vattenanvändning i Södertälje kommun. Den visar hur befintliga resurser tas till vara och vilka nya värden som ska skapas för invånare och besökare. Planen är ett verktyg för en långsiktigt hållbar utveckling av staden, tätorterna och landsbygderna, med sikte på år 2050. Den ger en gemensam riktning för alla som arbetar med samhällsbyggandet i kommunen och skapar beredskap för framtida förändringar.

Översiktsplanens roll i kommunens styrsystem

Enligt plan- och bygglagen ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som antas av kommunfullmäktige och som speglar den politiska viljan. Planen ska vara lätt att förstå och användbar för både professionella aktörer och privatpersoner. Även om översiktsplanen inte är juridiskt bindande, måste avvikelser från den kunna motiveras.

Framtid Södertälje – Översiktsplan 2050 redovisar en god beredskap för nya bostäder, verksamhetsmark, offentlig och kommersiell service, samt nödvändig infrastruktur. Den identifierar även värdefulla natur- och kulturvärden som behöver värnas. Parallellt har en hållbarhetsbedömning gjorts som beskriver planens miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser.

Översiktsplanen är vägledande för alla kommunens nämnder och bolag och ligger till grund för beslut om vidare planering och bygglov. Den visar hur miljökvalitetsnormer följs samt vägleder vid tillståndsprövning enligt miljöbalken. Planen redovisar också hur riksintressen och kommunens allmänna intressen – som bostäder, natur- och vattenmiljöer samt tekniska försörjningssystem – ska tillgodoses och utvecklas. Översiktsplanen utgör även underlag för Mål och budget, där de kommunala nämndernas och bolagsstyrelsernas investeringar och prioriteringar för de kommande tre åren fastställs.

Vägen till en ny översiktsplan

En tidigare version av denna handling var ute på samråd sommaren 2024. Då fick myndigheter, regioner, kommuner, företag, organisationer och invånare möjlighet att lämna synpunkter. Kommunens bemötanden och eventuella ändringar redovisas i den samrådsredogörelse som bifogas.

Under granskningstiden, 19 juni–30 september 2025, finns åter möjlighet att lämna synpunkter. Efter granskningen tas ett granskningsutlåtande fram där inkomna synpunkter och eventuella förändringar redovisas.

Efter granskningsskedet kan endast mindre justeringar göras innan ärendet går vidare för antagande i kommunfullmäktige. Antagandebeslutet kan endast överklagas om formella fel begåtts i processen eller om annan instans än kommunfullmäktige antagit planen. Överklagandetiden är tre veckor från det att beslutet anslås.

Vid antagande föreslås att Framtid Södertälje – Översiktsplan 2050 ersätter den nu gällande översiktsplanen (2013) samt de fördjupade översiktsplanerna för Järna (2014) och Ytterenhörna (2009).

Regionala och mellankommunala frågor i planeringen

Södertälje har ett strategiskt läge i Stockholm-Mälarenregionen, tack vare goda kommunikationer, ett starkt näringsliv och god offentlig service. Södertälje har både stad och landsbygder och gränsar till åtta andra kommuner: Strängnäs, Ekerö, Salem, Botkyrka, Nynäshamn, Trosa, Gnesta och Nykvarn, samt ligger i skärningspunkten mellan Stockholms län och Sörmland. De regionala och mellankommunala frågorna är av stor vikt för den hållbara samhällsutvecklingen, socialt, miljömässigt och ekonomiskt. Kommunen samverkar med både Region Stockholm och Region Sörmland, samt inom samarbetet Östra Mellansverige – ett nätverk av större städer i sju regioner. Kommunen är också en aktiv part i Södertörnssamarbetet – ett samarbete mellan åtta kommuner i södra Stockholmsregionen – och andra mellankommunala tematiska samarbeten.

De viktigaste regionala och mellankommunala intressena för Södertälje kommun redovisas nedan i en tematisk gruppering.

Mellankommunala relationer

- Utbyggnad som påverkar omgivande kommuner
- De regionala stadskärnorna Flemingsberg, Kungens kurva-Skärholmen, Haninge centrum och Stockholms centrum

Kommunikationer

- Regionala cykelstråk
- Kollektiva förbindelser till Mälarenregionen, främst Sörmland, och till övriga regionala stadskärnor
- Järnvägar, motorvägar, farleder i Mälaren/Östersjön och Södertälje sluss
- Gods- och logistikområden

Natur, kultur och fritid

- Den regionala grön- och blåstrukturen
- Landskapsbildsskydd
- Regionala vandrings-, cykel-, kanot-, och skridskoleder och dylikt
- Jord- och skogsbruk och fiskevatten

Teknisk försörjning

- Regionalt prioriterade vattenresurser, vattenskyddsområden, reservvatten, nödvatten
- Tekniska försörjningsanläggningar: kraftvärmeverk, värmeverk, vattenverk och avfallsanläggning
- Tekniska försörjningssystem: elnät, fjärrvärmenät och VA-ledningar
- Masshantering

Miljö kvalitetsnormer för luft och vatten

- Luftkvalitet och miljö kvalitetsnormer
- Vattenförekomster och -status, avrinningsområden och miljö kvalitetsnormer

Översiktsplanen och RUFS 2050

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS 2050) är vägledande för länets kommuner. I denna är Södertälje stad en av åtta regionala stadskärnor. Dessa ska vara attraktiva, klimatsmarta och resurseffektiva områden som lockar boende, företag och besökare, och som ökar konkurrens- och attraktionskraften i hela Stockholmsregionen.

Översiktsplanens inriktning stämmer i huvudsak överens med RUFS 2050 vad gäller bebyggelsestruktur, grönstruktur och transportsystem. Fokus ligger på bebyggelseutveckling i kollektivtrafikhöga lägen, att värna värdefulla natur- och kulturmiljöer, och främja hållbara transporter.

Den regionala bebyggelsestrukturen indelas efter läge, tillgänglighet med kollektivtrafik, bebyggelsestyp och utvecklingspotential. Genom att koncentrera ny bebyggelse, service och ett lokalt näringsliv till regionalt prioriterade lägen, till exempel vid landsbygdsnoder och serviceorter, skapas förutsättningar för en levande landsbygd med bra kollektivtrafikförsörjning och ett bättre utbud för både offentlig och kommersiell service.

Ekeby och Tuna är serviceorter och enligt översiktsplanen tätorter tillsammans med Sandviken. Dessa föreslås utvecklas med kompletterande bebyggelse. Mölnbo, utpekad som landsbygdsnod, föreslås utvecklas för att öka underlaget för resor med pendeltåg och för service. Hölö är utpekad som en serviceort, men i och med planerat regionaltågstopp enligt länsplan 2050 föreslås Hölö utvecklas till en landsbygdsnod. Tätorternas utveckling är viktig för att skapa underlag för service i själva orterna samt i de omgivande landsbygderna. Två utpekade utredningsområden för bostadsbebyggelse, Underås samt Järna grus- och bergtäkt, avviker från bebyggelsestrukturen i RUFS 2050. Motiven för utveckling behandlas i kapitlet Lokala utvecklingsmöjligheter.

Samtidigt som översiktsplanen tas fram pågår en revidering av RUFS 2050. Eftersom den nya regionala planen, RUFS 2060, ännu inte är fastställd, har kommunen inte kunnat förhålla sig till den. Nödvändiga justeringar av översiktsplanen kommer att hanteras i samband med den planeringsstrategi som antas under mandatperioden 2026–2030.

Mål för samhällsbyggandet

Översiktsplanens mål beskriver vad kommunen vill uppnå med samhällsbyggandet till år 2050. Målen är vägledande för utvecklingen i hela kommunen och beskriver ambitionerna för att möta behoven hos en växande befolkning och ett expanderande näringsliv, med hänsyn till planeten och vår närmiljö.

Målen har tagits fram med kommunens styrdokument som grund. Också internationella mål, som Agenda 2030, och nationella och regionala mål och planer, som Sveriges Miljömål och Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUF 2050) har beaktats, liksom ny lagstiftning inom området. Syftet är en effektiv styrning mot en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar kommun.

Agenda 2030

Målen i Agenda 2030 antogs av FN:s medlemsländer och visar vägen mot en hållbar utveckling globalt. Det är däremot på lokal nivå inom länder, regioner och kommuner som stora delar av arbetet med målen utförs i praktiken. De globala målen är integrerade i *Mål och budget*.

Attraktiva, trygga och hälsosamma livsmiljöer

Alla invånare ska ha tillgång till attraktiva, trygga och hälsosamma livsmiljöer, oavsett var i kommunen man bor.

Södertälje kommun ska vara en välkomnande och attraktiv plats att bo i, flytta till och besöka, med en levande och trygg stad och livskraftiga tätorter och landsbygder.

Alla invånare ska känna trygghet, vara säkra och kunna röra sig i kommunen på ett hållbart, trevligt och trafiksäkert sätt. Det ska vara lätt att välja gång-, cykel- och kollektivtrafik, och bilberoendet ska minska.

Staden, tätorterna och landsbygderna ska ha god luftkvalitet, minskat buller och vara utformade så att alla invånare kan göra hälsosamma val.

En socialt sammanhållen och jämlik kommun

Samhällsbyggandet ska bidra till ökad gemenskap, och till en rättvis och jämlik tillgång till samhällets resurser för alla invånare.

Det ska finnas bra bostäder och bostadsmiljöer, natur och vatten, en tillgänglig utbildnings- och arbetsmarknad och god offentlig och kommersiell service. Södertälje ska vara en plats där människor trivs och utvecklas, och där det finns ett rikt kultur-, fritids- och idrottsliv. Barn och unga ska prioriteras för att få sina behov tillgodosedda, med goda uppväxtvillkor och möjlighet till personlig utveckling.

Den ofrivilliga segregationen inom boende, skola och offentliga rum ska motverkas, och därför minska. Utbudet på bostadsmarknaden ska vara varierat och i alla prissegment för att tillgodose invånarnas behov. Trångboddhet och hemlöshet ska minska. Kommunens skolor, parker, torg och andra offentliga rum ska främja möten mellan olika samhällsgrupper.

Kommunens invånare, näringsliv och organisationer ska kunna delta aktivt i samhällsplaneringen, för ett socialt sammanhållet och jämlikt Södertälje.

Robusta samhällen och ekosystem

Södertälje kommun ska ha friska och giftfria mark- och vattenmiljöer, ren luft och robusta ekosystem med en rik biologisk mångfald. De ekologiska spridningssambanden ska stärkas lokalt och regionalt. Det ska finnas goda förutsättningar för ekosystemtjänster att bidra till välfärd och livskvalitet.

Den civila beredskapen och de samhällsviktiga verksamheterna i kommunen ska vara robusta, för att klara risker och kriser. Skyfall, värmeböljor och höjda vattennivåer ska hanteras med klimatanpassningsåtgärder för att motverka risker för människors hälsa, natur, bebyggelse och infrastruktur. Dricksvattnets kvalitet och tillgång, liksom varsam förbrukning, ska kontinuerligt säkerställas.

Klimat- och energiomställning i framkant

Södertälje kommun ska snabbare minska utsläpp av växthusgaser, och på sikt vara en klimatpositiv kommun. Innovativa metoder för att binda och lagra koldioxid i naturen och i tekniska anläggningar ska utvecklas och användas. Energianvändningen ska effektiviseras och kommunen ska bidra till en hållbar energiförsörjning i regionen.

Klimatpåverkan från bygg-, fastighets- och transportsektorerna ska minska. Behoven av resor ska minska och transportsektorn ska effektiviseras och elektrifieras. Fler ska kunna välja hållbara resor genom gång-, cykel- och kollektivtrafik, och genom samnyttjande av fordon. Det ska finnas effektiva förbindelser för arbetspendling och transporter både lokalt och inom Stockholm-Mälardalenregionen. Södertälje ska vara ett hållbart nav för gods och logistik i Norden och Europa.

Kommunen ska bidra till omställning till ett mer cirkulärt samhälle och göra det enklare för invånare och företag att fatta hållbara beslut. Företag med cirkulära affärsmodeller och tydliga hållbarhetsmål ska kunna etablera sig i kommunen.

En nod för lärande, arbete och innovation

Södertälje stad ska öka sina förutsättningar som livskraftig regional stadskärna, med det strategiska läget i Stockholm-Mälardalenregionen och som hamnstad. Näringslivet, med den betydande och konkurrenskraftiga exportindustrin och många småföretag, ska få ännu bättre förutsättningar att möta framtidens behov och kunna bidra till lokal, regional och nationell tillväxt.

Andelen invånare med egen försörjning ska vara god. Utbildningsutbudet och kompetensförsörjningen inom kommunen och regionen behöver matchas mot framtida behov inom näringslivet och den offentliga sektorn. Restiderna mellan hem, arbete och utbildning ska kortas med en väl utbyggd transportinfrastruktur lokalt och regionalt. Samverkan mellan näringsliv, universitet, offentlig sektor och civilsamhällets aktörer ska vara stark och bidra till att Södertälje kommun är en katalysator för innovativa och hållbara lösningar, nationellt och internationellt.

Utvecklingsinriktning

Utvecklingsinriktningen beskriver hur samhällsbyggandet ska bidra till att uppnå översiktsplanens mål. Den består av fyra vägledande strategier som illustreras i tillhörande kartor med den övergripande utvecklingen för bebyggelse, natur och friluftsliv samt kommunikationer i Södertälje stad, tätorterna och landsbygderna.

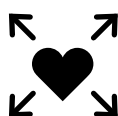
Koncentrera utvecklingen till befintliga bebyggelseområden

Södertälje kommun ska växa hållbart genom att prioritera utveckling i redan bebyggda områden. Genom att förtäta och effektivisera markanvändningen minskar behovet av att exploatera jordbruksmark och värdefulla natur- och kulturmiljöer. Samtidigt utnyttjas och stärks befintlig infrastruktur, kollektivtrafik och service. Vi ska också använda befintliga byggnader mer effektivt och flexibelt, genom ombyggnation och samnyttjande där det är möjligt.

Nybyggnation ska i första hand tillkomma inom eller i anslutning till kommunens prioriterade bebyggelseområden: Södertälje stad samt tätorterna Ekeby-Tuna-Sandviken, Järna, Mölnbo och Hölö. Här ska det finnas en variation av funktioner som bostäder, arbetsplatser, service, grönska och mötesplatser.

Landsbygderna ska utvecklas genom varsamma kompletteringar inom eller nära befintlig bebyggelse. Möjligheten att bo och verka på landsbygden ska fortsatt vara god och traditionella landsbygdsnärningar ska främjas.

Utvecklingen av nya verksamheter ska främst koncentreras till kommunens prioriterade verksamhetsområden: Almnäs, Moraberg, Södertuna och Södertälje hamn. Dessa områden ska ha god tillgång till kollektivtrafik, framkomlighet för tunga transporter och säker elförsörjning, för att stärka näringsliv och handel.

Samverka för värdeskapande utveckling

All utveckling av byggnader och miljöer ska utgå från platsens unika karaktär, grundas i en tydlig arkitektonisk idé, och bidra med lokala värden som ökar Södertälje kommuns attraktivitet.

Vi ska skapa attraktiva, trygga och hälsosamma boendemiljöer och offentliga miljöer, och arbeta brottsförebyggande. En god balans av samhällsservice och stadskvaliteter i form av trivsamma gaturum, grönområden och mötesplatser ska finnas i kommunens alla delar. Vi ska också eftersträva en likvärdig tillgång till kultur, idrott och fritidsaktiviteter.

Kommunens prioriterade områden för värdeskapande utveckling är inom och i anslutning till Brunnsäng, Fornhöjden, Geneta, Hovsjö, Lina, Ronna, Saltskog och Västra Blombacka. Till dessa områden bör kommunala investeringar och resurser riktas för att möjliggöra önskad utveckling.

Områdenas långsiktiga attraktivitet kan också säkerställas genom kompletterande nybyggnation och andra tillägg i områdenas direkta närhet. Det kan i sin tur bidra till stärkt offentlig och kommersiell service och det lokala föreningslivet behov. Vi stärker målpunkter i områdena, och säkerställer goda förbindelser för gång-, cykel- och kollektivtrafik till stadskärnan, närliggande områden och till arbetsplatser. Vi ser också till behovet av renoveringar och bättre belysning. Platssamverkan och andra insatser som uppmuntrar till samvaro, ökad trygghet och trivsel ska främjas.

Vi utvecklar även Södertälje stadskärna i flera nya riktningar, bland annat över kanalen, för att göra den till en mer levande, attraktiv och inkluderande mötesplats för besökare och invånare från hela kommunen. Övriga centrumbildningar i kommunen är också viktiga att stärka som mötesplatser.

Stärk sambanden inom kommunen och med omvärlden

Södertälje kommun ska hänga ihop – fysiskt, socialt och funktionellt. Genom att stärka befintliga kopplingar och skapa nya för resor, transporter och möten – såväl lokalt, regionalt som internationellt – kan vi överbrygga barriärer, utveckla näringslivet, minska segregation och bidra till en mer tillgänglig, inkluderande och hållbar kommun.

Vissa stadsdelar i Södertälje stad är idag avskilda från varandra på grund av statlig infrastruktur och av stora verksamhetsområden. Dessa barriärer ska överbryggas genom ny bebyggelse, förbättrade grönstråk, trygga gång- och cykelvägar och genom att skapa nya mötesplatser för kultur, fritid och idrott i strategiska lägen. På så sätt knyts stadsdelar och människor närmare varandra.

Kommunen ska verka för hållbara och effektiva resor och transporter i samverkan med regionala och nationella aktörer. Det handlar bland annat om attraktivare kollektivtrafik för arbetspendling och en överflyttning av godstransporter till sjöfart och järnväg. Södertälje är en urban nod utmed det Transeuropeiska transportnätet (TEN-T) och ska stärka sin roll i den storregionala godshandlingen och som arbetsmarknadsnod.

Följande infrastrukturförbättringar är därför prioriterade:

- En förbättrad järnvägsförbindelse mellan Södertälje och Stockholm
- En ny passage under Södertälje kanal för bil- och busstrafik
- Tvetaleden för hållbara och effektiva godstransporter mellan Almnäs och Södertälje hamn/E4

Stadsdelar och viktiga målpunkter i Södertälje stad ska knytas ihop genom att gator blir mer stadsmässiga och gröna. I dessa stråk ska attraktivitet och god framkomlighet prioriteras för gång-, cykel-, kollektiv- och nyttotrafik. Det lokala gång- och cykelnätet ska förtätas och kopplas samman med regionala cykel- och kollektivtrafikstråk, för att underlätta hållbara resor inom och utanför kommunen.

Även tätorter, byar och viktiga målpunkter på landsbygderna ska integreras i gång- och cykelnätet, i linje med kommunens och regionens gång- och cykelplaner. Kollektivtrafiken ska utvecklas och förstärkas, och där det saknas tillräckligt antal resenärer ska alternativa lösningar som anropsstyrd trafik och nya mobilitetstjänster främjas.

Utveckla i samspel med natur och klimat

Genom att utveckla grönstrukturen stärker vi den biologiska mångfalden och vår klimatanpassning, och förbättrar invånarnas hälsa och livskvalitet. Vi ska hushålla med resurser och arbeta cirkulärt i både stora och små sammanhang.

För att stärka ekosystem och biologisk mångfald ska den gröna infrastrukturen innehålla olika naturtyper, vara tillräckligt stor och vara sammanhängande lokalt och regionalt. Vi undviker eller minimerar negativ påverkan på värdefulla grönområden, och om påverkan är oundviklig ska kompensation ske i närområdet eller på annan lämplig plats.

Vi bevarar parker och grönområden som är viktiga för rekreation, hälsa och kulturmiljö. Dessa miljöer ska vara tillgängliga, tillräckligt stora, ha en god ljudmiljö och främja både vila och möten. Genom gröna stråk med mötesplatser och aktiviteter kopplas grönområdena ihop och tillgängligheten förbättras.

Naturreservat, regional grönstruktur och kommunens utpekade områden för natur och friluftsliv har höga ekologiska och rekreativa värden, och ska värnas och utvecklas. I stadsutvecklingen ska särskild hänsyn tas till stadstallskogar och åsbarrskogar, som är viktiga spridningssamband både lokalt och regionalt.

För att möta klimatförändringarna ska vi bygga på rätt plats, skapa robusta miljöer och prioritera naturbaserade lösningar. Mångfunktionella grönytor och hög krontäckning hjälper till att hantera dagvatten, skyfall och värmeböljor, samtidigt som det skapar attraktiva stadsmiljöer.

För att minska klimatpåverkan ska vi arbeta förebyggande genom att minska avfall och öka återbruk, reparation och återvinning. Vi ska även öka andelen lokal, fossilfri och planeringsbar energiproduktion. Utöver kraftvärme ska förutsättningarna för mer solenergi utredas.

Plats för parkour, dans, skejt och klättring i Södertälje stadskärna. Foto: Pontus Orre

Teckenförklaring: Utvecklingsinriktning för kommunen

Bebyggelse

Prioriterat bebyggelseområde

Prioriterat verksamhetsområde

Sammanhängande bebyggelse

Natur och friluftsliv

Regional grönstruktur och naturreservat

Utredningsområde för natur och friluftsliv

Stadsnära grönt samband

Grönområde

Jordbruksmark

Vatten

Kommunikationer

Strategiskt samband för cykel- och/eller kollektivtrafik

Befintlig järnväg

Ostlänken

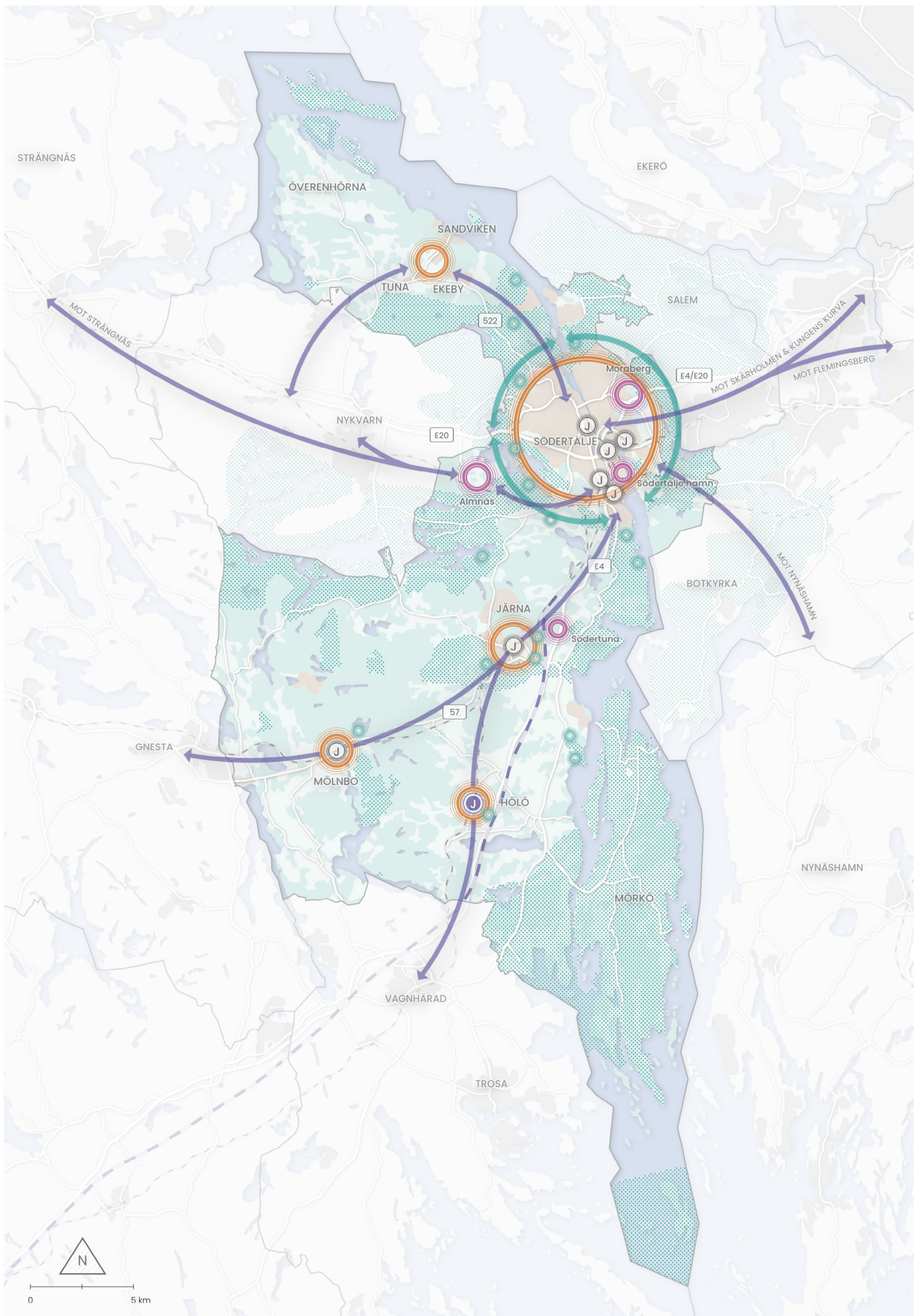
Befintlig järnvägsstation och viktig bytespunkt

Ny järnvägsstation och viktig bytespunkt

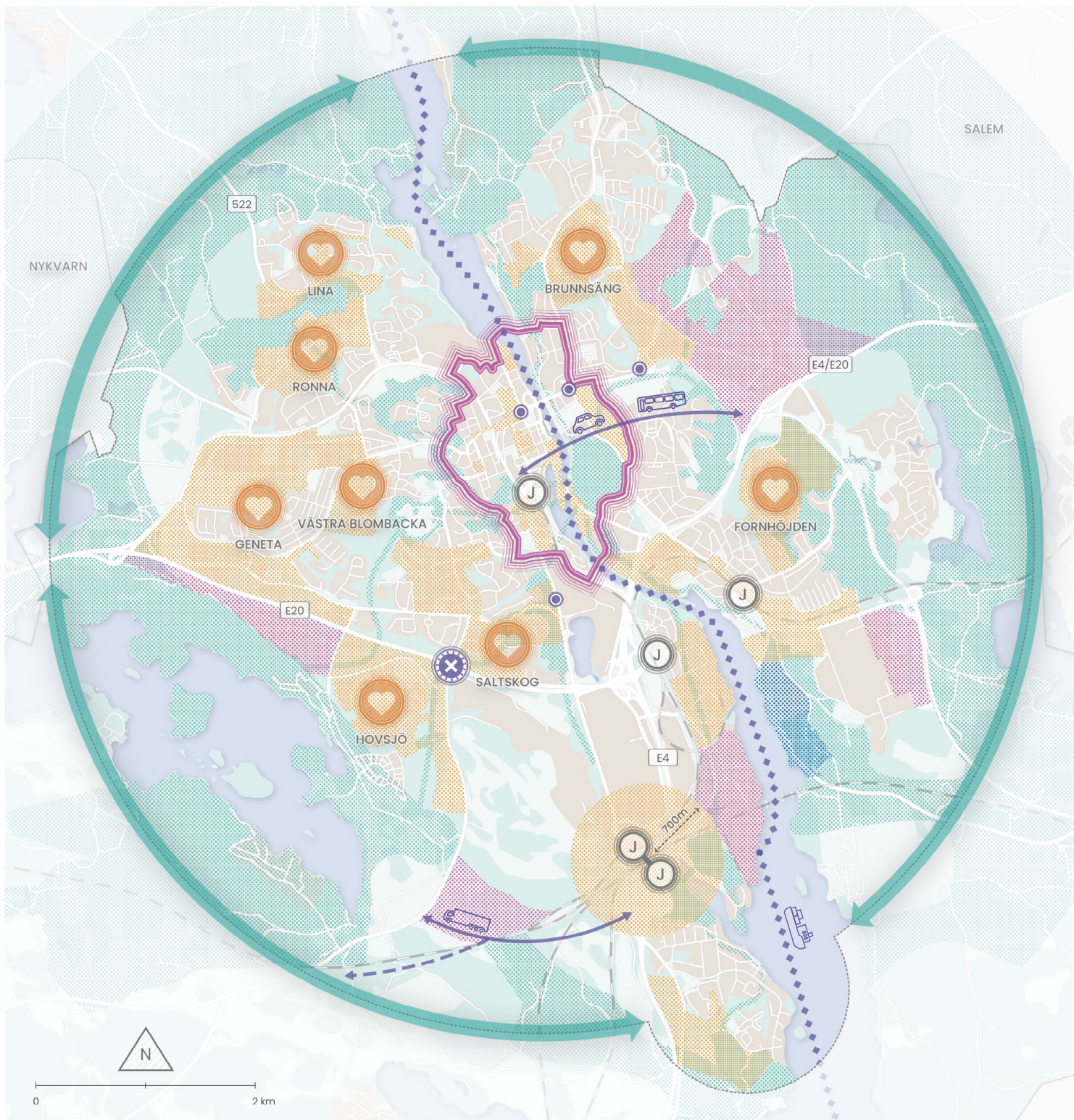

Övergripande vägnät

Teckenförklaring: Utvecklingsinriktning för Södertälje stad

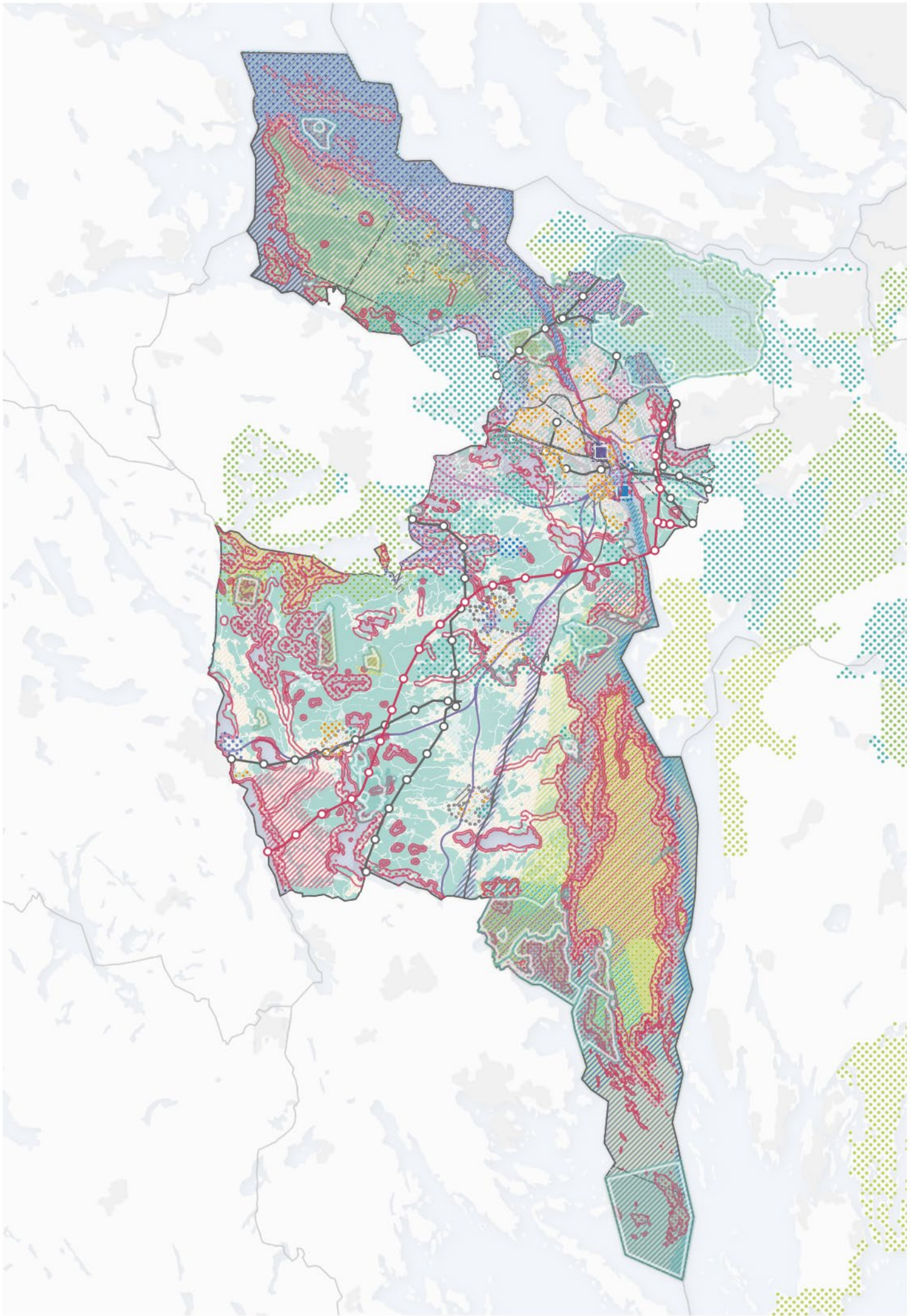
Bebyggelse		Kommunikationer	
	Stor utvecklingspotential för mångfunktionell bebyggelse, grönska och offentliga rum		Farled
	Stor utvecklingspotential för verksamheter och industri		Ny passage under Södertälje kanal
	Stor utvecklingspotential för tekniska anläggningar		Tvetaleden (etapp 1)
	Sammanhängande bebyggelse		Tvetaleden (etapp 2)
	Prioriterat område för värdeskapande utveckling		Viktig bytespunkt för kollektivtrafik
	Stadskärnan växer över kanalen		Trafikplats Hovsjö
Natur och friluftsliv			Befintlig järnvägsstation och viktig bytespunkt
	Stadsnära grönt samband		Befintlig järnväg
	Regional grönstruktur och naturreservat		Vägnät
	Grönområde och park (trädbeklädd)		
	Jordbruksmark, grönområde och park (öppen mark)		
	Vatten		

Mark- och vattenanvändningskarta

Kartan på motstående sida visar samtliga hänsyns- och utvecklingslager som finns i den fullständiga mark- och vattenanvändningskartan.

För att kunna tända och släcka alla lager individuellt, se den digitala kartan på [**www.sodertalje.se/oversiktsplan**](http://www.sodertalje.se/oversiktsplan)

Genomförande och kontinuerlig översiktsplanering

Framtid Södertälje – Översiktsplan 2050 visar beredskapen för utbyggnad av bostäder, samhällsservice och mark för näringsliv, men den styr inte själva utbyggnadstakten. En balansering av samhällsbyggnadsprojekten behöver ske i relation till rådande konjunktur och marknadsförutsättningar. Översiktsplanens genomförande ger upphov till långsiktiga investeringar som också kan innebära löpande och långvariga driftskostnader för kommunen. Det kräver därför stor noggrannhet och konsekvensbedömning inom kommunkoncernen beträffande investeringsförmåga och prioriteringar av exploaterings- och utbyggnadsprojekt. En långsiktig investerings- och utbyggnadsplanering är alltså nödvändig för att kunna väga olika satsningar mot varandra och säkerställa bästa möjliga hållbara utveckling i Södertälje.

Ställningstaganden som berör investeringsprocessen sker också löpande utifrån behovsanalyser kopplade till andra styrdokument, som *Mål och Budget*, *Planeringsstrategi*, *Handlingsplan för bostadsförsörjning* och *Vattentjänstplan*.

Fördjupad översiktsplan

Ger en mer detaljerad bild än den kommuntäckande översiktsplanen. Den vägleder utvecklingen i större nybyggnads- eller omvandlingsområden, till exempel i en avgränsad del av staden, en hel tätort eller ett större område på landsbygden. Planen tas fram genom en demokratisk process och ska skickas ut på samråd och granskning innan antagande i kommunfullmäktige.

Aktiv samverkan och delaktighet som framgångsfaktor i samhällsbyggandet

Översiktsplanering sker genom en kontinuerlig process som är kopplad till utredning, efterföljande planering, reglering av mark och lovhantering. Översiktsplaneringens genomförande i Södertälje kräver aktiv samverkan och samordning av parallella processer inom hela kommunkoncernen. Val av planinstrument och tillvägagångssätt varierar beroende på geografiskt område och den utveckling som planeras. Det kan handla om strategiska markförvärv, framtagande av en fördjupad översiktsplan, program till detaljplan, detaljplan, bygglov eller olika former av upplåtelse av mark.

Berörda bolag och kontor ska involveras tidigt i samhällsbyggnadsprojekten för att säkerställa att olika allmänna intressen balanseras på ett hållbart sätt. Samverkan bidrar till att offentliga verksamheter som vård och omsorg, särskilda boenden och förskolor och skolor lokaliseras ändamålsenligt i förhållande till nya bostäder, och att verksamheternas behov säkerställs i den fysiska planeringen. Samverkan kan också bidra till god ekonomisk resurshushållning när nya bostäder och verksamheter utvecklas i takt med utbyggnaden av offentlig service och teknisk infrastruktur, och när vi identifierar möjligheter till samlokalisering utifrån verksamheternas krav och behov. Samhällsbyggandet ska bidra med förutsättningar så att offentlig service som kollektivtrafik, teknisk infrastruktur, skolor och hemtjänst kan hålla hög kvalitet och erbjudas på ett kostnads- och resurseffektivt sätt.

Södertäljes strategiska läge i Stockholm-Mälardalenregionen innebär att kommunens utveckling både påverkar och påverkas av den regionala utvecklingen. Genomförandet av översiktsplanen är därför beroende av regionala och nationella planeringsprocesser, och kräver fortsatt god samverkan med grannkommuner, myndigheter, näringsliv och andra regionala aktörer.

En kontinuerlig dialog, kunskapsutbyte och effektiva processer med byggaktörer och andra intressenter är också viktigt för ett hållbart byggande och en tillräcklig byggtakt. Även den fortsatta dialogen med näringslivet och akademien är avgörande för ett innovativt samhällsbyggande med social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.

I Södertälje ska vi utveckla långsiktiga samarbetsformer för att tidigt tillvarata den lokala kunskap som invånare, civilsamhälle och företag har. Insyn och delaktighet i samhällsplaneringen är därför viktigt.

Genom olika former av medborgardialoger och digitala verktyg kan fler grupper inkluderas, särskilt de som annars ofta är underrepresenterade i samhällsplaneringen, som barn och unga, personer med utländsk bakgrund och personer med funktionsnedsättning.

Proaktiv planering och strategiskt markägande

Södertälje kommun ska vara en aktiv och konkurrenskraftig aktör i samhällsbyggandet. All planering och allt genomförande ska präglas av hållbarhet och god resurshushållning. Vid utveckling av kommunal mark ska kostnadskalkyler tas fram tidigt och investeringsbehov planeras långsiktigt.

Tillgång till mark är avgörande för att möta en växande kommuns behov. Marken är grunden i utvecklingsprocessen som leder till nya bostäder, arbetsplatser, skolor, infrastruktur och grönområden. Kommunens markägande ska stödja genomförandet av översiktsplanen och andra strategier och politiska beslut.

Ibland behöver kommunen stärka sitt markinnehav i strategiskt viktiga lägen för att säkra önskad utveckling. Det kan handla om mark i olika stadier av förädlingskedjan – råmark, potentiell utvecklingsbar mark, och redan planlagd mark med färdiga bygggrätter. Varje potentiellt förvärfv ska bedömas utifrån läge, pris, utvecklingspotential och kommunnytta. I andra fall kan privata aktörer vara bättre lämpade att driva utvecklingen. Ofta sker det i samverkan.

Kommunens markreserv ska förvaltas effektivt för att ge kommunen en långsiktig avkastning, bland annat genom olika former av upplåtelser av marken. Det kan också vara aktuellt att sälja mark om det stärker kommunens möjlighet att förvärva annan mark i strategiska lägen där det är särskilt viktigt att ha rådighet. Det viktiga är att kommunens fastighetsportfölj i sin helhet är balanserad.

Exploateringsverksamheten har över tid genererat goda ekonomiska resultat. En stor markreserv har möjliggjort exploatering som gett intäkter till kommunens investeringar i infrastruktur och samhällsfastigheter. Utan den skulle sådana satsningar i större utsträckning ha behövt finansieras via skattekollektivet.

Program

Underlättar detaljplanering i områden med en eller flera detaljplaner. Programmet anger gemensamma mål och förutästämmingar, och används särskilt vid komplexa projekt med många intressenter och motstridiga intressen. Det ger möjlighet att tidigt belysa olika alternativ och samordna lösningar. Programmet ska skickas ut på samråd.

Detaljplan

Reglerar hur mark och vatten får användas och hur bebyggelse ska utformas. Kommunen avgör oftast när en detaljplan behövs, men ibland krävs det enligt plan- och bygglagen. Den ger ramar för bygglovsprövning och är juridiskt bindande.

Bygglov

Krävs vid nybyggnation, tillbyggnad eller ombyggnad. Beslutet ska baseras på översiktsplanen, och eventuella program och detaljplaner. I processen fastställs byggnadens utformning.

Markanvisning – ett styrmedel för hållbar stadsutveckling

Kommunalt markägande ger möjlighet att stimulera fler aktörer att delta i samhällsbyggandet och att styra mot en mer hållbar utveckling. Genom markanvisningar kan kommunen tydliggöra ambitioner och krav på gestaltning, hållbarhet och genomförande, och välja byggherrar utifrån dessa kriterier.

En markanvisning innebär att en exploatör under en begränsad tid, vanligtvis två år, får ensamrätt att förhandla med kommunen om att köpa och utveckla en specifik fastighet.

Viktiga kriterier i kommunens markanvisningar är:

- Kvalitet och hållbarhet
- Konkurrens
- Variation
- Genomförbarhet

Kommunens *Riktlinjer för markanvisningar och försäljning av kommunal mark* beskriver processen, kraven och villkoren för anvisningar i detalj.

Effektiv lokalförsörjning

Kommunen ska erbjuda ändamålsenliga lokaler för samhällsservice – skolor, omsorg, kultur, fritid och idrott – på ett långsiktigt, hållbart och kostnadseffektivt sätt. När befolkningen växer ökar både kraven på befintliga verksamheter och behovet av nya lokaler. Kommunen ska både tillgodose framtida behov genom nybyggnation, och säkerställa att det befintliga beståndet ses över, renoveras eller ersätts.

Kommunens lokalförsörjningsprocess skapar förutsättningar för en samordnad och strukturerad planering av kommunens lokal- och investeringsbehov. Planer för detta tas fram årligen i bred samverkan. Lokalförsörjningsprocessen kopplar både till översiktsplaneringen och till handlingsplanen för bostadsförsörjning, för att skapa en effektiv planering och för att stödja behovsanalys, prioritering och genomförande av projekt.

Uppföljning och planeringsstrategi för en aktuell översiktsplan

För att bedöma översiktsplanens aktualitet och främja en kontinuerlig översiktsplanering ska översiktsplanen följas upp regelbundet. Syftet med uppföljningen är att beskriva vad som hänt sedan översiktsplanen antogs, hur väl efterföljande planering och utveckling har följt översiktsplanens mål, strategier och planeringsinriktningar, och hur planeringsförutsättningar förändrats.

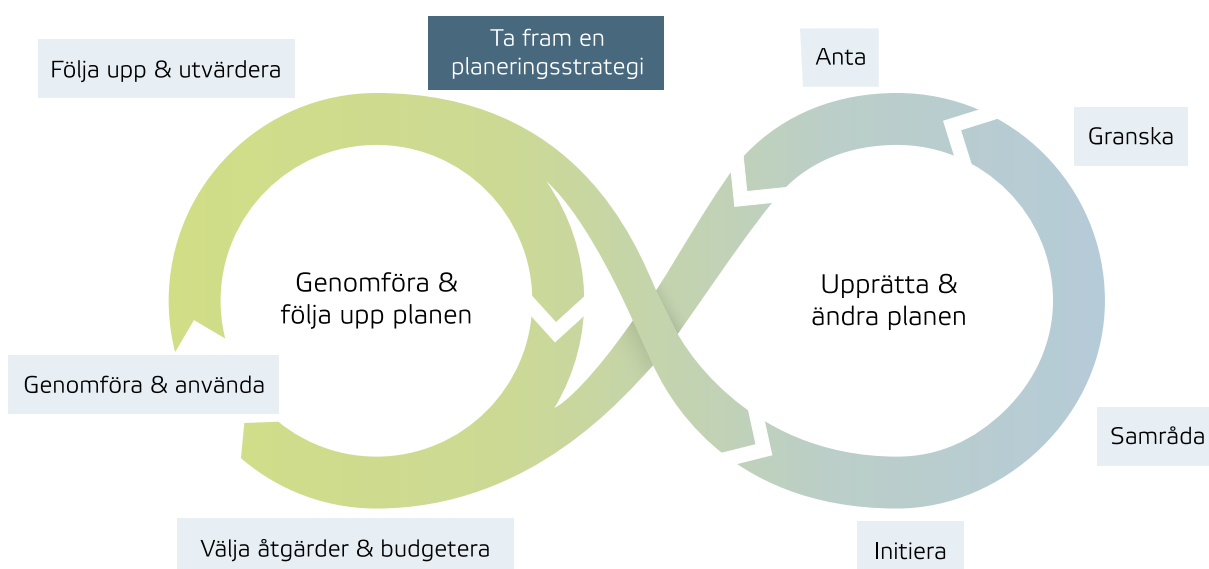
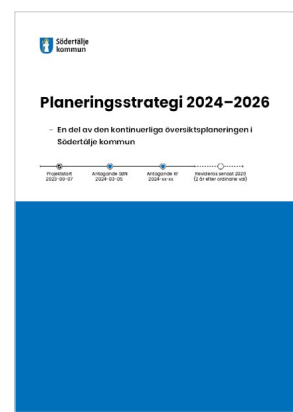
Baserat på uppföljningen ska en så kallad planeringsstrategi beslutas senast två år efter ordinarie val. Den bör tas fram tidigt under mandatperioden, helst redan under det första halvåret. Planeringsstrategin är ett lagstadgat dokument och ersätter tidigare krav på aktualitetsprövning.

Planeringsstrategin innebär ingen ändring av översiktsplanen. Den anger vad kommunen ska fokusera på i planeringen under mandatperioden. Den kan också identifiera delar av översiktsplanen som inte längre är aktuella, eller som behöver revideras till följd av förändrade planeringsförutsättningar.

Samspelet mellan planeringsstrategin och andra processer kopplade till översiktsplaneringen ska stärkas. Det gäller till exempel framtagandet av *Handlingsplan för bostadsförsörjning*, *Vattentjänstplan*, investerings- och lokalförsörjningsplaner, och andra kommunövergripande styrdokument. Eftersom planeringsstrategin också fungerar som underlag till arbetet med *Mål och Budget*, stärks kopplingen mellan översiktsplanens långsiktiga inriktning och de politiska prioriteringar som styr kommunkoncernens arbete varje mandatperiod.

Läs mer i kommunens **Planeringsstrategi**.

Process för den kontinuerliga översiktsplaneringen.
(Boverket, PBL Kunskapsbanken, www.boverket.se)

Allmänna intressen

Arkitektur och gestaltning

Arkitektur och gestaltning spelar en avgörande roll för en hållbar samhällsutveckling med attraktiva och trygga livsmiljöer som främjar social hållbarhet. Nya stadsdelar, byggnader, parker och platser ska utformas med respekt för befintliga natur- och kulturvärden samtidigt som de ska bidra med nya kvaliteter. Södertälje kommun ska ligga i framkant, vara innovativ och hitta nya, miljövänliga sätt att bygga på i staden, i tätorterna och på landsbygderna.

Planeringsinriktning:

- Med hjälp av arkitektur ska vi stödja värdeskapande utveckling för att Södertälje ska vara en bra plats att bo, vara verksam i och besöka.
- Varje samhällsbyggnadsprojekt ska bidra till att stärka Södertäljes unika karaktärer och till ökad attraktivitet, trygghet och folkhälsa. Såväl offentliga rum som torg, gator, parker, broar och kajer och byggnader ska vara väl gestaltade och förankrade i en tydlig arkitektonisk idé.
- Kommunens eget byggande och förvaltande ska vara föredömligt när det gäller arkitektonisk kvalitet och innovationskraft, hållbarhetsaspekter, resurshushållning och klimatpåverkan.
- Alla arkitektoniska tillägg och förändringar i staden, tätorterna och på landsbygderna ska ske med hänsyn till den specifika platsens förutsättningar och natur- och kulturmiljövärden.
- Enprocentregeln ska tillämpas vid ny-, till- och ombyggnation för att öka och tillgängliggöra konsten och kulturnärvaron i hela kommunen.
- Befintliga byggnader ska nyttjas så länge som möjligt och renovering prioriteras före ombyggnad. Lokaler och mark ska samnyttjas i så stor utsträckning som möjligt för att hushålla med mark och kommunala investeringar, samt med materiella resurser för underhåll. För att öka cirkulärt byggande och hållbar förvaltning ska återbruk av byggmaterial främjas vid både ny- och ombyggnad.
- Nya byggnader ska vara energieffektiva och flexibla. Vid nybyggnation ska material som är hållbart producerade, återvinningsbara och med låg klimatpåverkan alltid övervägas. Nybyggnation bör främst ske på eller i anslutning till redan ianspråktagen mark.
- Södertäljes rika bestånd av såväl befintlig som ny arkitektur med hög kvalitet ska lyftas fram för att öka kunskapen, intresset och stoltheten om de platsspecifika värdena. Ett arkitekturpris och en stadsutställning kan bidra till detta.
- Extra höga ambitioner på samskapande, arkitektonisk kvalitet, innovationskraft och hållbarhet i alla aspekter ska ställas på nyckelprojekt i strategiska lägen.

Arkitekturens roll

Arkitektur i Södertälje omfattar alla av människan skapade miljöer – offentliga rum, byggnader, landskap och anläggningar. Arkitekturen sätter ramarna för livet i såväl staden och tätorterna som på landsbygderna. Hur den byggda miljön och landskapet är utformade har betydelse för upplevelsen av trygga och attraktiva miljöer. Samhällsbyggandet kan användas aktivt för att motverka segregation och ohälsa och för att främja gröna samband. Därför är utformningen av nya arkitektoniska tillägg, både i helhet och i detalj, och förvaltningen av befintliga byggnader och offentliga rum i hela kommunen, en viktig demokratifråga. Det handlar om tillgången till kvaliteter i vardagslivet i hemmet, parken, torget, affären, arbetsplatsen, skolan och gatan men också om tillgången till kultur, idrott, rekreation och nöjesliv.

Arkitekturen kan även bidra till att skapa platsidentitet och stolthet över en plats, vilket i sin tur bidrar till ökad gemenskap och trygghet. Arkitekturen är också avgörande för att orientera sig och kunna se olika uttryck och tidsepoker i staden, tätorterna och landsbygderna. Det är därför nödvändigt med höga gestaltungs- och hållbarhetsambitioner och ett värdeskapande förhållningssätt hos alla aktörer som är en del av samhällsbyggandet i olika skeden och skalor i Södertälje kommun.

Arkitekturen ska bidra till en hållbar livsmiljö

Arbetet med arkitektur och gestaltning i Södertälje ska främja en attraktiv och trygg livsmiljö för alla invånare och besökare i hela kommunen. Tillkommande bebyggelse ska bidra till att forma nya stadsrum, överbrygga barriärer, öka den upplevda tryggheten och komplettera det geografiska området med till exempel bostäder eller verksamheter. Intentionen ska vara att all ny arkitektur och ombyggnation ska bidra till god folkhälsa och främja ekologiska samband och ny teknik för en hållbar klimatomställning. Våra offentliga miljöer, parker och platser utformas alltid utifrån platsens unika egenskaper och förutsättningar, men ska också prioritera tillgänglighet och vara välkomnande för så många som möjligt i vårt samhälle. Särskild hänsyn ska tas till behov hos barn, äldre och personer med funktionsnedsättning.

En gestaltningsidé och omsorg om platsen skapar mervärden

Södertälje har en mångfald av arkitektur som präglas av det unika läget med stadens närhet till Södertälje kanal och landsbygdernas närhet till Mälaren och Östersjön.

Arkitekturen representerar uttryck från olika tider och funktioner och många byggnader och offentliga rum har höga konstnärliga och kulturhistoriska värden, samt kontakt med natur och vatten. När nya byggnader, miljöer och platser utvecklas skapas våra framtida kulturmiljöer. Nya byggnader och platser ska utformas i samklang med omgivande bebyggelse och landskap och bidra till ökad hållbarhet.

I kommunens **Arkitekturstrategi** framgår att byggprojekt ska ha en god arkitektonisk idé som präglar helheten och tillföra kvaliteter i alla skalor.

All ny- och ombyggnation ska grunda sig på en utförlig analys av såväl plats som kontext, oavsett om det är i staden, tätorterna eller på landsbygderna. I samhällsbyggandet ingår det att utreda och skapa förståelse för hur föreslagna förändringar påverkar den befintliga miljön, livet på platsen och Södertäljes attraktivitet. Alla samhällsbyggnadsprojekt i Södertälje, privata som offentliga, ska presentera en tydlig och hållbar idé utifrån platsens förutsättningar. Hänsyn ska tas till områdets befintliga bebyggelse, grönstruktur, skala, formspråk, material, färgpalett och kulturhistoriska värden.

Förutom att tillgodose behov av till exempel fler bostäder eller arbetsplatser ska ny bebyggelse även bidra positivt till utvecklingen av livsmiljön i hela området. Samhällsbyggnadsprojekt ska redovisa funktionen på platsen, men också se helheten och visa hur bebyggelsen bidrar till det övergripande stads- eller landskapssammanhanget.

Kommunens eget byggande och förvaltande ska vara föredömligt när det gäller arkitektonisk kvalitet, innovationskraft för hållbarhet och förekomst av konst.

Attraktiva offentliga rum som bidrar till möten

De offentliga rummen binder samman bebyggelsen och kommunens olika delar. Det är på gator, torg, parker och lek- och idrottsplatser som en stor del av interaktionen mellan människor och aktiviteter sker. Det offentliga rummet har betydelse för bland annat hälsa, känsla av sammanhang och ekosystemtjänster. Med hjälp av grönska i olika former bidrar vi till bättre akustik och renare luft samtidigt som vi på ett hållbart sätt hanterar och fördröjer dagvatten och skyfall.

Offentliga miljöer ska vara väl omhändertagna, flexibla och robusta så att de fungerar under alla årstider, över dygnet, till vardags och vid evenemang. Kommunens ansvar i detta är stort vilket ger en möjlighet att formulera ambitioner och krav i dialog med andra aktörer.

Alla parter i samhällsbyggandet har tillsammans ett ansvar i det offentliga rummet, där varje enskild byggnad och del bidrar till den helhet som vi med stolthet ser som våra gemensamma rum. Vi ska ha en gemensam förståelse och målbild som vi formar stad och landskap utifrån. Den gemensamma målbilden, med hållbarhet och människa i fokus, ligger till grund när vi förvaltar och utvecklar Södertälje till en ännu mer attraktiv plats.

Innovation, hållbart byggande och hållbar markanvändning

Södertälje kommun ska ligga i framkant för hållbart byggande i staden, tätorterna och på landsbygderna. Innovativa aktörer och entreprenörer, både kommunbaserade och externa, bör därför bjudas in till att utveckla nya idéer, metoder, verktyg och arbetssätt. Kommunen ska uppmuntra pilotprojekt och tillfällig, utforskande arkitektur, och skapa miljöer som lockar innovatörer. Vi ska använda arkitekturtävlingar och innovationsupphandlingar i större utsträckning, för att få fram flera alternativa lösningar och kunna välja det förslag som bäst stödjer den önskade utvecklingen. Det stimulerar också samtalet om arkitektur med alla aktörer i ett tidigt skede.

Byggsektorn är den del av samhället som genererar näst mest avfall, efter gruvsektorn. Det är därför viktigt att arbeta aktivt med att förebygga uppkomsten av avfall och nyttja befintliga byggnader så länge som möjligt och i första hand rusta upp och bygga om vid behov. När nybyggnation behövs måste vi göra rätt från början och minimera byggavfallet under såväl byggnation som förvaltning. Genom smarta materialval går det att välja material som går att reparera istället för att slänga, exempelvis träfönster. Vi behöver även utveckla nya insamlingsmetoder för bygg- och rivningsavfall. Energieffektiva byggnader ska eftersträvas, både vid nybyggnation och genom energieffektivisering av äldre byggnader.

Genom att samnyttja lokaler och ytor för olika ändamål uppnås en effektiv markanvändning och en minskad resursanvändning från byggnation och underhåll av byggnader. Samnyttjande av lokaler och platser kan exempelvis handla om att skolor är öppna för föreningar under kvällstid och helger, att parkeringsplatser utnyttjas under dygnets alla timmar och delas mellan boende och verksamheter. Parker och skolgårdar bör utformas med multifunktionella ytor där exempelvis idrottsplaner kan användas som skyfallsytor. Dagvattenanläggningar som också är rekreative miljöer är ett annat exempel på detta.

Södertäljes arkitektur ska lyftas fram

Södertälje har idag en representation av 1900-talsarkitektur i världsklass, och likaså kulturhistoriskt värdefulla byggnader från betydligt längre tillbaka i tiden. Arbetet med att kontinuerligt utveckla detta byggnadsarv, och gestaltningen av nya byggnader, offentliga rum och platser som torg, parker och strandpromenader, ska stärkas.

Genom att lyfta fram det platsunika i Södertälje tillsammans med sådant vi redan framhäver som innovation, företagande, natur- och kulturvärden, kan vi skapa ytterligare intresse och nyfikenhet kring platsen och locka fler boende, besökare och företagare.

Att införa ett nytt arkitekturpris och arrangera en stadsutställning kan stärka stoltheten över platsen. Samtidigt kan det bidra till ökad kvalitet i samhällsbyggandet och vara en möjlighet att visa upp vår kommun på nationell nivå. Att arbeta med nyckelprojekt är en annan möjlighet. Nyckelprojekt är strategiskt utpekade samhällsbyggnadsprojekt där kommunen har särskilt höga ambitioner för gestaltning, hållbarhet och innovation. I dessa projekt kan det även finnas högre ambitioner för till exempel medskapande genom dialoger och workshops. Syftet är att skapa en samsyn och förståelse med byggaktörer och invånare kring projektets unika värden, förutsättningar och resultat.

Samskapande för en hållbar utveckling

Invånare, byggaktörer, förvaltare, fastighetsägare, arkitekter, tjänstepersoner och politiker är alla del i utvecklandet av ny och befintlig arkitektur. I Södertälje finns en tradition av aktivt samskapande mellan kommun, näringsliv, forskning, civilsamhälle och invånare. Som ett led i att stärka kommunens unika platsidentitet och hållbarhetsarbete ska den dialogen utvecklas och utnyttjas ännu bättre när vi skapar ny arkitektur och tar hand om befintliga miljöer. Cirkulärt byggande och utvecklande ska vara ett självklart inslag i samhällsbyggandet. Återbruk av byggmaterial kan ge rivna byggnader nytt liv och en chans att fortsätta vara en del av Södertäljes historia. Arkitektur ska vara en samlande kraft i vår hållbara samhällsutveckling.

Nytt möter gammalt i Södertälje Science Park. Foto: Anders Bobert

Bostäder

Trygga och hållbara bostäder är en förutsättning för att en plats ska utvecklas och växa och för att dess invånare ska må bra. Södertälje ska växa i takt med regionen och därför erbjuda goda, hälsosamma boendemiljöer som motsvarar efterfrågan och behov. Kommunen kan, och ska, därför styra bostadsbyggandet genom sitt markinnehav och genom Telge Bostäder, som har i uppdrag att skapa goda bostäder till rimliga kostnader genom förvaltning och utveckling. Så värnar vi om Södertäljes attraktionskraft för både nuvarande invånare och för de som vill flytta hit.

Planeringsinriktning

- Nybyggnation av bostäder som matchar behoven hos olika hushåll ska bidra till att skapa en ökad blandning och balans av olika bostadsstorlekar, hustyper och upplåtelseformer i hela kommunen.
- Vi ska möjliggöra byggandet av fler småhus och markbostäder med egen uteplats.
- Det kommunala markinnehavet samt de kommunala bostads- och fastighetsbolagen ska bidra till en proaktiv bostadsförsörjning som motverkar segregation.
- Vi ska tillgodose behovet av ungdomsbostäder och studentbostäder, vård- och omsorgsboenden, LSS-boenden och andra typer av bostäder för personer med särskilda behov.
- Kommunen ska främja alternativa sätt att bygga och bo, som till exempel byggemenskaper, kollektivboenden och generationsboenden.
- Samverkan inom kommunkoncernen för att minska hemlöshet och ofrivillig trångboddhet ska stärkas, bland annat genom inrättandet av en bostadsförsörjningsgrupp.

Vi säkerställer ett tillräckligt bostadsbyggande

För att Södertälje ska utvecklas och växa behövs tillräckligt många bostäder för både nuvarande invånare och för de som vill flytta hit. Kommunen ska växa i takt med regionen och erbjuda goda, hälsosamma boendemiljöer. Södertälje har stor potential att attrahera nya invånare, särskilt bland arbetspendlare från Stockholmsregionen och Sörmland, men det kräver att bostadsutbudet motsvarar efterfrågan och behov.

Bostadsbyggandet är konjunkturkänsligt, och för att möta bostadsbehovet över tid behöver vi eftersträva en jämn och tillräckligt hög byggtakt. Tider med lågkonjunktur bör användas för planering och förberedelser så att byggandet kan påskyndas när ekonomin vänder. Kommunen behöver också ha en god strategisk planeringsberedskap med en blandning av bostadsprojekt i olika storlekar och upplåtelseformer, både i staden och i kommundelarna.

Kommunen kan styra bostadsbyggandet genom sitt markinnehav och genom Telge Bostäder, som har i uppdrag att skapa goda bostäder till rimliga kostnader genom förvaltning och utveckling. Telge Bostäder ska agera proaktivt, oavsett konjunkturläge. Dessutom ska kommunen genom Telge Fastigheter säkerställa behovet av vård- och omsorgsboenden, LSS-boenden och andra bostäder för personer med särskilda behov. Bolagen styrs av ägardirektiv, vilket innebär att kommunen via dessa kan skapa förutsättningar för bolagen att investera i geografiska områden där värdeskapande utveckling behövs och kan uppnås. Ägardirektiven samt avkastningskravet kan behöva ses över för att bostadsförsörjningsarbetet ska kunna genomföras effektivt.

Attraktiva och blandade bostäder för olika behov

Människors bostadsbehov och preferenser förändras över tid, och kommunens planering och byggande ska anpassas därefter. Efterfrågan på småhus och större lägenheter är stor, samtidigt som yngre personer, studenter och personer med samhällsviktiga yrken ofta har svårt att hitta en bostad i Stockholmsregionen. Södertälje ska därför verka för att det finns attraktiva bostäder för olika grupper i livets olika skeden.

Småhus är en eftertraktad boendeform. En stor andel av nybyggnationen ska ske genom komplettering i anslutning till befintlig bebyggelse i stadsdelarna och kommundelarnas tätorter. Genom att tillföra småhus med egna trädgårdar, i linje med områdenas natur- och kulturvärden, kan nya kvaliteter uppnås, som mer blandad bebyggelse, sammankopplade stadsdelar, och mer levande gatumiljöer. På landsbygderna kan småhus uppföras i anslutning till befintliga byar och mindre samhällen, vilket kan bidra till positiva flyttkedjor. En förutsättning för byggande på landsbygden är tillgången till dricksvatten för enskilda lösningar.

Kommunen ska agera proaktivt i utvecklingen av alternativa byggmetoder och boendeformer som minskar energi- och klimatpåverkan, stärker den sociala gemenskapen och värnar den biologiska mångfalden. Det kan handla om bygggemenskaper, kollektivboenden och generationsboenden.

Södertälje har en relativt stor andel hyresrätter jämfört med andra kommuner i regionen, men fördelningen av dessa inom kommunen behöver bli mer balanserad. Ett blandat bostadsbestånd bidrar till ökad attraktivitet och trygghet genom fler gemensamma mötesplatser och bättre tillgång till service. Det kan också skapa flyttkedjor, vilket gör det lättare för hushåll att hitta en bostad som passar deras behov.

För att stärka kommundelarnas tätorter behöver bostadsutbudet breddas, så att unga får möjlighet till en första bostad och äldre kan bo kvar i sitt närområde. Fler attraktiva boenden för äldre behövs, både i staden och i övriga kommunen. Genom att skapa hyreslägenheter, äldreboenden samt 55 plus-boenden och gemenskapsboenden i strategiska lägen kan större bostäder och villor frigöras för barnfamiljer.

Motverka trångboddhet och hemlöshet

Södertälje har en hög grad av trångboddhet jämfört med övriga Sverige och jämförbara kommuner. Många barnfamiljer bor trångt, och saknar ekonomiska möjligheter att skaffa en större bostad. Bostadsbrist och ofrivillig trångboddhet kan påverka hälsan negativt och försämra barns trygghet, skolresultat och framtida möjligheter. Detta kan i sin tur få negativa samhällsekonomiska konsekvenser. Det är därför viktigt att arbeta förebyggande i linje med kommunens handlingsplan för bostadsförsörjning.

För att minska trångboddheten behöver det byggas fler stora och välplanerade bostäder till rimliga priser i olika delar av kommunen. Eftersom nyproducerade bostäder ofta är dyra, oavsett upplåtelseform, är det även viktigt att utnyttja och utveckla det befintliga beståndet. Genom effektiva renoveringar, även mindre sådana, kan bostäder anpassas för att bättre möta hushållens förändrade behov. Att anpassa befintliga bostäder bidrar till att fler kan bo kvar, vilket också möjliggör ökad gemenskap och sammanhållning i bostadsområdet. Inför renoveringar som påverkar hyrorna bör de boendes behov och önskemål beaktas. Det är också viktigt att värna det befintliga beståndet av bostäder med rimliga och rättvisa hyror, där Telge Bostäder har en särskilt viktig roll.

Blandad bostadsbebyggelse i Gåsta strand, Södertälje stad. Foto: Pontus Örré

Klimatanpassning

Städer och tätbebyggda områden är särskilt känsliga för klimatrelaterade risker som översvämning, ras, skred, erosion och stigande temperaturer. I stadsplaneringen ska både dagens och framtidens risker hanteras. Att agera för sent är betydligt mer kostsamt än att planera och bygga på rätt sätt och på rätt plats från början.

Planeringsinriktning

- När staden eller tätorterna utvecklas ska klimatanpassning av befintliga miljöer vara en utgångspunkt. Ytor som behövs för att skydda mot klimatrelaterade risker, som översvämningar, bör inte planläggas för andra ändamål. Däremot kan ytor planeras för att vara mångfunktionella – till exempel kan parker och grönområden placeras eller bevaras i lågt liggande områden, där de också kan fungera som tillfälliga översvämningssytor vid skyfall.
- Riskerna för översvämning vid skyfall och möjliga lösningar ska hanteras på avrinningsområdesnivå (uppströms/nedströms) och utifrån hur skyfallet rinner på markytan. Om det är möjligt ska skyfallet styras mot Södertälje kanal, Mälaren, Östersjön eller annan sjö eller vattendrag. I vissa områden kan skyfallet ledas i skyfallsleder eller minskas genom tillfälliga översvämningssytor.
- Vi undviker att planera ny bebyggelse och viktig infrastruktur i låglänta eller instängda områden, eller på platser där större flödesvägar går. Om bebyggelse ändå blir aktuell i sådana områden ska utredningar visa att översvämningssriskerna är möjliga att åtgärda och att riskerna för omgivningen inte ökar.
- Ny sammanhållen bebyggelse och samhällsfunktioner placeras så att rekommendationer för skyfall i fysisk planering följs, liksom lägsta grundläggningsnivån vid Östersjön, Mälaren, sjöar och vattendrag.
- Samhällsviktig verksamhet som kan drabbas av klimatrelaterade risker är av högsta prioritet för åtgärder.
- Vi ökar grönstrukturens förmåga att reglera lokalklimat och mildra värmeböljor i stads- och tätortsmiljöer, till exempel så att den bidrar med beskuggning och temperaturutjämning. Känsliga verksamheter som exempelvis äldreboenden, förskolor och skolor ska prioriteras. Vi utvecklar också grönstrukturen för ökad kolinlagring.
- I all planering beaktas områden med ökad risk för ras, skred och erosion. Byggnation i eller på platser som kan påverka skredkänsliga jordarter samt aktsamhetsområden för ras och skred ska alltid föregås av geotekniska utredningar som visar att riskerna dels går att åtgärda, dels att riskerna för omgivningen inte ökar. Där riskerna sammanfaller med översvämningssrisker, flödesstråk och mark med höga grundvattennivåer ska de sammanlagda riskerna utredas.
- I färdigbyggda, detaljplanlagda områden där det finns klimatrelaterade risker kan detaljplanen upphävas om det behövs för att genomföra klimatanpassningsåtgärder.

Klimatförändringarna skapar behov av klimatanpassning

Klimatförändringar som stigande eller sjunkande temperaturer, stora regnmängder och långa torrperioder leder till en rad olika utmaningar i samhället. För Södertälje innebär det att bebyggda miljöer kan översvämmas, värmeböljor kan orsaka hälsoproblem och torka kan innebära sämre skördar och vattenbrist. Det ställer krav på kommunen att arbeta aktivt med att förebygga och åtgärda riskerna. Naturbaserade lösningar är viktiga och kan öka samhällets resiliens, som är förmågan att stå emot förändringar, återhämta sig och vidareutvecklas. Vallar av naturmaterial och grönytor är exempel på sådana viktiga lösningar. I tätastadsmiljöer kan till exempel parker eller torg ha en mångfunktionell användning genom att vara nedsänkta och därmed utgöra översvämningsytor vid skyfall. Läs mer om naturbaserade lösningar i Natur och vatten.

Somrar förväntas bli torrare, men samtidigt kan även lokala, kraftiga regn medföra översvämningsrisker som kan drabba bebyggelse och infrastruktur. Det leder bland annat till erosion och till en förflyttning av jord och näringsämnen, och till att vattnet inte hinner infiltrera ned till grundvattnet. Höstar och vintrar förväntas bli mindre snörika, och istället kommer regn. Det innebär att kommunens vattendrag kommer få ett förändrat mönster med högre vinterflöden och mindre vårflodestopp. Förmågan att magasinera vatten och utjämna, samt att styra flöden på markytan, blir allt viktigare för att lösa befintliga risker i den byggda miljön och i samhällsbyggandet.

Översvämningsrisker och konsekvenser

På kort sikt är översvämningsriskerna från skyfall störst för den byggda miljön, och i kommunen är riskerna för skador störst i Södertälje stad. På längre sikt ökar även översvämningsriskerna från havet eftersom landhöjningen inte kompenserar för havsnivåhöjningen efter år 2050. Då kan havet även dämna upp vattendrag och öka riskerna för bebyggelse som ligger vattennära. På sikt kan det även påverka Mälarens reglering och möjlighet att tappa ut vatten i Östersjön. En förhöjd havsnivå kan även få stora effekter på vattenförsörjningen för de kommuner som får sitt dricksvatten från Mälaren. Ombyggnaden av slussen i Stockholms stad minskar risken för översvämningsrisker och säkrar vattenförsörjningen fram till år 2100.

Översvämningsrisker sträcker sig ibland över kommungränsen och åtgärder behöver därför samordnas med grannkommunerna. Länsstyrelsen har tagit fram rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå vid Mälaren och längs vattendrag och sjöar i Stockholms län.

Vid skyfall kommer dagvattensystemet vara fullt och behöva kompletteras med avrinningsvägar på marken. Om det är möjligt är det enklaste sättet att styra till Södertälje kanal, Mälaren eller havet. I vissa områden kan vatten behöva styras till lägre liggande ytor där det är möjligt att samla upp och tillfälligt hantera stora vattenvolymer.

Se en karta över var leder, ytor och styrning av skyfall bör tillskapas och vilka vägar, järnvägar och samhällsviktiga byggnader som riskerar att översvämmas på www.sodertalje.se/oversiktsplan

Ett verktyg i arbetet är den strukturplan för vatten som har tagits fram. Den visar skyfallsytor, skyfallsleder och hur vattnet kan styras. Skyfallsytorna behöver i vissa fall vara mångfunktionella, alltså även ha andra funktioner, under tiden de inte behövs för att ta hand om större regn.

Det räcker inte att hantera översvämningsriskerna i enskilda detaljplaner. Det behövs ett helhetsgrepp per avrinningsområde och ett skyfallssystem för både befintlig och kommande bebyggelse. I ny planering ska risken minimeras för skadlig översvämning av byggnader och viktig infrastruktur och för framkomlighetsbegränsande uppdämningar på grund av skyfall. Genom att undvika bebyggelse i lågpunkter eller flödesstråk, och med en medveten höjdsättning av bebyggelsen, kan riskerna hanteras. Länsstyrelsen har tagit fram rekommendationer för hantering av översvämning vid skyfall.

Resultatet av kommunens skyfallskartering visar att vid ett 100-årsregn med klimatkfaktor 1,25 så är det närmare 10 000 byggnader i Södertälje kommun som riskerar att få vattennivåer på över 0,1 meter vid huskroppen. Av dessa fyller cirka 390 byggnader en samhällsfunktion, som till exempel en brandstation, skola eller idrottshall. Detta behöver inte innebära en risk för byggnaden. Det beror på omständigheterna. Fastighetsägare är ansvariga för klimatanpassning av sin fastighet.

Kommunen är en del av samhällets försörjningsberedskap och i första hand ska samhällsviktig verksamhet skyddas. Det gäller till exempel el-, värme- och vattenleverans, avlopp och avfall, vård och omsorg, förskola, skola och måltidsverksamhet. Läs mer i avsnittet "Risk, hälsa och säkerhet". Enligt inriktningen i den nationella strategin och i handlingsplanen för klimatanpassning avser regeringen att utreda, och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning som förtydligar och möjliggör långsiktiga ansvars- och finansieringsmodeller. Här ingår bättre beslutsunderlag och analyser, särskilt avseende riksintressen och samhällsviktig verksamhet, och att underlätta bedömningen av eventuella behov av statlig finansiering.

Ras, skred och erosion

Ras, skred och erosion kan uppstå av naturliga orsaker eller på grund av att människan påverkar jordens genomsläpplighet, hållfasthet eller stabilitet vid byggnation, anläggningsarbeten och skogsavverkning. Störst risk för skred finns i slänter med lera och silt, särskilt mot vattendrag och platser där jordrörelser skett tidigare. Risk för ras finns i bergslänter med svagheter i berggrunden och vid erosion i sluttningar och dalgångar. På grund av klimatförändringarna ökar dessa risker. Vid detaljplanering eller vid förhandsbesked och bygglov i områden utanför detaljplan, ska de geotekniska förutsättningarna och klimatrelaterade riskerna alltid beaktas.

I kommunen finns ett antal bebyggda områden som år 1997 identifierades som riskområden av dåvarande Räddningsverket, numera Myndigheten för säkerhet och beredskap, MSB. Det kan finnas fler områden med stabilitetsproblem, och där risken ökar på grund av klimatförändringarna.

För att lättare kunna genomföra åtgärder i bebyggda riskområden kan det vara en lösning att upphäva genomförda eller färdigbyggda detaljplaner.

Södertälje stad: Området kring Byvägen, söder om Ronna. Saltskog vid Stålhamravägen. Även Rännillunden i Marieberg har undersökts i samband med senare detaljplaneläggning.

Den stadsnära landsbygden: Området omkring Högantorp.

Järna kommun: Området kring Moraån vid Saltå. Bostadsområdet i korsningen. Södertäljevägen – Rönnevägen. Kring Moraån, där järnvägen och Mölnbovägen passerar.

Ökad temperatur och värmeböljor

Värmeböljor kan motverkas av vegetation och närhet till vatten. I Grönstrategi 2022-2030 redovisas länsstyrelsens värmekartering som redovisar risk för lokala värmeöar i tät stadsmiljö vid värmeböljor. Den visar att hårdgjorda ytor och bristande vegetation i kombination med täthet höjer temperaturerna. I Södertälje finns grönstruktur både i staden och kommundelarna, och på vissa platser även vattenmiljöer. Det finns också stora ytor i Södertälje stad med byggnader och hårdgjorda ytor som blir värmeöar. Det är viktigt att skydda känsliga eller utsatta grupper i samhället för värme. Kylbehovet kommer att öka.

Kommunen kan genom kartläggningen genomföra åtgärder för att minska de negativa konsekvenserna av värmeböljor. Genom att plantera träd och buskar av olika storlek, bredd och täthet så minskar kommunen riskerna och effekterna av värmeböljor. Det är också viktigt att undvika stora ytor utan växtlighet, och växtlighet är också positivt för exempelvis dagvattenhantering.

Kultur och fritid

Kultur och fritid har stor betydelse för människors hälsa, välbefinnande och livskvalitet. Ett rikt kulturliv bidrar till attraktiva platser där människor vill bo och verka. I Södertälje finns ett brett och kvalitativt utbud av kultur- och fritidsverksamheter, som bidrar till att främja demokrati och mångfald. Därför ska de fortsätta att utvecklas.

Planeringsinriktning

- Kultur- och fritidsfrågor ska finnas med tidigt i samhällsplaneringen så att befintliga behov kan identifieras och kvaliteter kan tillvaratas och utvecklas. Det bidrar till att skapa levande miljöer med goda förutsättningar för mötesplatser och till samnyttjande av lokaler och platser.
- En mångfald av kultur-, fritids- och idrottsaktiviteter ska erbjudas. Utvecklingen av dessa ska bidra till en jämnare geografisk och demografisk resursfördelning i kommunen. Ytor för rörelse, lek och idrott ska vara lättillgängliga. Behoven hos barn och unga och personer med funktionsnedsättning ska prioriteras.
- Enprocentregeln ska tillämpas vid ny-, till- och ombyggnation och kulturutbudet samt offentlig konst ska vara strategiskt lokaliserade och synliga i det offentliga rummet för att öka tillgängligheten till konst och kultur och bidra till en attraktivare och tryggare livsmiljö.
- För att säkra ytor för idrott ska exploatering på befintliga ytor undvikas. Om befintliga motions-, spontan- och idrottsytor tas i anspråk för annan användning ska ersättningsyta anläggas.
- För att möjliggöra samnyttjande och flexibelt nyttjande bör fullstora idrottshallar byggas vid skolor för att kunna samnyttjas med föreningslivet, och fotbollsplaner anläggas fullstora.
- Vid planering av bebyggelse i nära anslutning till befintliga idrotts- och motionsanläggningar ska befintliga ytor för anläggningarna skyddas genom att beakta risker för tillkommande störningar som ljus, ljud och trafik.
- Tillgång till det rörliga friluftslivet ska stärkas genom att öka tillgängligheten, förbättra kommunikationer och tydliggöra entréer.
- Tillgången till områden som möjliggör för större tävlingsarrangemang, kulturarrangemang samt stora event behöver säkras.
- Utveckling och synliggörande av befintliga badmöjligheter och skapandet av nya ska stärka kommunen som attraktiv badort.
- Vid behov av fler båtplatser ska i första hand en effektivisering av ytorna i befintliga småbåtshamnar ske, istället för att skapa nya.

Dopp från bryggan i Mälarmälarbadet. Foto: Pontus Orre

Kulturliv för en attraktiv stad och landsbygd

Södertälje ska ha ett levande kulturliv med ett brett utbud i staden såväl som i resten av kommunen. Ett rikt kulturliv ökar kommunens attraktionskraft, vilket bidrar till att invånarna trivs och att fler vill bo i Södertälje kommun. Kulturverksamheter bidrar också till att aktivera offentliga platser med liv och rörelse på kvällstid och helger. Kulturverksamheter bidrar till kunskapsutveckling, innovation, entreprenörskap och utveckling inom kreativa branscher. De bidrar även till den lokala ekonomin genom att skapa arbetstillfällen och nya etableringar. Konst och kultur, idrott och fritid bidrar till människors välmående och till inkludering, social tillit och sammanhållning. Kultur- och fritidsaktiviteter har särskilt stor betydelse under barn- och ungdomsåren, och en meningsfull fritid stärker skyddsfaktorerna under uppväxten.

Södertälje kommun har ett rikt bestånd av konstverk i offentliga miljöer. Konsten är belägen där många invånare i olika åldrar rör sig dagligen, både i stadskärnan och i bostadsområden. Den offentliga konsten vårdas och underhålls av Södertälje kommun, och konstverken aktiveras återkommande genom evenemang, festivaler och utställningar.

Kultur- och fritidsaktiviteter för hälsa och livskvalitet

Det är viktigt att ytor för idrott och rörelse, samt kultur och fritid ökar i takt med inflyttning och invånarantal. Södertälje ska fortsätta vara en idrottskommun och erbjuda ett bra utbud av idrottsplatser och anläggningar i hela kommunen, för såväl organiserad som spontan idrott. Kultur- och fritidsaktiviteter ska integreras med rörelse, friluftsliv, lek, idrott och parker för att gynna folkhälsan. En fysiskt aktiv fritid, nöjdheten över fritidssituationen och möjlighet att ta del av och skapa kultur samt vara en del av ett aktivt föreningsliv hänger tydligt samman med bättre hälsa och livskvalitet. Det är därför viktigt att tillgång till kultur- och fritidslokaler och aktiviteter finns i närheten av människors vardagsliv.

Jämnare tillgång till kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter

Det bör finnas en geografisk balans i fördelningen av kultur- och idrottsanläggningar i kommunen. Det handlar om idrottsanläggningar utomhus, idrottshallar och inomhusverksamhet samt lokaler för kulturverksamheter. Tillgången till bibliotek är viktig att sprida och behöver förbättras i stadens ytterområden.

Stadskärnan behöver ett mer samlat och utvecklat kulturutbud. Samnyttjande av lokaler är särskilt relevant i den täta stadskärnan där marken är begränsad. Många kulturverksamheter är koncentrerade till västra sidan av Södertälje stad. Det är ett bra läge för muséer, scener och andra större mötesplatser som det finns ett fåtal av i kommunen.

Ytterligare utomhusplatser och tillgång till kultur ska bidra till ökad social sammanhållning och främja besök mellan olika kulturverksamheter i kommunen. I kommundelarna är tillgången och närheten till kultur generellt god men behöver kontinuerligt utvecklas.

Rekreation, friluftsliv och vattenkontakt

Områden för rekreation och friluftsliv är platser där människor kan vara i kontakt med naturen. Det kan handla om bostadsnära parker och natur, skogsområden, stränder och vattenområden, jordbruksmark, ängs- och betesmark samt anlagda natursammanhängande områden som golfbanor och skidbackar. Att erbjuda möjligheter till ett rikt friluftsliv är viktigt för medborgarnas välmående, för samhället och för miljön. Kontakten mellan natur och människor bidrar till att öka kunskapen och engagemanget för hållbara livsstilar. Friluftslivet har även stor positiv inverkan på integrering och kan bidra till social gemenskap genom att erbjuda sunda miljöer där människor träffas.

Södertälje kommun har ett rikt utbud av områden för friluftsliv och många Södertäljebor har relativt nära till dem. En ökad tillgänglighet, tydligare entréer och bättre kommunikationer ska öka möjligheten för fler att komma ut i naturen. Södertälje kommuns friluftsliv ska utvecklas med fler friluftsområden. De områden som är utpekade för utredning redovisas i kartan över naturmiljöer i avsnittet "Natur och vatten".

Kommunen erbjuder många badmöjligheter både i sjöar och längs kusten. I Södertälje kommun finns idag nio allmänna badplatser. Badmöjligheter har en hög attraktionskraft för besökare. Genom att utveckla och synliggöra befintliga badmöjligheter och samtidigt utveckla nya kan kommunen stärkas som en attraktiv badort.

Inom kommunen finns bra möjligheter för ett rikt båtliv. Mälarskärgården och Östersjöskärgården trafikeras av både nyttotrafik och fritidsbåtar. Öarna i skärgården och Mälaren är hemmahamnar för olika båtklubbar och längs kusten finns flera stora hemmahamnar för fritidsbåtar. I kommunen finns nio båtklubbar som arrenderar mark av kommunen.

Samnyttjande av lokaler

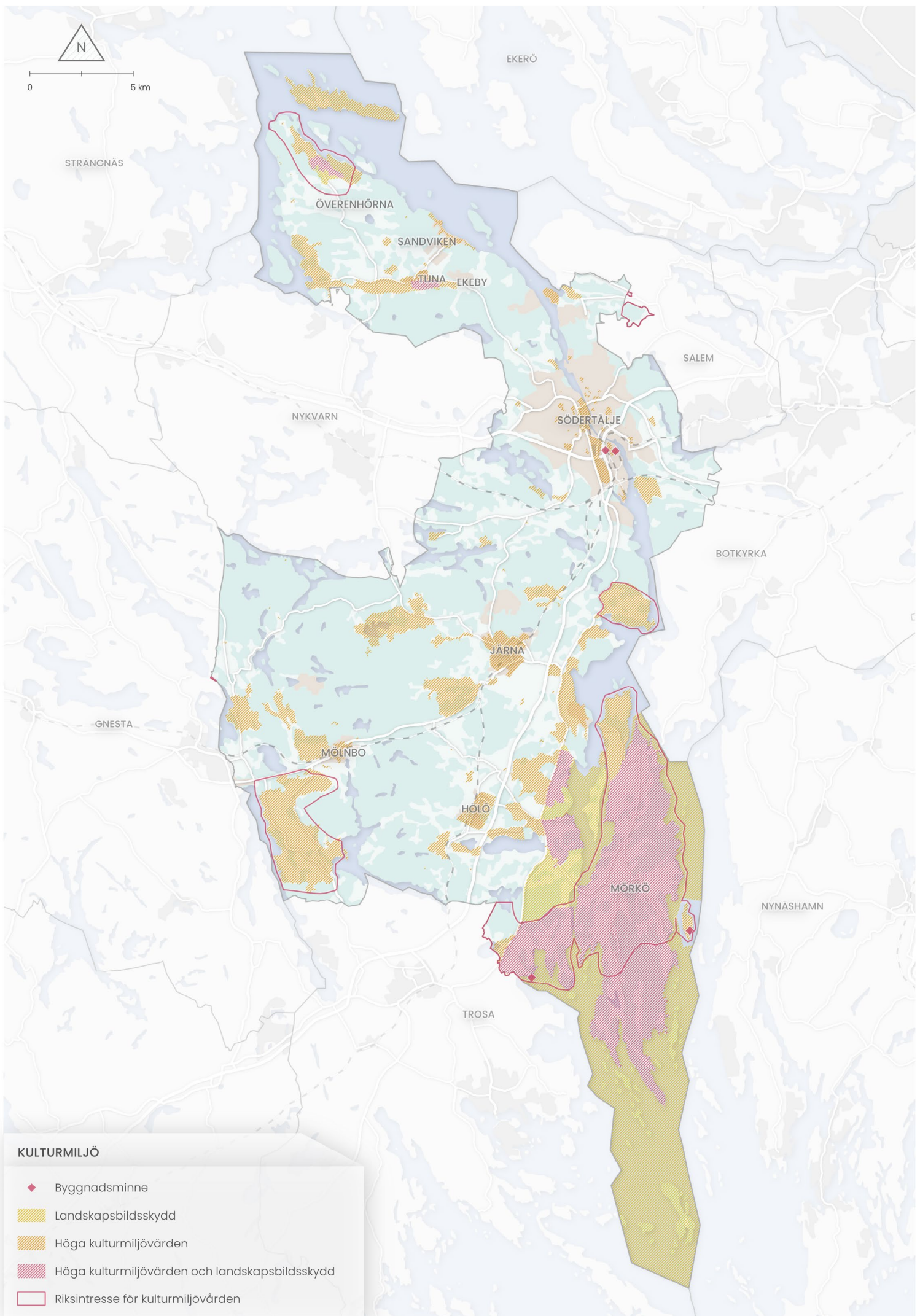
Genom att samla flera verksamheter uppnås synergieffekter. Att samnyttja lokaler är ekonomiskt hållbart och möjliggör ett bredare utbud av aktiviteter för fler deltagare under fler timmar på dygnet. Genom att samla flera aktiviteter, verksamhet och föreningar i flexibla lokaler erbjuds fler tillgång till ändamålsenliga lokaler samtidigt som ytan kan hållas nere. Idrottshallar vid skolor är ett naturligt nav för den lokala idrotten och blir en garant för att möjliggöra idrottande på många olika geografiska platser därför är det viktigt att alltid bygga fullstora idrottshallar vid nya skolbyggnationer med högstadium i kommunen. Även lokaler inom skolor används av föreningar till kulturella aktiviteter och möten. För att resurseffektivt hantera kommunens lokaler är samnyttjande ett ingångsperspektiv både vid nybyggnation och vid översyn av befintligt lokalbestånd.

Kulturmiljö

Kulturmiljö är de spår av mänskliga verksamheter och aktiviteter genom tiderna som kan utläsas i landskapet. Det kan vara allt från lämningar efter nyttjande av en plats, som forntida hålvägar, till anlagda byggnader, vägar, och industrimiljöer. Det kan även handla om det gröna kulturarvet, som alléer, trädgårdar eller torpväxten i en skogsglänta. Kulturmiljöer kan vara så väl enskilda objekt som större miljöer, exempelvis landsbygdens kulturlandskap eller stadens brokiga tidslager. Kulturmiljön är en del av kulturarvet, vilket även omfattar immateriella uttryck som ortnamn eller berättelser.

Planeringsinriktning

- Ett medvetet förhållningssätt till kulturhistoriska värden och till platsens eller landskapets karaktär och strukturer ska tillämpas i utveckling och gestaltning av miljöer.
- Kulturmiljöernas värden och platserns identitet och kvaliteter ska identifieras, säkerställas, vårdas och utvecklas.
- Vid plan- och bygglovsärenden inom områden av riksintresse för kulturmiljövården tas särskild hänsyn till värdebärande egenskaper och uttryck för att undvika kumulativa effekter och påtaglig skada på riksintresset.
- Kulturhistorisk kompetens ska medverka tidigt i samhällsplaneringen för att säkerställa ett områdes befintliga värden.
- Kommunens inventeringar och planeringsunderlag för kulturmiljö ska vara vägledande vid utveckling av särskilt värdefulla kulturmiljöer och tillhörande handläggningsordning tillämpas.
- Vid utveckling av särskilt värdefulla kulturmiljöer, inom riksintressen för kulturmiljövården eller i ärenden som kan medföra stor omgivningspåverkan, görs i tidigt skede kulturmiljöanalyser och konsekvensbedömningar av bebyggelseförslagets påverkan på kulturmiljön, stads- och landskapsbilden.
- Skydd för identifierade kulturhistoriskt värdefulla byggnader eller miljöer ska införas i detaljplaner eller i områdesbestämmelser.
- Fornlämningar ska beaktas i tidiga skeden av planering och byggande. De bör i första hand ses som en resurs på platsen. Arkeologiska utredningar kan behövas för att kartlägga fornlämningar inför ärenden inom lovgivning och planläggning. För fornlämningsområden som påverkas av tänkta förtätningar eller ny exploatering behöver konsekvenser av påverkan på kulturvärdena tydligt redovisas.
- Kommunkoncernen ska agera förebildligt vid förvaltning av sina kulturmiljöer, bland annat genom att bruka dem, ta fram antikvariska förundersökningar och kulturmiljöanalyser, samt anpassa underhåll och energieffektiviseringar till de kulturhistoriska värdena.
- Gröna kulturhistoriska värden bör värnas. Exempel på detta är bostadsområdenas trädgårdar, den sparade naturmark som är en del av ett områdes arkitektoniska gestaltning eller kulturlandskapets landskapsrum av åker- och betesmarker.

Kulturmiljön – en resurs för en hållbar samhällsutveckling

Att ta tillvara, förvalta och förädla kulturhistoriska miljöer ger betydande sociala, miljömässiga och ekonomiska värden.

Kulturmiljöer innehåller ofta estetiska värden som är uppskattade kvaliteter i stads- och landskapsbilden. Miljöerna har en stor betydelse för attraktionskraften, för människors val av bostadsort och för näringslivets etablering. De ger också positiva effekter för turismnäringen. Att investera i och utveckla en miljö med historia och själ har därför blivit en allt viktigare del av stads- och landsbygdsutvecklingen. Det finns även kulturmiljöer som inte upplevs ha estetiska kvaliteter men som kan behöva bevaras för att spegla alla människors historia och viktiga skeenden i samhällsutvecklingen.

Kulturhistoriska miljöer är även viktiga utifrån miljömässiga och biologiska aspekter. Genom att förhålla sig till det redan byggda, vårda och återbruka, kan såväl klimatpåverkan som det ekologiska fotavtrycket minskas. Att upprätthålla kulturlandskapets värden och värna åker- ängs- och hagmarker gynnar även den biologiska mångfalden och möjliggör en framtida livsmedelsförsörjning.

I Södertälje kommun respekterar vi kulturarvet och kulturmiljön så att det vi värdesätter idag även kan upplevas av kommande generationer. Ett medvetet förhållningssätt till miljöns befintliga kvaliteter och värden tillämpas för att uppnå en balans mellan utveckling och bevarande. Ändringar och renoveringar av bebyggelse och landskap ska därför alltid utgå från kunskapen om kulturmiljön. Sådana ska göras medvetet så att betydande karaktärsdrag kan tas tillvara, men också utvecklas. Det kan innebära en anpassning till kulturmiljöns karaktär men det kan också handla om tillägg av mer samtida uttryck, som då tillför en ny kvalitet.

Södertälje kommuns rika mångfald av kulturmiljöer speglar kommunens historiska utveckling genom tusentals år. De kulturhistoriska miljöerna och kulturarvet är betydelsefulla samhällsresurser att ta tillvara och utveckla, eftersom de är en del av olika platserns unika identitet och karaktär. Berättelserna som kulturmiljöerna förmedlar ger en historisk förankring till platsen och skapar förståelse för platsens betydelse. Det i sin tur bidrar till igenkänning, samhörighet och trygghet. Kulturmiljön skapar även upplevelser av tidsdjup när förändringar sker i staden, tätorterna och på landsbygderna.

Inom särskilt värdefulla miljöer kan antikvariska förundersökningar och kulturmiljöanalyser krävas i ett tidigt plan- eller bygglovsskede för att identifiera den specifika platsens värden, känslighet, men också dess tålighet för utveckling. I den urbana miljön finns ofta ett behov av stadsbildsanalyser för att fastställa den omgivande stadsbildens värden och kvaliteter för att formulera vad som bör tas tillvara och som kan utvecklas med nya kvaliteter.

Södertälje stads, tätorternas och landsbygdernas kulturmiljöer

Den naturliga topografin har gett olika förutsättningar för hur människan genom historien har kunnat leva på och använda en plats beroende på tillgång till vatten, odlingsbar mark och byggmaterial. De äldre landskapen ser därför ut på olika sätt. Landsbygdens kulturlandskap har ofta bevarade historiska strukturer till följd av en låg förändringsgrad. Miljöerna på landsbygden kan vara känsliga för tillägg som inte följer landskapsbildens lågmälda uttryck.

Städernas kärnor är ofta täta och brokiga med tydligt avläsbara tidslager, där olika arkitektoniska och planmässiga ideal finns sida vid sida och erbjuder en helhet av variation. I stadens och tätorternas äldre småhus- och villaområden kan gemensamma karaktärsdrag som skala, utformning, material, mellanrum, anpassning till topografin samt ett påtagligt inslag av grönska vara viktiga att beakta för en varsam utveckling. Efterkrigstidens småhus- och flerbostadshusområden avviker från de äldre områdena i arkitektur, skala och planmässiga struktur. Ibland ligger de inom tätortens eller stadens täta struktur men de kan också vara avgränsade från den, omgivna av sparad natur. De kan innehålla höga kvaliteter i både bebyggelse och i sin planstruktur där sparad naturmark ofta utgör en del av dess arkitektoniska gestaltning, samtidigt som det kan finnas potential för utveckling.

Södertälje stads och tätorternas värdefulla kulturmiljöer

Staden med hävd sedan förhistorisk tid och med sin medeltida stadsbildning, har tydliga årsringar fram till idag. Den skålformade topografin präglar stadsbilden, med stadskärnan belägen i dalgången med vyer mot de inramande skogsklädda höjderna och vattnen. Det kommunikationsmässigt strategiska läget mellan Östersjön och Mälaren har varit avgörande för stadens etablering och utveckling som handels- och kommunikationsstad. Viktiga epoker och skeenden för utvecklingen av den lilla landsortsstaden till en modern stad under 1800-talet syns i stadsbilden. Sådana exempel är byggandet av kanalen och järnvägen, och inrättandet av bad- och kuranläggningen och verkstadsindustrierna.

Stadskärnan och stadsdelarna omfattar många kulturhistoriskt värdefulla miljöer av bebyggelse från olika tider av hög arkitektonisk kvalitet. Det ger Södertälje en stadsbild med en innehållsrik karaktär av både tidsdjup och estetiska kvaliteter. Staden har en påtagligt grön karaktär genom sina skogtäckta höjder, parker, trädgårdar och bostadsgårdar, som skapar gröna mellanrum i bebyggelsestrukturen.

Läs mer i kommunens
**Bostadsbyggande
på landsbygden.**

I kommundelarnas tätorter, som vuxit fram kring medeltida sockencentrum eller längs järnvägens framdragande, finns delvis bevarade småskaliga, äldre kärnor av by-, trädgårdsstads- och villastadskaraktärer. Det har ofta tydliga årsringar av områden med villor och flerbostadshus samt centrumdelar från 1900-talets mitt till idag, som berättar om orternas utbyggnadsskeden. Järna och Mölnbo har i sina äldre delar sin huvudsakliga karaktär från stationssamhällets bildande kring anläggandet av västra stambanan år 1860, medan Hölö stationssamhälle växte fram vid byggandet av Nyköpingsbanan år 1914.

Landsbygdernas värdefulla kulturmiljöer

En betydande del av kommunen består av landsbygd med välbevarade kulturlandskap, som har brukats sedan förhistorisk tid. Sprickdalslandskapet är karaktäristiskt för Sörmland och Mälardalen, med bördiga jordar i dalgångarna som ramas in och bryts upp av skogstäckta höjder.

Förekomsten av fornlämningar är stor med koncentrationer längs de forntida havsvikarna och längs den strategiskt viktiga farleden mellan Mälaren och Östersjön. Småskaliga vägnät, anpassade efter topografins förutsättningar, slingrar sig mellan bebyggelselägena. Bebyggelsen är till stor del lågmäld och traditionell med herrgårdar, byar, mindre gårdar, torp, småbruk och odlingslandskapets ekonomibyggnader, men det finns också senare tiders fritidshus- och bostadsbebyggelse. Spår efter industriella verksamheter som tegelbruk, stenbrott och kvarnar förekommer i alla kommundelar. Vårdinge kommun del utmärker sig genom sina historiska mejeriverksamheter. I de södra delarna av kommunen förekommer en särpräglad, organiskt formad arkitektur, kopplad till antroposofiska verksamheter där Steinerområdet med Saltå i Järna är unikt.

Läs mer i kommunens
**Inventering av
kulturmiljöer i
Södertälje kommun.**

Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun

Inom Södertälje kommun finns det många särskilt värdefulla byggnader, bebyggelsemiljöer och kulturlandskap som är kulturhistoriskt intressanta ur lokalt, regionalt eller nationellt perspektiv.

Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun är ett kunskapsunderlag för samhällsplaneringen, antaget av kommunstyrelsen år 2011.

Inventeringen innehåller särskilt värdefulla kulturmiljöer med bedömning av kulturhistoriskt värde, och vägledning för hur dessa ska hanteras.

Inventeringen består av sju rapporter om utvalda miljöer från hela kommunen. Stadskärnan är totalinventerad och samtliga byggnader är klassificerade utifrån deras kulturhistoriska värde. Handläggningsordningen innebär att kommunens kulturmiljöskunniga ska ges möjlighet att yttra sig i ärenden inom särskilt värdefulla kulturmiljöer. Det är byggnadsnämnderna som avgör vilka krav som ska ställas i beslutet av ärenden.

Riksintressen

Riksintresseregleringen ska skydda kulturmiljöer som särskilt väl belyser kulturhistoriskt intressanta sammanhang (3 kap. 6 § miljöbalken).

Dessa områden får inte utsättas för påtaglig skada. Läs mer i kapitlet "Riksintressen".

Byggnadsminnen

En byggnad, park, trädgård eller annan anläggning som har, eller ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde, kan förklaras som byggnadsminne. Det finns enskilda och statliga byggnadsminnen. Enskilda byggnadsminnen beslutas av länsstyrelsen enligt 3 kap. 1 § Kulturmiljölagen (1988:950). Byggnadsminnen som ägs av Staten regleras i förordning (2013:558) om statliga byggnadsminnen (FSBM). Riksantikvarieämbetet ansvarar för tillsynen av dessa. Varje byggnadsminne omfattar fastställda skyddsbestämmelser och föreskrifter som beskriver hur objektet ska vårdas och underhållas samt vad som inte får ändras.

Södertälje kommun har fyra byggnadsminnen:

- Stationsbyggnaden Södertälje Hamn
- Oaxens kalkugn
- Tullgarn (FSBM)
- Vattentornet Södertälje Hamn (FSBM)

Fornlämningar

Fornlämningar är de äldsta spåren efter människans närvaro i landskapet. De har en stark betydelse för platsens identitet eftersom de väcker intresse om platsens förflutna och möjliggör en känsla av tidsdjup.

Fasta fornlämningar har automatiskt ett skydd enligt 2 kap.

Kulturmiljölagen och omfattas också av ett skyddsavstånd. Det är förbjudet att ändra, skada, täcka eller ta bort en fornlämning. Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet. Borttagande av fornlämningar är irreversibla ingrepp och innebär en förlust av särskilda kulturvärden. Om samhällsintresset bedöms vara större än fornlämningens värde, kan Länsstyrelsen i vissa fall ge tillstånd till intrång i en fornlämning. Länsstyrelsen kan då ställa krav på dokumentation av fornlämningen genom arkeologisk undersökning. Många av fornlämningarna är inte upptäckta eller registrerade. Därför kan en arkeologisk undersökning krävas inför utredande om exploatering av en plats. Även om en föreslagen exploatering inte direkt berör en fornlämning fysiskt så kan den påverka viktiga visuella samband till den i landskapet eller fornlämningar emellan. Det är viktiga aspekter att belysa inom kulturmiljö- eller stadsbildsanalyser för en hänsynsfull samhällsutveckling.

I hela kommunen finns det rikligt med fornlämningar, särskilt längs de forntida havsvikarna med boplatzlämningar, forntida åkrar, gravar, runstenar, ristningar, fornborgar och färdvägar. Många förhistoriska bebyggelselägen i kommunen har kontinuitet fram till idag och ibland med gårds- och ortnamn som har sitt ursprung i förhistorisk tid. Längs de historiskt betydelsefulla vattenvägarna finns en stor förekomst av fornborgar och försvarshistoriska anläggningar, bland annat med en pålspärr mellan Mörkö och Hölö. Södertälje stadskärna med hävd sedan åtminstone järnåldern utgör med sitt medeltida stadslager en hel fornlämningsmiljö

Farledernas betydelse under järnåldern markeras dessutom av närliggande runstenar och runristningar, däribland Kiholmsristningen på en bergvägg intill farleden mot Mälaren. Längs farledsmiljöerna finns även försvarsanläggningar från medeltid till 1800-talet som visar på dess långa försvarshistoriska betydelse, däribland den medeltida fogdeborgen Täljehus vid Mälarens inlopp till Södertälje, 1600-talets skansar vid Pålundet i Hölö och Mörkö samt 1800-talets Trindborg i Ytterjärna. Husaby kungsgård angränsade Mälaren längst norrut i Överenhörna, och är ytterligare en fornlämning som utmärker sig. Den stora förekomsten av lämningar från brons- och järnålder i Vårdinge motiverar att delar av området är riksintresse.

Kyrkomiljöer

Kyrkomiljöerna har höga kulturhistoriska värden. Enligt 4 kap. Kulturmiljölagen ska kyrkobyggnader och kyrkotomter vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas och så att deras utseende och karaktär inte förvanskas.

Många kyrkomiljöer representerar tidiga sockencentrum, ofta med en nästan tusenårig hävd. Kyrkor och kyrkotomter tillkomna före utgången av år 1939 och som ägdes eller förvaltades av Svenska kyrkan den 1 januari 2000 omfattas av tillståndsplikt från Länsstyrelsen. Riksantikvarieämbetet beslutar vilka yngre kyrkobyggnader och begravningsplatser som ska omfattas av tillståndsplikt.

Skydd för landskapsbilden

Inom de områden som omfattas av förordnanden till skydd för landskapsbilden (enligt 19 § naturvårdslagen äldre lydelse) krävs särskilda tillstånd av länsstyrelsen för att få utföra vissa arbetsföretag som bedöms kunna skada landskapsbilden i väsentlig mån, till exempel nybyggnad, upplag med mera. De områden som berörs är del av Överenhörna och Ytterenhörna (beslut länsstyrelsen 1969-06-30) samt kustområdet öster om gamla E4 inom Hölö och Mörkö socknar (beslut länsstyrelsen 1968-05-17).

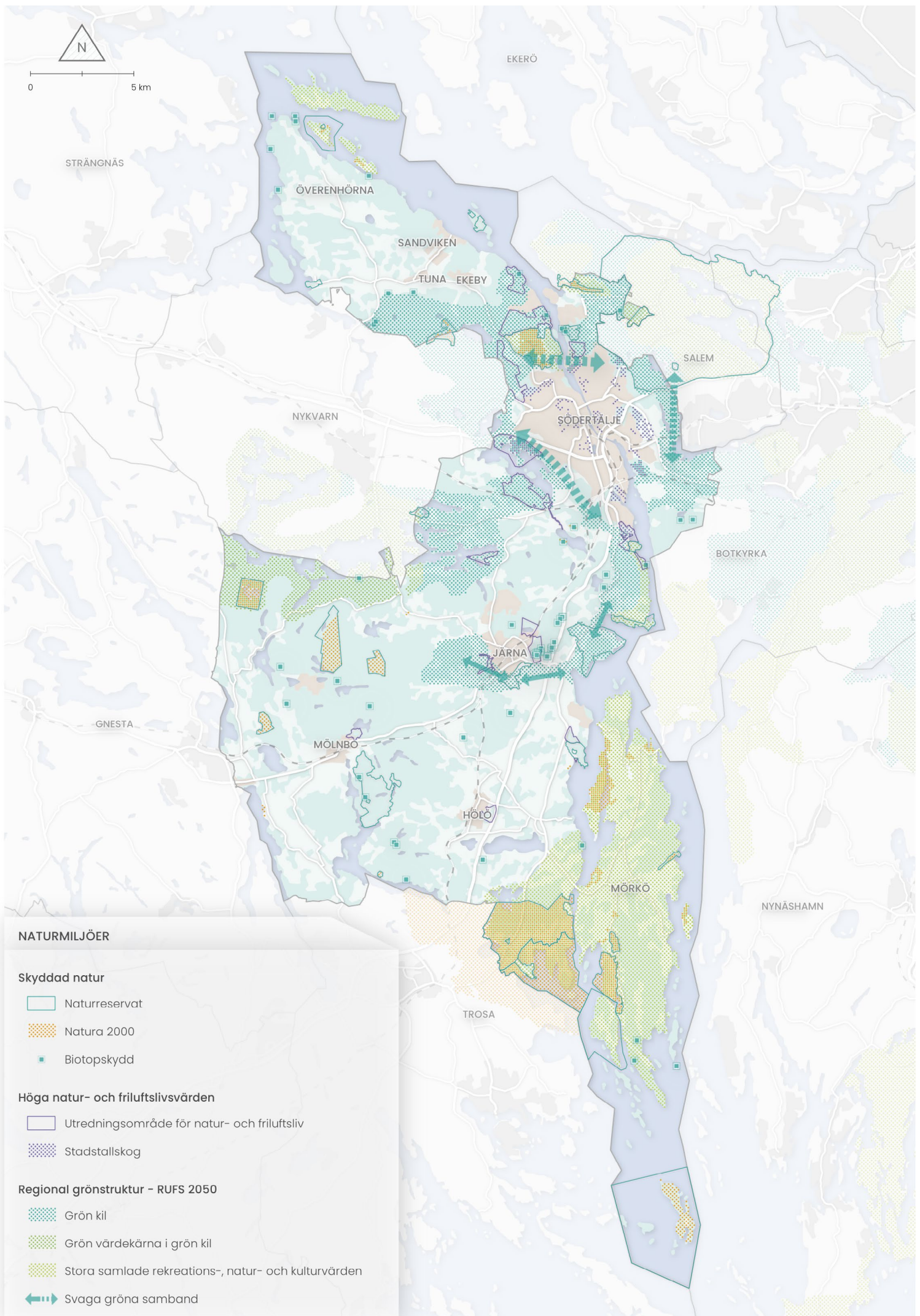
Panncentralen i Södertälje Södra av arkitekt Ralph Erskine. Foto: Pontus Orre

Natur och vatten

Södertälje kommuns rika och varierande natur- och vattenområden är värdefulla för både människor och djur. Grunden för en rik biologisk mångfald och robusta ekosystem är en sammanhängande grön infrastruktur och god vattenkvalitet. Den goda tillgången till grönområden och vatten gör kommunen mycket attraktiv att bo i, vara verksam och besöka. Grönska i staden skapar hälsosamma miljöer, ökar välbefinnandet hos människor och mildrar konsekvenserna av klimatförändringarna.

Planeringsinriktning

- Vid behov ska områden med särskilt höga natur- och friluftslivsvärden, eller med särskilt viktiga ekologiska samband på land och i vatten, skyddas formellt med nya områdesskydd.
- Den utpekade regionala grönstrukturen och ansvarsmiljöer med värdekärnor, svaga samband och spridningskorridorer ska värnas likaså värdefulla tall- och ädellövskogsmiljöer och hävdade ängs- och betesmarker.
- I samhällsbyggandet och i förvaltning och skötsel av natur- och grönområden ska de gröna svaga sambanden, som redovisas i kartorna för Lokala Utvecklingsmöjligheter värnas och stärkas.
- Kommunens skog ska förvaltas och skötas med hänsyn till biologisk mångfald, friluftsliv och rekreation.
- I både planering och drift ska grönområden och parker skötas med målsättningen att stärka biologisk mångfald och ekosystemtjänster, såsom dagvattenhantering, klimatreglering, luftrening och pollinering. Invasiva arter ska aktivt bekämpas.
- Parker och grönområden behöver vara tillräckligt stora och samlade för att rymma många besökare, olika funktioner och uppnå en god ljudmiljö.
- För att uppnå stärkt biologisk mångfald, främja invånarnas hälsa och välbefinnande och för att bidra till klimatanpassning ska förhållningssätten naturbaserade lösningar, 3-30-300-regeln samt skadelindringshierarkin användas som utgångspunkt i den fysiska planeringen.
- När kommunen växer och utvecklas behövs en helhetssyn på avrinningsområdesnivå för att kunna se kumulativa effekter och utreda var åtgärder gör mest nytta för att följa miljökvalitetsnormer för vatten. All planering ska utgå från recipientens/vattenförekomstens status och förutsättningar för att uppnå god status.
- Kommunen ska arbeta för ökad kommunal samverkan och ett ökat lokalt engagemang kring kommunens vatten, genom samverkan med lokala aktörer, samfälligheter, föreningar, markägare och verksamhetsutövare.
- Arbeta för att förbättra vattenkvaliteten, genom att åtgärda olika påverkanskällor. Det ska ske genom att, till exempel, minska läckage av näringsämnen från kommunens åkermark, åtgärda kulvertar och vandringshinder i vattendrag om ekonomiskt rimligt. Undvika avverkning i kantzonen av vattendrag, sjöar, kustvatten eller våtmarker.
- I anslutning till grundvattenförekomster och deras tillrinningsområden ska åtgärder undvikas som riskerar att försämra områdets naturliga förmåga att infiltrera vatten.
- Bebyggelse och anläggningar bör lokaliseras till platser som inte kräver markavvattnings för att bevara våtmarker och naturvatten.
- Återställa landskapet genom att restaurera våtmarker eller anlägga nya för att rena vatten, binda kol och öka den biologiska mångfalden.
- Exploatering av grunda havsvikar bör undvikas och hänsyn ska tas till ekologiska värden och lekmiljöer för fisk.
- Erosionskänsliga områden längs med kustlinjen bör om möjligt förstärkas för att minska förlust av mark.

En fungerande **grön infrastruktur** behöver vara sammanhängande, tillräckligt stor och bestå av olika naturtyper. Då skapas förutsättningar för en mångfald av livsmiljöer som passar många olika arter.

Naturen och vattnet i Södertälje

I Södertälje kommun finns stora skogsområden, artrika och betade ängs- och hagmarker, sjöar, åar och bäckar och en inner- och mellanskärgård med unika natur- och vattenmiljöer. Kusterna längs Mälaren och Östersjön kantas på vissa platser av rasbranter och skogar med höga natur- och upplevelsevärden. Där Mälaren och vattendrag möter havet finns bräckvattenmiljöer. Sprickdalslandskapet med berg och dalgångar formar kommunen och skapar topografiska utmaningar i planeringen, vilket är särskilt tydligt i Södertälje stad.

En funktionell regional och lokal grönstruktur

Det är angeläget att landskapets natur- och grönområden och stadens och tätorternas parker bildar en ändamålsenlig struktur och utformas för både naturens och människors behov. Grönstrukturen innehåller olika naturvärden i landskapet, staden och tätorterna. Att visa hänsyn till naturvärden i samhällsbyggandet handlar både om att förvalta värden och om att förstå hur nya inslag kan påverka värdena.

Stockholmsregionens tio gröna kilar är utpekade i den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF 2050). Bornsjökilen och Hanvedenkilen stäcker sig in och igenom Södertälje kommun. De gröna kilarnas kvalitet utgörs av att de bildar en sammanhängande grön infrastruktur mellan de mer tätbebyggda områdena i Stockholmskommunerna. Kilarna ger möjlighet till friluftsliv och rekreation i närheten av bostadsmiljöer, och är viktiga för att motverka effekterna av klimatförändringarna. Inom kilarna finns så kallade värdekärnor. Dessa är större, utpekade naturområden som är särskilt värdefulla för växt- och djurlivet. I kilarna finns även svaga samband som behöver stärkas.

Tillsammans med naturreservat bildar kilarna en grön ring runt Södertälje stad. Området är viktigt ur natur- och rekreationssynpunkt, och inom den gröna ringen finns flera naturområden på kommunal mark som är utredningsområden för natur och friluftsliv. Dessa områden är av särskild betydelse för biologisk mångfald, friluftsliv eller bådadera, på grund av höga naturvärden, strategiska lägen i ekologiska spridningskorridorer och rekreativvärden. Den gröna ringen ska värnas och stärkas, och tillgängligheten till naturområdet ska förbättras. Staden och Södertälje kanal skapar en barriäreffekt eftersom de ligger mellan de gröna kilarna. De gröna svaga sambanden genom stadskärnan är därför viktiga för att stärka såväl den regionala grönstrukturen som stadens. Det nätverk av äldre tallskogar genom Södertälje stad som sammanstrålar i Kusens backe, är viktiga ekologiska spridningssamband. I kommundelarna finns också gröna svaga samband och kopplingar som behöver förbättras. Det finns också regionala samband med ädellövsskog mot Nykvarns kommun. Detta är en del av riksintresset för det rörliga friluftslivet, Mälaren med öar och stränder.

Värdefulla naturmiljöer och viktiga nätverk av natur

I Södertälje kommuns äldre skog, som är försiktigt brukad, finns värdefulla naturmiljöer och viktiga ekologiska samband. Sådana finns även områden kopplade till äldre kulturmiljöer, som till exempel äldre ädellövsmiljöer eller i ängs- och betesmarker med pågående betesdrift.

Ädellövskog och eklandskapet finns ofta i anslutning till det äldre jordbrukslandskapet, men också centralt i Södertälje stad. Särskild hänsyn ska tas till ädellövskogen, för att bevara viktiga livsmiljöer för andra arter och för att de är viktiga för rekreation och friluftsliv. Eklandskapet är boplats för många däggdjur, insekter och fåglar och är utpekade inom länsstyrelsens inventeringar. Vissa djur- och växtarter är begränsade till ett fåtal platser och finns med på den nationella rödlistan. Dessa arter riskerar att försvinna om inga åtgärder vidtas. Tallskogsnätverk, ädellövnätverk och ängs- och hagmarksnätverk är särskilt prioriterade på länsnivå. Olika spridningssamband i barrskog, ädellövskog och småvatten har analyserats i arbetet med kommunens grönstrategi. I kommunens grönstrategi beskrivs de naturtyper som är prioriterade att arbeta med för att bevara eller stärka biologisk mångfald.

Ängs- och betesmarker med blommande miljöer som slåttas eller betas kontinuerligt och som inte gödslas, har oftast en hög biologisk mångfald. Dessa områden har blivit färre i takt med ett mer rationellt brukande av jordbruksmarken. För pollinatörer har koloni- och villaområden blivit viktigare. Äldre villaområden, som Södertäljes och Järnas centrala delar och Östertälje där tomterna inte har styckats av och trädgårdarna fortfarande är stora och lummiga, är gynnsamma. I Södertälje stad och Järna med omnejd har nätverk för pollinerande insekter analyserats i arbetet med pollineringsplanen. I planering prioriterar kommunen pollineringsvänliga växter och skötsel som gynnar pollinatörers livsmiljöer och samband.

Brukandet av jordbruksmarken leder till bevarande av kulturmiljöer och till ett landskap för rekreation och friluftsliv. En förutsättning för att långsiktigt bevara det öppna landskapet är ett fortsatt jordbruk med betande djur. Specialisering, där en enda gröda odlas på stora områden, påverkar den biologiska mångfalden negativt. I kommunens odlingsstrategi finns styrning mot odling med ekologiska principer och idisslande betesdjur på kommunens mark.

Samhällsbyggandet och kumulativa effekter på naturmiljöer

När Södertälje stad och kommundelarnas tätorter växer på flera platser samtidigt finns risk för kumulativa effekter på naturmiljön. Utvecklingen behöver följas för att överblicka konsekvenserna av pågående och framtida exploatering. Konsekvenser kan vara fragmentering eller påverkan på andra värden i naturmiljön. Särskild försiktighet gäller när det är värden som är unika för ett område eller för kommunen som helhet. Försiktighet gäller även för miljöer med stor betydelse för närboende, barn och äldre.

Läs mer i kommunens **Grönstrategi**.

Gröna förhållningssätt i planering och samhällsbyggande

För att uppnå stärkt biologisk mångfald, främja invånarnas hälsa och välbefinnande och klimatanpassning ska kommunen utgå ifrån förhållningssätten naturbaserade lösningar, 3-30-300-regeln och skadelindringshierarkin.

3-30-300-regeln används för att täcka behovet av grönska i staden och skapa hälsosammare stadsmiljöer. Regeln innebär att alla invånare ska kunna se minst tre träd från sin bostad, skola och arbetsplats, att varje kvarter ska ha en krontäckning på minst 30 procent (avser ytan som skuggas av trädens kronor och lövverk) och att alla ska ha högst 300 meter gångavstånd till ett grönområde från sin bostad.

Skadelindringshierarkin syftar till att minska risken för att skada ekosystem och ekosystemtjänster, och vid exploatering eller förändrad markanvändning behöver ekosystemtjänster identifieras.

Naturbaserade lösningar delas in i tre huvudsakliga kategorier:

- Bevarande och restaurering av befintliga ekosystem
- Skötsel och hållbart nyttjande av ekosystem
- Återskapande av förlorade ekosystem eller skapande av nya

Skadelindringshierarkin

Är uppdelad i fyra steg:
Undvik, Minimera,
Restaurera och
Kompensera.
Restaurerings- och
kompensationsåtgärder
består ofta av
naturbaserade lösningar.

Skötsel av kommunal skog, parker och grönområden

Kommunen äger och förvaltar cirka 3 600 hektar skog, varav omkring 600 hektar är tagen ur produktion och omställd till naturreservat. Omkring 500 hektar är skog för naturvård, där större delen är nyckelbiotoper och naturvärden enligt Skogsstyrelsens inventeringar. Resten av skogen räknas som produktionsskog. Skogsskötseln ska ske med hänsyn till biologisk mångfald, friluftsliv och rekreation. Skötseln av parker och grönområden ska främja bland annat biologisk mångfald och ekosystemtjänster. För att parker och grönområden ska bibehålla funktioner och kvaliteter över tid är det av stor vikt att tillräckliga resurser avsätts för detta. På den mark som kommunen äger har kommunen ett ansvar för att bekämpa invasiva arter.

Grönområden och parker på rätt plats och av rätt storlek

Aktiviteter och upplevelser tar plats och parker och grönområden behöver därför vara tillräckligt stora och samlade för att kunna rymma många besökare, olika funktioner och en god ljudmiljö. Den som har nära till ett grönområde tillbringar mer tid där än den som har längre väg. Även mindre grönytor kan ha stor betydelse för de som bor eller vistas i närområdet, men dessa kan dock inte ersätta större sammanhängande grönområden som kan inrymma fler funktioner. Parker kräver relativt plana ytor för att de ska vara tillgängliga för rörelsehindrade, fungera som idrottsytor och lekplatser samt lättare kunna komma åt med driftfordon.

Nästan alla invånare i Södertälje når ett grönområde på minst 0,5 hektar inom 300 meters gångväg från sin bostad. På grund av att Södertälje stad genomkorsas av flera motorvägar är många grönområden starkt bullerstörda, vilket försämrar deras rekreativa funktion. Små eller långsmala ytor är ofta mer svårplanerade och påverkas i större utsträckning av buller från omgivningen.

Parker kräver relativt plana ytor och i områden där större exploatering planeras, som i Weda, Hölö, nordvästra Järna och Mölnbo, behöver analyser göras för att lokalisera nya parker. Inom Södertälje stad saknas en jämn fördelning av utpekade platser för större sammanhängande områden som inrymmer både natur och parker. Ett riktmärke för sådana ytor är omkring 5 hektar inom en stadsdel eller annat upptagningsområde.

Gatuträd, gatuplanteringar och stadsskogar är viktiga redskap

I både Södertälje stad och kommundelarna finns behov att öka antalet gatuträd, antingen som alléer eller som enskilda träd. Vid omvandling av stora vägar till stadsgator finns goda möjligheter att plantera nya träd. Gatuträd, gatuplanteringar och stadstallskogar är ett viktigt redskap i arbetet med att skapa och bevara grön infrastruktur och förbättra klimatanpassning, luftkvaliteten och rekreationen i staden. Stadstallskogarna utgörs av så kallade åsbarrskogar, som är en utpekad Natura 2000-naturtyp. De är viktiga kulturmiljöbärare och ger möjlighet till rekreation mitt i staden. Där tallskogen är av ungefär samma ålder är förnygring av den viktig, som i till exempel Kusens backe.

Vatten

Vattnet är indelat i mindre enheter som kallas vattenförekomster. Detta görs för att kunna beskriva tillståndet i vattnet och bedöma vilka miljökvalitetsnormer, som ska gälla.

Samverkan och helhetssyn i vattenförvaltning och vattenplanering

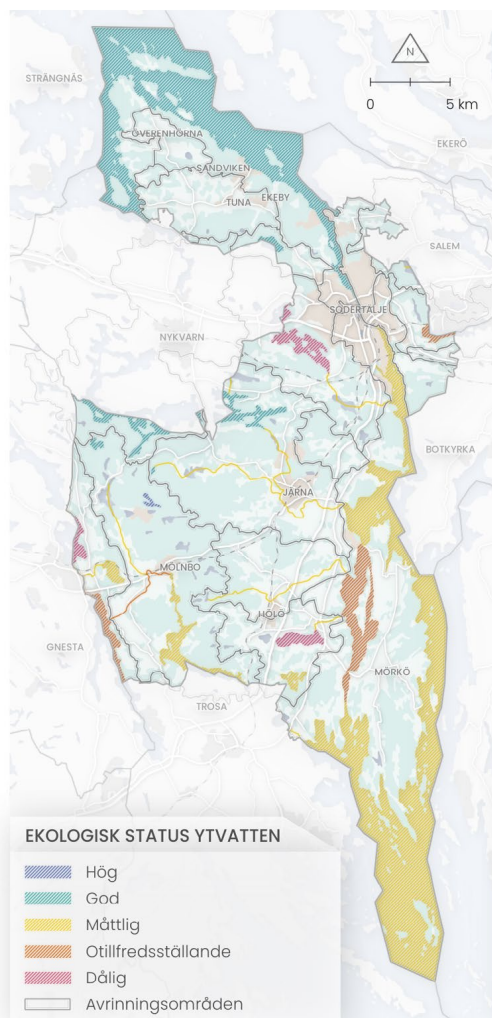
Södertälje kommun ska verka för en god vattenstatus i kommunens vattenförekomster i enlighet med EU:s vattendirektiv. I kommunen finns omkring 70 vattenförekomster. I Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram finns ett antal åtgärder som kommunerna ska genomföra. För att strukturera detta arbete har kommunen tagit fram en vattenplan och lokala åtgärdsprogram för vatten (LÅP). I dessa har åtgärder eller förbättringsbehov identifierats för vattenförekomster eller hela avrinningsområden. För att förbättra statusen krävs ett samarbete, bland annat inom kommunkoncernen och med andra kommuner som Södertälje kommun antingen delar vattenförekomster med eller påverkas av flöden från. När kommunen växer och befintliga miljöer utvecklas behövs en helhetssyn och ökad samverkan kring frågor om bland annat dagvatten, allmän VA-utbyggnad, grundvatten och vattenskyddsområden. Läs mer i avsnittet "Tekniska försörjningssystem".

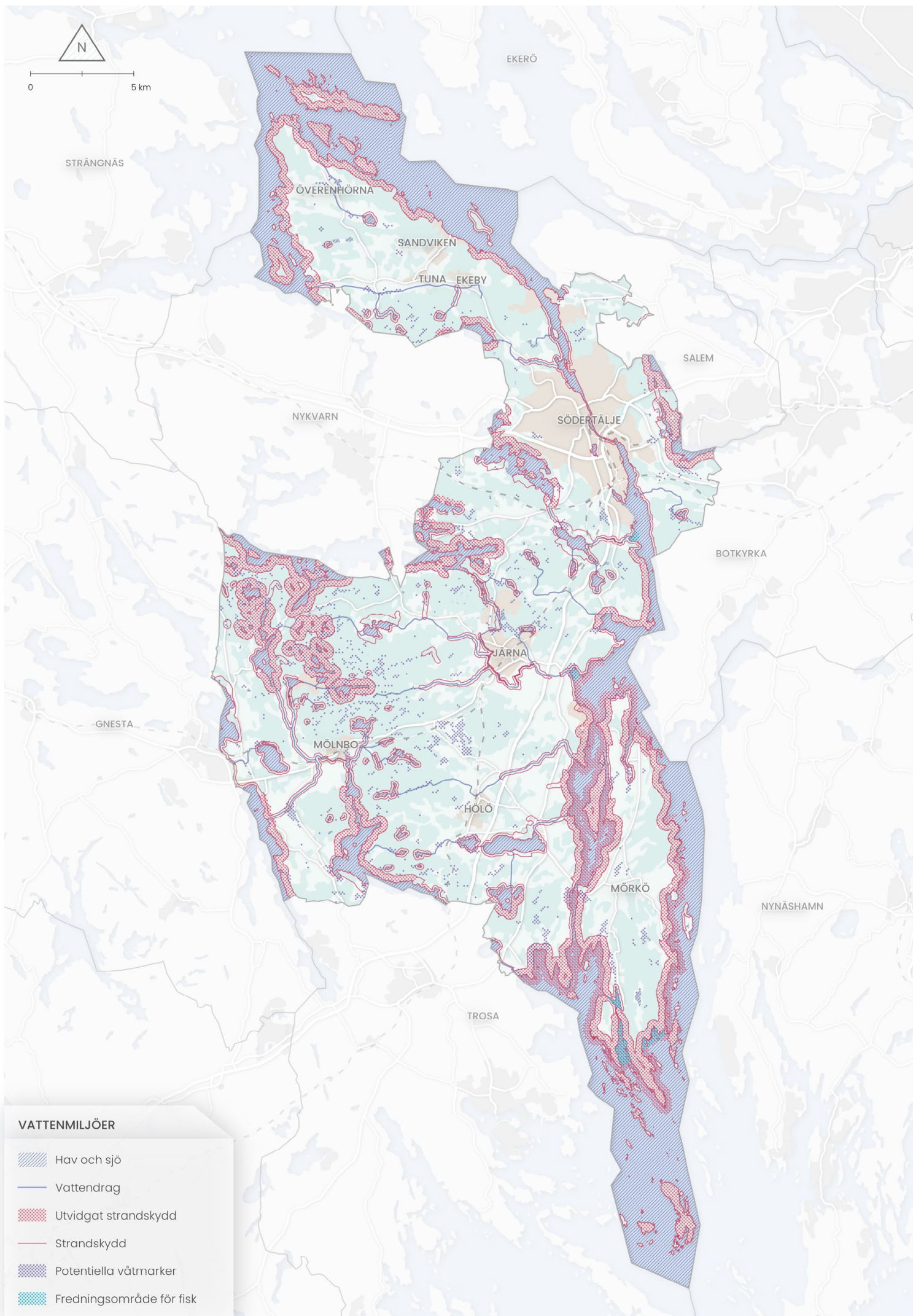
Miljökvalitetsnormer för vatten, status och åtgärder

En miljökvalitetsnorm för vatten beskriver den kvalitet som en vattenförekomst ska ha uppnått vid ett visst årtal. Statusen delas in i ekologisk, kemisk och kvantitativ (endast för grundvatten) status. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå god status. Vattnets status får inte heller försämrats, enligt det så kallade försämringsförbudet. Vid planläggning och prövning ska det utredas om den planerade byggnationen påverkar statusen i en vattenförekomst och om det finns risk för att miljökvalitetsnormerna inte kan följas.

I många vatten behövs en förbättring av vattnets status, om miljökvalitetsnormerna ska nås. Omkring hälften av sjöarna uppnår god status, men inga kustvatten eller vattendrag. Alla grundvattenförekomster har god kvantitativ status men en av dessa uppnår inte god kemisk status. I vissa sjöar och vattendrag har vattenmyndigheten fortfarande inte mätt den kemiska statusen. Läs mer om status och miljökvalitetsnormer för vatten i hållbarhetsbedömningen samt i VISS, Vatteninformationssystem i Sverige.

Orsakerna till att vattenförekomsterna inte har god status är påverkan från bland annat luftburna föroreningar, jordbruk, transporter och infrastruktur, enskilda avlopp och reningsverk, urban markanvändning (dagvatten) och förorenade områden. De största hoten är övergödning, störande ämnen och vandringshinder för bland annat fisk. Exempel på åtgärder för att nå god vattenstatus är att minska näringsbelastning och förorenande ämnen till vattenförekomsterna, återskapa naturliga förhållanden längs vattendrag, restaurera kustnära grundområden och åtgärda fiskars vandringshinder. Ytterligare åtgärder är att återskapa eller anlägga nya våtmarker, dagvattendammar och utjämningsmagasin.

Läs mer i kommunens
Vattenplan.

Östersjön och Mälaren – kuster och skärgård

Södertälje kommun har ett omfattande kustområde genom sitt läge vid Mälaren och Östersjön. Kusten och dess stränder är känsliga miljöer som fungerar som spridningskorridorer och reproduktionslokaler för växter och djur. Samtidigt är kusten en mycket viktig tillgång för friluftslivet. Strandskyddet har skapats för att värna dessa miljöer. Grunda havsvikar kan vara mycket artrika och är viktiga lekmiljöer för fisk. Samtidigt kan de vara utsatta för exploatering (småbåtshamnar) och miljöpåverkan. Redan i dag finns erosionsproblem som riskerar att påverka strandmiljöerna och de grunda havsvikarna, och problemen riskerar att öka då landsortsfarleden in mot Södertälje och i Mälaren byggts ut för att kunna ta emot större fartyg. Södertälje kommun har tagit fram beskrivningar av 34 grunda kust- och mynningsvikar för att ge förslag på åtgärder som skyddar och förbättrar dessa bräckvattenmiljöer och angränsande landområden. Dessa är ett viktigt planeringsunderlag vid fortsatt planering av kustområdet. Kusternas, havets och Mälarens höga värde avspeglas i att stora områden är utpekade som riksintresseområden för naturvård, friluftsliv, rörligt friluftsliv och högexploaterad kust. Vissa platser är också fredade områden för fisk, och stora ytor är av riksintresse för yrkesfisket. Kommunen vill även utreda möjligheten att börja skydda marina områden.

Sjöar, vattendrag och grundvatten i kommunen

Det finns flera sjöar med god vattenkvalitet i kommunen. Flera sjöar och vattendrag har dock har sänkts, reglerats och omformats av olika anledningar. I vissa åar finns exempelvis vandringshinder som försvårar för både öring och svagsimmande arter att ta sig upp för att leka. Omdaning av vattnen har i flera fall lett till att ekosystemtjänster som flödesutjämning, magasinering och upptag av näringsämnen har försvagats till förmån för produktion av mat och dricksvatten. Ett markavvattningsföretag eller samfällighet är ofta kopplat till sänkta, reglerade och omformade vatten för att sköta underhållet av den gemensamma vattenanläggningen. Sådana samfälligheter är viktiga sakägare i samband med utveckling av ny bebyggelse.

Grundvattenförekomsterna berör grundvatten i sand- och grusavlagringar. Flera av dessa är skyddade som vattenskyddsområden. Läs mer i Teknisk försörjning. Vatten som tillförs sjöar och vattendrag utgörs till stor del av utströmmande grundvatten.

Våtmarker och markavvattningsförbud

I hela Stockholms län är det markavvattningsförbud. Syftet med förbudet är att kraftigt begränsa eller sätta stopp för markavvattningen eftersom många våtmarker har försvunnit till följd av utdikning och uppodling. Våtmarker är viktiga för den biologiska mångfalden och rena vatten, fungerar som kolsänkor och minskar översvämningsrisken genom att de håller grundvattennivåer, sjöar och vattendrag stabila. Södertälje kommun arbetar aktivt med våtmarker och en kartering har genomförts för att hitta lämpliga ytor. Målet är att i första hand bevara och utveckla de våtmarker som finns kvar, återskapa våtmarker som tidigare har dränerats och att

utveckla nya. Våtmarker som kommunen utvecklat eller skapat finns bland annat i Wasa, Hovsjö-Tvetaberg, Lanaren och Glasberga. Myrstugans våtmarksrike är ett bland flera områden som är intressant att utveckla framöver.

Formellt skydd av natur och vatten

Södertälje har flera natur- och vattenområden som är skyddade i lagstiftningen (miljöbalken). Vissa natur- och vattenmiljöer är särskilt viktiga för den biologiska mångfalden och för ett rikt friluftsliv. Läs mer om friluftsliv i Kultur, idrott och fritid. Landskapsbildskydd redovisas i Kulturmiljö.

Strandskydd

Hav, kust, sjöar och vattendrag ger förutsättningar för ett rikt djur- och fågelliv, och för goda möjligheter till bad, fiske och andra friluftaktiviteter. Genom strandskyddet bevaras dessa kvaliteter. Strandskydd gäller 100 meter upp på land och ut i vatten längs sjöar, hav och vattendrag. I Södertälje kommun finns även utvidgat strandskydd med 300 meter på land längs stora delar av Östersjö- och Mälarkusten, Måsnaren, Malmsjön, Yngern, Vällingen och Sjundasjöarna samt Tullan, Glasbergasjön och Uttran.

Riksintressen och Natura 2000

Läs mer om områden av riksintresse enligt 3 kap miljöbalken (MB), naturvård och friluftsliv samt kap 4, rörligt friluftsliv och högexploaterad kust. Inom riksintressena får inte åtgärder vidtas som påtagligt kan skada dess naturvärden. Natura 2000-områden har både områdesskydd enligt 7 kap. MB och är av riksintresse enligt 4 kap, läs mer i riksintressen.

Vattenskyddsområden

Det finns åtta vattenskyddsområden i kommunen. Sex av dessa är för allmän vattenförsörjning. Övriga är enskilda täkter, läs mer under Teknisk försörjning, allmän och enskild VA-försörjning. Bommersvik, Bornsjön, Djupdal-Malmsjöåsen, Myrstugan, Södra Mälaren, Visbohammar, Vårdinge och Vällinge-Vackå.

Naturreservat

Naturreservat innebär ett långsiktigt bevarande av natur och kan bildas av såväl kommunen som av länsstyrelsen. Syftet med reservatsbildningarna har oftast varit en kombination av att skydda specifika livsmiljöer för olika djur- och växtarter samtidigt som människor ges möjlighet att nyttja områdena för rekreation och naturupplevelser. I Södertälje kommun finns drygt 25 naturreservat, varav kommunen bildat omkring tio. Kommunen har bland annat satsat på att bilda naturreservat i nära anslutning till Södertälje stad.

Stora relativt opåverkade mark- och vattenområden

Bestämmelser om stora relativt opåverkade mark- och vattenområden återfinns i 3 kap 2 § miljöbalken. Syftet med bestämmelserna är att det finns ett värde i sig i att större sammanhängande landsbygdsområden som ännu inte är påverkade av exploateringsföretag kan behålla sin opåverkade karaktär. I dessa områden bör exploateringar prövas restriktivt.

De större relativt opåverkade mark- och vattenområdena är viktiga för människors möjligheter till rekreation och friluftsliv, och för att bevara de naturliga ekosystemen. I Södertälje kommun finns fem områden: Ridöskärgården, Malmsjön Väst, Yngern Syd, Mölnbo och Långsjön Ost. Fyra av områdena är stora sammanhängande skogsområden som är obetydligt påverkade av exploateringar i form av bebyggelse och vägar. Det femte är ett område som ligger i Mälarens skärgård och som också är obetydligt påverkat av exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön.

Biotopskyddsområden

Biotopskyddsområden är en annan skyddsform som syftar till att skydda mindre områden som hyser eller förväntas hysa hotade djur- och växtarter. För vissa naturmiljöer gäller ett generellt biotopskydd enligt miljöbalken, exempelvis för alléer, stenmurar, mörkelgravar och mindre åkerholmar. För åtgärder som kan skada en sådan naturmiljö ska tillstånd sökas hos länsstyrelsen. För vissa andra biotoper får länsstyrelsen eller kommunen bilda biotopskyddsområden på samma sätt som Skogsstyrelsen och kommunerna gör inom skogsmarken. Kommunen har bildat ett biotopskyddsområde i Bastmora i Enhörna kommunal.

Naturminnen

Skyddsformen naturminne liknar naturreservat, men omfattar normalt endast vissa naturföremål eller mycket små områden om högst ett halvt hektar. I Södertälje kommun finns åtta naturminnen.

Fredningsområden för fisk

I Södertälje kommun finns fyra fredningsområden för fisk. I dessa områden råder fiskeförbud under delar av året, och förbud mot vissa fiskemetoder för att öka skyddet för fiskar vid lek och lekvandring. Tre av områdena är även skyddade genom riksintresset för yrkesfisket. Läs mer i kapitlet "Riksintressen".

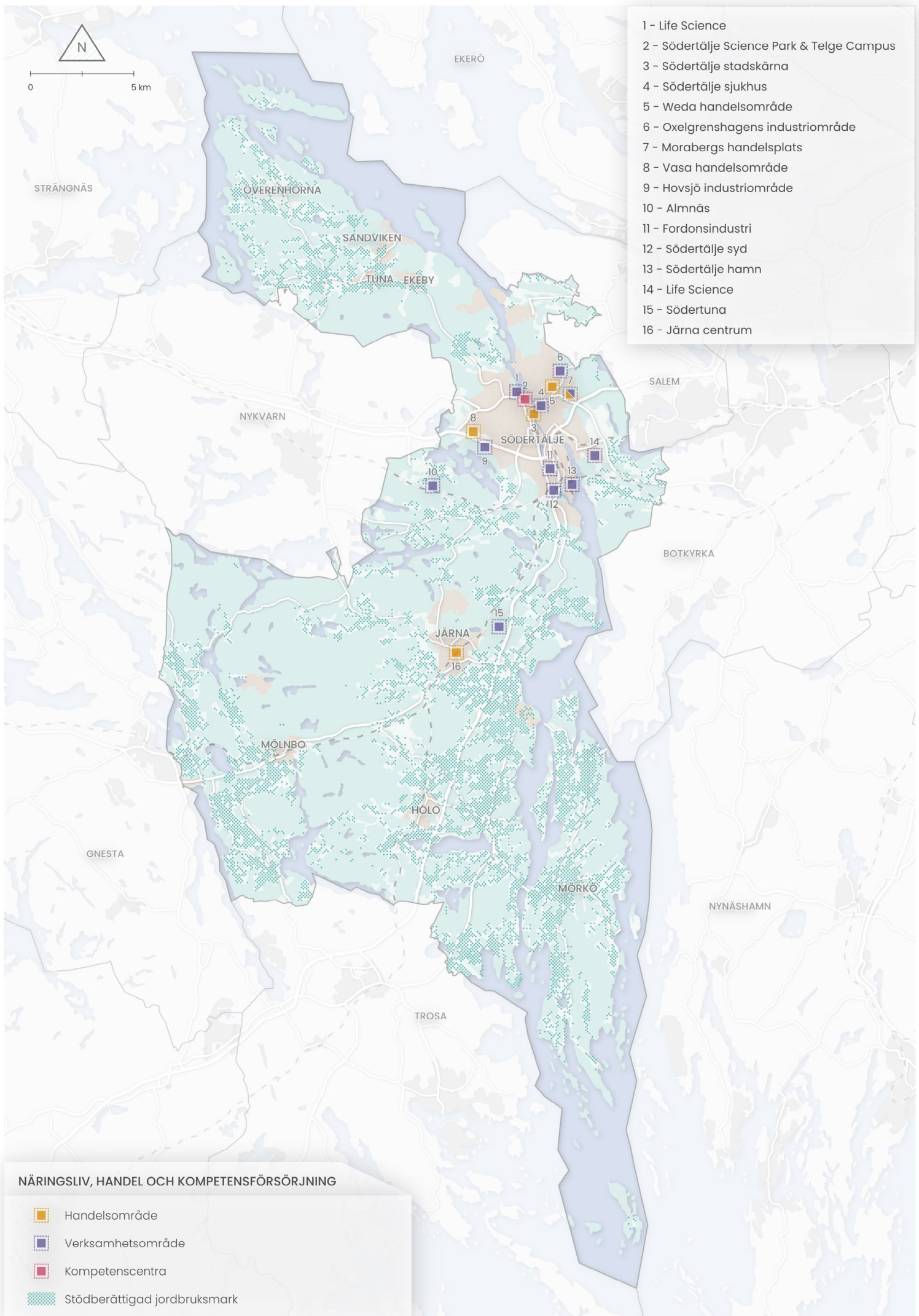
Rödkämpar och Blålockor i Yttereneby naturreservat. Foto: Mikael Lindén

Näringsliv, handel och kompetensförsörjning

Södertälje har ett starkt näringsliv som ska utvecklas genom att stärka konkurrenskraften, kompetensförsörjningen och sysselsättningsgraden bland kommunens invånare. Både Södertäljes levande stadskärna och kommunens handelsområden utvecklas kontinuerligt. Södertäljes geografiska läge och infrastruktur är gynnsamt för näringslivet och här finns även två av Sveriges större exportföretag, vars verksamheter behöver säkras på ett hållbart sätt. Goda förutsättningar för de som verkar på landsbygderna och mindre orter är också viktigt. I kommunen finns flera välbesökta besöksmål och unika natur- och kulturmiljöer som behöver tas tillvara och utvecklas.

Planeringsinriktning

- Vi erbjuder konkurrenskraftiga förutsättningar till företag inom starka branscher och arbetsintensiva verksamheter med stor framtidspotential, genom att förbättra kommunikationer och infrastruktur samt mark och lokaler i strategiska lägen. Även mark för småföretag och småindustri ska säkerställas.
- Vi främjar etableringar som på ett positivt sätt kompletterar sammansättningen i det lokala näringslivet (både sett till bransch, företagsstorlek och kompetens) samt bidrar till samlokalisering och klusterbildning.
- Vi fortsätter stärka näringslivets behov av forskning och utveckling och driva på i frågor avseende utbildningsbehov och kompetensförsörjning.
- Vi utvecklar den fysiska miljön i befintliga verksamhetsområden och handelsområden för att de ska bli mer trygga, trivsamma, gröna och framtidsorienterade.
- Vi främjar verksamhetsområdenas utveckling genom att i första hand prioritera en effektivare markanvändning i befintliga områden, och i andra hand utveckla ny mark.
- Vi främjar att handelsområdena kompletterar den befintliga handeln i stadskärnan och i tätorterna och att ytorna används effektivt. Vi stärker och utvecklar stadskärnan och stadsdelscentrum med en bra blandning av kommersiella och offentliga verksamheter, föreningsliv och kulturverksamheter samt andra attraktiva och trygga socialt värdeskapande funktioner och verksamheter.
- Vi säkerställer behovet av utåtriktade handels- och verksamhetslokaler i gatuplan, särskilt i kollektivtrafikhöga lägen med hög turtäthet.
- Vi stärker Södertälje kommun som en destination genom platssamverkan mellan olika aktörer genom att fortlöpande arbeta med besöksmål, kulturarv, landsbygdsmiljöer och företagsamhet inom kulturella kreativa näringar.
- Vi värnar och utvecklar förutsättningarna för areella näringar på landsbygderna.

Läs mer i kommunens
Näringslivsstrategi.

Stärk och utveckla Södertäljes näringsliv

Södertälje kommun har ett livskraftigt näringsliv, som är av stor betydelse både nationellt, regionalt och lokalt. Här finns över 8 200 små och medelstora företag, och även välkända storföretag såsom Scania, AstraZeneca och Volkswagen. Starka branscher är handel, fordonsindustri, Life science, hållbar matproduktion samt gods och logistik.

Södertälje kommun har ett strategiskt läge nära Europavägar, järnväg och farled, och är en del av både Stockholmsregionen, Sörmland och Östra Mellansverige. Detta gör kommunen till en attraktiv plats för såväl utveckling av befintligt näringsliv som nyetableringar. Samtidigt är arbetslösheten hög bland kommunens invånare.

Kompetensförsörjningen är central för att befintligt och kommande näringsliv ska växa, utvecklas och skapa fler jobb i kommunen. En målsättning är därför att näringslivet i Södertälje i högre grad ska hitta sin kompetens bland kommunens invånare, och att fler av de 26 000 personer som dagligen pendlar till Södertälje ska välja att bosätta sig inom kommunen.

Näringslivsnod med stark konkurrenskraft

Vi ska ytterligare stärka kommunens roll som näringslivsnod genom att erbjuda företagen konkurrenskraftiga förutsättningar. Det gäller både våra befintliga företag, särskilt inom de starka branscherna handel, fordonsindustri, Life science, hållbar matproduktion samt gods och logistik. Men också nya företag som har stort framtidspotential och en arbetsintensiv verksamhet.

Södertälje kommun behöver säkerställa behovet av mark och lokaler i strategiska lägen samt ytterligare förbättra kommunikationer och infrastruktur. Men även driva på i frågor avseende utbildning och kompetensförsörjning.

Förutsättningar för forskning och innovation bör ytterligare stärkas. Kommunen ska också bidra till ökade möjligheter för företagen att samlokalisera, och på så sätt få ännu bättre klusterbildningar. Vi ska understödja så att både befintliga och nya företag utvecklas i syfte att ha ett ännu mer hållbart sätt att tillhandahålla sina produkter och tjänster.

Framgångsfaktor för att skapa en attraktiv plats för näringslivets utveckling är att i ett tidigt skede av planeringen sammanföra samhällsplanerare, fastighetsägare, entreprenörer, innovatörer och forskare.

Innovation och livslångt lärande för att möta framtidens näringsliv

Det pågår en omvandling inom arbetsmarknaden där vissa jobb kommer att försvinna medan nya tillkommer. Människor kommer behöva skola om sig och byta yrkesbana i olika skeden av livet. För att möta detta behöver det finnas förutsättningar för ett livslångt lärande för alla. Genom effektiv och behovsstyrd kompetensförsörjning för all utbildning efter grundskolan finns goda chanser att matcha näringslivets behov. Här spelar både högskolestudier, yrkeshögskolan och folkhögskolan viktiga roller för att fylla olika branschers behov.

Invånarnas tillgänglighet till utbildnings- och arbetsmarknaden ska öka både i kommunen och storregionalt. En viktig förutsättning är utvecklingen av kollektivtrafiken, som ska minska restiderna mellan hem, arbete och utbildning. Detta är en central fråga även för näringslivet i kommunen som är beroende av kompetensförsörjning från hela arbetsmarknadsregionen. Med Ostlänkens och Södertörnsbanans utbyggnad förstoras arbetsmarknadsregionen ytterligare.

Södertälje kommun är en plats för innovation, kunskap och entreprenörskap. Tillsammans med lokala företag driver kommunen Södertälje Science Park som är en utvecklingsarena för forskning, utveckling och innovation. Här möts det offentliga med näringsliv och utbildning, vilket ger förutsättningar för samverkan. Idag råder det kompetensbrist i flera yrken vilket är ett hinder för tillväxt och framtida konkurrenskraft. Samverkan mellan utbildningssystemet och näringslivet behöver ytterligare stärkas för att matcha behoven bättre och för att möta näringslivets framtida behov.

Stärka och utveckla Södertäljes attraktivitet

Platsens attraktivitet är viktig för att locka och behålla företag och deras medarbetare till Södertälje kommun. Framtidens attraktiva platser är där invånare, företagare och besökare vill spendera sin tid och sina pengar och kan uppleva nya saker. Platser behöver ha en egen identitet och vi ska utgå från den som en röd tråd i planeringen. Det gäller både när man skapar och tar hand om platser, mötesplatser och verksamhetsområden.

Tillresta besökare är ofta en förutsättning för att en plats ska kunna erbjuda ett brett utbud av restauranger, affärer och annan service. Besökare övernattar, handlar, roar sig och köper tjänster och varor; en konsumtion som ger viktiga intäkter till det lokala näringslivet. Kort och gott bidrar besöksnäringen till att skapa attraktivitet och en positiv lokal utveckling. I Södertälje finns exempelvis både Tom Tits och Torekällberget som lockar många besökare. Det är viktigt för både stads- och landsbygdsutvecklingen i Södertälje kommun att fortlöpande stärka arbetet med besöksmål, kulturarv, landsbygdsmiljöer och företagsamhet inom kulturella kreativa näringar.

Kulturverksamheter bidrar även med stora sociala värden och till att skapa trivsamma och kreativa platser där människor vill stanna kvar. Kommunen kan bidra till att stärka förutsättningarna för kultur och turism genom att underlätta samverkan mellan besöksnäringen och kulturlivets aktörer i Södertälje, samt genom att jobba med att utveckla platser som lockar besökare.

Cirkulär ekonomi för att minska resursanvändning och miljöpåverkan

En övergång till cirkulär ekonomi krävs för att minska utsläpp, avfall och uttag av ändliga resurser. Samtidigt är det en möjlighet till innovation, konkurrenskraft, ekonomisk tillväxt och fler jobb. En cirkulär ekonomi bygger på att sluta kretslopp, vara resurseffektiv, återanvända, laga och att betrakta avfall som en resurs. En omställning till ett resurseffektivt och cirkulärt samhälle kommer att kräva både tekniska och sociala innovationer. Näringslivet spelar en central roll i utvecklingen mot den cirkulära ekonomin. Den cirkulära ekonomin innebär nya affärsmöjligheter och kan bidra till ökad konkurrenskraft för företag i Södertälje. Det kan också kräva möjlighet till klusterbildning och ytor för det. Kommunen behöver underlätta för företag som satsar på cirkulär ekonomi att utveckla sig i Södertälje. Fysisk planering kan behöva samordnas med andra styrmedel för att få önskad effekt. Det finns även stora möjligheter att utforska och ta vara på synergier mellan digitalisering och cirkulär ekonomi. Utöver kommersiella initiativ till cirkulär ekonomi behöver kommunen prioritera och möjliggöra effektiv hantering av kommunalt avfall för att maximera återbruk och återvinning.

Säkerställ tillgång till attraktiv verksamhetsmark

Kommunens prioriterade verksamhetsområden är Almnäs, Moraberg, Södertuna och Södertälje hamn. De ska få goda förutsättningar till långsiktig utveckling, med möjlighet till förädling/förtätning av befintliga markytor och anskaffning av nya vid behov. Södertälje kommun ska även säkerställa att det finns tillräckligt med mark även för småföretag att utveckla verksamheter och småindustri. Det finns möjlighet att hitta mark och lokaler för expansion både inom centralorten och i kommundelarna. I Moraberg, Vasa och runt Södertälje syd är fokus på arbetsplatsintensiva verksamheter som behöver närhet till kollektivtrafik. Södertälje hamn är ett viktigt nav i Östra Mellansverige och Stockholmsregionen som möjliggör för ett fortsatt arbete med att utveckla hållbar godslogistik. Genom satsningar för att få till Tvetaleden kan även kopplingen till Stockholm Syd stärkas och den regionala godslogistiken kan utvecklas ytterligare. Ur ett regionalt perspektiv har Södertälje en unik möjlighet att attrahera nya etableringar och investeringar till södra delen av Storstockholm.

Södertälje kommun har ett stort antal nya etableringar varje år av både stora och mindre verksamheter. Läget och infrastrukturen gör att kommunen har fler etableringsförfrågningar än vad vi kan tillgodose i form av tillgänglig planlagd mark och lokaler.

För att tillgodose marknadens behov och efterfrågan krävs det att planeringen för ny verksamhetsmark sker taktiskt och med långsiktigt hållbar utveckling som målsättning. Södertälje kommuns egna markinnehav i strategiska lägen kan planläggas för verksamhetsmark och näringsliv. Utmaningen ligger i att utifrån efterfrågan skapa en fungerande blandning av företag och få fram tillräckligt mycket etableringsklar mark på lämpliga platser. Kommunen behöver därför se över riktlinjer för markanvisning regelbundet.

Handeln – en del i stadens och kommunens utveckling

Utvecklingen inom handel går snabbare än någonsin. Genom att planera för flexibla lokaler ökar möjligheterna för handeln att ändra lokaler över tid. Att driva digital handel kompletterat med fysiska lokaler skapar möjlighet till ökad exponering och att nå nya kundgrupper.

I Södertälje stad behövs en blandad stadskärna med flera olika typer av besöksanledningar, eftersom det driver flödet av människor och skapar omsättning. En stark platssamverkan är också viktig för att skapa synergieffekter mellan olika aktörer och för att binda ihop stadskärnans utbud. Genom att erbjuda såväl handel som rekreation och kultur skapas en plats som människor vill besöka och dröja sig kvar på. Andelen av hushållens konsumtion som går till rekreation och kultur har tredubblats de senaste fyra årtiondena. Kulturverksamheter såsom teatrar, biografer, museer och konstgallerier bedriver ofta verksamhet på andra tider än många andra branscher, vilket förlänger stadskärnans öppettider. Förlängningen medför att människor är i rörelse i stadskärnan under en större del av dygnet, vilket i sin tur ökar den upplevda tryggheten i stadskärnan. Kulturverksamheter bidrar även med stora sociala värden och till att skapa trivsamma platser där folk vill stanna kvar.

I kommunen finns två större handelsområden, Vasa och Moraberg. De ska fortsätta utvecklas för att komplettera handeln i stadskärnan, snarare än att konkurrera. Detta bör regleras med tydliga etableringsmål och riktlinjer för handeln i kommunen, samt genom en god dialog med fastighetsägarna. Vasa har potential att på sikt kompletteras med bostäder för att bli en mer integrerad del av staden.

Den fysiska miljön behöver utvecklas både i dagens verksamhetsområden och handelsområden för att de ska bli mer effektiva, trygga, trivsamma, gröna och framtidsorienterade. Områdena har olika karaktär och olika behov och vi behöver arbeta strukturerat med utvecklingen tillsammans mellan kommun och företagare.

Stadsdelscentrumen i Södertälje stad har haft stora prövningar, dels med anledning av kundernas nya sätt att handla, dels av att handelsområdena har stärkts. Utvecklingen ska bidra till att stärka de lokala stadsdelscentrumen.

Syftet med **odlingsstrategin** är att visa hur kommunen utifrån sina olika roller och funktioner ska främja lokal odling samt värna den odlingsbara marken. Strategin ska också visa vad andra aktörer kan göra för att främja odling.

Areella näringar behöver värnas och utvecklas

Areella näringar står för näringar inom jordbruk, skogsbruk, fiske och jakt. De som verkar inom de areella näringarna förvaltar landskapet, samtidigt som de bidrar till en levande landsbygd och skärgård. Förutsättningarna för jordbruksnäringen i Södertälje behöver säkerställas på lång sikt. Livsmedelsproduktionen är en viktig del av den civila beredskapen. När staden och tätorternas växer kan det storstadsnära jordbruket få utmaningar med framkomlighet och brukandet av marken. Jord- och skogsbrukets utveckling har dessutom drivits mot att bli mer högteknologiskt och rationellt för att öka lönsamheten.

I Södertälje finns omkring 25 000 hektar produktiv skogsmark samt omkring 10 000 hektar jordbruksmark. Förutom det som odlas på marken eller i växthus finns även djurhållning och mjölkproduktion samt förädlingsföretag inom livsmedel. För fiskenäringen är områden av riksintresse för yrkesfisket och områden fredade för fisk viktiga. Vattenbruk är en växande näringsgren på den svenska landsbygden, med stor potential för tillväxt. I Sverige produceras främst fisk, kräftor och musslor. Idag pågår inget vattenbruk i kommunen men på sikt kan det vara aktuellt att utreda om det finns lämpliga platser för det.

Nyttillverkade lastbilar på Scaniaområdet. Foto: Pontus Orre

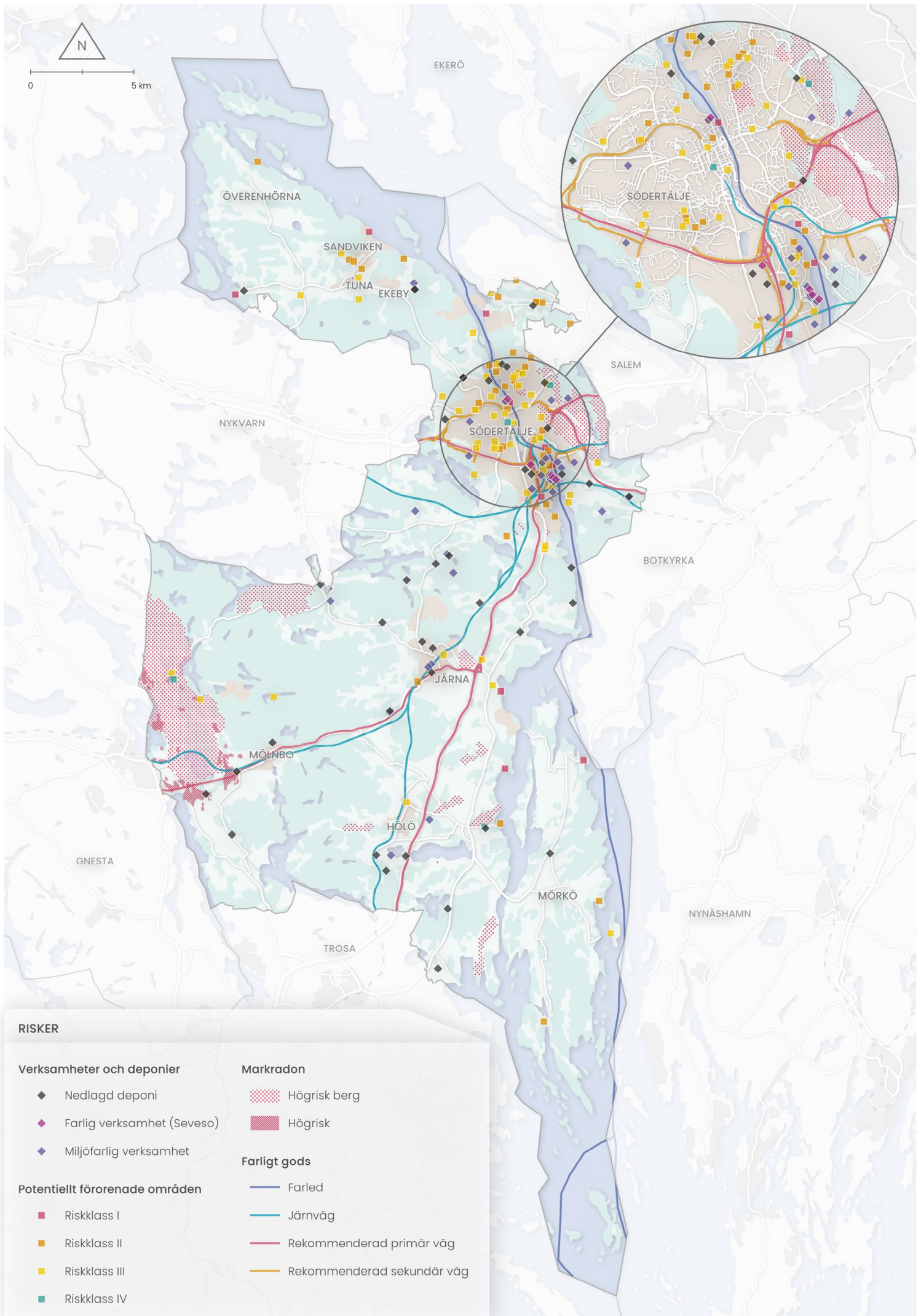
AstraZenecas anläggning på Gärtuna. Foto: Pontus Orre

Risk, hälsa och säkerhet

Ett tryggt och hälsosamt samhälle kräver en planering som tar hänsyn till både dagens och framtidens risker. Genom tidiga analyser, samverkan med berörda aktörer och medvetna val i planeringsprocessen ska vi skapa förutsättningar för säkra och ändamålsenliga miljöer för boende, arbete och vistelse. Samtidigt stärker vi beredskapen genom att bland annat främja lokal livsmedelsförsörjning. På så vis bidrar vi till ett långsiktigt hållbart samhälle med god hälsa och säkerhet för alla invånare.

Planeringsinriktning

- Vid planering av ny bebyggelse nära verksamheter med skyddsavstånd, eller nära transport- och farleder för farligt gods, samarbetar vi tidigt med berörda aktörer för att genomföra riskutredningar.
- Nya miljöfarliga eller störande verksamheter ska samlokaliseras med liknande befintliga verksamheter.
- Nya drivmedelsstationer lokaliseras i anslutning till transportleder för farligt gods, verksamhetsområden eller motorvägar. Olika typer av drivmedel ställer olika krav på riskhänsyn, vilket ska beaktas vid val av placering. Befintliga drivmedelsstationer nära bostäder bör på sikt flyttas.
- Bullerproblem ska i första hand åtgärdas vid källan. Kommunen arbetar med bullerreducerande åtgärder i planeringsprocessen. Planerad bebyggelse ska placeras i lägen som är lämpliga för ändamålet, och utifrån nationella riktvärden för buller.
- Bostadsområden, förskolor och skolor med de högsta bullernivåerna prioriteras först för åtgärder. Även allmänna grönområden är viktiga att åtgärda.
- Där det finns risk för markföroreningar, särskilt spridningsbenägna sådana, ska samarbete ske med berörda aktörer och markundersökningar genomföras tidigt i planeringsprocessen. Känsliga verksamheter, som förskolor, bör undvikas där föroreningsrisken är som högst.
- Sträva efter att utforma och placera nya kraftledning och andra elanläggningar så att exponering för magnetfält begränsas. Vid befintliga ledningsgator ska korridorer värnas för att kunna ersätta ledningar eller bygga nya intill. På så sätt hålls även ett visst skyddsavstånd.
- Undvik att placera nya bostäder, skolor och förskolor nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält. Sträva efter att begränsa magnetfält som tydligt avviker från normal nivå i boende-, skol- och arbetsmiljöer.
- Undvik att bygga bostäder och lokaler på högriskområde för radon. Bygg radonsäkert även på platser med låg radonrisk i förebyggande syfte.
- Värna odlingslandskapet och säkerställ tillgången till bruksbar jordbruksmark. Markanvändning får ändras endast om ändamålet är av väsentligt samhällsintresse och andra alternativ har prövats och visat sig olämpliga. Sammanhängande jordbruksmark ska i största möjliga mån undantas från exploatering. Om jordbruksmark tas i anspråk bör reversibel markanvändning eftersträvas, med så liten påverkan som möjligt på det pågående jordbruket.
- Stärk invånarnas kunskap om odling och egen livsmedelsförsörjning, till exempel genom gemensamhetsodlingar och informationsträffar.
- Vid planläggning eller bygglov för höga byggnader eller anläggningar ska samråd ske med Försvarsmakten, Luftfartsverket och berörda flygplatser enligt gällande förutsättningar.
- Vid ianspråktagande av mark nära befintliga skyddsrum ska påverkan beaktas. Möjligheten att inrätta nya skyddsrum ska utredas i detaljplaneskedet.

Farligt gods på land och vatten

Transport av farligt gods sker på ett rekommenderat vägnät med primära och sekundära transportleder. De primära transportlederna för farligt gods är E4, E20, väg 57 och 225, samt vägarna till och från Sydhamnen. Utöver dessa finns ett antal sekundära leder, bland annat vägarna till bränslehamnen. Farligt gods transporteras även utanför det rekommenderade vägnätet för att nå olika målpunkter. Därför ska risker beaktas även längs dessa anslutningsvägar. Hela det statliga järnvägsnätet som passerar genom kommunen kan också vara aktuellt för transport av farligt gods.

Ny bebyggelse i anslutning till vägar, järnvägar och farleder där farligt gods hanteras ska utformas efter platsspecifika bedömningar och åtgärder enligt länsstyrelsens riktlinjer. Det ska göras i samband med detaljplanering. Risker ska utredas i ett tidigt skede och bedömas inom 150 meter från leder för farligt gods. Möjlig markanvändning beror på platsens förutsättningar och behöver beaktas i varje enskilt fall. Målpunkter för farligt gods bör i första hand lokaliseras till de utpekade verksamhetsområdena.

För att bättre förstå konsekvenser, riskavstånd och behov av åtgärder kan sannolikheter användas som stöd. Sannolikheten för transportolyckor med vägfordon är relativt hög och beror bland annat på den totala trafikmängden, vägens utformning och hastigheten. Vid högre hastigheter ökar sannolikheten för att en kollision leder till skada på fordonet som orsakar läckage. Inom kommunen finns flera olika järnvägssträckor, som till exempel delar av Västra och Södra stambanan, Svealandsbanan och flera industrispår. Sannolikheten för olyckor med järnvägsfordon är generellt lägre än med vägfordon.

De delar av farlederna som går inom kommunen passerar inte tätbebyggda områden, med undantag för Södertälje kanal. Där transporteras relativt stora mängder farligt gods. Sannolikheten för olyckor i kanalen är mycket låg eftersom mötande trafik inte är tillåten. Även på andra delar av farleder inom kommunen är sannolikheten för olycka låg. Genom breddning och muddring av Södertälje kanal minskar risken för grundstötning, vilket också gör det möjligt för större fartyg att passera genom kanalen. Sannolikheten för ett påseglingsscenario är relativt låg och beror främst på farledens och ledverkens utformning, och på dimensionering och hastighetsbegränsningar i kanalen.

Sevesoverksamheter

- St1 Cisterndepå
- Scania
- ODEC Tankstorage
- Inter Terminals Sweden AB
- AstraZeneca Snäckviken

Sevesoverksamheter – Farliga verksamheter

Verksamheter som hanterar farliga ämnen i större mängder vid ett och samma tillfälle omfattas av Sevesolagstiftningen. Syftet med lagstiftningen är att förebygga allvarliga kemikalieolyckor och att begränsa följderna av sådana olyckor för människors hälsa och för miljön. Det handlar om verksamheter som hanterar brandfarliga, giftiga, miljöfarliga eller explosiva ämnen. Enligt lagstiftningen är kommunen skyldig att i planeringen ta hänsyn till Sevesoanläggningar genom att säkerställa tillräckliga avstånd och inte begränsa framtida utveckling,

och även beakta möjliga förändringar över tid. Inom Södertälje stad finns flera sådana anläggningar. Säkerhetsrapporter och riskanalyser för anläggningarna bör studeras vid nybyggnation i närheten.

Miljöfarlig verksamhet

Miljöfarlig verksamhet omfattar all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan orsaka störningar för människors hälsa eller för miljön. Miljöfarlig verksamhet delas in i A- och B-anläggningar som är tillståndspliktiga, och C-anläggningar som ska anmälas. Miljökontoret ansvarar för tillsynen över miljöfarliga verksamheter i kommunen och har även en aktuell förteckning över dessa. Avstånd ska baseras både på risker kopplade till den specifika verksamheten och på konsekvenserna vid en eventuell olycka. Det är också möjligt att beräkna avståndet utifrån placeringen av en riskkälla.

Flertalet tillsynsverksamheter är belägna inom definierade och planlagda industriområden. Bullrande verksamheter, som täkter och masshantering, är till viss del tidsbegränsad verksamhet.

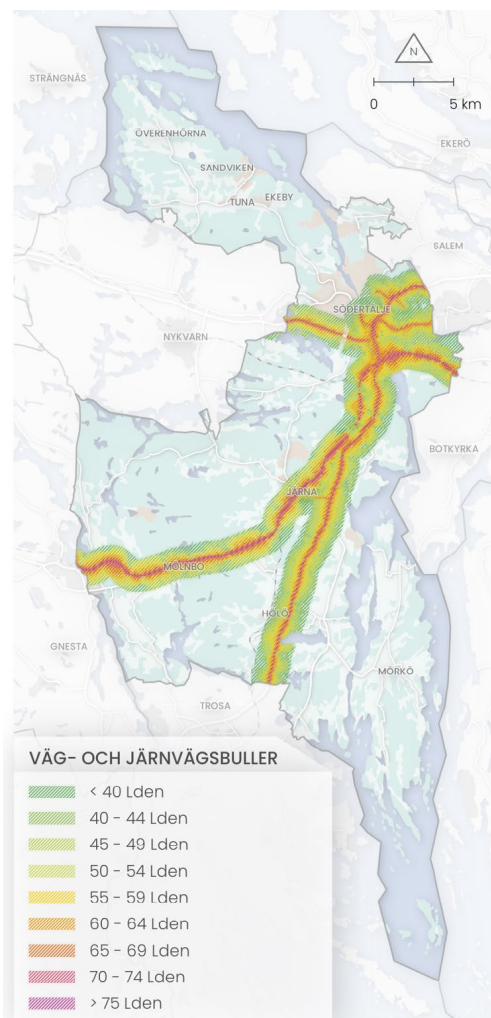
Djurhållning kan orsaka störningar i form av lukt och buller. På grund av hälsorisker kopplade till allergener bör skyddsavstånd eftersträvas till bostäder, skolor och andra allmänna platser där människor vistas dagligen. Råd finns i Boverkets *Vägledning för planering för och invid djurhållning*.

Buller

Buller definieras som oönskat ljud och är den miljöstörning som påverkar flest människor i Sverige. Höga bullernivåer kan leda till bland annat stress och sömn- och koncentrationssvårigheter. Omgivningsbuller avser ljud från flygplatser, industriell verksamhet, spårtrafik, vägar, sjöfart och hamnverksamhet. I Södertälje finns samtliga dessa bullerkällor, förutom flygplats.

Södertälje kommun, som har fler än 100 000 invånare, omfattas av förordningen om omgivningsbuller. Det innebär att kommunen ska kartlägga och ta fram åtgärdsprogram för alla vägar och järnvägar inom kommunen, såväl statliga som kommunala och enskilda. Målsättningen är att omgivningsbuller inte ska få skadliga följder för människors hälsa. Det är främst vid Stockholmsvägen, Strängnäsvägen och Nyköpingsvägen som buller förekommer. I stadsdelar med trafikseparering är bullernivåerna generellt lägre.

Kommunen följer trafikbullerförordningens riktvärden för bostadsbebyggelse, och Trafikverkets riktlinjer om fritt avstånd mellan statliga vägar och järnvägar och planerad bebyggelse. I planeringen tar kommunen hänsyn till industribuller och annat verksamhetsbuller, enligt Boverkets och Naturvårdsverkets vägledning. I dessa anges bland annat riktvärden för bostäder,

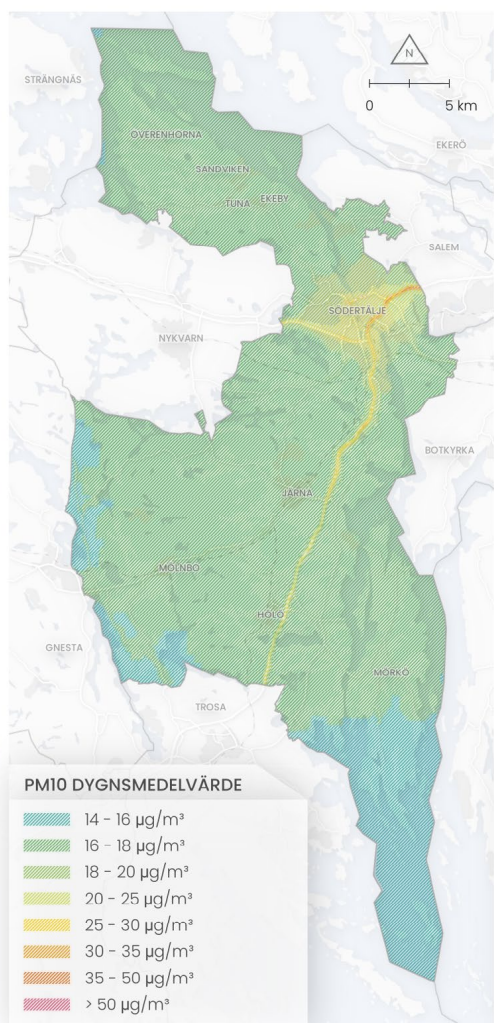
vårdlokaler, skolgårdar och förskolor under olika delar av dygnet. Nya bostäder är ofta välisolerade, vilket möjliggör byggnation i mer bullerutsatta lägen, till exempel nära kollektivtrafik. Nya byggnader kan också fungera som bullerskärm för andra fastigheter och utomhusmiljöer i närheten. Att planera för genomgående lägenheter med en ljuddämpande sida är också en lösning.

Kommunen arbetar för att minska antalet källor till buller, bland annat genom att försöka minska biltrafik till förmån för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Kommunen ska också använda sig av nya tekniker och lösningar för att möjliggöra lägre bullernivåer. Det är särskilt viktigt att säkerställa en god ljudmiljö i bostäder, samt i utemiljön kring skolor, förskolor och i allmänna grön- och naturområden. Avstånd till exempelvis skjutbanor, motocrossbanor och andra bullrande anläggningar bör baseras på bullerberäkningar och gällande riktvärden.

Utomhusluft

Miljökvalitetsnormer för utomhusluft syftar till att skydda människors hälsa och miljö. Luften ska vara så ren att människors hälsa, djur, växter och kulturvärden inte skadas. Barn är mer känsliga för luftföroreningar än vuxna, därför är det extra viktigt att luften är ren i områden där barn vistas, exempelvis vid skolor och förskolor.

Miljökvalitetsnormer för utomhusluft regleras i luftkvalitetsförordningen. I förordningen anges både gräns- och målvärden för luftkvalitet. År 2024 beslutade EU om ett nytt luftkvalitetsdirektiv, som innebär en skärpning av reglerna för föroreningshalter i luft. Det är framför allt trafiken som orsakar överskridanden av miljökvalitetsnormerna i Södertälje. Riskerna för överskridanden av miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid är störst vid Turingegatan i Södertälje stad och längs E4/E20. Miljökvalitetsnormen för partiklar (PM10, medelvärde per dygn) överskrids vid enstaka tillfällen vid Turingegatan och vid Birkakorset i Södertälje stad och på en viss sträcka av E4/E20 och E4. Det är framför allt partiklar från vägslitage orsakade av dubbdäck som ligger bakom överskridandena. Länsstyrelsen har beslutat om ett nytt åtgärdsprogram för PM10 där både kommunen och Trafikverket ingår. Södertälje kommun har arbetat med en rad olika åtgärder under drygt 10 års tid för att sänka nivåerna av PM10, som till exempel tidigarelagd sandsopning. På Europavägarna samt in på Stockholmsvägen är Trafikverket väghållare och genomför åtgärder. Effekter av ny och befintlig byggnation analyseras i samband med framtagandet av nya detaljplaner.

Förorenade områden

Förorenade områden avser mark, vatten, sediment och byggnader som är så förorenade att de kan utgöra en risk för människors hälsa eller miljön. Områden med högst riskklassning finns i kanalens sediment, vid nuvarande eller tidigare hamnar och varv, samt vid plantskolor. I Länsstyrelsens EBH-databas finns över 550 misstänkt eller konstaterat förorenade objekt inom kommunen. Databasen utgör ett viktigt planeringsunderlag, och Miljökontoret får årligen ett utdrag för tillsynsändamål, med mer detaljerad information om föroreningssituationen. Även försvarets verksamhet har lämnat förorenade områden. Här är Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) ansvarig tillsynsmyndighet och förfogar över mer information.

Kommunen har en handlingsplan för förorenade områden. Målsättningen är att föroreningssituationen och möjliga åtgärder ska utredas före samråd i områden som planläggs. Kommunen har ansvaret för utredning och åtgärder för ett 50-tal förorenade områden. Utöver dessa finns även 16 nedlagda kommunala deponier. För att nå det nationella målet om att alla förorenade områden ska vara åtgärdade till år 2050 krävs ökad tillsynstakt och förbättrad samverkan inom kommunkoncernen.

Radon

Radon är en osynlig och luktfri radioaktiv gas som förekommer i berggrunden och vissa byggmaterial, och som kan innebära en hälsorisk via både inomhusluft och dricksvatten. Marken innehåller alltid tillräckligt med radon för att gällande gräns- och riktvärden ska kunna överskridas i en byggnad, om konstruktionen är otät. Det är fastighetsägarens ansvar att säkerställa ett effektivt strålskydd.

I Boverkets byggregler anges högsta tillåtna radonhalt i nybyggda hus. För befintliga äldre byggnader anger Socialstyrelsen riktvärden för vad som kan betraktas som olägenhet för människors hälsa. Livsmedelsverket har regler för radon i dricksvatten. Södertälje kommun har genomfört en kartering av markradon, som visar områden med hög och medelhög risk.

Elektromagnetisk strålning och korridor för ledningsnät

Elektromagnetisk strålning uppstår överallt där det finns elektrisk ström och magnetfält. Det är ohälsosamt att utsättas för alltför kraftig strålning. För transmissionsnätet samt det regionala och lokala elnätet är det viktigt att skydda befintliga ledningsgator i kommunen och undvika att planera bostäder eller verksamheter i deras närhet. Det säkerställer även ett nödvändigt skyddsavstånd. För att kunna ersätta eller bygga nya ledningar intill befintliga i transmissionsnätet krävs en korridor med en total bredd på 150 meter – 75 meter på vardera sidan av ledningens mittlinje – som bör hållas fri från bebyggelse och verksamheter.

Höga byggnader och objekt samt hindersytor och påverkansområden

Vid planläggning eller bygglov för byggnader och objekt som överstiger 20 meters höjd tas hänsyn till riksintresset för luftfart genom samråd med Luftfartsverket. Samma krav gäller för flygplatser inom så kallade större influensområden för hindersytor (MSA-tytor), där objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och 45 meter inom sådan bebyggelse omfattas. Inom ett påverkansområde kring en väderradar riskerar vindkraft och andra höga objekt att skada väderradarstationen. Därför krävs särskilda analyser av Försvarmakten innan sådana objekt kan uppföras. Påverkansområdet är ett cirkulärt område med 50 kilometers radie från väderradarstationen. Alla ärenden som rör uppförande av höga objekt inom väderradarnas påverkansområde ska remitteras till Försvarmakten för bedömning av eventuell påtaglig skada.

Brandsäkerhet

Framkomligheten för räddningstjänstens fordon måste säkerställas i områden där Seveso-anläggningar finns. Separata räddningsvägar bör undvikas, då de riskerar att vara otillgängliga vid ett nödläge. Vid planering av nybyggnation måste tillgång till brandvatten säkerställas. Utrymning med räddningstjänstens stegutrustning bör så långt möjligt undvikas. Trapphusen i byggnader bör kunna användas för utrymning av boende även vid brand. Krav på sprinklerinstallationer måste föregås av en bedömning av vattenledningssystemets kapacitet.

Samhällsviktig verksamhet, samhällets försörjningsberedskap och civilt försvar

Kommunens verksamheter ska så långt som möjligt upprätthålla kontinuitet och funktion även vid olyckor, störningar, kriser och krig. Arbetet med att stärka samhällsviktig verksamhet lägger grunden för samhällets försörjningsberedskap. Kommunen har en central roll i det civila försvaret och ansvarar för flera samhällsviktiga verksamheter, däribland el-, värme- och vattenförsörjning, avlopps- och avfallshantering, hamnverksamhet, vård och omsorg, förskola, skola samt måltidsverksamhet. Det finns också annan samhällsviktig verksamhet som inte kommunen ansvarar för, som digital infrastruktur och kollektivtrafik. Det civila försvaret förväntas få ökad reglering och större fokus de kommande åren, vilket gör det viktigt att beakta i den fysiska planeringen. Samnyttjande av lokaler såsom skolor, idrottsanläggningar och bibliotek är en viktig del av kommunens kris- och krigsorganisation. Enligt MSB:s skyddsrumskarta finns skyddsrum i Södertälje stad samt ett fåtal i Järna kommunal.

Räddningstjänst och kustbevakningen

Södertälje kommun ingår i Södertörns brandförsvarsförbund, vars främsta uppgift är att förhindra bränder och andra olyckor. Kommunens organisation för räddningstjänsten är en central del i ett modernt totalförsvaret. Kustbevakningen är en civil statlig myndighet och en del av samhällets krisberedskap i den maritima miljön, med uppdrag inom räddningstjänst och sjöövervakning.

Livsmedelsförsörjning

Livsmedelsproduktion är avgörande för både självförsörjning och beredskap. Det är därför viktigt att bevara jordbruksmark för fortsatt brukande, och endast tillåta ändrad markanvändning om det rör sig om ett väsentligt samhällsintresse och andra alternativ prövats men bedömts som olämpliga. Jordbruksmark är ett samlingsbegrepp för åkermark, betesmark och slätteräng. Södertälje kommun har cirka 10 000 hektar jordbruksmark, varav kommunen äger omkring en tiondel. I översiktsplanen föreslås cirka 1,5 procent av den totala jordbruksmarken utredas för bebyggelseutveckling. I översiktsplanen har en övergripande bedömning av lämpliga områden för utveckling gjorts som tagit hänsyn till markens lämplighet, närhet till befintlig infrastruktur, natur- och kulturvärden, behovet av att hushålla med jordbruksmark och om utvecklingen kan bedömas utgöra ett väsentligt samhällsintresse. Mer detaljerade lokaliseringstudier kommer dock att krävas i planskedet innan en utveckling av områdena kan bli aktuell.

Idag finns begränsad lagerhållning av livsmedel för beredskapsändamål, och det tar tid att bygga upp ett motståndskraftigt livsmedelssystem. Det krävs tillgång till insatsmedel, fungerande el- och vattenförsörjning för livsmedelsproducenter, och robusta betalningssystem för att livsmedel ska kunna nå konsumenten. Det är nödvändigt att identifiera befintliga eller nya strategiskt viktiga platser för livsmedelsförsörjning, inklusive transportlänkar, hamnar, lagerplatser och områden för större livsmedelsanläggningar. I Södertälje finns regionens enda kvarn, samt en silo i hamnen. Lämpliga områden nära tätorter bör även pekas ut för grönsaksproduktion, fritids- och komplementodling samt produktion av nödfoder. Invånares kunskap om odling behöver stärkas. Kommunens livsmedelsförsörjningsstrategi innehåller förslag på åtgärder för att stärka samhällets samlade livsmedelsförsörjningsförmåga.

Även dricksvatten är ett livsmedel och ett prioriterat område för totalförsvaret. Om den reguljära dricksvattenförsörjningen inte fungerar är även reservvatten en del i kommunens vattenförsörjningsansvar i den civila beredskapen. Kommunen behöver utreda och fastställa en lämplig lösning för att säkerställa tillgången till reservvatten. Det finns även behov av att reservera mark för anläggningar som används för produktion och distribution av dricksvatten. Vid avsaknad av reservvatten och vid avbrott i vattenförsörjningen behöver nödvatten distribueras. Södertälje kommun tar fram en nödvattenplan som beskriver prioriteringar vid distribution av nödvatten, då mängden tillgängligt nödvatten är betydligt mindre än den normala vattenförbrukningen.

Elförsörjning

Elförsörjningen är ett prioriterat område för totalförsvaret. Det innebär att stamnät, regionnät och lokalnät utgör grundläggande delar av totalförsvaret. Svenska kraftnäts beredskapsarbete stärker både Försvarmaktens förmåga och elförsörjningen i det civila samhället. Plan- och bygglovsärenden i närheten av elledningar bör samrådask med Svenska Kraftnät.

Målet med **livsmedelsförsörjningsstrategin**

är att säkra en god livsmedelsförsörjning för Södertälje kommuns växande befolkning av säker, hälsosam och hållbart producerad mat i tillräcklig mängd, nu och i framtiden.

Social sammanhållning och trygghet

I Södertälje ska alla, oavsett ålder, kön eller funktionsförmåga, ha möjlighet att leva ett gott liv med god hälsa. Den fysiska miljön ska bli mer attraktiv och trygg, vilket ska bidra till livskraftiga stadsdelar, tätorter och landsbygder. Samhällsbyggandet ska bidra till en jämn fördelning av resurser och service och underlätta människors vardag. Samtidigt behöver oönskade barriärer överbryggas och segregation motverkas för att stärka den sociala sammanhållningen och skapa möten mellan olika grupper av människor.

Planeringsinriktning

- Samhällsbyggandet ska bidra till en mer likvärdig tillgång till kvaliteter, som ett blandat bostadsutbud, utbildning, arbetsplatser, vardaglig service, vård, kollektivtrafik, kultur, idrott, parker och grönområden.
- Ställningstaganden för socialt värdeskapande, ökad trygghet, säkerhet och brottsförebyggande insatser ska göras i alla samhällsbyggnadsprojekt. Behov hos barn, äldre och personer med funktionsnedsättning ska alltid beaktas, liksom jämställdhet.
- Barnkonsekvensanalyser, medborgardialoger, platsanalyser och andra verktyg kan användas för att identifiera lokala behov och värden som till exempel kan främja det lokala föreningslivet eller att Södertäljes mångkultur kommer till uttryck i den fysiska miljön.
- Oönskade barriärer och glapp i bebyggelsen mellan stadsdelar ska motverkas för att stärka utvecklingen av trygghet och attraktivitet, samtidigt som grönstrukturen ska värnas.
- Vid förtätning och vid utveckling av nya bostadsområden ska närhet till allmänna grönområden, parker och tillräckliga ytor för idrott och kultur säkerställas. Ett ökat behov av skötsel och underhåll ska beaktas.
- Förskolor och skolor ska lokaliseras enligt närhetsprincipen och gärna i lägen som främjar vardagliga möten mellan människor från olika bostadsområden. Förskole- och skolmiljöerna ska vara anpassade till barnens behov och utformas för att främja lärande, kreativitet och lek. De bör även kunna fungera som mötesplatser på fritiden.
- Mötesplatser för äldre ska utvecklas utifrån deras behov och önskemål.
- I några områden är en värdeskapande utveckling som bidrar till jämlika livsvillkor, ökad trygghet och ett bra vardagsliv särskilt prioriterad. Dessa är stadskärnan, Brunnsäng, Fornhöjden, Geneta, Hovsjö, Lina, Ronna, Saltskog och Västra Blombacka.
- Samverkan inom kommunkoncernen och med polis, näringsliv och civilsamhällets aktörer ska stärkas för att uppnå en socialt hållbar stads- och landsbygdsutveckling. Arbetet ska baseras på evidensbaserad kunskap.

Fungerande vardagsliv med jämlika livsvillkor

Det finns en tydlig koppling mellan hur vi planerar och bygger samhället och hur människors livsmiljö fungerar. För att invånare ska känna sig delaktiga är strävan efter jämlika livsvillkor av stor betydelse, vilket också kan underlätta integrationen mellan olika grupper. Faktorer som trygghet, säkerhet, fungerande vardagsliv samt tillgång till kultur och grönska påverkar människors hälsa och livskvalitet, och ska därför beaktas i samhällsbyggandet.

Med hjälp av ny kompletterande bebyggelse kan fysiskt separerade områden bindas samman och sociala barriärer motverkas genom när nya grupper och verksamheter kommer in. Samtidigt behöver hänsyn tas till befintliga informella mötesplatser som kan ha ett högt socialt värde. Förtätning inom stadsdelar och tätorter kan bidra till jämlika livsvillkor för invånarna i vardagen om det till exempel medför ökad service och ökad turtäthet i kollektivtrafiken eller fler väl gestaltade gemensamma miljöer som torg och lekparkar. Förtätning kan också bidra till att gator och offentliga rum befolkas mer under en större del av dygnet.

Åtgärder i samhällsbyggandet bör också bryta segregationsprocesser och öka möjligheterna för olika grupper att mötas i vardagen. Det kan handla om att stärka möjligheten för fler att bo och vistas på olika platser i kommunen, genom blandade upplåtelseformer och tillgängliga offentliga rum, till exempel i stadskärnan.

God tillgång till arbetsmarknaden

För att öka tillgängligheten till arbetsmarknaden behövs snabba kopplingar från bostadsområden till knutpunkter i kollektivtrafiken där byte sker för regionala resor. Brunnsäng, Fornhöjden, Geneta, Hovsjö, Lina hage och Ronna är prioriterade för att ha starka kollektivtrafik- och cykelkopplingar.

Arbetsmarknaden är en nyckelfråga för integrationen i samhället. God tillgång till arbetsplatser i kommunen ökar chanserna till ett jobb för kommunens invånare. Det påverkar även stadslivet lokalt, med effekter på sociala nätverk. Tillgången till arbete är också betydelsefull för att skapa goda och jämlika uppväxtvillkor för barn och unga. Det ger de vuxna i hushållet bättre möjligheter, vilket även påverkar barnens chanser till ett bra vuxenliv. En arbetande befolkning gynnar lokalsamhället, bland annat genom ökade möjligheter att utveckla verksamheter och service.

Trygga, inkluderande offentliga miljöer

Offentliga miljöer ska utformas för att uppmuntra möten mellan olika grupper. Bra mötesplatser kan bidra till en ökad tillit och överbrygga sociala barriärer. För att främja spontana möten ska utemiljön vara fotgängarvänlig, tillgänglighetsanpassad och trevlig att stanna upp och vistas på. Sammankopplade stadsdelar och områden kan bidra till att stärka den sociala sammanhållningen.

Att offentliga miljöer används är betydelsefullt för att de ska upplevas som trygga. Att känna sig trygg är avgörande för att kunna delta i samhället på sina egna villkor. Känslor av otrygghet gör att människor begränsar sina rörelsemönster och deltagande i aktiviteter. Trygghet handlar om individers upplevelse av platser och situationer. Säkerhet handlar däremot om den faktiska risken att utsättas för brott. Därför är det viktigt att kommunen arbetar med både trygghetsskapande och brottsförebyggande perspektiv vid planering av nya och befintliga områden. Det behövs även ett aktivt arbete för att stärka tillgängligheten för olika grupper och identifiera och åtgärda hinder för delaktighet i den befintliga miljön och för att säkerställa att inte nya hinder uppstår. Genom att göra rätt från början vid nybyggnation minskar också behovet av individuella lösningar och dyra åtgärder för anpassningar i efterhand, vilket kan ge samhällsvinster.

De områden i kommunen som har en hög otrygghet är även mer brottsutsatta, och ett aktivt förebyggande arbete behövs tillsammans med socialtjänsten och polisen. Samhällsbyggandet ska bidra till att överbrygga barriärer, till exempel genom att utveckla stråk och mötesplatser som skapar rörelse och flöden mellan kommunens olika områden, så att människor från olika bostadsområden möts och använder gemensamma funktioner. Samhällsbyggandet kan även bidra till ökad trygghet genom medveten utformning av byggnader och entréer, och hur dessa placeras i förhållande till gatumiljön och det offentliga rummet. Om detta skapar överblickbarhet kan det ha en brottsförebyggande effekt. Otrygghet kan även höra ihop med dålig belysning eller med att en plats inte tas om hand. Men ökad belysning kan ibland också motverka andra kvaliteter, som naturvärden, och en balans behövs. Löpande åtgärder och upprustningar är viktiga, liksom att motverka nedskräpning och avfallsdumpning.

Utemiljöns betydelse för hälsa och trivsel

Rörelse, fysisk aktivitet och närhet till lek, motion och annan utevistelse är viktiga delar av ett fungerande vardagsliv och har stor betydelse för människors hälsa och trivsel. Även god gestaltning och skötsel av bostadsgårdar och grönområden är viktigt. Kvalitativa offentliga rum och grönytor är särskilt viktiga för barn, unga och äldre. Det är också viktigt att bostadsgårdar och grönområden fungerar året runt och att de är trivsamma även under den varmare delen av året. Varje stadsdel och tätort bör ha ett grundutbud av kvaliteter, medan mer unika sådana kan fungera som mötesplatser för hela kommunen. Kommunens utbud av lekplatser, utegym, odlingsytor, hundrastplatser och liknande utvecklas kontinuerligt för att möta invånarnas behov. I staden och tätorterna finns gott om bevarad närnatur på höjder och branter. Sådan natur är viktig för naturupplevelser i vardagen och som lekmiljöer för barn.

Mötesplatser för äldre är viktiga för att främja social samvaro, hälsa och fysisk aktivitet. Äldre vistas mer i bostäder och i närmiljön än vad den övriga befolkningen generellt gör. Därför är det särskilt viktigt att dessa miljöer är trygga, välfungerande och anpassade efter äldres behov och önskemål.

Barn, unga, föräldrar och familjer

Insatser som fritidsgårdar, kulturskola och idrottsanläggningar är särskilt viktiga i områden med många barn och unga. I områden med trångboddhet och låg betalningsförmåga behöver bostadsgårdar, lekparker och gatumiljöer kontinuerligt underhållas och utvecklas för ett välfungerande vardagsliv. Gemensamhetsutrymmen i anslutning till bostäder kan användas till aktiviteter som läsläsning, föreningsverksamhet och socialt umgänge.

Lekplatser runt om i kommunen är viktiga mötesplatser för barn och familjer. Unika lekplatser som vänder sig till olika målgrupper kan utvecklas på strategiska platser där människor från olika bostadsområden och stadsdelar kan mötas. Mindre, mer privata lektytor kan också fylla en viktig funktion, till exempel genom att skapa en förlängd hemmiljö i trångbodda områden och bidra till förbättrade livsvillkor. De kan däremot inte förväntas skapa möten i samma utsträckning som de större, prioriterade lektyterna.

Fritidsgårdar är viktiga mötesplatser och resurser för ungdomar, där de kan träffa jämnåriga och vuxna förebilder. Det bör finnas en god geografisk spridning av fritidsgårdar i kommundelarna och stadsdelarna, och miljöerna bör vara omsorgsfullt utformade.

Platser för barn bör vara integrerade i samhället för att främja möten över generationsgränserna. Lokaler där familjer kan mötas ger många fördelar för barn och unga. Funktioner med fokus på föräldrar och familjer, såsom familjecentraler, är viktiga.

Trygga och väl utformade förskolor och skolor

Skolor och förskolor är avgörande för barns utveckling och lärande. De spelar samtidigt en viktig roll för att främja möten, integration och jämlika livsvillkor. När förskolor och skolor är placerade nära hemmet ökar tryggheten och tillgängligheten för både barn och föräldrar. Därför bör lokalisering ske enligt närhetsprincipen. I vissa fall kan dock ett större upptagningsområde, som omfattar flera bostadsområden, bidra till att minska segregationen. Högstadiе- och gymnasieskolor bör däremot vara mer centraliserade för att möjliggöra en större blandning av elever från olika delar av kommunen.

Skolor bör vara synliga i det offentliga rummet och utformas med omsorg för att signalera sin betydelse. Miljöerna ska präglas av god arkitektur som främjar lärande, kreativitet och lek. Skolmiljöer bör också kunna fungera som inkluderande mötesplatser under kvällar och helger, där till exempel lärande och kulturaktiviteter kan samverka. Möjlighet till samlokalisering skapar förutsättningar för att attrahera en mångfald av elever och verksamheter.

Förskole- och skolgårdarnas storlek och utformning har stor betydelse för vilka aktiviteter som kan utföras och hur trivsamt utemiljön blir. Boverkets har riktlinjer för detta. Närhet till andra vistelsemiljöer utanför gårdarna är också positivt.

Prioriterade områden för värdeskapande utveckling

Kommunens prioriterade områden för värdeskapande utveckling är Brunnäng, Fornhöjden, Geneta, Hovsjö, Lina, Ronna, Saltskog och Västra Blombacka. I och i anslutning till dessa områden ska insatser som bidrar till attraktivitet, jämlika livsvillkor, trygghet och säkerhet i vardagen särskilt prioriteras.

Även stadskärnan är ett prioriterad område för värdeskapande utveckling. Den ska vara en trygg och attraktiv plats för både invånare och besökare – en levande mötesplats där människor från olika bakgrunder kan mötas.

Tekniska försörjningssystem

De tekniska försörjningssystemen är en grundförutsättning för ett fungerande samhälle – de levererar dricksvatten, el, värme, kyla samt hanterar avlopp, dagvatten och avfall. När nya bostäder och verksamheter tillkommer måste dessa system byggas ut och anpassas för att möta det ökande behovet. Lokal produktion av el och dricksvatten behöver säkras och tillräckliga ytor reserveras. Samtidigt kräver en hållbar samhällsutveckling att avfallsmängderna minskar och att resurser används mer effektivt, bland annat genom cirkulära lösningar. Vissa anläggningar kräver stora ytor och samverkar med transport, distribution och lagring för att skapa ett fungerande helhetssystem. I Södertälje ansvarar de kommunala bolagen Telge Nät och Telge Återvinning för drift och utbyggnad av de allmänna tekniska försörjningssystemen.

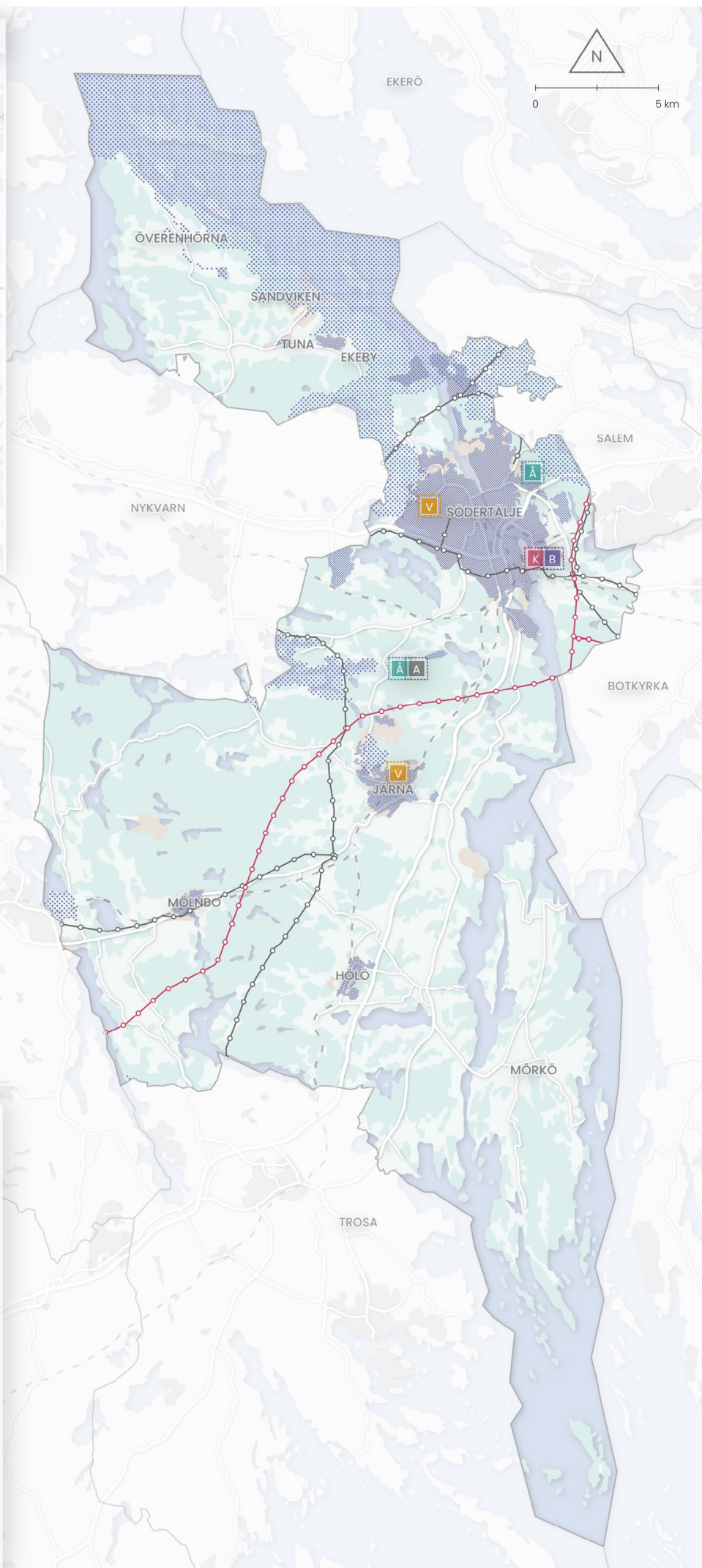
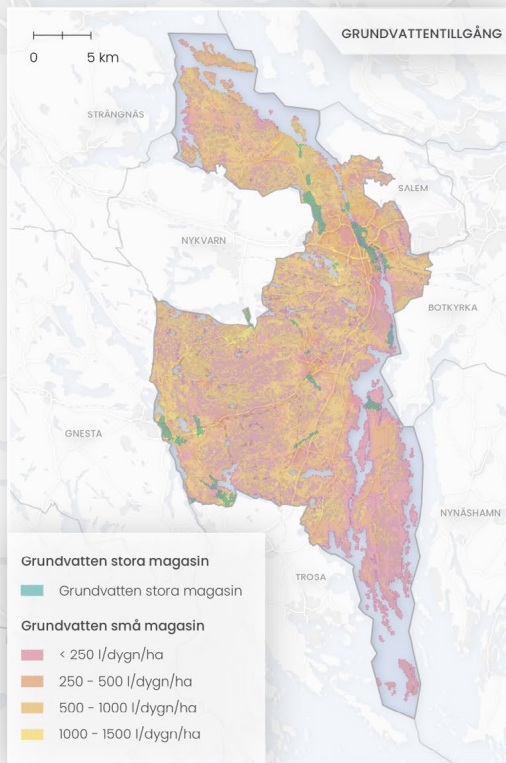
Planeringsinriktning

Övergripande

- Vid utbyggnad och kapacitetshöjning av de tekniska försörjningssystemen behöver markåtkomst säkerställas i ett tidigt skede för exempelvis ledningsnät, reservoarer, öppna dagvattenlösningar, återvinningscentraler, nätstationer och vattenskyddsområden.
- I nya bebyggelseområden, där det är lämpligt och ekonomiskt rimligt, ska kommunen verka för innovativa tekniska försörjningssystem och lösningar som både underlättar hushållning med mark, energi, dricksvatten och växtnäring, och minskar transportbehovet.

Allmän VA-försörjning

- Yt- och grundvattenresurser som är viktiga i ett flergenerationsperspektiv ska skyddas från verksamheter och åtgärder som kan påverka vattnets kvalitet och kvantitet negativt. Ett riskbaserat förhållningssätt ska användas.
- För att säkra en långsiktig hållbar dricksvattenförsörjning finns Djupdals-Malmsjöåsens vattenskyddsområde, som skyddar grundvattentäkten, och riksintresset Djupdalsverket, som skyddar produktionsanläggningar. Följande riktlinjer för riksintresset och Djupdal-Malmsjöåsens vattenskyddsområde ska säkerställa en robust och säker dricksvattenförsörjning:
 - Ny exploatering eller anläggningar (förutom för dricksvattenproduktionen) ska inte tillåtas om det kommer i konflikt med behov av utökade ytor för dricksvattenproduktion eller riskerar att påverka dricksvattenförsörjningen negativt på annat sätt.
 - Även föroreningskällor utanför själva området för riksintresset ska beaktas eftersom de påtagligt kan försvåra utnyttjandet av dricksvattenanläggningen om råvattnet förorenas.
 - Risker från befintliga verksamheter och förorenade områden ska minimeras.
 - Kommunal mark som är viktig för att skydda, stärka och utveckla dricksvattenförsörjningen ska alltid i första hand avsättas för detta ändamål.
 - Omvandling av befintliga fritidshusområden till permanentboende ska motverkas.
 - Förslag till utökade skyddszoner för Djupdal-Malmsjöåsens vattenskyddsområde ska tas hänsyn till även innan de formellt beslutats.

TEKNISKA FÖRSÖRJNINGSSYSTEM

Kraftledning

- Stamnät
—○— Regionnät

Vatten och avlopp

- Verksamhetsområde för allmänt VA
Vattenskyddsområde

Tekniska anläggningar

- Återvinningscentral
Värmeverk
Kraftvärmeverk och värmeverk
Bio-CCS-anläggning
Avfallsanläggning

Allmän VA-försörjning (forts.)

- För att säkra en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning finns Södra Mälarens vattenskyddsområde, för att skydda ytvattentäkten.
 - Tillåtelse för verksamheter och bebyggelse ska vara särskilt restriktiv inom vattentäktzon och primär skyddszon eftersom dessa är särskilt känsliga för negativ påverkan och konsekvenserna vid en eventuell förorening blir stora.
 - Även inom sekundär skyddszon ska alltid risker för vattenförsörjningen beaktas vid fysisk planering.
- Befintliga bebyggelseområden som är utpekade i vattentjänstplanen ska anslutas till den allmänna VA-anläggningen inom kommunen, till närliggande kommun eller med en lokal lösning. Behovet av planläggning, möjliga förtätningar och vattentjänster ska utredas i ett tidigt skede.
- Vid utveckling av ny bebyggelse och nya områden ska behov av allmänna vattentjänster utredas i ett tidigt skede, och investeringskostnader och ekonomiska konsekvenser för VA-kollektivet vägas in.
- Hållbar vattenanvändning ska eftersträvas genom att hushålla med dricksvatten och återanvända vatten där det är möjligt.
- Hantering av dagvatten ska utgå från ett ekosystemperspektiv där naturbaserade lösningar har företräde och där dagvattenanläggningar kan ha många olika funktioner.
- I samband med planläggning av såväl nya som befintliga områden ska huvudman och ansvarsfördelning för dagvattnet utredas i tidigt skede. Dagvattnet ska i första hand fördröjas och renas lokalt, och lokala naturbaserade lösningar med flera funktioner bör eftersträvas. Lämplig mark för sådana anläggningar ska reserveras och avledning av dagvatten till recipient säkerställas.
- Öppna dagvattenanläggningar i naturliga lågpunkter dit vatten rinner ska användas för att fördröja och rena dagvatten från befintlig bebyggelse.
- Bristfälliga system för dagvatten i befintliga bebyggda miljöer, till exempel diken, ska underhållas och skötas.
- Hälso- eller miljöfarliga ämnen i avloppet ska hanteras så att dessa i största möjliga mån inte återförs till kretsloppet.

Enskild VA-försörjning

- Samordnad prövning av bygglov och enskild VA-lösning ska göras för att underlätta för fastighetsägare att få en bra helhetslösning, så att en god ekonomi och en god miljö främjas.
- För att kunna bevilja bygglov, förhandsbesked och planbesked i områden där det ska vara enskild VA-försörjning, behöver det säkerställas att försörjningen kan lösas utan risk för miljö och människors hälsa. Dricksvattenförsörjningen måste fungera även vid torrår och vid minimal nederbörd, och utan att närliggande befintliga fastigheter påverkas negativt av vattenuttaget.
- Vid nybyggnation räknas inte en avsaltningsanläggning som en långsiktigt hållbar lösning, och för att marken ska anses lämplig att bebygga ska vattensituationen kunna lösas med sjö- eller grundvatten.
- Förutsättningarna för grundvattenbildningen ska bevaras och hårdgjorda ytor begränsas i områden med enskild grundvattenförsörjning.
- Lämpliga VA-lösningar i skärgården bör även förhålla sig till avstånd och till möjligheten att hämta avloppsslam.

Energiförsörjning

- Kommunen ska ha en återkommande dialog med nätägare på regional och lokal nivå om den långsiktiga bebyggelseutvecklingen i kommunen, så att åtgärder i elnätet kan göras i ett tidigt skede.
- Samverkan med nätägare och näringsliv ska ske i ett tidigt skede av planprocessen eller i en lokaliseringsprövning, kring frågor om kapacitetsbehov, markbehov för ny- och ombyggnad av anläggningar och hänsyn till skyddsavstånd.
- Fjärrvärme och fjärrkyla ska vara de huvudsakliga uppvärmnings- och kylningsmetoderna där det är möjligt, så att elförbrukningen för värme och kyla minskar, elproduktionen med kraftvärme ökar, och lokala resurser tas tillvara.
- Potentialen för ett energikluster i området kring Igelstaverket och ytbehoven för att säkerställa energiförsörjningen till kommunen och möjliggöra koldioxidinlagring, Bio-CCS (Carbon Capture and Storage), ska undersökas.
- Samarbete med företag som har överskottsvärme eller -kyla från till exempel sin industri, matbutik, kylrum, vätgastillverkning, Bio-CCS eller datorhallar bör utvecklas.
- Kommunen ska fortsätta skapa förutsättningar för verksamheter och invånare att göra energi- och klimatsmarta val genom energieffektiviseringar, vilket handlar om hushållning, teknikutveckling och beteendeförändringar. (Energi- och klimatrådgivningen)

Avfallshantering

- Tillgången och tillgängligheten till infrastruktur för återanvändning och återvinning ska utvecklas och prioriteras. Mark och lokaler behöver avsättas för hantering av avfall, återvinning och återbruk.
- Om behov uppstår ska en lokaliseringsutredning för en ny avfallsanläggning göras där placering nära motorväg och riskavstånd, bullerstörande verksamhet, transportintensiv verksamhet beaktas.
- Plats för en ny återvinningscentral (ytbehov ca 1 hektar) ska säkerställas.
- Platser för kvartersnära återvinningscentraler, en per stadsdel och kommundel ska säkerställas.
- En plats för hantering och återbruk av bygg- och rivningsavfall (behov av en stor lokalyta), i strategiskt läge ska säkerställas
- Platser för cirkulär masshantering ska säkerställas.
- Avfall som innehåller hälso- eller miljöfarliga ämnen ska hanteras så att dessa i så hög grad som möjligt lämnar kretsloppet.

Digital infrastruktur

- Digital infrastruktur ska vara utbyggd på ett robust sätt i hela kommunen, även i kris.

Infrastruktur för laddning av elfordon

- Kommunen ska verka för att privata aktörer ska kunna etablera publik laddinfrastruktur för både lätta och tunga fordon, på strategiskt utvalda platser.

Vatten- och avloppsförsörjning

Verksamhetsområden för vatten och avlopp och VA-kollektivet

I Södertälje kommun finns verksamhetsområden för dricksvatten, spillvatten och dagvatten främst i områden med tät bebyggelse, som i Södertälje stad och kommundelarnas tätorter. Drygt 90 procent av kommunens omkring 100 000 invånare finns inom verksamhetsområdet och ingår i det så kallade VA-kollektivet.

Läs mer i kommunens **Vattentjänstplan.**

Vattentjänstplanen

Vattentjänstplanen, som också fungerar som kommunens VA-utbyggnadsplan, planerar för de långsiktiga behoven av allmänna vattentjänster och behöver samordnas med kommunens bebyggelseplanering. Behov av allmänna vattentjänster regleras i 6 § LAV (Lag om allmänna vattentjänster) som tar hänsyn till risker för människors hälsa och miljön, samt till om bebyggelsen ingår i ett större sammanhang.

Bebyggelsetrycket är störst inom VA-verksamhetsområdet i Södertälje stad, men det finns även ett tryck i kommundelarnas tätorter. Det finns även behov av allmänna vattentjänster utanför VA-verksamhetsområdet och en plan för denna utbyggnad ingår i vattentjänstplanen. Det handlar om både utbyggnad till befintliga bebyggelseområden och planering av nya utvecklingsområden. Vattentjänstplanen ska ses över varje mandatperiod.

VA-utbyggnad utanför VA-verksamhetsområdet – med fokus på hållbar ekonomi

Investeringskostnaden för att ordna vatten och avlopp ökar med avståndet till befintligt VA-verksamhetsområde. Vid utveckling av ny bebyggelse är detta ofta en avgörande faktor. För en långsiktigt hållbar ekonomi är det viktigt att balansera utbyggnaden, både inom och utanför VA-verksamhetsområdet.

Befintliga bebyggelseområden är ofta fritidshusområden under omvandling, och utbyggnaden kräver ofta långa överföringsledningar för att ansluta ett fåtal fastigheter. Om det finns tillräckligt med dricksvatten av god kvalitet kan en lokal lösning under VA-huvudmannens ansvar vara lämplig. Det är ofta inte lämpligt att förtäta med mer bebyggelse i befintliga områden utanför VA-verksamhetsområdet. Det behöver isåfall utredas. För att sänka investeringskostnaderna är det viktigt att identifiera möjliga samordningsvinster, till exempel att ansluta befintlig bebyggelse längs med nya överföringsledningar, eller behov av gång- och cykelvägar.

Fritidshusområden under omvandling och grundvatten

I många fritidshusområden i kommunen pågår en omvandling till permanentboende. För att minska omvandlingen och belastningen på miljön har kommunen i vissa äldre byggnadsplaner inte tillåtit avloppsledning, och även minskat byggrätten. I dessa områden är det av stor vikt att grundvattenuttaget hålls på en hållbar och låg nivå så att vattnet räcker över sommarperioden även i ett framtida klimat. Om grundvattenresurserna överutnyttjas i framtiden skulle det kunna resultera i att allmänt VA behöver byggas ut. I vissa fall kan särtaxa bli aktuellt, som kan innebära höga avgifter för fastighetsägarna. Förtätningar i eller nära dessa bebyggelseområden är generellt olämpligt med hänsyn till grundvattnet. Flera av dessa områden är beroende av att den omgivande naturmarken bevaras för att säkerställa grundvattenförsörjningen. Kommunen följer utvecklingen i områden med samlad bebyggelse av en viss storlek och har riktlinjer för hanteringen av dessa i tillsyn, förhandsbesked, bygglov och planbesked.

Dricksvattenförsörjning – en förutsättning för en hållbar utveckling

Yt- och grundvattenförekomster som är viktiga för dricksvattenförsörjningen ska skyddas ur ett flergenerationsperspektiv. Den ordinarie dricksvattenförsörjningen för Södertälje och Nykvarns kommuner behöver tillgång till mark för att utvecklas och möta behoven vid framtida befolkningsökning. Länsstyrelsen eller kommunen kan besluta om vattenskyddsområden med särskilda föreskrifter för att skydda dricksvattnet mot föroreningar.

Det finns åtta vattenskyddsområden i kommunen: Bommersvik, Bornsjön, Djupdal-Malmsjöåsen, Myrstugan, Södra Mälaren, Visbohammar, Vårdinge och Vällinge-Vackå. Sex av dessa är till för allmän vattenförsörjning, övriga är enskilda täkter. Södertälje kommun ansvarar för fyra vattenskyddsområden: Djupdal-Malmsjöåsen, Myrstugan, Södra Mälaren och Vällinge-Vackå. Bornsjön är Stockholms stads vattenskyddsområde och Visbohammar Gnesta kommuns. Södra Mälaren beslutades år 2024, och Djupdal-Malmsjöåsens vattenskyddsområde och föreskrifter revideras för närvarande. Enligt bestämmelser i miljöbalken behöver även vattenskyddsområdena för Myrstugan och Vällinge-Vackå revideras.

Flera vattenresurser i kommunen har pekats ut i den regionala vattenförsörjningsplanen som viktiga för Stockholmsregionen. Enligt planen ska vattenresurserna av högsta och hög regional prioritet skyddas med vattenskyddsområden. Mälaren-Prästfjärden (Södra Mälaren), och Malmsjöåsen Mellersta och Malmsjöåsen Södra (Djupdal-Malmsjöåsen) klassas som högsta prioritet för den regionala vattenförsörjningen. Långsjön (Mölnbo), Malmsjöåsen Mellersta och Transätra klassas som hög prioritet. För Långsjön och Transätra saknas idag skyddsföreskrifter, och föreskrifterna för Djupdal-Malmsjöåsen bedöms vara i behov av revidering.

Den allmänna vattenförsörjningen i Södertälje baseras till största del på konstgjord infiltration i Malmsjöåsen genom att tillföra ytvatten från Mälaren. Naturlig rening i Malmsjöåsen är en viktig ekosystemtjänst och gör Södertälje mindre sårbart, eftersom beroendet av kemikalier för rening av vattnet minskar. Malmsjöåsen är en känslig grundvattenförekomst. I tillrinningsområdet krävs särskild försiktighet för att inte öka föroreningsriskerna och minska grundvattenbildningen. För att möjliggöra en framtida utbyggnad av dricksvattenproduktionen och rena mer vatten behöver markytor reserveras. Södertäljes vattenverk med tillhörande anläggningar är av riksintresse för vattenförsörjningen. Fler vattenreservoarer kommer att behövas framöver, en i nordvästra delen av Södertälje stad och en i Järna kommunedel. Platser för dessa behöver utredas.

Reserv- och redundans behöver byggas ut för att stärka förmågan att leverera vatten vid händelse av kris, höjd beredskap samt utifrån ett förändrat klimat. För att kommunen ska klara de framtida behoven av dricksvattenförsörjning och för att säkerställa behovet av reservvatten behöver kommunen utreda vilka vattenresurser som är viktiga för den lokala vattenförsörjningen. Läs mer i Risk, hälsa och säkerhet. Därefter finns behov av att reservera mark för olika typer av anläggningar för produktion och distribution av dricksvatten.

Spillvatten

Himmerfjärdsverket har i nuläget god kapacitet, och har tagit höjd för en befolkningsökning fram till år 2050 i sin planering. De lokala avloppsreningsverken i Hölö och Mölnbo ska avvecklas och spillvattnet ledas till Himmerfjärdsverket. Detta möjliggör att något fler fastigheter kan anslutas till det allmänna spillvattennätet. Kapaciteten i dricksvattennätet behöver dock ses över.

Ny bebyggelse innebär behov av ökad kapacitet i spillvattennätet och i pumpstationer. För att möta efterfrågan behöver spillvattennätet förstärkas och åtgärder genomföras för att minska tillskottsvatten i ledningarna. Tillskottsvatten är dagvatten från äldre bebyggelseområden där dagvattnet och spillvattnet leds tillsammans till reningsverket. Det kan också vara grundvatten som läcker in i otäta spillvattenledningarna. När tillskottsvattnet inte längre leds till reningsverket behöver det istället fördröjas och renas lokalt, och platser för nya fördröjnings- och reningsanläggningar behöver reserveras.

Himmerfjärdsverket är REVAQ-certifierat och VA-huvudmännen i de anslutna kommunerna ska arbeta för att förbättra avloppsslammets kvalitet eftersom det används till växtnäring. Genom att arbeta aktivt med uppsökande verksamhet ska föroreningar försvinna från spillvattnet.

Dagvatten

Dagvatten är regn och snö som avrinner från till exempel vägar, grönytor och tak. Dagvatten behöver ofta renas för att uppfylla miljö kvalitetsnormerna för vatten och för att inte försämra vattenförekomsternas status. Beroende på vilken typ av ytor som dagvattnet kommit i kontakt med kan det innehålla mer eller mindre mängder föroreningar, som sedan rinner vidare till sjöar, hav och vattendrag. Dagvatten från trafikerade vägar innehåller ofta mer föroreningar än det som avrinner från bebyggelseområden.

Bebyggelse, vägar och andra hårdgjorda ytor innebär att dagvatten avrinner i snabbare takt, vilket leder till att dagvattenledningsnät och diken belastas med stora flöden. Om ledningsnät och diken inte räcker till för att hantera dagvattnet, kan det rinna ut på markytan och orsaka översvämningar.

Vid utveckling av nya bebyggelsemiljöer ska dagvatten renas och fördröjas lokalt för att minska spridning av föroreningar och dagvattenflöden. Därför behöver tillräckliga ytor avsättas i den fysiska planeringen för att hantera dagvatten. För att fördröja och rena dagvatten från befintlig bebyggelse behöver platser för öppna dagvattenlösningar säkerställas.

Ansvaret för drift och underhåll av dagvattenanläggningar bör tydliggöras för att säkerställa deras långsiktiga funktion. Södertälje kommun arbetar med att ta fram en dagvattenplan för åtgärder i kommunens dagvattenhantering. I planen ingår även hantering av skyfall.

Enskild vattenförsörjning

Vattenförsörjning, i kombination med klimatförändringarnas effekter, blir en allt viktigare faktor i bedömningen av bebyggelseutveckling utanför verksamhetsområdena för VA. De flesta fastigheter med enskild vattenförsörjning i kommunen är småhusfastigheter. Även kommersiella och offentliga verksamheter kan ha enskild vattenförsörjning. Lantbruk med djurhållning, mjölkproduktion och grönsaksodling kan ha stora behov av vatten och är särskilt känsliga för väderförhållanden som torka. Enskild vattenförsörjning sker oftast genom grundvattenuttag från en borrhål eller grävd brunn på den egna fastigheten eller från en gemensam brunn för flera fastigheter. Det förekommer också anläggningar för ytvattenuttag från sjöar och andra vattendrag, eller avsaltningsanläggningar. Det finns två enskilda vattentäkter med vattenskyddsområden i kommunen, Bommersvik och Vårdinge.

Den enskilda dricksvattenförsörjningen sker till stor del av uttag från grundvatten i små magasin. Små magasin påverkas snabbare än stora av torka, nederbördsförändringar och vattenuttag, eftersom de har en lägre lagringskapacitet. Ökad belastning på grundvattenresurserna kan försämra både grundvattnets tillgång och kvalitet. I kustnära områden finns exempelvis risk för saltvatteninträngning. Sveriges geologiska undersökning (SGU) har analyserat grundvattentillgången i små magasin.

Med grundvattentillgång menas den mängd grundvatten som kan tas ut per dygn, även under torrperioder eller år med minimal grundvattenbildning (torrår). Enligt SGU är det relativt vanligt att grundvattentillgången är begränsad, men det är särskilt tydligt i vissa områden i Sverige, bland annat i Sörmland, där Södertälje ligger. I Södertälje varierar grundvattentillgången från <250 l/dygn/ha till 1500 l/dygn/ha. Det finns begränsade områden i intervallet 1000–1500 l/dygn/ha där grundvattentillgången beräknats som störst i kommunen.

I små magasin är grundvattentillgången generellt lägre längs kusten och dess öar. Vid Mälarens stränder ser förutsättningarna bättre ut. I större delar av kommunen visar kartan dock ett mer varierat mönster, med skiftande kategorier. Detta beror på Södertäljes sprickdalslandskap, där höjdryggar med berg och tunna jordlager varvas med dalgångar med djupare jordlager och åsar med större magasin.

I vissa områden används avsaltning av havsvatten för att säkra dricksvattenförsörjningen, och det kan bli aktuellt även i andra delar vid vattenbrist. Avsaltning är dock en energikrävande process.

Enskilda avlopp

I kommunen finns omkring 6 000 enskilda avloppsanläggningar, varav vissa är gemensamhetsanläggningar där flera hushåll ingår. Särskilt i tätbebyggda områden kan gemensamma avloppslösningar vara både kostnadseffektiva och praktiska. De avloppsfraktioner som hämtas från enskilda med slamsugbil räknas som avfall. Dessa tippas direkt på spillvattenledning till Himmerfjärdsverket. För att skydda grund- och ytvatten samt minska hälsorisker krävs avloppslösningar med god reningsförmåga.

Energiförsörjning

Energisystemet och energianvändningen i Södertälje kommun

Södertälje kommuns lokala energisystem är tätt sammankopplat med närliggande kommuners system för att möjliggöra en resurseffektiv produktion, distribution och användning av energi i regionen. I Södertälje finns fyra energidistributionsnät: ett elnät, två fjärrvärmenät samt ett mindre fjärrkylanät. En del av elen och fjärrvärmen som produceras vid Igelstaverket levereras till användare utanför kommunen.

För att minska elförbrukningen för uppvärmning och utnyttja lokala resurser bör nya bostads- och verksamhetsområden planeras med tillgång till fjärrvärme. Fjärrvärme kan även införas i befintlig bebyggelse, men en utbyggnad till fler småhus är troligen möjlig endast i begränsad omfattning. Energieffektiva byggnader, både nybyggnation och befintliga byggnader, ska prioriteras.

Energianvändningen i Södertälje kommun utgörs av el, fjärrvärme och

fjärrkyla. Även en del gas och flytande drivmedel från såväl fossilt som fossilfritt ursprung används, liksom fast och flytande bränsle för enskild uppvärmning. Energianvändningen per invånare har ökat sedan år 2009. Ökningen gäller främst flerbostadshus och transporter, medan energianvändningen i småhus samt jordbruk, skogsbruk och fiske har minskat. Energiförbrukningen i industrin har länge ökat men trenden har vänt sedan år 2021.

Fjärrvärmeanvändarna i kommunen är främst flerbostadshus, lokaler och industri inom kommunen. I småhus förekommer främst olika typer av värmepumpar men även fjärrvärme, direktverkande el och lokal förbränning av, till exempel, pellets och ved.

Lokal elproduktion, distribution och koldioxidlagring

El produceras i Söderenergis kraftvärmeverk, som utgör en del av Igelstaverket. Vid elproduktionen används bio- och returbränslen som mellanlagras vid Tveta avfallsanläggning och i bränsledepån i Nykvarn. Den värme som bildas distribueras ut i fjärrvärmenätet. Om efterfrågan på fjärrvärme ökar i Södertälje, kan elproduktionen i kraftvärmeverket också öka. Området kring Igelstaverket har potential att utvecklas till ett energikluster som stärker den regionala energiförsörjningen och möjliggör koldioxidlagring genom Bio-CCS. Igelstaverket planerar att utöka med Bio-CCS till år 2029, och området bör utredas vidare.

Elen levereras via elnätet. Telge Elnät är lokalnätägare i kommunen. Vattenfall äger regionnätet och levererar även el direkt till elintensiv industri inom kommunen. Trafikverkets järnvägsnät, som går genom kommunen, får sina elleveranser från järnvägens elnät. Svenska kraftnät äger och distribuerar el via transmissionsnätet inom Sverige och till närliggande länder.

Andra energislag, som solkraft, är lämpliga för elproduktion i kommunen. Lågproduktiv betesmark, som fortsatt kan användas för bete, är särskilt lämplig för solkraftsparker.

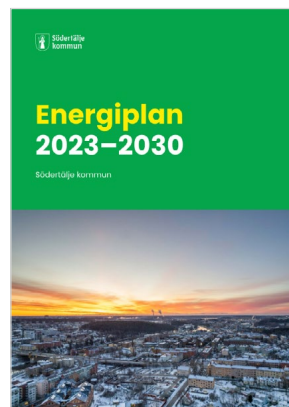
Produktion och distribution av värme och kyla

Fjärrvärmen som produceras av bio- och returbränslen i Söderenergis kraftvärmeverk distribueras därefter i fjärrvärmenätet. I Järna baseras fjärrvärmeproduktionen främst på havreskal från en närliggande verksamhet. Leveranssäkerheten i fjärrvärmenätet är idag mycket hög.

Telge Nät producerar kyla med kallt vatten från Mälaren som distribueras i ett frikylanät i centrala delar av Södertälje stad. Vid otillräcklig tillgång används även kylmaskiner. Efterfrågan på kyla till arbetsplatser och vissa verksamheter som äldreboenden ökar. Att öka ledningsdimensionen på frikylanätet och ansluta fler användare bedöms i dagsläget som ekonomiskt ohållbart. Framtida samarbeten bör utvecklas med företag som har överskottsvärme eller -kyla, till exempel från industri, livsmedelsbutiker, kylrum, vätgastillverkning, CCS eller datorhallar.

Läs mer i kommunens
Energiplan 2023–2030.

Ökat elbehov, effekt- och kapacitetsbrist samt leveranssäkerhet

El- och eleffektbehovet förväntas öka kraftigt i både Sverige och Södertälje under de kommande åren. Exempelvis ökar elbehovet tydligt i takt med omställningen inom hamn- och sjöfartssektorn, samt för laddinfrastruktur. Möjlig etablering av elintensiva verksamheter i kommunen, i kombination med behoven från befintliga och nya aktörer, måste beaktas. För att möta efterfrågan krävs en utbyggnad och förstärkning av elnätet på alla nivåer – från stamnät och transmissionsnät till region- och lokalnät. De planerade åtgärderna i kommunen innebär att befintliga ledningar förnyas eller spänningshöjs, utan att nya markområden tas i anspråk. Det är dock avgörande att ledningsgatornas ytor och tillgänglighet bevaras.

Svenska Kraftnät planerar att öka överföringskapaciteten från södra Norrland till Mellansverige och tilldela mer effekt längs Sveriges östkust. En viktig drivkraft är att möjliggöra anslutning av stora mängder vind- och solkraft, som i dag planeras längs östkusten. Därför har beslut fattats om att tidigarelägga förnyelsen av 400 kV-ledningen mellan Hall och Hedenlunda. Åtgärden är planerad till början av år 2040 och kommer öka överföringskapaciteten av el från 30 till 120 procent. Vattenfall höjer spänningen från 70 kV till 130 kV i delar av regionnätet öster och norr om Södertälje stad. Det finns även planer på framtida spänningshöjningar i ledningarna öster och söder om staden.

För att säkerställa ett robust elsystem i Södertälje och minska risken för effekt- och kapacitetsbrist är lokal elproduktion och energieffektivisering i både ny och befintlig bebyggelse av stor betydelse. Kraftvärmeverket bidrar med en stabil och planerbar lokal elproduktion i kombination med mer väderberoende elproduktion. Lokal elproduktion minskar belastningen på elnätet och är särskilt viktig vid krissituationer. Energilagring, till exempel med batterier eller genom vätgasproduktion, kan avlasta elsystemet och förbättra möjligheten att styra och balansera effekter i det lokala elnätet. Dessa åtgärder minskar tillsammans behovet av elimport från Nordeuropa, där elproduktionen ofta har högre klimatpåverkan.

Södertälje har goda förutsättningar att nyttja lokala resurser och befintlig infrastruktur för att öka både leveranssäkerhet och resurseffektivitet. Exempelvis används överskottsvärme från lokala industrier i fjärrvärmenätet, Mälaren används för att producera fjärrkyla, och metangas från hushållsavfall i Tveta avfallanslaggning används till fjärrvärmeproduktion.

Avfallshantering

Dagens infrastruktur för avfall

Södertälje kommun har sedan 1960-talet en avfallsanläggning i Tveta. På området pågår även sluttäckning av en deponi. Anläggningen tar emot avfall från verksamheter, bygg- och rivningsavfall samt kommunalt avfall, som mellanlagras och behandlas. Telge Återvinning ansvarar för insamling och hantering av hushållsavfall från både Södertälje och närliggande kommuner. På Tveta finns även en av kommunens två återvinningscentraler. Den andra, Returen, ligger i Moraberg i Södertälje stad. Både privatpersoner och företag kan lämna grovavfall där.

Miljövinster och framtida behov av ytor och lokaler för avfall

Korta avstånd till infrastrukturen för återvinning och återanvändning är avgörande för att behålla miljövinster – långa transporter kan annars minska nyttan med återvinning. Därför är det viktigt att möjliggöra återvinning av förpackningar och material nära bostäder, arbetsplatser och handelsområden. Det bidrar till en attraktiv kommun med ökad trivsel och trygghet.

En utredning pågår för att undersöka möjligheten att bygga ut Tveta avfallsanläggning. Viss yta kan också frigöras om Tveta återvinningscentral flyttas till en annan plats, helst inom eller nära Södertälje stad. För att effektivisera hanteringen av cirkulära massor och bygg- och rivningsavfall, som ska återbrukas i så stor utsträckning som möjligt, krävs ytterligare ytor och lokaler.

Kommunerna har tagit över ansvaret för förpackningsavfall, och senast år 2026 ska fastighetsnära insamling vara införd. Södertälje planerar att komplettera återvinningscentralerna med lättillgängliga samlingsplatser i offentliga miljöer, där hushåll kan lämna skrymmande förpackningar av plast och papper. Möjligheter att etablera kvartersnära återvinningscentraler ska utredas för varje stadsdel och kommunedel. I vissa fall kan detta kräva planläggning. För att minska uppkomsten av avfall finns flera platser där invånarna kan lämna produkter för återbruk.

Avfallstrappan

Avfall ska i första hand minimeras, i andra hand återanvändas, i tredje hand återvinnas, i fjärde hand energiutvinnas och som sista alternativ deponeras.

Digital infrastruktur

Digital infrastruktur – ofta kallat bredband – syftar på tekniker för snabb dataöverföring. Detta kan ske via fast eller trådlös teknik. Tillgång till digital infrastruktur blir allt viktigare för att kunna ta del av grundläggande samhällstjänster. I Södertälje kommun ska den digital infrastrukturen vara robust och bidra till att underlätta livet och vardagen för boende och verksamma i kommunen. Robustheten måste säkerställas så att digitala tjänster fungerar även vid kris.

Den digitala infrastrukturen i Södertälje är väl utbyggd och de nationella målen har uppnåtts. De hushåll och företag som ännu saknar fiber ligger på landsbygderna där fiberutbyggnad är svår. Dessa områden har dock mobil täckning, och kan på sikt få tillgång till alternativ teknik. Ökat fokus bör läggas på marknadsaktörerna att öka graden av efteranslutning av bredband i redan utbyggda områden.

Den digitala infrastrukturen byggs ut av privata aktörer, och kommunen arbetar aktivt för att säkerställa att den samhällsviktiga digitala infrastrukturen byggs ut genom Telge Nät.

Infrastruktur för laddning av elfordon

Behovet av laddinfrastruktur för elfordon har ökat kraftigt de senaste åren. Utbyggnaden behöver ta hänsyn till teknikutvecklingen, där förbättrade fordon och batterier möjliggör längre körsträckor utan laddning. Det råder viss osäkerhet kring den framtida marknaden och efterfrågan på elfordon. Nästan all laddinfrastruktur byggs och förvaltas i dag av privata aktörer, och även framöver förväntas majoriteten vara privatägd. Kommunens roll är framför allt att ställa krav och vid behov ge stöd. De kommunala bolagen – Telge Bostäder, Telge Fastigheter, Telge Nät och Södertälje Hamn – har ett särskilt ansvar. En särskild laddinfrastrukturstrategi med tillhörande handlingsplan har tagits fram för att tydliggöra roller och ansvar.

Laddinfrastrukturen i Södertälje ska vara ändamålsenlig och byggas ut för att möta efterfrågan i hela kommunen. Kommunen har identifierat strategiska platser för laddinfrastruktur, till exempel längs Europavägarna, vid Stockholm Syd–Almnäs och i Södertälje stadskärna, för att även på sikt möta behov och stödja handel och besöksnäring.

Vattentornet i Västergård. Foto: Stefan Christophs

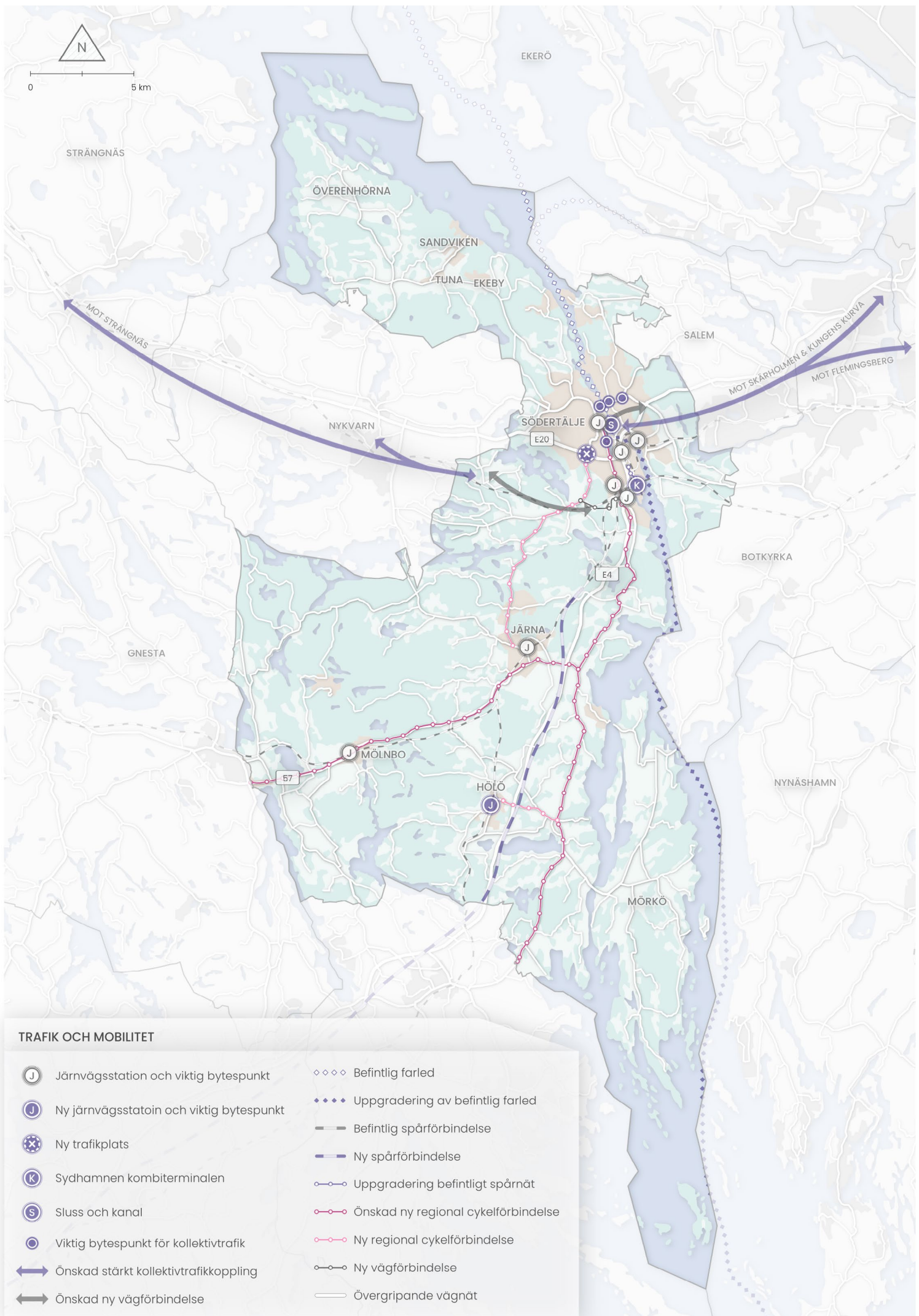
Igelstaverket speglar sig i Igelstaviken. Foto: Stefan Christophs

Trafik och mobilitet

För att möta framtidens utmaningar och främja kommunens tillväxt krävs en omställning till ett effektivt och kapacitetsstarkt resande. Gång, cykel- och kollektivtrafik ska vara attraktiva och självklara val för personresor. Godstransporter ska i största möjliga mån flyttas över till järnväg och sjöfart. Vi ska planera för områden med en blandning av funktioner där vardaglig service finns i närheten av bostäder. Centrala gator ska utformas för att skapa levande gaturum med goda förutsättningar för gång-, cykel- och kollektivtrafik.

Planeringsinriktning

- När vi utvecklar kommunen prioriteras hållbara och yteffektiva samt kapacitetsstarka trafikslag. Detta innebär gång-, cykel- och kollektivtrafik för personresor, och sjöfart och järnväg för godstransporter.
- Hela-resan-perspektivet ska vara en utgångspunkt. För att främja hållbart resande och kortare restider ska vi planera för omstigningsplatser, infartsparkeringar och starka kollektivtrafiknoder i strategiska lägen.
- Gång- och cykelvägar ska koppla samman kommunens områden och omgivande kommuner, för god tillgänglighet mellan målpunkter.
- Vi verkar för en god och konkurrenskraftig kollektivtrafik genom att placera nya bostäder och arbetsplatser med gångavstånd till kollektivtrafik med hög turtäthet, och samarbetar med kollektivtrafikaktörer för att svara mot aktuella resmönster och framtida behov. Bussdepåer och bussterminaler ges möjlighet att utvecklas för att möta framtida behov.
- Vi möter förändrade behov av godstransporter och ökande varuflöden genom effektiv logistik, utveckling av befintliga gods- och logistikområden samt nya samarbetsformer och innovationer – bland annat för elektrifierade transporter på väg.
- Kommunen ska minska sårbarheten i trafiksystemet och säkra framkomligheten genom att planera för ökad redundans, där olika trafikslag kompletterar och stärker varandra.
- Vi omvandlar och utvecklar kommunens lokala väg- och gatunät för ökad trafiksäkerhet, framkomlighet och tillgänglighet i hela kommunen. Vi tillför stadsmässiga kvaliteter och utformar stadens gaturum för att främja hållbara transportslag, trygghet och attraktivitet. Vi verkar för en säker vägtrafik där ingen dödas eller skadas allvarligt. Tillgängligheten och säkerheten för barn, äldre och funktionshindrade ska särskilt beaktas.
- Vi samverkar med näringsliv, akademi och civilsamhälle för att stödja innovation och utveckling som minskar transportsektorns miljö- och klimatpåverkan, ökar resurseffektiviteten och förbättrar tillgängligheten.
- Vi utgår från fyrstegsprincipen när vi utvecklar trafiksystemet.

Ökat resande och transporter utan trängsel och klimatpåverkan

Resor och transporter förväntas öka i takt med att antalet invånare växer, både i kommunen och i regionen. För att möta de ökade behoven och lösa framkomlighetsproblemen krävs en omställning till mer yteffektiva och kapacitetsstarka resor och godstransporter. Vid utveckling av staden och tätorterna är det nödvändigt att prioritera hållbara trafikslag som gång-, cykel- och kollektivtrafik, samt sjöfart och järnväg. Kommunens arbete med beteendeförändrande insatser är ett viktigt komplement som måste gå hand i hand med planeringen och samhällsbyggandet för att uppnå omställningen till ett hållbart resande.

Även om målet är att så många resor som möjligt ska ske med hållbara trafikslag, kommer behovet av bilresor att kvarstå bortom år 2050. Genom att kommunen verkar för att minimera behovet av bilresor och deras påverkan, förbättras framkomligheten för gång-, cykel- och kollektivtrafik – och för dem som måste resa med bil. Lösningar som främjar samnyttjande av fordon eller omstigning mellan färdmedel kan ge färre fordon på vägarna och göra bilresorna kortare. Kommunen ska också verka för en omställning till fossilfri bil- och lastbilstrafik, bland annat genom tillgång till laddinfrastruktur.

Områden med blandade funktioner med närhet till service

Genom att planera för god tillgänglighet till en blandning av funktioner, som vardaglig service nära bostaden, minskar behovet av resor. Fler invånare ska kunna nå vardagsfunktioner till fots eller med cykel. Vid utveckling av nya bostäder och arbetsplatser lokaliseras vi dem inom gångavstånd till kollektivtrafik med hög turtäthet. Planeringen ska stödja en rättvis och jämlik tillgänglighet, så att alla invånare – oavsett ålder, kön eller fysisk förmåga – kan tillgodose sina behov och ta del av ett varierat utbud av funktioner.

Hela-resan-perspektiv

I Södertälje ska planeringen utgå från ett hela-resan-perspektiv, där olika trafikslag enkelt och smidigt kan kombineras. Kommunen ska verka för detta genom att planera för strategiska omstigningsplatser, infartsparkeringar och starka kollektivtrafiknoder. Hela-resan-perspektivet ska genomsyra planeringen i hela kommunen, men är särskilt viktigt för att stödja hållbart resande i kommunens landsbygdsområden eller där kollektivtrafikutbudet är lågt.

Enklare att gå och cykla

Det ska vara självklart för människor att röra sig hållbart i Södertälje. Att gå eller cykla ska vara attraktiva val och ett enkelt sätt att nå vardagens målpunkter. En trivsamt miljö för gående och cyklister bidrar till att fler väljer dessa färdmedel. Vi stärker både kommunens områden och tillgängligheten mellan dem, genom att koppla samman gång- och cykelvägar till ett sammanhängande nät.

Kommunen ska fortsätta utvecklas och stärkas som cykelkommun. Det övergripande cykelvägnätet i Södertälje ska ge cyklister tillräckligt med utrymme och möjliggöra snabb och säker framkomlighet. Oskyddade trafikanter är särskilt utsatta, och deras säkerhet ska värnas i planeringen. Genom samarbete med regionerna, Trafikverket, andra kommuner och väghållare underlättas planeringen av ett sammanhängande cykelnät inom kommunen och över dess gränser. På samma sätt säkerställer vi att gångtrafikanter får tillräckligt med utrymme och att gångnätet utvecklas för att vara tillgängligt, tryggt och säkert.

Vi planerar för god tillgängligheten och säkerheten för alla vid viktiga målpunkter. Detta gäller särskilt barn, äldre samt personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Att gå och cykla ska introduceras i tidig ålder. Tillsammans med berörda aktörer ska kommunen verka för säker vägtrafik där ingen dödas eller skadas allvarligt. Ingen ska undvika att använda ett färdmedel på grund av otrygghet i trafiken.

En snabb och tillgänglig kollektivtrafik

Tåg- och busstrafiken behöver fortsätta utvecklas för att vara ett attraktivt val som möter både dagens och framtidens resmönster och behov. För att uppnå en hållbar utveckling behöver andelen kollektivtrafikresor öka, både för fritid och arbetspendling. En viktig del av utvecklingen är att kollektivtrafiken får konkurrenskraftiga restider jämfört med bilresor. Kommunen ska verka för att kollektivtrafiken i Södertälje utvecklas genom samarbete med aktörer som Region Stockholm, Region Sörmland, Trafikverket och bussoperatörer.

Södertälje har en stor arbetspendling med över 26 000 inpendlare och cirka 19 000 utpendlare. För att stärka en hållbar arbetspendling krävs snabba förbindelser till målpunkter och arbetsplatsområden, både inom kommunen och storregionalt. Södertälje har särskilt goda förutsättningar för tågresor, med sju järnvägsstationer i kommunen som trafikeras av pendeltåg, samt regional- och fjärrtåg på Södertälje Syd. Kommunen ska underlätta tågpendling genom att förbättra tillgängligheten till och mellan järnvägsstationerna, och genom att miljön kring dessa utvecklas till attraktiva stadsdelar med bostäder, parker och verksamheter.

I Södertälje finns flera viktiga bytespunkter för kollektivtrafiken, både vid busshållplatser som trafikeras av flera linjer och vid järnvägsstationerna. Dessa bytespunkter bör utvecklas med funktioner och service som underlättar och stärker kollektivtrafikresor och omstigning mellan färdmedel. Genom att utveckla strategiska bytespunkter utifrån busslinjenätet, kan kollektivtrafikens tyngdpunkter breddas och inte enbart koncentreras till järnvägsstationerna. På östra sidan av kanalen finns, i takt med stadsutvecklingen, ett behov av en kollektivtrafiknod med goda förbindelser och stark koppling till utbud av lokala och regionala busslinjer.

Kommunen ska skapa goda förutsättningar att möta kollektivtrafikens nuvarande och framtida behov, till exempel genom att möjliggöra utveckling av linjenätet, prioritera busstrafikens utrymme i gaturummet

och överbrygga fysiska barriärer. Det är också viktigt att tillgodose behovet av utrymme för bussdepåer och bussterminaler på strategiska platser. En mer flexibel och stärkt busstrafik kan även inkludera anropsstyrd trafik på landsbygderna, samt fler BRT-busslinjer (Bus Rapid Transit) i Södertälje stad.

För att göra kollektivtrafiken mer attraktiv och minska biltrafiken bör möjligheterna till båtpendling utredas, både mellan viktiga målpunkter inom kommunen och till andra delar av regionen.

Gods och logistik

I en växande region med ökande varuflöden behöver utvecklingen stödja användningen av kapacitetsstarka och fossilfria transportslag. Näringslivet i Södertälje är verksamt på en global marknad och är beroende av fungerande kommunikationer – regionalt, nationellt och internationellt.

Södertälje kommun ska ta en ledande roll i klimatomställningen av godslogistiken. Det strategiska läget i Stockholmsregionen – med Europavägar, järnvägar och farleder – ger Södertälje goda förutsättningar för effektiv logistik, nya samarbetsformer och innovationer. För att minska klimatpåverkan bör godstransporter i så stor utsträckning som möjligt flyttas från väg till mer kapacitetsstarka transportslag som sjöfart och järnväg. Genom att möjliggöra utveckling av befintliga gods- och logistikområden kan kommunen stötta processen. Effektiva omlastningsnoder, som kombiterminalen i Södertälje hamn, ska utvecklas tillsammans med hållbara verksamhetsområden som Stockholm syd – Almnäs och Södertuna. Nära samarbete med forskning och näringsliv behövs för att skapa effektiva och ändamålsenliga lösningar.

Järnväg, sjöfart och flyg

Södertälje har särskilt goda förutsättningar för tågresor, med sju järnvägsstationer i kommunen som trafikeras av pendeltåg, samt regional- och fjärrtåg på Södertälje Syd.

Genom att kommunen verkar för bättre möjligheter för resande med tåg till och från Sörmland samt kortare restider mellan Stockholm och Södertälje blir tågresande ett ännu mer attraktivt val, och järnvägens funktion stärks ytterligare. När Ostlänken färdigställs får Södertälje Syd en än viktigare roll som nod för lokala, regionala och nationella resor.

Följande spårområden i Södertälje kommun är av riksintresse:

- Centrubanan (Södertälje hamn – Södertälje Centrum)
- Södra stambanan
- Västra stambanan
- Svealandsbanan

För att säkerställa internationella kommunikationer både för människor och varuleveranser är tillgängligheten till hamnar och flygplatser nödvändig. För internationella godstransporter bör Södertälje hamn

vara det primära valet som en flexibel länk mellan sjö-, land- och järnvägstransporter i Stockholm–Mälardalsregionen. I Södertälje hamn ligger fokus på RoRo (Roll on/Roll off), containerhantering och flytande och fast bulk. Farlederna Mälarfleden genom Södertälje kanal och Södertälje hamn–Landsort behöver ha tillräcklig kapacitet för att hantera framtidens större fartyg på ett säkert sätt, så att hamnen ska förbli konkurrenskraftig. Godsterminalen, hamnen och farleden är alla av riksintresse. Södertälje kommun ska också verka för förbättrad inlandssjöfart (IVV).

Arlanda och Skavsta är de främsta flygplatserna för flygresor. I dagsläget är Arlanda det primära valet för internationella flygresor, men när Ostlänken är klar ökar tillgängligheten till Skavsta, som då får en större roll för både personresor och varuleveranser.

Robusthet och ökad redundans medför flexibilitet

För att möta framtidens utmaningar kopplat till resvanor, gaturum och infrastruktur krävs en balanserad planering med fokus på robusta och flexibla lösningar. Det uppnås genom att utveckla trafikinfrastrukturen utifrån ett helhetsperspektiv, där olika trafikslag kombineras och stärker varandra. Utformning av gaturummen ska möjliggöra hanteringen av förändrade behov av transporter och stadsliv, så att ytorna kan omvandlas för att prioritera olika trafikslag, gröna- och sociala värden. Planeringen ska utgå från fyrstegsprincipen och inkludera sårbarhetsbedömningar utifrån ett beredskapsperspektiv.

För att säkra framkomligheten och minska sårbarheten i trafiksystemet krävs planering som skapar ökad redundans mellan olika trafikslag och resmöjligheter för att få ett pålitligt transportsystem. I praktiken innebär det att det går att byta enkelt mellan färdmedel och resvägar för att nå en målpunkt. Det är särskilt viktigt att skapa redundans för väg- och tågtrafiken över Södertälje kanal, som är särskilt sårbar på grund av nuvarande brolösningar. Tillgänglighet till samhällsviktiga funktioner ska också prioriteras.

Även robusta transportsystem kan utsättas för störningar och påfrestningar. Därför är det viktigt att transportsystemet är så resiliент som möjligt. Ett resiliент transportsystem är motståndskraftigt och återhämtar sig till ett fungerande tillstånd efter till exempel extremväder, olyckor eller andra störningar. Kombinationen av robusthet och redundans stärker trafiksystemets resiliens och säkerställer en tillförlitlig mobilitet.

Vägar, järnvägar och Södertälje kanal utgör en viktig infrastruktur med betydelse på lokal, regional och nationell nivå. I kombination med Södertäljes topografi skapar dessa infrastrukturer dock barriäreffekter som begränsar rörligheten för både människor och djur, och som kan försvaga ekologiska samband. Vid barriärer, oavsett om de utgörs av infrastruktur eller naturlig topografi, ska vi vidta åtgärder som förbättrar tillgängligheten, särskilt för gång- och cykeltrafik. Kommunens stadsdelar ska kopplas samman för att möjliggöra mer rörelse och möten, med särskilt fokus på stadsdelar som är rumsligt segregerade.

Omvandla vägar till stadsgator

Stora delar av Södertäljes vägnät är präglade av äldre planeringsideal där bilen varit i fokus. Det har resulterat i storskaliga gaturum vars främsta syfte är resor och genomfart, särskilt med bil. Det finns därför potential för att förbättra tillgängligheten och framkomligheten i gatunätet till förmån för gång-, cykel- och kollektivtrafik och samtidigt skapa stadsmässiga, attraktiva och inbjudande gaturum.

En stadsgata i Södertälje ska erbjuda en balans mellan tillgänglighet och trivsel, med fokus på hållbara transportmedel. Gaturummet ska utformas så att olika trafikanters behov samspelar och tillgodoses.

Stadsmässiga kvaliteter kan tillföras genom flera egenskaper, till exempel:

- Utformning av gaturummet, korsningspunkter och gatusektioner som stärker gatans karaktär och skapar attraktivitet och möjlighet för mångsidig trafik att samspela.
- Fokus på framkomlighet och trafiksäkerhet som prioriterar hållbara trafikslag.
- Belysning som främjar trygghet och orienterbarhet i gatumiljön.
- Anpassning av gatorna till omgivande bebyggelse och platsbildningar för att skapa blandad funktionalitet, möten mellan människor och stärkta sociala värden.
- Grönytor, växtlighet och planteringar som tillför såväl miljömässiga som estetiska värden för både funktion och trivsel.
- Hastighetsbegränsningar och annan trafikreglering som framhäver det offentliga rummet och tillgodoser nödvändig framkomlighet.

De stadsmässiga kvaliteterna ska anpassas efter lokala förutsättningar, gatans roll i trafiksystemet och framtida funktion. Hänsyn ska också tas till luftkvalitet, bullernivåer samt behov av dagvatten- och skyfallshantering.

Södertälje är en stor kommun med varierande områden där vägarna har olika lokala förutsättningar och potential för utveckling. Stadsmässighet i gator och dess omgivning eftersträvas i kommunens utveckling. Vägar som inte lämpar sig för att omvandlas till stadsgator utifrån ett funktionsperspektiv kan utvecklas med en gestaltning och utformning som uppmuntrar till hållbart resande och som främjar tillgänglighet. Längs större transportleder och statliga vägar, där genomfartstrafiken har en tydlig funktion, kan angränsande miljöer ges stadsmässiga kvaliteter utan att det påverkar vägens funktion. För en sådan utveckling krävs samverkan med andra väghållare och externa aktörer.

Parkering som bidrar till tillgänglighet och attraktivitet

Planering av parkering ska, tillsammans med parkeringsreglering, gynna ett hållbart resande och tillgänglighet till målpunkter med hållbara färdmedel. Parkeringsbeståndet kan nyttjas mer effektivt genom samnyttjande och genom att oanvända platser omfördelas eller omvandlas till förmån för andra funktioner. Kommunen ska främja lösningar som mobilitetstjänster och pendlarparkeringar, för att underlätta hållbara alternativ och byten mellan färdmedel.

Med hänsyn till fordonsutvecklingen och förändrade resmönster behöver planeringen vara flexibel för att möta nya behov utan att begränsa resande med hållbara färdmedel.

Innovation och utveckling för flexibla lösningar

Nya lösningar inom teknik, infrastruktur och digitalisering kan bidra till minskad klimatpåverkan, ökad resurseffektivitet och förbättrad tillgänglighet för invånarna. Digitalisering och tekniska utveckling påverkar hur människor lever – hur de arbetar, rör sig och integrerar med omgivningen. Innovation och teknikutveckling ställer därför nya krav på samhällsplaneringen, där infrastruktur och bebyggelse behöver möta förändrade behov.

Uppföljning och omvärldsbevakning är viktigt för att främja innovativa lösningar som kan underlätta för mobilitet, trafiksäkerhet och hållbara transporter. Utifrån Södertäljes goda förutsättningar inom infrastruktur, trafik och transport bör kommunen aktivt möjliggöra nya metoder och arbetssätt inom området. Genom att tidigt planera för flexibilitet i gaturummet kan anpassningar göras med hänsyn till framtida trender och förändringar i resmönster.

För att utveckla trafiksystemet ska kommunen fortsätta att aktivt bevaka och ta hänsyn till utvecklingen inom bland annat:

- Mikromobilitet
- Fordonsutveckling
- Leveransmetoder
- Digitalisering
- Uppföljning och analysverktyg av trafiksystemet
- Trafiksäkerhet och trygghet
- Mobilitetstjänster och kollektivtrafiktjänster
- Dagvatten- och skyfallshantering och växtlighet i gatumiljön

För att minska transporternas miljö- och klimatpåverkan och för att förbättra tillgängligheten ska innovation och digital utveckling främjas i kommunen. Kommunen ska följa utvecklingen och samverka med näringsliv, akademi och civilsamhälle för att utveckla och införa hållbara lösningar, med målet att stärka kommunens konkurrenskraft och livskvalitet för invånarna. Utvecklingen av autonoma fordon och innovativ luftmobilitet (IAM) är exempel på innovation som Södertälje behöver följa.

Planerade och önskade åtgärder i Södertälje kommun för en effektiv utveckling av transportinfrastrukturen

Södertälje kommun arbetar enligt fyrstegsprincipen, där effektivare användning av befintlig infrastruktur alltid ska provas innan ny byggnation övervägs. Vissa infrastruktursatsningar är dock nödvändiga för att skapa en hållbar utveckling. Kommunen ser behov av ett flertal infrastruktur-satsningar framöver. Dessa behövs för att öka redundansen, minska sårbarheten, förbättra förutsättningarna för hållbart resande, korta restiderna och säkerställa den storregionala kompetensförsörjningen.

STEG 1-ÅTGÄRDER

Samarbeten mellan stora arbetsgivare, för att få fler att välja hållbara och kapacitetsstarka resor som gång-, cykel- och kollektivtrafik, kan vara framgångsrika. Dessutom behövs kunskaps- och beteendepåverkande insatser. Andra effektiva åtgärder kan vara subventioner och enkla biljettlösningar som underlättar kollektivt resande.

Pågående kommunala satsningar:

- Mobility management-insatser
- Samarbete mellan kommunen och större arbetsgivare

STEG 2-ÅTGÄRDER

Ett regionalt samarbete krävs för att bättre utnyttja befintlig infrastruktur. Det handlar om att öka andelen resenärer med cykel och kollektivtrafik, samt att stärka möjligheterna till detta resande efter nuvarande och förändrade behov. Det regionala samarbetet med region Stockholm och region Sörmland är avgörande för att säkerställa kompetensförsörjning storregionalt.

Planerade kommunala satsningar:

- Utveckling av pendeltågstationerna som viktiga bytespunkter i kollektivtrafiken
- Utbyggnad av pendlarparkeringar för cykel och bil

Önskvärda regionala och statliga satsningar:

- Stärka förbindelsen mellan Södertälje och Strängnäs (Kollektivtrafikplan 2050)
- Pendeltågsstopp i Hölö (Kollektivtrafikplan 2050)
- Regionaltågsstopp i Järna
- Stärka förbindelsen mellan Södertälje och Skärholmen/Kungens kurva
- Kollektivtrafiknoder på strategiska platser i Södertälje stad
- Införande av SL-taxa på regionaltåg

STEG 3-ÅTGÄRDER

Infrastruktur kan behöva utvecklas eller tillkomma för att stärka och komplettera befintlig infrastruktur. Detta handlar om kollektivtrafiknoder, cykelvägar och åtgärder för stärkta kollektivtrafikförbindelser. Med dessa kompletterande investeringar kan befintlig infrastruktur utnyttjas mer effektivt, med minskad trängsel och större utrymme för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Gatumiljöer ska omvandlas med stadsmässiga kvaliteter för att främja hållbart resande och sociala värden. Genom fysiska åtgärder kan nätet för gående och cyklister upprustas och utvecklas. Vi omvandlar och utvecklar kommunens lokala väg- och gatunät för ökad trafiksäkerhet, framkomlighet och tillgänglighet i hela kommunen.

Planerade kommunala investeringar:

- Utveckling av kollektivtrafikkörfält
- Utbyggd kombiterminal i Södertälje hamn
- Utbyggnad enligt gång- och cykelplan
- Planerade statliga väg-, järnvägs- och farledsobjekt:
- Cykelväg Södertälje-Järna-Hölö-Vagnhärad, väg 525 (Regionala cykelplanen)

STEG 4-ÅTGÄRDER

För att öka redundansen, minska sårbarheten och öka kapaciteten i trånga sektorer i väg- och järnvägsnätet krävs ett storregionalt och nationellt samarbete kring infrastruktursatsningar. Flera nödvändiga åtgärder krävs för att möta tillväxtens utmaningar i Södertälje, både för näringslivet och för det växande antalet invånare och arbetspendlare. För att använda tillgängliga medel optimalt krävs att problem och utmaningar utreds i åtgärdsvalsstudier, där problemen analyseras och åtgärder presenteras. Många av dessa åtgärder, där steg 4-åtgärder visar sig nödvändiga, kräver därefter statlig finansiering och medfinansiering inom:

- Nationell plan
- Länsplan
- EU:s fonder, främst CEF
- Övriga statliga finansieringskällor såsom Vinnova och Energimyndigheten

Önskade statliga infrastrukturinvesteringar:

Samarbete med region Stockholm (länsplan) och Trafikverket (nationell plan) för att uppnå finansiering av följande nödvändiga investeringar. Efter Ostlänkens öppnande krävs samverkan för att hitta lösningar för regional pendling och kompetensförsörjning mellan Södertälje och Stockholm. För detta behövs ny sträckning för järnväg mellan Järna och Flemingsberg, där Södertälje kommun förordar alternativet Södertörnsbanan för förbättrade restider mellan Södertälje stadskärna och Stockholm.

Planerade kommunala investeringar:

- Tvetaleden etapp 1
- Elektrifiering av Uthamnsspåret
- Beslutade statliga väg-, järnväg och farledsobjekt:
- Ostlänken (Nationell plan)
- Trafikplats Hovsjö (Nationell plan)
- Farleden Landsort – Södertälje (Nationell plan)

Önskvärda statliga väg-, järnvägs- och farledsobjekt:

- Ny passage under Södertälje kanal (avsiktsförklaring finns)
- Ny järnväg Järna–Södertälje–Flemingsberg (Åtgärdsvalsstudie redovisar flera alternativ, där Södertörnsbanan är ett av dem)
- Cykelväg Södertälje och Järna utmed Tvetavägen, väg 515
- Cykelväg Järna–Mölnbo–Gnesta, väg 57
- Sagoleden, som en del av åtgärderna inom ny passage under Södertälje kanal
- Tvetaleden etapp 2

Europaväg och järnväg möts vid Södertälje syd. Foto: Pontus Orre

Lokala utvecklingsmöjligheter

Pendeltåget passerar Östertälje. Foto: Pontus Orre

Lokala utvecklingsmöjligheter

I detta kapitel beskrivs lokala utvecklingsmöjligheter i Södertälje och kommunens utvecklingsinriktning för bebyggelse, kommunikationer och natur och friluftsliv fram till år 2050. Underlaget visar en god beredskap för nya bostäder, verksamhetsmark och offentlig och kommersiell service.

Kapitlet är indelat i två delar: En har fokus på Södertälje stad och en på Södertälje landsbygder och kommundelar.

Översiktsplanens mål för samhällsbyggandet, utvecklingsinriktning, planeringsinriktningar för allmänna intressen och ställningstaganden kring riksintressen ska ligga till grund för utvecklingen. Den ska dock alltid ske utifrån de unika förutsättningarna och behoven på varje plats.

Underlaget bygger till stor del på analyser i strukturplaner, program och kommunens styrdokument. Kommunkoncernen har bidragit till att identifiera olika behov och utvecklingsmöjligheter.

Teckenförklaring: Lokala utvecklingsmöjligheter

Bebyggelse

Stor utvecklingspotential för mångfunktionell bebyggelse, grönska och offentliga rum

Utredningsområde

Område med intressekonflikter eller där viktiga frågor behöver lösas innan en utveckling är möjlig. Utredningsområdenas exakta gränser behöver utredas närmare.

Centrumbildning

Tätortsgräns

Sammanhängande bebyggelse

Stor utvecklingspotential för verksamheter och industri

Stor utvecklingspotential för tekniska anläggningar

Natur och friluftsliv

Utredningsområde för natur och friluftsliv

Naturresevat

Svagt grönt samband

Svagt grönt samband som behöver värnas och stärkas vid en framtida utveckling.

Grönområde och park (trädbeklädd)

Jordbruksmark, grönområde och park (öppen mark)

Vatten

Kommunikationer

Strategiskt samband för gång- och cykeltrafik

Viktig bytespunkt för kollektivtrafik

Trafikplats Hovsjö

Ny järnvägsstation och viktig bytespunkt

Befintlig järnvägsstation och viktig bytespunkt

Vägnät

Befintlig järnväg

Ostlänken

Ny passage under Södertälje kanal

Tvetaleden

Södertälje stad

Södertälje är en medelstor stad med över 80 000 invånare. Den har sina rötter i medeltiden och erhöll stadsprivilegier redan på 1300-talet. Det strategiska läget mellan Östersjön och Mälaren, samt som entré till huvudstadsregionen, var lika betydelsefullt då som det är idag.

Under 1800-talet utvecklades Södertälje till en populär badort. Järnvägen och kanalen byggdes, och under 1900-talet växte verkstadsindustrierna fram. Tillsammans har dessa epoker präglat stadens fysiska miljö. Stadens utveckling syns i tydliga årsringar, med många kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader av hög arkitektonisk kvalitet. Södertälje har också en påtagligt grön karaktär, med parker och gårdar som bildar gröna mellanrum i stadsstrukturen. Här möts stadskvaliteter och närhet till landsbygdernas natur- och friluftsliv. Den skålformade topografin formar stadsbilden, med staden och kanalstråket i dalgången och vyer mot skogsklädda höjder och vatten. Vattnet och topografin är både tillgångar och fysiska barriärer.

Trafik på Nedre Torekällgatan i Södertälje stadskärna. Foto: Pontus Orre

Södertälje är en industri-, handels- och kommunikationsstad och fungerar som en viktig knutpunkt för transporter med Europavägnätet, järnvägar och sjöfart. Näringslivet domineras av två stora aktörer – AstraZeneca och Scania – vars verksamheter i norr respektive söder ramar in stadskärnan. Samtidigt finns en stark entreprenörsanda, med tusentals etablerade företag. Stadskärnan erbjuder ett brett utbud av kultur, restauranger och handel. Här finns även besöksmål som Tom Tits Experiment och friluftsmuseet Torekällberget, samt högre utbildning och hotellverksamhet. Därtill har Södertälje ett rikt kultur-, förenings- och idrottsliv.

Södertälje stadskärna

Norra delen av stadskärnan, Torekälla, Centrala stadskärnan, Östra delen av stadskärnan och Södra delen av stadskärnan

Södertäljes stadskärna ramar in av trädbeklädda åsar och präglas av sitt vattennära läge vid Södertälje kanal. Det är en samlingspunkt för service, kultur och handel med betydelse för hela kommunen och storregionalt. Det är en historisk stadskärna med anor från medeltiden och med en varierad bebyggelse från olika epoker. 1600-talets rutnätsplan präglar fortfarande de centrala delarna. Här finns stadens äldsta bevarade byggnad, Sankta Ragnhildskyrkan, 1800-talets stadsmässiga stenhus, efterkrigstidens högkvalitativa modernism och nutida bebyggelse.

RIKSINTRESSEN

3 kapitlet miljöbalken

Yrkesfiske

- Sjö: Mälaren
- Kommunikationer
- Befintlig farled:
Mälarleden, Södertälje
Igelsta – Västerås
- Centrumbanan
(Södertälje hamn –
Södertälje centrum)
- Station Södertälje
centrum

Totalförsvaret

- Påverkansområde –
Vädderradar Håtuna

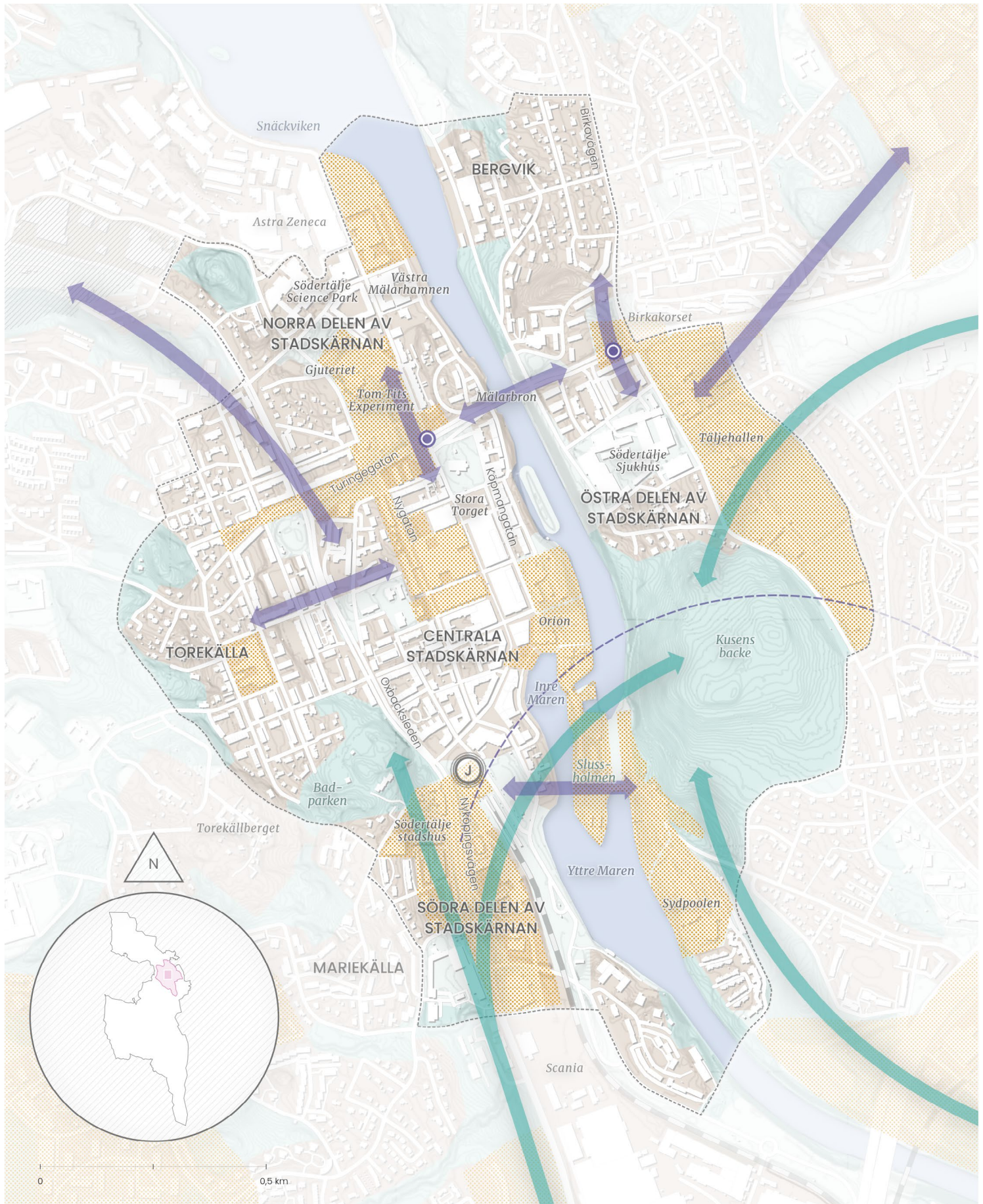
Utvecklingsmöjligheter

Stadskärnan ska vara en attraktiv och trygg plats för såväl invånare som besökare, och den ska fungera som en mötesplats för människor från olika bakgrunder. Södertälje stadskärna ska utvecklas till ett storregionalt besöksmål för handel, service, konst- och kulturverksamheter. Detta ger förutsättningar för ett levande stadsliv under dygnets alla timmar, och bidrar till att stadskärnan stärks som samlingspunkt för hela Södertälje stad och kommunen i stort. Här finns goda möjligheter att etablera en större scen och kongressanläggning för såväl näringsliv som kulturella ändamål.

Stadskärnans kvaliteter – med spår av den medeltida staden, tydliga årsringar och byggnader med höga kulturmiljövärden – ska värnas. Kontakten med vattnet vid Maren, Mälaren och Södertälje kanal ska stärkas genom anläggande av kajpromenader. Stadskärnans grönområden ska bindas samman med gröna stråk och gestaltade offentliga platser.

Stadskärnan ska växa i flera riktningar och dess olika delar sammanlänkas. Den norra delen ska utvecklas vidare som ett forsknings- och kunskapskluster. Torekälla ska bli stadskärnans naturliga förlängning västerut. På den östra sidan av kanalen utvecklas en tätare stad, vilket ger kanalrummet en mer central plats i stadskärnan. Söderut ska Nyköpingsvägen omvandlas till en stadsmässig gata med ny blandad bebyggelse och offentliga rum av hög kvalitet. På så sätt knyts stadskärnan också närmare tågstationen Södertälje Syd. Kommunen bör eftersträva att en gymnasieskola lokaliseras till stadskärnan.

Biltrafiken ska i första hand ledas runt och utanför stadskärnan för att minimera söktrafik och belastning på Birkakorset och Turingekorset. En omställning till fler resor med gång, cykel och kollektivtrafik minskar trängseln på gatorna, vilket möjliggör skapandet av mer attraktiva miljöer att både vistas på och färdas genom. Genom att utveckla kollektivtrafiken och viktiga bytespunkter på vardera sida om kanalen kan stadskärnan sammanlänkas. Befintliga öst-västliga överfarter ska förbättras för gång- och cykeltrafiken, till exempel över Mälarbron.

För att skapa redundans, minska sårbarheten för den nationella trafiken på Europavägarna över Södertälje kanal och för att minska trafikmängderna på Turingegatan och Stockholmsvägen finns ett stort behov av en ny passage för bil- och busstrafik under kanalen. Passagen ska fungera som omledningsväg för E4/E20. Projektet är en statlig infrastruktur- och beredskapsangelägenhet.

Norra delen av stadskärnan

Norra delen av stadskärnan består av både bostadshus och en stor mängd arbetsplatser i form av kontor, hotell, högskola och Södertälje Science Park. Här återfinns också stadens mest besökta besöksmål, Tom Tits Experiment. Stadsdelen har god tillgång till kollektivtrafik i form av lokala busslinjer, direktbuss till Stockholm och buss till Sörmland. Tillgången till parker och grönska i området behöver stärkas och vara en viktig del i den fortsatta utvecklingen.

Vid Västra Mälarehamnen finns kontor och hotellverksamhet. Längre norrut finns markparkeringar och parkeringsdäck som ska utvecklas med ny bebyggelse och en upprustning av kajen för att bli en vattennära samlingsplats. Utvecklingen behöver ta hänsyn till AstraZenecas närliggande Seveso-klassade anläggning.

Gjuteriet är en före detta industribyggnad som iordningsställts för att kunna inrymma nya verksamheter, och ska utvecklas för att bli en målpunkt, gärna med inriktning mot kultur.

Markparkeringarna på fastigheterna Spinnrocken och Separatoren ska utvecklas med ny bebyggelse som binder samman den norra delen av stadskärnan med den centrala. I samband med utvecklingen behöver bra mobilitetslösningar tillkomma, och risker med ökade trafikflöden och partikelhalter hanteras.

Torekälla

Torekälla har en relativt småskalig och varierad bebyggelse av småhus och flerbostadshus från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal, med inslag av modernistiska flerbostadshus. Här finns även hotellverksamhet. Stadsdelen har en påfallande grön karaktär i både kvarter och gaturum.

I Torekälla finns viss potential till varsam komplettering med ny bostadsbebyggelse. Vid en utveckling av området ska dess höga kulturhistoriska värden värnas. Det är också viktigt att grönstrukturen värnas och att innergårdar får vara gröna friytor. Stadsdelen bör utvecklas med fler parker, lekplatser och mötesplatser kring vilka mindre handel och service bör etableras.

Oxbacksleden är en av stadens mest trafikerade vägar, som fördelar trafik mellan många olika stadsdelar. Oxbacksleden ska utvecklas till en viktig länk för busstrafiken och för att förbättra tillgängligheten för gående och cyklister mellan Torekälla och övriga delar av stadskärnan.

Centrala stadskärnan

Den centrala stadskärnan har tydliga årsringar från 1700-talet till idag med en blandad bebyggelse bestående av bostadshus, affärshus och institutionsbyggnader. En viktig mötesplats är Stora torget, som är ett resultat av 1600-talets rutnätsplan. Söder om torget, utmed Storgatan, finns en sammanhållen modernistisk miljö, unik för Södertälje, med höga arkitektoniska värden i flera delar. De olika årsringarna håller en relativt jämn skala och betonar den karaktärsbärande topografin.

Storgatan är en gågata som utgör den kommersiella pulsådern genom den centrala stadskärnan fram till Turingebron. Storgatans stadsmässighet och kommersiella inslag ska förlängas norrut för att stärka sambandet med den norra delen av stadskärnan. Särskilt fokus bör läggas på området under och i direkt anslutning till Turingebron. Tvärgatorna till Storgatan bör utvecklas för att uppmuntra till mer rörelse mellan stadskärnans olika delar. Lunakvarteren, som utgör en stor del av den centrala stadskärnan, ska omvandlas till ett nytt stadskvarter med bostäder, handel, service och kultur, och med nya gatudragningar.

Nygatan ska utvecklas från en gata som idag domineras av bilar, till ett attraktivt och välgestaltat stråk med grönska, små platsbildningar och där tillgängligheten för gående och cyklister förbättras. Längs Nygatan finns viss potential för varsam förtätning. Kopplingen till bebyggelsen västerut mot Oxbacksleden och Torekälla bör förbättras med hänsyn till de stora höjdskillnaderna. Även kopplingen söderut till stationen Södertälje Centrum ska förbättras.

Även Köpmangatan bör utvecklas med grönska och små platsbildningar. I dess förlängning söderut ska Orionkullen och markparkeringen söderut utvecklas till att bli en viktig mötesplats och länk mellan Storgatans kommersiella stråk och kanalen, och mellan Köpmangatan och Slussholmen. På Orionkullen ligger några av stadens äldsta byggnader, som ska värnas.

Marenplan ska rustas upp och hotellverksamheten bidra till att sammanbinda Maren med Köpmangatan. Slussholmen ska utvecklas till stadspark med lekplats, amfiteater och restaurang, vilket stärker sambandet mellan stadskärnan på bågge sidor av kanalen.

Östra delen av stadskärnan

I östra delen av stadskärnan finns Södertälje sjukhus, Södertäljehallen, Södertälje IP, Biologiska museet, rekreationsområdet Kusens backe och badhuset Sydpoolen. Norr om Stockholmsvägen i Grusåsen finns flerbostadshus från tidigt 1900-tal, egnahemsvillor och äldre verksamhets- och industribebyggelse med kulturhistoriska värden. Stadsdelen har god tillgång till kollektivtrafik.

Birkakorset är en av Södertäljes mest trafikerade korsningar, vilket orsakar både buller och dålig luftkvalitet. Trafikmängderna i Birkakorset behöver minska för en mer hållbar miljö, och ge förutsättningar för mer grönska och utvecklad gång-, cykel- och kollektivtrafik på anslutande gator. Genom ny bebyggelse, grönska och stadsmässiga kvaliteter ska korsningen utvecklas till en mer välkomnande entré till stadskärnan och stärka kopplingen mellan västra sidan av kanalen och Weda. Birkavägen ska bli mer stadsmässig genom varsam förtätning och ökad grönska.

Kusens backe och grönstråket söderut ingår i ett viktigt ekologiskt spridningssamband som ska värnas. Platsen ska stärkas som idrotts- och rekreationskluster och dess kopplingar till den centrala stadskärnan förbättras. Parkstråket utmed kanalen från Kusens backe till Bergvik och vidare mot Ragnhildsborg bör utvecklas för att bli än mer attraktivt, tillgängligt och få nya parkfunktioner, mötesplatser och eventuellt uteserveringar. Lagmansparken utmed stråket bör utvecklas och ges bättre förutsättningar för gående och cyklister, exempelvis genom att begränsa biltrafiken på Lagmansvägen.

Södertälje sjukhus har en viktig roll i kommunen och för de södra delarna av regionen, och ska ges goda förutsättningar till långsiktig utveckling. Kring sjukhuset finns möjlighet att utveckla stadsdelen för ökad stadsmässighet, med aktiva bottenvåningar, grönska och mötesplatser.

Området runt Sydpoolen bör utvecklas till en levande stadsmiljö och med bättre kopplingar till övriga delar av stadskärnan. Det bidrar till att utvidga stadskärnan österut över kanalen.

Södra delen av stadskärnan

Södra delen av stadskärnan har en varierad bebyggelse med olika skalor, åldrar och stilar. I området finns bland annat stadshus, stadsscen, brandstation och pendeltågsstationen Södertälje Centrum. Området har ett mycket strategiskt läge med närhet till serviceutbud och god tillgång till kollektivtrafik.

Södra delen av stadskärnan har stor potential att utvecklas med nya bostäder och verksamheter. Nyköpingsvägen ska omvandlas till en mer stadsmässig gata och fungera som en välkomnande entré till stadskärnan. Området längs Nyköpingsvägen ska utvecklas med bostäder, kontor, verksamheter och ett parkeringshus, samt tillföras fler offentliga miljöer av hög kvalitet. För att utvecklingen ska kunna genomföras behöver Södertälje brandstation flyttas. En av infarterna till den planerade passagen under kanalen för bil- och busstrafik kan eventuellt placeras någonstans längs Nyköpingsvägen.

Södertälje kommun ska verka för att stationsmiljön vid Södertälje Centrum utvecklas till en attraktiv och trygg knutpunkt för både lokal och storregional kollektivtrafik, med goda bytesmöjligheter mellan färdmedel och prioritering av gång- och cykeltrafik.

Visionsbild över framtidens Lunakvarter. C.F. Møller Architects

Visionsbild över framtidens Slussholmen: Systra

De nordvästra stadsdelarna

Lina hage, Ronna, Karlhov, Bårsta, Geneta och Vasa

De nordvästra stadsdelarna består huvudsakligen av bostadsområden från Södertäljes starka tillväxtperiod mellan 1940- och 70-talen. Här finns även äldre och nyare småhusbebyggelse. I Lina hage, Ronna och Geneta finns stadsdelscentrum. Vasa är ett handels- och idrottsområde med anläggningar som har betydelse för hela kommunen. AstraZenecas och Biovation Parks anläggningar är en del av kommunens viktiga näringslivkluster inom Life Science.

RIKSINTRESSEN

3 kapitlet miljöbalken

Yrkesfiske

- *Sjö: Mälaren*

Kommunikationer

- *Befintlig farled: Mälarleden, Södertälje Igelsta – Västerås*
- *Väg E20*

Totalförsvaret

- *Påverkansområde – Väderradar Håtuna*

4 kapitlet miljöbalken

Natura 2000

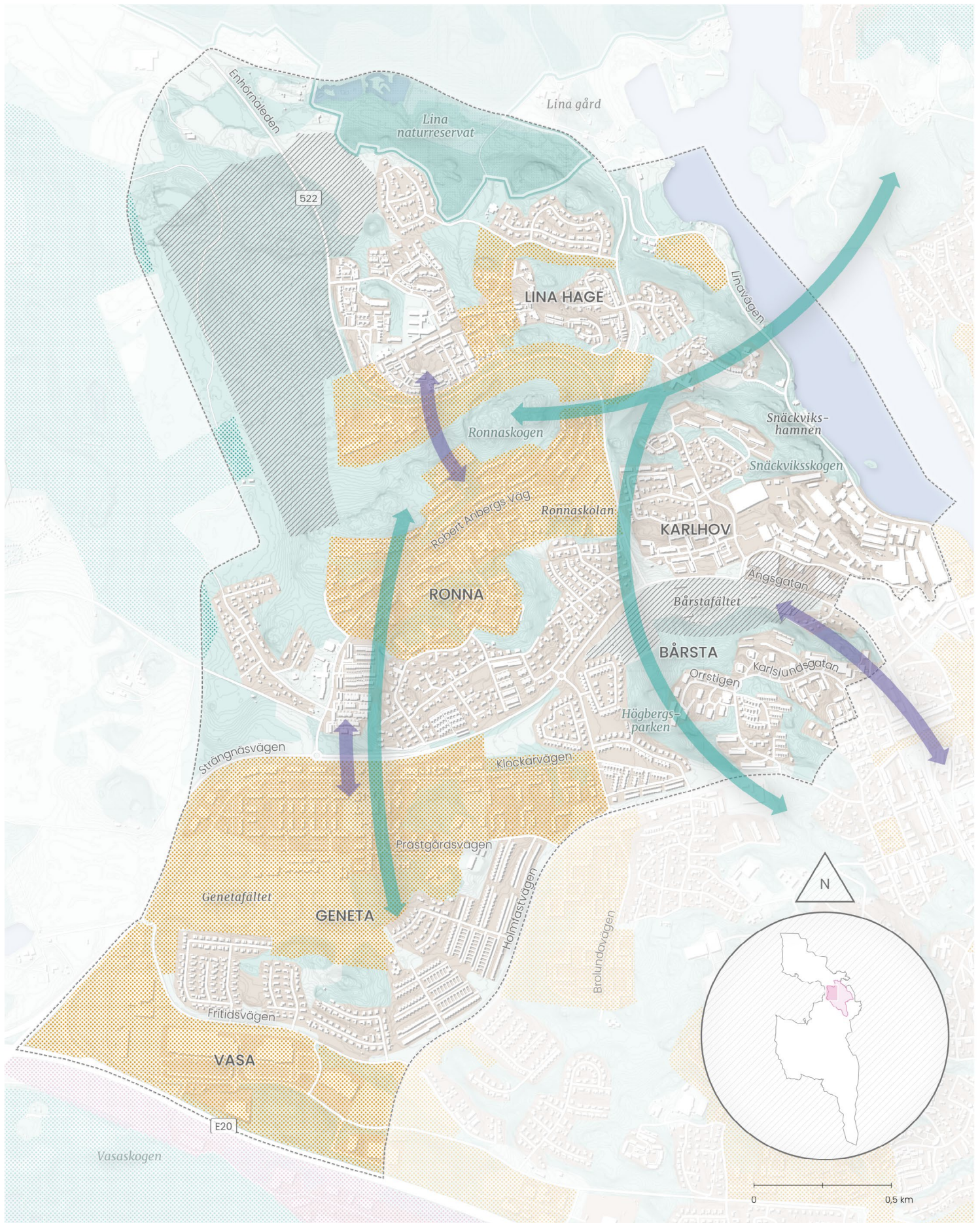
- *Lina*

Utvecklingsmöjligheter

Det finns stor potential att tillföra fler bostäder inom området, särskilt i Ronna och Geneta. Genetafältet och Bårstafältet ska utvecklas ytterligare som attraktiva besöksmål. Vid en utveckling av området är det viktigt att stärka förutsättningarna för möten, kultur och rekreation. Tillgången till arbetsplatser inom området behöver också förbättras. Längs bland annat Holmfastvägen finns utvecklingspotential för bostäder som samtidigt kan bidra till ett mer levande och tryggt gaturum. Väster om Enhörnaleden, inom Djupdal-Malmsjöåsens vattenskyddsområde, finns ett utredningsområde för småhusbebyggelse.

Vid förtätning inom de nordvästra stadsdelarna behöver ett helhetsgrepp tas för spillvatten- och dagvattenhantering eftersom ledningsnäten har begränsad kapacitet och behöver förstärkas inom och nedströms området. Inom vissa delar behöver kapaciteten i ledningsnäten utredas mer.

Kopplingarna mellan stadsdelarna, till omkringliggande stadsdelar och till Södertälje stadskärna behöver förbättras för att bli tryggare, mer direkta, och lättare att orientera sig i.

Lina hage

Lina hage är ett prioriterat område för värdeskapande utveckling. Området har en låg och tät bebyggelse från 1970-talet och framåt, främst bestående av villor och radhus men också flerbostadshus med en relativt stor blandning av olika upplåtelseformer.

I stadsdelen finns potential till utveckling genom nybyggnation av bostäder, verksamheter och samhällsservice med störst potential i Lina centrum och utmed Enhörnaleden. Fler mötesplatser, både inomhus och utomhus i form av torg och parker, bör utvecklas i stadsdelen.

Enhörnaleden ska utvecklas till att bli mer stadsmässig, med bebyggelse längs gatan som bidrar till att koppla samman Lina hage med Ronna och i förlängningen stadskärnan. Utvecklingen ska ske med hänsyn till naturvärdena i stadstallskogen och till ekologiska spridningssamband mellan Ronnaskogen och Snäckviksskogen. En stor tillgång för området är närheten till grönområden och kulturlandskapet i norr mot Lina gård och Kiholm. Både deras ekologiska och sociala funktion bör värnas och stärkas, och tillgängligheten till grönområdena förbättras.

Möjligheten att utveckla vattennära bostäder på den före detta tegelbrukstomten vid Linasundet bör utredas. Kulturhistoriska värden ska beaktas och tas tillvara vid en utveckling. Tillgängligheten från bostadsområdena till Södertälje kanal bör stärkas och strandremsan utvecklas till en strandpromenad för gående och cyklister.

Väster om Enhörnaleden bör möjligheten att tillföra småhusbebyggelse utredas, som kan bidra till att öka attraktiviteten i Lina hage och Ronna. Kopplingen till befintlig bebyggelse i Lina hage ska säkras. Området ligger inom Djupdal-Malmsjöåsens vattenskyddsområde och nära riksintresset Djupdalsverket, och det är avgörande att ingen negativ påverkan sker på vattenkvaliteten, vattentillgången eller på möjligheten till utbyggnad av vattenproduktionen.

Ronna

Ronna är ett prioriterat område för värdeskapande utveckling. De norra delarna av stadsdelen består av flerbostadshus i upp till åtta våningar från 1960-talet, medan de södra delarna har en lägre skala med flerbostadshus, villor och radhus som tillkommit från 1960-talet och framåt. Centralt i området finns ett stadsdelscentrum med kringbyggt torg, handel, service och kyrka. I Ronna är trafiken till stor del separerad, och här finns grönska och gång- och cykelvägar mellan flerbostadshusen. Stadsdelen har god kollektivtrafikförsörjning.

Fler mötesplatser – som parker, lekplatser och lokaler för kultur- och föreningsliv – behöver tillkomma i stadsdelen.

Tillkommande bebyggelse längs Robert Anbergs väg och Enhörnaleden ska ha verksamheter i bottenvåningar för att bidra till trygga och levande gaturum.

Det är viktigt att den nya bebyggelsen planeras med tillräckliga mellanrum för att möjliggöra siktlinjer mot den bakomliggande grönskan samt tillföra nya vistelseytor längs gatorna. Stadsdelscentrumet bör utvecklas med fler verksamheter.

Ronnaskogen har höga naturvärden och ingår i ett ekologiskt spridningssamband. Skogen bör tillgängliggöras och stärkas som en plats för rekreation och naturupplevelser. I dess östra del bör en ny park och lekplats anläggas som kan bli en mötesplats för invånarna i både Ronna och Lina hage. Tryggheten längs den befintliga gång- och cykelvägen genom skogen behöver ökas.

För att hantera risker för översvämning måste skyfallsytor tillskapas längs Robert Anbergs väg och vid idrottsplatsen öster om Ronnaskolan, och en skyfallsled bör anläggas längs Enhörnaleden.

Karlhov

Karlhov har en varierad bebyggelse med småhus och flerbostadshus från framför allt 1950- och 60-talen, men här finns även villor från sekelskiftet 1900. I stadsdelen finns viss potential till komplettering med bostäder i enstaka lägen.

AstraZeneca och Biovation Park utgör ett av kommunens näringslivskluster och ska ges goda förutsättningar för långsiktig utveckling, med möjlighet till förädling av befintliga markytor och anskaffning av nya vid behov.

Snäckviksskogen ingår i ett ekologiskt spridningssamband som är viktigt att bevara och stärka mot Lina hage och Ronna. Det finns ett svagt samband för pollinatörer som behöver stärkas mellan Karlhov och Lina hage. Tillgängligheten från Karlhov till Södertälje kanal och Snäckvikshamnen bör förbättras, om möjligt.

Bårsta

Bårsta har en varierad bebyggelse från 1960-talet, med radhus och flerbostadshus på de skogbeklädda höjderna och småhusbebyggelse i de lägre västra delarna. Området kring Bårstafältet och Ängsgatan har ett strategiskt läge med potential att koppla samman Ronna och Geneta med stadskärnan. Områdets strategiska läge motiverar en utredning om lokalisering av ny grundskola, samhällsservice och eventuellt bostäder, som också omfattar fastigheterna norr om Ängsgatan. Om utvecklingen skulle ta befintliga idrottsanläggningar i anspråk bör dessa omlokaliseras.

Bårstafältet utgörs av en lågpunkt med risk för översvämning vid skyfall. I samband med en utveckling behöver mark reserveras för skyfallsåtgärder och fördröjning och rening av dagvatten. En utveckling, särskilt norr om Ängsgatan, behöver även ta hänsyn till AstraZenecas Seveso-klassade anläggning.

Det finns även viss potential till komplettering med bostäder vid Karlslundsgatan och Orrstigen. Här ligger Högbergsparken som ingår i ett ekologiskt spridningssamband. Vid eventuell komplettering ska ny bebyggelse utformas med hänsyn till grönstrukturen och till den befintliga karaktären i området.

Geneta

Geneta är ett prioriterat område för värdeskapande utveckling. Stadsdelen byggdes i slutet av 1960-talet runt Genetafältet, med trafikseparerade flerbostadshusområden i norr och småhusbebyggelse i söder. Centralt finns ett stadsdelscentrum där handeln under senare år minskat och delvis flyttat till verksamhetsområdet längs Klockarvägen och till handelsplatsen i Vasa. I Geneta finns även en vårdcentral och mötesplatser i form av kyrkor och festlokaler.

I Geneta finns potential för nya bostäder, verksamheter, parker och rekreationsmiljöer. Det finns också möjlighet att utveckla kommunala verksamheter, som vård- och omsorgsboenden och eventuellt ett nytt badhus. I anslutning till gångtunneln mellan Geneta och Ronna kan en komplettering med småskalig bebyggelse vara lämplig. Den nya bebyggelsen ska stärka sambanden mellan flerbostadshusen i norr och småhusbebyggelsen i söder, samt förbättra kopplingen till Vasa. Klockarvägen ska bli mer stadsmässig, med ny bebyggelse med verksamheter i bottenvåningar, och förbättrad framkomlighet för gång-, cykel- och kollektivtrafik.

Genetafältet ska utvecklas till ett attraktivt besöksmål för idrott och rekreation, med god ljudmiljö, möjligheter till stadsodling och öppna lösningar för dagvattenhantering. Kopplingar mellan Genetafältet och omgivande stadsdelar, särskilt Ronna och Hovsjö, behöver stärkas och trafikledernas barriäreffekt överbryggas.

Vasa

Vasa är ett handels- och verksamhetsområde som även inrymmer idrottsarenor. Dessa funktioner gör området till ett viktigt besöksmål för både boende och besökare.

Vasa har potential att utvecklas med fler verksamheter, butiker och kontor. På längre sikt kan området kompletteras med bostäder. Eftersom Vasa utgör en viktig entré till staden ska utvecklingen bidra till att minska biltrafikens dominans till förmån för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Genetaleden och Holmfastvägen ska bli mer stadsmässiga, med verksamheter i bottenvåningar som bidrar till att aktivera och levandegöra gaturummet. Utvecklingen ska ske med hänsyn till Djupdal-Malmsjöåsens vattenskyddsområde och till vattenkvaliteten i Måsnaren.

Vasas idrottsanläggningar ska ges tydligare kopplingar till Genetafältet, Vasaskogen och Måsnarens friluftsområden, för att skapa ett sammanhängande stråk för rekreation och idrott.

Skymning över Bårsta. Foto: Stefan Christophs

De sydvästra stadsdelarna

Blombacka, Västergård, Mariekälla, Hovsjö, Saltskog, Södertälje Södra, Scaniaområdet, Södertälje Syd, Södertälje hamn och Pershagen

De sydvästra stadsdelarna består huvudsakligen av bostadsbebyggelse, främst från stadens starka tillväxtperiod mellan 1940- och 70-talen, kombinerat med både äldre och nyare småhusbebyggelse. I Saltskog och Hovsjö finns stadsdelscentrum. Här finns också viktiga verksamhetsområden som Scania och Södertälje hamn, samt starka kommunikationer i form av Europavägar, vattenvägar och järnvägar för pendel- och regionaltrafik. Här återfinns även det populära friluftsmuseet Torekällberget, som är stadens näst mest besökta besöksmål. Bornsjökilen, ett ekologiskt spridningssamband av regional betydelse, passerar söder om området.

RIKSINTRESSEN

3 kapitlet miljöbalken

Kommunikationer

- Södertälje Hamn
- Befintlig farled:
Mälarleden, Södertälje
Igelsta – Västerås
- Befintlig farled:
Landsorts bredgrund
– Södertälje (Igelsta)
- Planerad eller
framtida farled:
Landsortsfarleden
- Centumbanan
(Södertälje hamn –
Södertälje centrum)
- Västra stambanan
- Svealandsbanan
- Station Södertälje syd
övre
- Station Södertälje syd
undre
- Station Södertälje
hamn
- Godssterminal:
Terminal Södertälje
Hamn/Södra
- Väg E4
- Väg E20
- Verkstadsvägen/
Svalängsvägen/Hertig
Carls väg (Södertälje
hamn–Tpl Saltskog)

Totalförsvaret

- Påverkansområde –
Väderradar Håtuna

Utvecklingsmöjligheter

Området har stor potential att utvecklas med bostadsbebyggelse och verksamheter. Uthamnen i Södertälje Södra har särskilt stor potential att utvecklas till en blandstad. Inom området finns värdefulla kulturmiljöer med både industri- och bostadsbebyggelse, som är en del av områdets identitet och är viktiga att ta tillvara och utveckla vid en omvandling.

Pershagen har potential att utvecklas med nya bostäder och service i söder. Kopplingarna mot tågstationen Södertälje Syd och stadskärnan ska stärkas.

Hovsjö, Pershagen och Södertälje Södra har svag fysisk integration med resten av staden, vilket beror på barriärer i form av Europavägar, järnvägar och verksamhetsområden. Även Genetaleden utgör en barriär i flera av stadsdelarna. Utvecklingen i området ska därför bidra till att förbättra stadsdelarnas koppling till den omgivande staden.

Trafikbuller gör att många invånare i området saknar tillgång till allmänna grönområden som är tysta. Det är därför viktigt att öka tillgången till grönområden, parker och lekplatser med god ljudmiljö.

Mark behöver utredas för att reservera plats för ny vattenreservoar inom Blombacka eller närområdet. Ett helhetsgrepp behövs i hanteringen av spillvatten och dagvatten eftersom kapaciteten är begränsad i ledningsnäten både inom stadsdelarna och nedströms dessa.

Blombacka

Västra Blombacka är ett prioriterat område för värdeskapande utveckling. Blombacka består dels av flerbostadshus från 1960-talet omgivna av stora grönytor och markparkeringar, dels av ett egnahemsområde med trädgårdsstadskaraktär från sekelskiftet 1900, med höga kulturhistoriska värden.

Det finns potential för utveckling av bostäder i västra Blombacka, genom förtätningar på befintliga markparkeringar och längs med Holmfastvägen. Ytterligare lekplatser behöver anläggas i stadsdelen.

Västergård

Västergård består av en blandning av småhus och flerbostadshus från andra hälften av 1900-talet och framåt. Centralt i stadsdelen ligger Västergårdsskogen. Här finns också Västergårds utbildningscentrum med idrottshall samt ett av stadens vattentorn, vilket utgör ett landmärke i stadsbilden. Runt skolmiljön finns värdefulla stadstallskogar.

Längs med Erikshällsgatan finns viss handel och service. Gatan bör utvecklas till ett centrumstråk med fler verksamheter som kompletterar befintligt utbud och som innehåller mötesplatser och torg. Ny bebyggelse kan tillkomma på parkeringsytor och luckor mellan befintlig bebyggelse. Skyfall- och översvämningsproblematik i området ska åtgärdas.

Västergårdshagen och Bodaängen bör utvecklas med fler parkfunktioner. Området söder om Orienteringsstigen är viktigt att bevara för att kunna utveckla hanteringen av skyfall. Bussdepån, med ett strategiskt läge mellan Genetaleden och E20, ska ges möjlighet till utveckling.

Mariekälla

I Mariekälla finns varierad bostadsbebyggelse, huvudsakligen från 1940- till 60-talen, men även inslag av sekelskiftesbebyggelse från badortsepoken. Området gränsar till stadskärnan, friluftsmuseet Torekällberget och Badparken. Stadsdelen är kuperad och präglas av gröna höjder och hus i park. Bebyggelsen och miljöerna i stadsdelen har höga kulturhistoriska värden.

Viss potential för utveckling av bostäder och verksamheter finns främst längs Västergatan, Erikshällsgatan och Genetaleden, i syfte att stärka kopplingen mellan Mariekälla, Västergård och Saltskog. Liljevalchshagen bör utvecklas till en närpark med tydligare entréer och fler vistelseytor.

Rännillunden, som utgör gräns mellan Mariekälla och Saltskog, är en lövskogsklädd ravin med höga natur- och upplevelsevärden. Ravinen är viktig ur ett ekosystemperspektiv, både för skyfalls- och dagvattenhantering och som ekologiskt spridningssamband. Kopplingarna mellan Saltskogshöjden, Rännillunden och Mariekällaravinen bör tydliggöras.

Hovsjö

Hovsjö är ett prioriterat område för värdeskapande utveckling. Hovsjö består av flerbostadshus och radhus från mitten av 1970-talet. Större delen av bebyggelsen ligger på skogsbeklädda höjder runt en större park. I Hovsjö centrum finns handel, restauranger och ett medborgarhus med bibliotek och andra funktioner. I närheten finns sjön Måsnaren och ett brett utbud av rekreation och aktiviteter.

E20 utgör en barriär mot angränsande stadsdelar, vilket gör att Hovsjö har få entréer och är dåligt integrerat med resten av staden. För att stärka kopplingen till angränsande stadsdelar och resten av staden föreslås en ekodukt eller sociodukt över E20. En tydligare och mer attraktiv entré skapas från Tvetavägen, genom komplettering med stadsmässig bebyggelse längs gatan.

På grund av naturvärdena i den omgivande naturmarken bör ny bebyggelse främst koncentreras till redan ianspråktagen mark. Hovsjö centrum bör utvecklas med bostäder, service, handel, kontor, mötesplatser och kultur för att skapa ett mer levande centrum. Möjligheten att planlägga en ny grundskola i området bör utredas.

Hovsjöparken bör utvecklas västerut för att förbättra kopplingen till Måsnaren, Eklundsnäs och Tveta friluftsområde. Den äldre kulturmiljön vid Hovsjö gård, vid sjön Måsnaren, kan utvecklas till en ny målpunkt med badmöjligheter och rekreativa aktiviteter.

Hovsjöparken utgör en lågpunkt i området och bör delvis utformas för att hantera skyfall och fördröja dagvatten.

En ny trafikplats i mötet mellan Tvetavägen och E20 kan bidra till att förbättra den generella tillgängligheten till Hovsjö, och till nya verksamhetsetableringar vid Tvetavägen.

Saltskog

Saltskog är ett prioriterat område för värdeskapande utveckling. Stadsdelen består av flerbostadshus från 1960- och 70-talen som renoverades omfattande under 1980-talet. Saltskog har också lägre radhusbebyggelse och ett stadsdelscentrum. Allaktivitetshuset och Saltskogs gård från 1800-talet fungerar som mötesplatser, med lokaler för kultur- och fritidsaktiviteter.

I området finns viss potential för ny bebyggelse längs Genetaleden mellan Saltskog och Mariekälla. Stadstallskogar, gröna gårdar och sparad naturmark utgör kvaliteter som ska värnas.

Saltskog centrum bör utvecklas med fler verksamheter och åtgärder för ökad trygghet. Centrumet bör integreras tydligare med omgivande gator och få bättre kopplingar till närliggande mötesplatser. Saltskogs gård bör utvecklas med ytterligare kulturverksamheter i samklang med miljöns kulturhistoriska värden.

Södertälje södra

Södertälje södra består av villor och flerbostadshus från 1930- till 50-talen, omgivna av sparad naturmark med tallar och berghällar. Området utgör en sammanhållen kulturmiljö med höga arkitektoniska värden. Centralt i bostadsområdet ligger pendeltågsstationen Södertälje Hamn, en kulturhistoriskt värdefull stationsmiljö från 1910-talet. Stationsbyggnaden och det närliggande vattentornet är klassade som byggnadsminnen. I området finns viss handel och service, samt ett större verksamhets- och industriområde.

De goda kommunikationerna i Södertälje södra skapar potential för att utveckla verksamhets- och industriområdet till en blandstad med ett stort antal nya bostäder, verksamheter, skolor, förskolor och parker. Närmast kajen vid utsädesmagasinet föreslås torg och kajstråk. I områdets södra del bör en stadsdelspark anläggas, som integreras med andra närliggande parker, grönytor och grönstråk för att stärka ekologiska spridningssamband. En ny grundskola bör planeras vid den nya stadsdelsparken.

Järnvägen och Europavägarna utgör barriärer som avskärmar Södertälje södra från angränsande stadsdelar, och området bör därför få bättre kopplingar till resten av staden. Kollektivtrafiken från Södertälje Hamn och söderut mot Verkstadsvägen bör förbättras. En sydlig entré till pendeltågsstationens perronger bör skapas för att förbättra kopplingen till infartsparkeringen.

Scaniaområdet

Scaniaområdet utgör ett av kommunens näringslivskluster och ska ges goda förutsättningar för långsiktig utveckling, med möjlighet till förädling av befintliga markytor och anskaffning av nya vid behov. Redan ianspråktagen mark bör användas mer effektivt. Områdets möte med angränsande gator bör utvecklas till att bli mer attraktivt. Förutsättningarna för arbetspendling med buss bör förbättras för att minska trafikproblemen i området, och tung trafik ska kunna angöra området. De stora hårdgjorda ytorna och taklandskapet bidrar till höga yttemperaturer och värmeöar. Grönstrukturen på mark och tak skulle behöva förstärkas för att motverka detta. Även dagvattenhanteringen skulle behöva utvecklas i anslutning till Verkstadsvägen.

Söder om Scaniaområdet vid järnvägen ligger ett äldre villaområde kallat Gläntan där nybyggnadsförbud råder tills allmänt vatten och avlopp och vägar byggts ut. Under 2025 planeras området anslutas till allmänt vatten och avlopp, och för obebyggda fastigheter med vägförbindelse har förbudet hävts.

Södertälje syd

Södertälje syd är en viktig knutpunkt med stor betydelse för kollektivtrafiken lokalt, regionalt och nationellt – en betydelse som kommer öka framöver. Området har stor potential att utvecklas till en levande

stadsmiljö med kontor, arbetsplatser och utbildning som komplement till de befintliga verksamheterna. Närheten till kollektivtrafik, Europavägar och logistikområdet Almnäs skapar goda förutsättningar för både nuvarande och kommande företagsetableringar. Tillgängligheten till Södertälje syd för gång-, cykel- och kollektivtrafik behöver förbättras, särskilt från Scaniaområdet, Södertälje hamn och Pershagen.

Södertälje hamn

Hamnverksamhet har bedrivits här sedan 1500-talet. I dag består området av en bränslehamn, samt Sydhamnen, en importhamn för gods, container, och fast och flytande bulk. Södertälje är en urban nod utmed det Transeuropeiska transportnätet (TEN-T) vilket stärker Södertälje hamns roll i den storregionala godshanteringen och i överflyttningen av godstransporter till sjöfart och järnväg. Söder om hamnen ligger Nässets udde med badortsvillor från sekelskiftet 1900, Glashyttans värdshus och en badstrand.

För att bidra till Södertäljes mål att bli klimatneutralt behöver hamnen öka sin kapacitet för att ta emot fler fartyg och hantera större godsmängder på land. Det innebär att kombiterminalen behöver växa och kopplingen till verksamhets- och logistikområdet Almnäs stärkas. Omställningen kräver effektivare väg- och järnvägskopplingar som stärker tillgången till omlastning- och lagringsytor i hamnens närområde. Därför ska Södertälje hamn och Almnäs kopplas samman via Tvetaleden, den befintliga järnvägen elektrifieras, kombiterminalens kapacitet utökas, och laddinfrastrukturen utvecklas. Elnätskapaciteten i området behöver utökas för att möta framtida krav på eleffekt.

Pershagen

Pershagen består huvudsakligen av äldre villor från tidigt 1900-tal, radhus från 1960- och 70-talen och terrasshus från 1980-talet. I stadsdelen finns badplats, strandpromenad, koloniområden och sammanhängande skogsområden som är populära besöksmål. Pershagen har ett mindre centrum med livsmedelsbutik, bensinstation och restauranger, samt förskolor, grundskola och idrottsanläggningar.

Pershagen har god tillgång till kollektivtrafik, men har svag fysisk integrering med resten av staden. Utvecklingen bör syfta till att stärka kopplingen mellan Pershagen, Södertälje Syd och stadskärnan. Stadsdelen har förtätats genom avstyckningar, och detaljplanen bör ses över gällande minsta tomtstorlek för att värna trädgårdar och förgårdsmarker.

Söder och väster om befintlig bebyggelse finns potential att utveckla nya bostäder som bidrar till en ökad blandning av hustyper och upplåtelseformer, samt handel och vård- och omsorgsboenden. Ny bebyggelse ska utformas med hänsyn till skogens naturvärden och den angränsande jordbruksmarken.

De nordöstra stadsdelarna

Moraberg och Oxelgrenshagen, Weda, Grusåsen, Brunnsäng, Ritorp och Ragnhildsborg

De nordöstra stadsdelarna har en blandad bostadsbebyggelse från tidigt 1900-tal och framåt. I Brunnsäng och Grusåsen finns stadsdelscentrum. Området rymmer även stora handels- och verksamhetsområden, som Weda, Oxelgrenshagen och Moraberg. Stadsdelarna angränsar till större natur- och rekreationsområden med besöksmål som Mälarbadet, Ragnhildsbogsbacken och den medeltida borggruinen Täljehus.

RIKSINTRESSEN

3 kapitlet miljöbalken

Yrkesfiske

- Sjö: Mälaren

Kommunikationer

- Befintlig farled:
Mälarleden, Södertälje
Igelsta – Västerås
- Väg E4
- Väg E20

Totalförsvaret

- Påverkansområde –
Väderradar Håtuna

4 kapitlet miljöbalken

Natura 2000

- Talbystrand

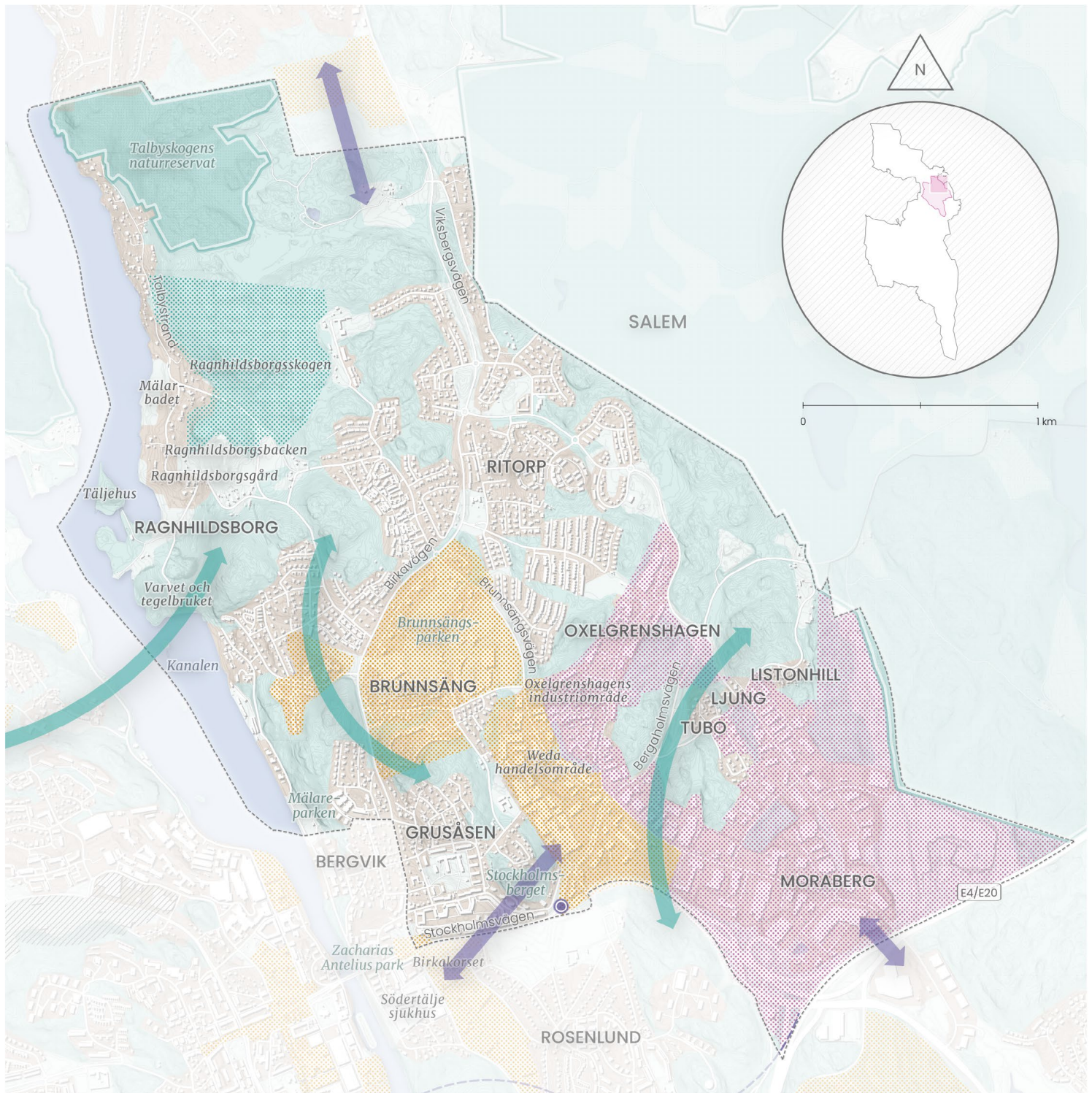
Utvecklingsmöjligheter

Området har stor potential för utveckling med nya bostäder och verksamheter. Brunnsäng, Weda och Moraberg utgör tyngdpunkter, med regionala kopplingar genom närheten till Europavägarna och till regionala busslinjer.

Vid mötet mellan Weda och Moraberg finns förutsättningar att omvandla tidigare verksamhetsområde till en stadsmässig miljö med bostäder, kontor, verksamheter och handel. Utvecklingen ska bidra till en tydligare och attraktivare entré till Södertälje stad. Handels- och verksamhetsområdet i Moraberg har möjlighet att utvecklas och förtätas med nya byggnader.

I Brunnsäng ska stadsmässig bebyggelse skapas med bostäder, centrum, vård- och omsorgsboenden och skola. Birkavägen och Brunnsängsvägen utvecklas till attraktiva gaturum med grönska och plats för gång-, cykel- och kollektivtrafik. En utveckling av främst Weda, men även Brunnsäng, förutsätter en förbättrad kollektivtrafik och hållbara mobilitetslösningar.

Inom de nordöstra stadsdelarna behöver ett helhetsgrepp tas kring spillvatten- och dagvattenhanteringen, då kapaciteten är begränsad både inom området och nedströms. Det finns problem kopplade till skyfall och översvämningar på vissa platser som behöver utredas och åtgärdas.

Moraberg och Oxelgrenshagen

Moraberg och Oxelgrenshagen är handels- och verksamhetsområden som etablerades under 1960- och 70-talen. Områdena har en låg exploatering, med byggnader i en till två våningar omgivna av stora hårdgjorda ytor för parkering. Området har potential att utvecklas med fler verksamheter genom effektivare markanvändning och högre skala, särskilt utmed Europavägarna och Stockholmsvägen. En utveckling förutsätter mobilitetslösningar, gemensamma parkeringshus, förbättrad kollektivtrafik, och en utvecklad grönstruktur och dagvattenhantering. Den nordöstra delen av Moraberg kan utvecklas med mer verksamhetsmark.

I utkanten av, och delvis inom, verksamhetsområdet finns enstaka inslag av bostadsbebyggelse inom Tubo-Ljung och Listonhill. Delar av bebyggelsen har kulturhistoriska värden. Områdena är i stort behov av att anslutas till allmänt vatten och avlopp, och det kan på sikt behövas en detaljplan för att klarlägga om och hur områdena ska utvecklas. Ett naturområde bör bevaras mellan bostäderna och verksamhetsområdet i Moraberg.

Weda

Weda, ursprungligen, Wedaverken, etablerades som ett metallgjuteri på 1930-talet. Weda och angränsande delar av Moraberg och Oxelgrenshagen ska utvecklas med en mer stadsmässig och väl gestaltad bebyggelse i form av bostäder, kontor, verksamheter och handel. Behovet av skolor och äldreboenden ska också tillgodoses. De äldre industribyggnaderna i Weda, som speglar områdets industriella historia, ger en unik identitet. De ska lyftas fram och tas tillvara i utvecklingen.

Kollektivtrafiken i området ska förbättras för att möjliggöra hållbart resande. Mobilitetslösningar och gemensamma parkeringshus skapar förutsättningar för en tätare och mer stadsmässig bebyggelse. Gena stråk och kopplingar ska utvecklas för att koppla samman området med angränsande stadsdelar och med stadskärnan. Genom att bevara kulturmiljöer samtidigt som en väl gestaltad och stadsmässig bebyggelse utvecklas kan en tydligare och attraktivare entré till Södertälje stad skapas.

Grusåsen

Grusåsen representerar, tillsammans med Rosenlund och Hagalund, stadens expansion kring förra sekelskiftet. Hit förlades fattigvård, sjukhus och industrier. Bostadsbebyggelsen är planerad utifrån en rutnätsstruktur och består av både flerbostadshus och egnahemsvillor med höga kulturhistoriska värden och stadskvaliteter. De är viktiga att värna och bygga vidare på vid en utveckling.

I mötet med Birkakorset och Stockholmsvägen finns förutsättningar att utveckla en tätare och mer stadsmässig bebyggelse, som en förlängning av stadskärnan på östra sidan av kanalen. Områdets utveckling bör samplaneras med en eventuell framtida bytespunkt för kollektivtrafik på samma sida. Det finns endast ett fåtal större, allmänna grönområden inom Grusåsen. Därför ska befintliga parker värnas och utvecklas, och nya tillskapas.

Brunnsäng

Brunnsäng är ett prioriterat område för värdeskapande utveckling. Stadsdelen består av villor, egnahemsbebyggelse och flerbostadshus från omkring 1950, och ett centrum från samma tid. Mellan bebyggelsegrupperna finns sparade höjder som utgör områdets grönstruktur.

Brunnsängs centrum har stor potential att utvecklas med bostäder, handel, samhällsservice och attraktiva mötesplatser. Även behovet av skolplatser och äldreboenden behöver tillgodoses. Förtätningen bör ske på markparkeringar och på dåligt utnyttjade ytor i anslutning till befintliga byggnader och gator. Viss komplettering med flerbostadshus kan även ske mot Bergvik utmed Telgehusvägen. Den närliggande Brunnsängsparken är en av Södertäljes största stadsdelparker, och ska värnas och utvecklas. Parken kan vara en tillgång även för angränsande stadsdelar.

Utvecklingen i Brunnsäng förutsätter bättre och gemensamma parkeringslösningar, samt förbättrad kollektivtrafik, särskilt på Brunnsängsvägen som saknar busstrafik. Birkavägen och Brunnängsvägen bör utvecklas till mer gestaltade och gröna gaturum som länkar samman Brunnsäng med angränsande stadsdelar.

Ritorp

Ritorp består av villor och radhus på relativt små tomter. En utveckling bör komplettera stadsdelen med service och handel, och eventuellt flerbostadshus. Det finns ett behov av ytterligare förskoleplatser och lekplatser. Tillgängligheten för gång-, cykel- och kollektivtrafik till Brunnsängs centrum och Oxelgrenshagen bör förbättras. Det finns problem kopplade till skyfall och översvämningar som behöver åtgärdas, till exempel i området kring Ritorpsdammen.

Ragnhildsborg

I Ragnhildsborg finns äldre småhusbebyggelse omgiven av natur- och kulturlandskap, med kulturmiljöer som Täljehus, Ragnhildsborgs gård, varv och tegelbruk. Området har också välbesökta promenadstråk och rekreationsområden, som Mälarbadet och Ragnhildsborgsbacken.

Inom området ligger Ekgården, som kan utvecklas genom varsam komplettering av befintlig småhusbebyggelse. I övrigt har området liten potential för ny bebyggelse och bör i första hand utvecklas till ett sammanhängande friluftsområde. Området ingår i Bornsjökilen och har höga natur-, kultur- och rekreationsvärden. Ragnhildsborgsskogen är ett utredningsområde för natur och friluftsliv.

De sydöstra stadsdelarna

Rosenlund och Hagaberg, Fornhöjden, Glasberga, Östertälje och Gärtuna

De sydöstra stadsdelarna består mestadels av bostadsbebyggelse från tidigt 1900-tal och framåt. Här ligger även Södertälje kyrkogård, idrottsplatser, Igelstaverket och verksamhetsområdet AstraZeneca i Gärtuna. Området har relativt god tillgång till kollektivtrafik, särskilt kring Östertälje pendeltågstation.

RIKSINTRESSEN

3 kapitlet miljöbalken

Kommunikationer

- Befintlig farled:
Mälarleden, Södertälje
Igelsta – Västerås
- Västra stambanan
- Station Östertälje
- Väg E4
- Väg E20

Totalförsvaret

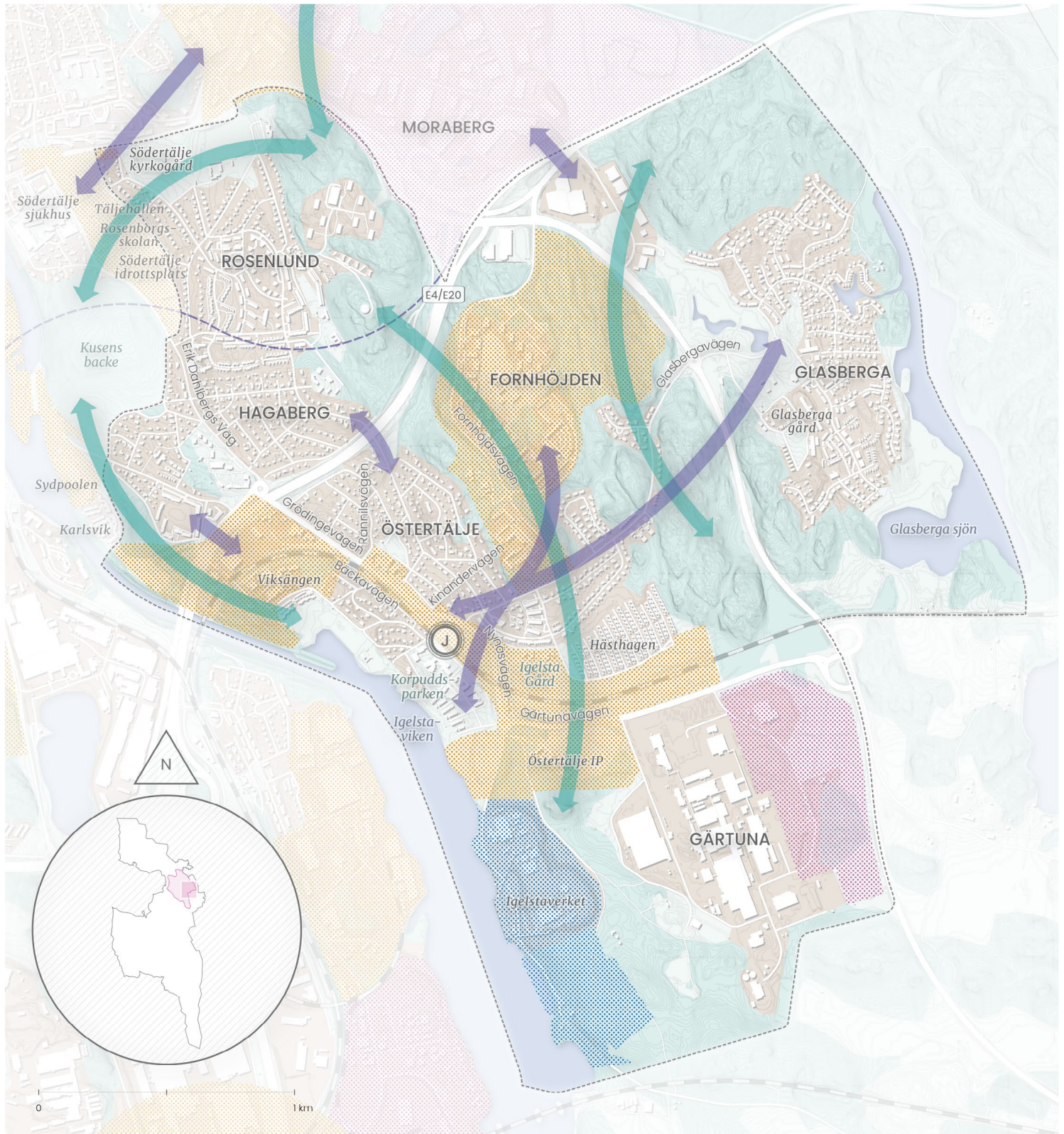
- Påverkansområde –
Väderradar Håtuna

Utvecklingsmöjligheter

Området har stor potential för utveckling med nya bostäder och service, särskilt i Fornhöjden, kring Östertälje station och Viksängen, som är kollektivtrafikhöjden med god turtäthet. Utvecklingen i området ska bidra till att överbygga barriärer och förbättra kopplingarna för gående och cyklister, både mellan stadsdelarna och till stadskärnan. Busstrafiken till angränsande stadsdelar bör förbättras, särskilt till de nordöstra stadsdelarna som Ritorp, Brunnsäng och Viksberg.

Genom cykelbanor utmed bland annat Grödingevägen, Nynäsvägen och kanalstråket finns goda förutsättningar för arbetspendling med cykel. Viktig statlig infrastruktur, Södertälje kanal och Europavägar korsar området. Infrastrukturen är viktig för regionens och hela landets transporter, men utgör samtidigt stora barriärer och medför buller, luftföroreningar och risker kopplade till transport av farligt gods.

För att skapa redundans, minska sårbarheten för den nationella trafiken på Europavägarna över Södertälje kanal och för att minska trafikmängderna på Turingegatan och Stockholmsvägen finns ett stort behov av en ny passage för bil- och busstrafik under kanalen. Passagen ska fungera som omledningsväg för E4/E20. Projektet är en statlig infrastruktur- och beredskapsangelägenhet.

Rosenlund och Hagaberg

Rosenlund och Hagaberg består huvudsakligen av villa- och radhusområden från tidigt 1900-tal och flerbostadshus från 1950-talet. Områdets bebyggelse, gatustruktur och grönstruktur i sin helhet har kulturhistoriska värden. Det finns viss potential till varsam komplettering, där stor hänsyn ska tas till befintliga natur- och kulturvärden. Värdena bör säkerställas genom vägledning och, vid behov, uppdaterade detaljplaner.

Norr om bostadsbebyggelsen ligger Södertälje kyrkogård. Kyrkogården är nästan fullbelagd, vilket skapar behov av att utreda begravningsplatser på fler platser i stadens närhet.

Erik Dahlbergs väg är en huvudgata genom området. Gatan är hårt trafikerad och behöver utvecklas med ökad trafiksäkerhet för gång- och cykeltrafiken, inklusive fler säkra passager.

En av infarterna till den planerade passagen under kanalen för bil- och busstrafik kan eventuellt placeras i områdets östra del. Inom åtgärderna för passagen föreslås vägkopplingen Sagoleden, i syfte att stärka kopplingen mellan Rosenlund, Hagaberg, Östertälje och Europavägarna. Via denna kan trafik omfördelas och andra hårt trafikerade vägar avlastas, vilket gynnar framkomligheten för hållbara färdmedel.

Fornhöjden

Fornhöjden är ett prioriterat område för värdeskapande utveckling. Stadsdelen byggdes på 1960-talet och består av flerbostadshus i tre till sju våningar. Området är tidstypiskt med hus i park, sparad naturmark och trafikseparering. Fornhöjdens placering på en höjd med sluttande naturslänter gör stadsdelen svagt integrerad med resten av staden.

Fornhöjden har potential till utveckling med fler bostäder, särskilt på befintliga markparkeringar och längs Fornhöjdsvägen. Utvecklingen ska med hänsyn till befintliga grönytor och gårdsmiljöer, samt stadstallskogen som har höga natur- och rekreationsvärden och som ingår i ett ekologiskt spridningssamband.

Fornhöjden centrum är en viktig målpunkt med handel och service, men är i behov av förnyelse och utveckling. Den nuvarande, inåtvända utformningen bör kompletteras med nya bostäder och verksamheter i bottenvåningarna för att öka genomströmningen av förbipasserande.

Utvecklingen ska bidra till ökad trygghet och kvalitet i de offentliga miljöerna, samt stärka kopplingarna till Östertälje station, Glasberga och Rosenlund. Det finns även behov av att utveckla fler idrotts- och fritidsaktiviteter, särskilt för barn och unga.

Glasberga

Glasberga består huvudsakligen av villor, radhus och vissa flerbostadshus uppförda under 2000-talet. I området finns kulturhistoriskt värdefulla byggnader, som Glasberga gård från 1600-talet med tillhörande ekonomibyggnader. Det är viktigt att bevara dessa.

Stadsdelen har generellt brist på samhällsservice och är svagt integrerad med resten av staden, vilket leder till relativt långa avstånd till handel, service och skolor. Det är därför viktigt att stärka kopplingarna till omgivande stadsdelar, särskilt till Fornhöjden, Rosenlund och Östertälje station. En ny skola i stadsdelen vore önskvärd och skulle kunna nyttjas även av elever från närliggande stadsdelar. Det finns också behov av fler lekplatser och parker med god ljudmiljö.

På grund av översvämningsrisk och bristande skyfalls- och dagvattenhantering till följd av många hårdgjorda ytor, är möjligheterna till ytterligare bostadsutbyggnad i Glasberga begränsade. För att minska översvämningsrisken behöver skyfallsytor och skyfallsleder anläggas. Väster om stadsdelen finns en anlagd våtmark, och ytterligare en planeras i söder för att rena vatten som rinner ut i Glasbergasjön. I anslutning till dessa kan en park med promenadslingor, mötesplatser och insatser för ökad biologisk mångfald utvecklas.

Östertälje

Östertälje består mestadels av äldre villor på relativt stora tomter med trädgårdar, förgårdsmarker och sparad naturmark. Områdenas gröna karaktär och smala gator, anpassade efter topografin, är viktiga att värna. Den gamla stambanan, som numera trafikeras av pendeltåg, löper genom stadsdelen. Vid järnvägen ligger Igelsta gård – ett sommarresidens och trädgård från tidigt 1900-tal – vars kulturhistoriska värden och funktion som rekreativt grönområde bör värnas.

Östertälje station är en av stadens viktigaste kollektivtrafiknoder med pendeltåg, busstorg, infartsparkering och goda förutsättningar för cykelpendling. Stationsområdet har potential att utvecklas till en tät, funktionsblandad och levande stadsmiljö med bostäder, torg, service och handel. Utvecklingen ska ytterligare stärka stationens roll genom att öka antalet resenärer och förenkla byte mellan olika färdmedel. Ett parkeringshus eller mobilitetshus kan ersätta dagens markparkeringar och rymma olika mobilitetsfunktioner som minskar bilberoendet. Ny bebyggelse utmed Grödingevägen bör ges en stadsmässig utformning med verksamheter i bottenvåningarna.

För att minska järnvägens barriäreffekt bör den nuvarande gångpassagen förbättras, eller kompletteras med nya övergångar. På andra sidan järnvägen, vid vattnet, utvecklas Igelsta strand med omkring 500 lägenheter i flerbostadshus och radhus. Här finns också en småbåtshamn och Korpuddsparken, som är en viktig målpunkt.

Området vid Östertälje IP har potential att utvecklas till ett idrottskluster för inomhusidrott, exempelvis med en simanläggning, i kombination med skolverksamhet. Det långsträckta området mellan järnvägen och Gärtunavägen kan användas för fler idrotts- och skolytor, eller som odlingsmark.

Mot kanalen, på båda sidor om järnvägen och motorvägen, ligger Viksängen – ett vattennära område med gångväg till Östertälje station och kanalpromenad till stadskärnan. Området har potential att utvecklas med en högre och funktionsblandad bebyggelse. I kombination med omvandling av det befintliga verksamhetsområdet kan Viksängen utvecklas till en stadsmiljö med bostäder, kontor, offentlig service, mötesplatser och ytor för rekreation. Utvecklingen ska bidra till att stärka sambandet med Östertälje station och kopplingen till stadskärnan. Med hänsyn till exponeringen mot järnvägen och Europavägarna behöver bebyggelsen utformas med omsorg, och fungera som bullerskydd. Vid Viksängen mynnar en viktig skyfallsled ut mot kanalen, som avvattnar ett stort område. Skyfallsleden behöver värnas och utvecklas.

Gärtuna

AstraZeneca utgör ett av kommunens näringslivskluster och ska ges goda förutsättningar för långsiktig utveckling, med möjlighet till förädling av befintliga markytor och anskaffning av nya vid behov. Den största potentialen för utveckling finns öster om befintlig anläggning.

Söderenergis kraftvärmeanläggning Igelstaverket producerar el och fjärrvärme. Södertälje kommuns lokala energisystem är nära sammankopplat med system i angränsande kommuner, i syfte att skapa en gemensam resurseffektiv produktion, distribution och användning av energi i regionen. Anläggningen ska utökas söderut. I anslutning till anläggningen finns potential att utveckla ett energikluster för att säkerställa en hållbar regional energiförsörjning, och möjligheten för koldioxidinlagring genom Bio-CCS (Carbon Capture and Storage) utreds.

Vattentrappa i Fornhöjden. Foto: Pontus Orre

Sommar i de södra kommundelarna. Foto: Pontus Orre

Södertälje landsbygder och kommundelar

Södertälje kommun har landsbygder med varierande naturmiljöer och topografi, välbevarade och attraktiva kulturlandskap som brukats sedan förhistorisk tid, och kvalitativ jordbruksmark med ett världsunikt ekologiskt och biodynamiskt odlande. Förutom landsbygden närmast Södertälje stad är kommunen indelad i fyra kommundelar: Enhörna, Järna, Vårdinge-Mölnbo samt Hölö-Mörkö. Sammantaget bor över 20 000 invånare på landsbygderna och i kommundelarnas tätorter: Ekeby, Tuna, Sandviken, Järna, Mölnbo och Hölö.

Landskapet är karaktäristiskt för Mälardalens sprickdalslandskap med bördiga jordar i dalgångarna som bryts upp med skogstäckta höjder. Här finns både hav och skärgård, insjöar, orörd natur och stora friluftsområden. Större sammanhängande odlingsmarker varvas med ett mer småbrutet mosaiklandskap.

Bebyggelsen på landsbygden är generellt ålderdomlig och traditionell med herrgårdar, byar, torp och odlingslandskapets ekonomibyggnader, men här finns också senare tiders fritidshus- och bostadsbebyggelse. Runt om i landskapen finns spår efter industriella verksamheter så som tegelbruk, stenbrott och kvarnar. I de södra delarna av kommunen finns en särpräglad, organiskt formad arkitektur i både enstaka byggnader och i bymiljöer, kopplad till antroposofiska verksamheter där Steinerområdet i Ytterjärna utgör en unik företeelse.

I kommundelarnas tätorter, som vuxit fram kring medeltida sockencentrum eller längs järnvägens framdragande, finns småskaliga, historiska kärnor av by-, trädgårdsstads- och villastadskaraktär. Tätorterna har byggts ut med läsbara årsringar med småhus- och flerbostadshusområden samt centrumdelar från 1900-talets mitt till idag. I den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS 2050) och i Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen är tätorterna utpekade som viktiga utvecklingslägen. Järna tätort är utpekad som primärt bebyggelse, Mölnbo som landsbygdsnod, och Tuna, Ekeby samt Hölö som serviceorter.

Södertäljes landsbygder och kommundelar behöver även fortsättningsvis vara attraktiva platser att leva i, verka på och besöka.

Den stadsnära landsbygden

Viksberg och Viksäter, Hall och Håga-Tysslinge, Tveta och Måsnarens omgivning, Almnäs och Vattubrinken

Landsbygden närmast Södertälje stad präglas av ett kulturlandskap med jordbruksmark, skogar, sjöar och kust. I de norra delarna finns bebyggelseområden med landsbygdskaraktär, verksamhets- och logistikområdet Almnäs, och större tekniska anläggningar. Runt staden löper gröna kilar av kommunal och regional betydelse, med rekreations- och besöksmål som Lina naturreservat, Tveta friluftsområde och Eklundsnäsbadet vid sjön Måsnaren.

RIKSINTRESSEN

3 kapitlet miljöbalken

Kulturmiljövård

- *Bornsjön*

Naturvård

- *Korpberget*

Friluftsliv

- *Bornsjön*

Yrkesfiske

- *Sjö: Mälaren*

Kommunikationer

- *Befintlig farled:*
Mälaren, Södertälje
Igelsta – Västerås
- *Befintlig farled. Landsorts*
bredgrund – Södertälje
(Igelsta)
- *Planerad farled:*
Landsortsfarleden
- *Västra stambanan*
- *Svealandsbanan*
- *Väg E4*
- *Väg E20*

Totalförsvaret

- *Påverkansområde –*
Vällinge skjutfält
- *Påverkansområde –*
Väderradar Håtuna

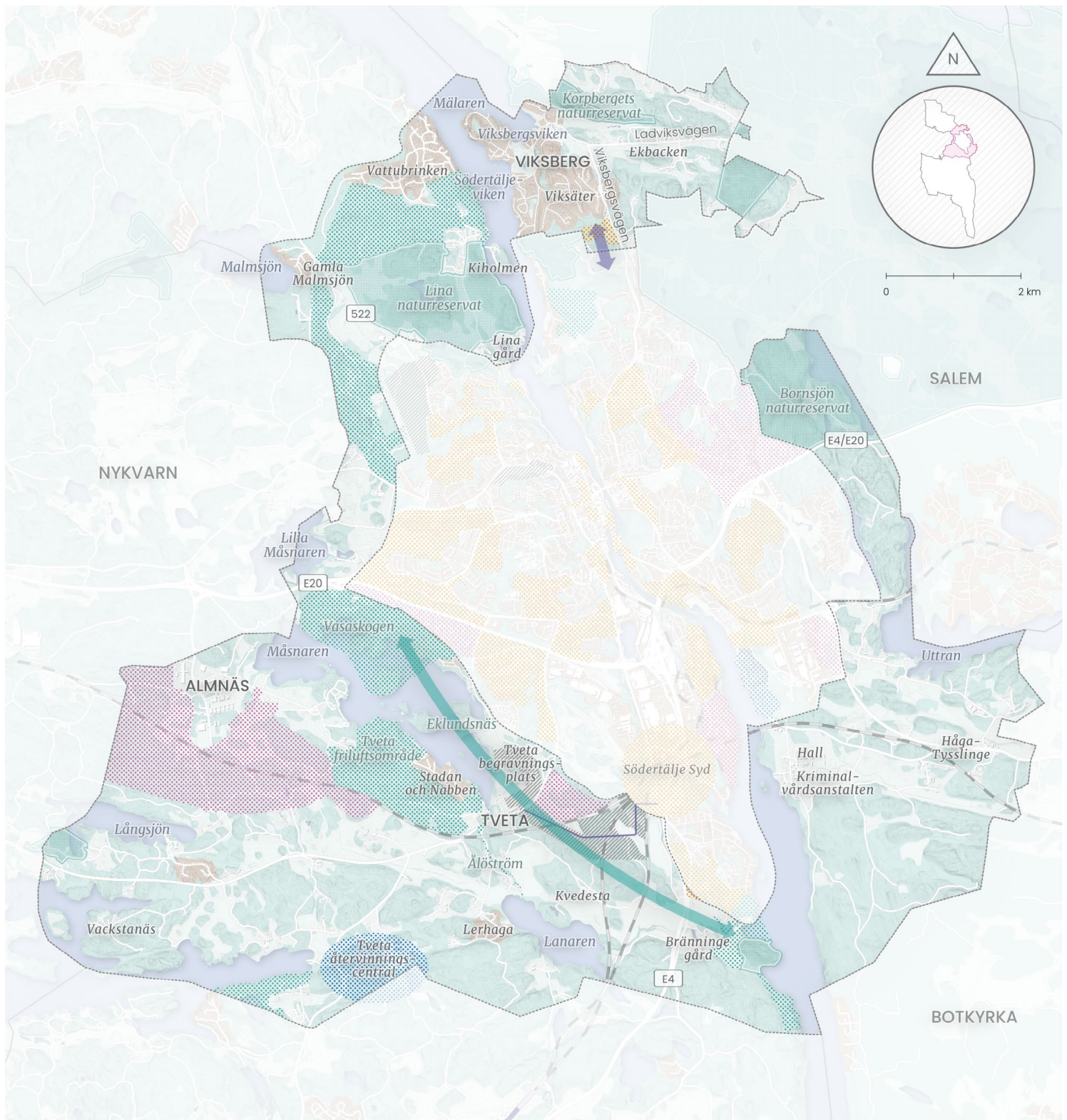
Utvecklingsmöjligheter

I den stadsnära landsbygden finns utvecklingspotential främst för verksamheter, industrier, transporter och tekniska anläggningar, men viss potential finns även för nya bostäder. Verksamhets- och logistikområdet Almnäs håller på att utvecklas, och som ett led i omställningen till hållbara transporter föreslås en ny vägförbindelse, Tvetaleden, mellan området och Södertälje hamn. Vägens sträckning och angränsande marker är utpekade som utredningsområde för verksamheter.

Vid Tveta kyrka, vid sjön Måsnaren, föreslås en utökning av begravningsmark för att möta behovet av fler begravningsplatser inom Södertälje pastorat. Området utgörs delvis av jordbruksmark och är därför utpekade som ett utredningsområde.

De regionala grönkilarna, Bornsjökilen och Hanvedenkilen, är viktiga ekologiska spridningssamband med höga rekreativa värden. Det gröna sambandet över kanalen och E4 är svagt, och det är viktigt att det inte försvagas ytterligare. Kusten norr om Södertälje stad kantas av rasbranter och skogar med höga natur- och friluftslivsvärden, som bör utvecklas och skyddas.

Utredningsområden för natur och friluftsliv är skogen norr om Lina naturreservat, Öbacken-Bränninge, Tveta friluftsområde, Vällingens södra strand och Ålöström.

RIKSINTRESSEN

4 kapitlet miljöbalken

Rörligt friluftsliv

- Mälaren med öar och strandområden

Natura 2000

- Stångberget
- Brant syd Lanaren
- Kvedesta
- Lina
- Kiholm
- Korpberget

Viksberg och Viksäter

Viksberg har en tydlig landsbygdskaraktär i ett för Mälardalen karaktäristiskt sprickdalslandskap. Viksbergs säteri och ursprungliga ägor präglar ännu landskapet med ett stort inslag av ekar och odlingsmark i dalgångarna. Vid Mälaren och i området kring Viksäter har den ursprungliga fritidshusbebyggelsen successivt omvandlats till permanentbostäder. Vägarna inom området är smala och förvaltas till stor del enskilt.

Området omfattas av riksintresse för det rörliga friluftslivet, flera naturskydd, influensområde för Vällinge skjutfält samt Bornsjöns och Södra Mälarens vattenskyddsområden. På grund av detta riksintresse, skyddsbestämmelser, höga natur- och kulturmiljövärden och behovet av att samordna utbyggnad av infrastruktur, är utvecklingsmöjligheterna i området begränsade. Eftersom efterfrågan på bebyggelse samtidigt är stor kan plankravet aktualiseras vid bygglov och förhandsbesked. Dessutom behöver tillgången till kollektivtrafik förbättras vid utveckling. Även gång- och cykelvägar, lekplatser och allmänna grönytor skulle behöva utvecklas.

Möjligheten för utveckling av bostäder på delar av den befintliga golfbanan ska utredas. Vid Hjälsättra, längs med Viksbergsvägen, utvecklas ett område med flerbostadshus, radhus och villor. Vid Hoxeltorp, norr om Viksbergsskolan, finns möjlighet till ytterligare bostadsutveckling. Längre norrut ligger Ekbacken som är ett utbyggnadsområde för allmänt vatten och avlopp. Möjligheten att ansluta ytterligare bebyggelse längs överföringsledningen till Ekbacken ska utredas.

Hall och Håga-Tysslinge

Hall och Håga-Tysslinge utgör till delar ett utpräglat kulturlandskap med bronsålderslämningar och flera gravfält från järnåldern. Den bördiga odlingsmarken har möjliggjort ett långvarigt jordbruk som sträcker sig tillbaka till stenåldern.

Vid Hall har det sedan 1800-talet bedrivits anstaltverksamhet. Anläggningen är idag en av landets största kriminalvårdsanstalter. Verksamheten ska kunna utvecklas vid behov, i första hand inom den befintliga fastigheten.

Tveta och Måsnarens omgivningar

Tveta och sjön Måsnarens omgivningar är ett viktigt tätortsnära natur- och rekreationsområde för Södertälje stad. Delar av området har höga naturvärden, särskilt längs Måsnarens stränder. På sjöns norra sida ligger Vasaskogen, ett friluftsområde med mycket höga naturvärden och som utreds för reservatsbildning. Runt Måsnaren finns också Eklundsnäsbadet och det välbesökta Tveta friluftsområde, med motions- och skidspår. Tveta friluftsområde och Ålöström är utredningsområden för natur- och friluftsliv. Vid Tveta kyrka finns ett gammalt sockencentrum och Tveta herrgård, båda med höga kulturhistoriska värden.

För att öka tillgängligheten till områdets rekreativa värden och besöksmål bör fler rekreationsstråk, samt gång- och cykelvägar, utvecklas mot Södertälje stad.

Måsnaren har idag dålig ekologisk status, och flera åtgärder krävs för att förbättra vattenkvaliteten. En våtmarkspark har anlagts norr om Måsnaren vid Hovsjö-Tvetaberg. Ålöström, som förbinder Måsnaren med sjön Lanaren, har hög biologisk mångfald och höga kulturhistoriska värden. I vattendraget genomförs naturvårdsåtgärder, bland annat för att förbättra fiskvandringar och lekplatser för fisk. Ett våtmarksområde har anlagts vid sjön Lanarens nordvästra strand.

I Stadan och Nabben, ursprungligen ett fritidshusområde, pågår utbyggnad av allmänt vatten och avlopp för att förbättra Måsnarens vattenkvalitet. I samband med detta omvandlas området till permanentboende.

Vid Tveta kyrka bör möjligheten till utökade begravningsplatser utredas. Området berör jordbruksmark. Utvecklingen kan anses vara ett väsentligt samhällsintresse eftersom Södertälje kyrkogård i Rosenlund är nära fullbelagd, och det finns behov av ytterligare begravningsmark och en beredskapskyrkogård invid en befintlig kyrka inom Södertälje pastorat. Det är inte möjligt att utveckla i anslutning till befintlig kyrkogård och kyrka som ligger inom Södertälje stadskärna. Utvecklingen får inte påverka Måsnarens vattenkvalitet negativt, och ska ta hänsyn till strandskyddet.

Mellan Svealandsbanan och Tvetavägen utvecklar Scania en ny testbana för elektrifierade och självkörande fordon. Söder om testbanan föreslås Tvetaleden, som ska underlätta transporter mellan Almnäs verksamhets- och logistikområde, Södertälje hamn och E4 genom en koppling till trafikplats Södertälje syd.

Utmed Tvetaleden föreslås ett utredningsområde för verksamheter och industri. Området berör delvis jordbruksmark. Utvecklingen kan anses vara ett väsentligt samhällsintresse eftersom det bidrar till att Södertälje blir ett nav för hållbara och effektiva godstransporter i Norden och Europa. Utvecklingen behöver även utreda påverkan på ekologiska spridningssamband, samt natur- och landskapsbildsvärden.

Tveta avfallsanläggning och återvinningscentral ska ges möjlighet att utvecklas. Utvecklingen berör jordbruksmark, fornlämningar och ligger nära Vällinge-Vackåns vattenskyddsområde. I närheten finns också en myrmark vid vaskasjöarna av mycket högt naturvärde. Därför behöver platsen utredas.

Almnäs

Almnäs är ett av regionens och kommunens prioriterade verksamhetsområden, och utvecklas i samverkan med Nykvarns kommun. Området ingår i Stockholm Syd, ett regionalt logistik-, industri- och kontorsnav för ytkrävande verksamheter med behov av goda logistikförutsättningar. Det finns behov av en ny återvinningscentral i kommunen, och Almnäs lämplighet för en sådan verksamhet bör därför utredas.

Området omges av skogsklädda bergshöjder, åkermark, sjöar, våtmarker och vattendrag. Inom området finns kulturhistoriskt värdefulla regementsbyggnader och lämningar från forntiden till nutid. Det är avgörande att utvecklingen sker på ett hållbart sätt, med hänsyn till områdets höga natur- och kulturmiljövärden. Kumulativa effekter och kompensationsåtgärder för biologisk mångfald ska utredas. Utvecklingen får inte påverka Måsnarens vattenkvalitet negativt och behöver inkludera en genomarbetad och naturbaserad dagvattenhantering.

Vid Lilla Måsnaren i Näsbyviken finns en tätortsnära våtmarkspark och skog. Denna kan utvecklas till en friluftspark med höga natur- och upplevelsevärden, vilket skulle stärka området som besöksmål.

Vattubrinken

Vattubrinken är ett naturnära område med småhusbebyggelse. Skogen söderut har höga naturvärden och är ett utredningsområde för natur och friluftsliv. Ännu längre söderut ligger Lina naturreservat.

Det finns viss potential till varsam komplettering med ny bebyggelse, med hänsyn till de höga naturvärdena, ekologiska spridningssamband, riksintresset Djupdalsverket, samt Södra Mälarens och Djupdal-Malmsjöåsens vattenskyddsområden.

I samband med att grus- och bergtäkten i Underås återställs och utreds för eventuell utveckling bör man eftersträva en bättre koppling mellan Vattubrinken, väg 522 och Ekeby. Eventuellt kan den tidigare vägen mellan dessa återskapas.

Enhörna kommun

Ekeby–Tuna–Sandviken tätorter och Landsbygderna utanför tätorterna

Enhörna karaktäriseras av ett typiskt sprickdalslandskap med långsträckta dalgångar, bördig jordbruksmark och bitvis branta bergssluttningar mot Mälaren. Bebyggelsen består av både gods och bystrukturer, samt tätorterna Ekeby, Tuna och Sandviken med småhus- och fritidshusområden och viss service. Kollektivtrafiken utgörs av buss. Kommundelen har höga natur-, kultur- och rekreationsvärden, och stor betydelse för vattenförsörjningen.

RIKSTINRESSEN

3 kapitlet miljöbalken

Kulturmiljövård

- Överenhörna

Friluftsliv

- Björkfjärden –
Prästfjärdens övärld

Yrkesfiske

- Sjö: Mälaren

Vattenförsörjning

- Djupdalsverket

Totalförsvaret

- Påverkansområde –
Väddradar Håtuna

4 kapitlet miljöbalken

Rörligt friluftsliv

- Mälaren med öar och
strandområden

Natura 2000

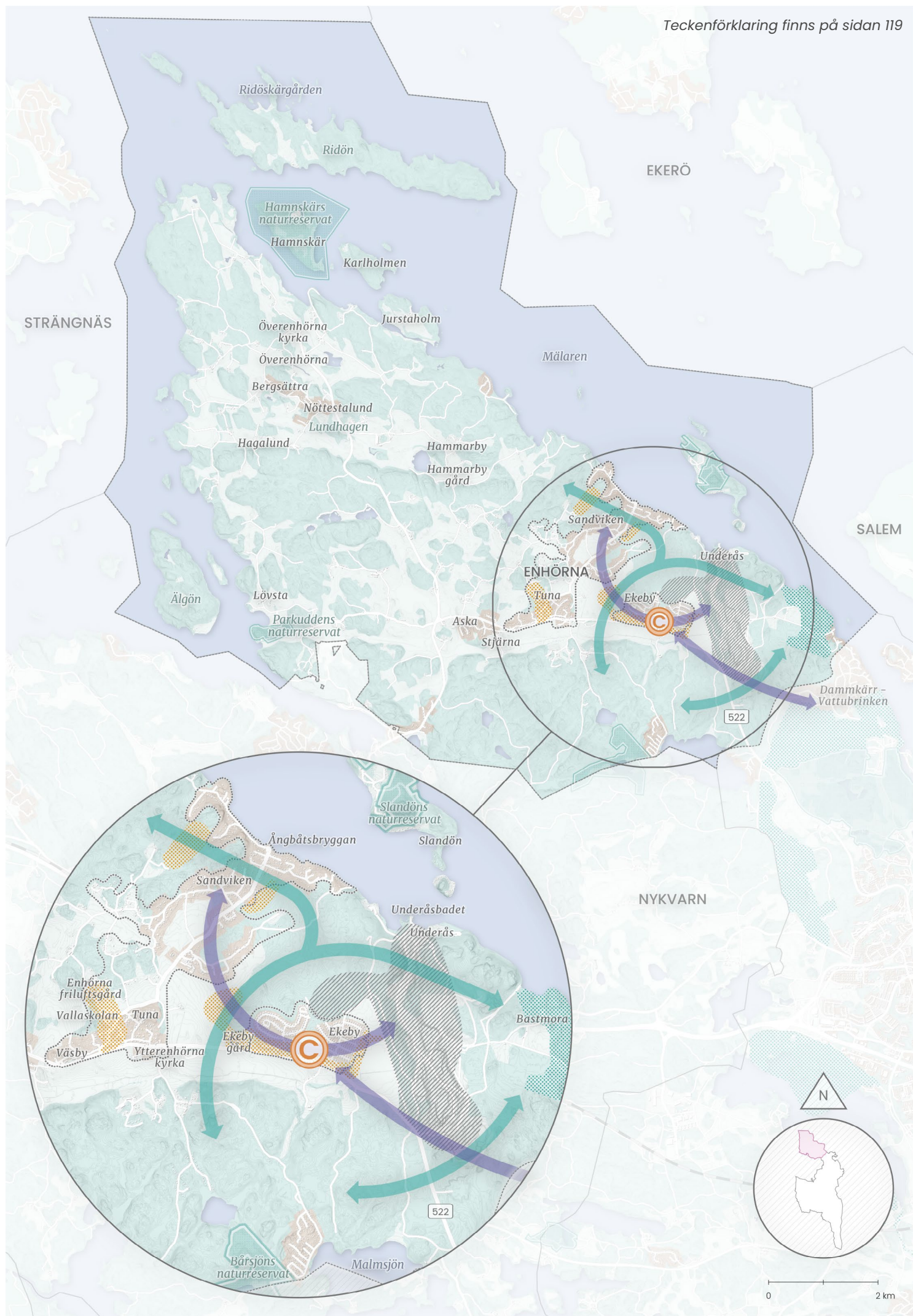
- Bårsjön
- Jurstaholm
- Hamnskär

Utvecklingsmöjligheter

Utvecklingspotential finns främst inom tätorterna Ekeby och Tuna, som är serviceorter, och inom Sandviken. Detta ligger i linje med både riksintresset för det rörliga friluftslivet och den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF 2050). Även viss utveckling är möjlig på landsbygderna. Täckttillståndet för berg- och grustakten i Underås upphör år 2042. Möjligheten att utveckla bebyggelse på platsen beror på vattenförsörjningsintresset och riksintresset för det rörliga friluftslivet.

Kollektivtrafiken behöver stärkas med buss, både till Södertälje stad och med ny förbindelse till Nykvarn. Anropsstyrd trafik kan utgöra ett komplement till ordinarie kollektivtrafik.

Bornsjökilen löper genom kommundelens södra del, och naturskydd förekommer främst på öar och längs stränder. Inom kommundelen finns vattenskyddsområden samt riksintresse för vattenförsörjningen. Med sina rika natur- och kulturmiljöer är Enhörna en intressant plats för destinationsutveckling, till exempel genom en förlängning av Kustleden.

Ekeby-Tuna-Sandviken tätorter

Enligt RUF 2050 är Ekeby och Tuna serviceorter, alltså mindre orter på landsbygden som förser omgivningen med vissa servicefunktioner. Ekeby och Tuna har viss service, men också kollektivtrafik och anslutning till allmänt vatten och avlopp.

Ekeby började utvecklas med småhusbebyggelse under tidigt 1960-tal och har idag viss service, förskola och äldreboende.

Utvecklingspotentialen för ny bebyggelse i Ekeby finns främst i anslutning till befintlig bebyggelse. Ny bebyggelse ska bidra till ökad variation av upplåtelseformer och stärkt service, och ske med hänsyn till den angränsande natur- och jordbruksmarken.

Tuna har ett kulturhistoriskt värde i egenskap av kyrkby. Stora delar av bebyggelsen har tillkommit under senare tid. Här ligger Vallaskolan (F-6) med folkbibliotek. En idrottshall har utretts och på sikt planeras skolan att utvecklas till en F-9-skola. Invid skolan ligger Enhörna friluftsgård, med tillhörande idrottsplats och elljusspår.

Bystrukturen, särskilt delen som vetter mot den medeltida kyrkan, är viktig att bevara. Det finns viss utvecklingspotential för småskalig bebyggelse i anslutning till byn för att förstärka bykaraktären. Ny bebyggelsen ska ta hänsyn till den angränsande jordbruksmarken och kulturlandskap med landskapsbildskydd.

I västra Tuna ligger Väsby, som består av äldre bebyggelse från 1700- till 1900-talet och har ett högt kulturhistoriskt och miljöskapande värde. Området är känsligt för förtätning. Eventuella kompletteringar bör anpassas till bykaraktären. Den gamla landsvägen genom byn bör bibehållas i sin sträckning och bredd.

Sandviken och närliggande områden består av småhusbebyggelse med årsringar från sent 1800-tal till nutid. Området är ett utbyggnadsområde för allmänt vatten och avlopp och detaljplanearbeten pågår. Sandviken ligger inom Södra Mälarens vattenskyddsområde. Området har höga kulturhistoriska och ekologiska värden av både regionalt och kommunalt intresse. Utvecklingen ska därför ske med hänsyn till befintliga värden. Rekreatiionsstråk behöver stärkas mellan Sandviken och Ekeby, samt längs vattnet mot Underåsbadet.

Landsbygderna utanför tätorterna

Befintliga strukturer på landsbygderna, där by- och gårdsbebyggelse är tydligt avgränsade från varandra, är generellt viktiga att bevara. På landsbygderna finns två större relativt opåverkade natur- och vattenomåden, Ridöskärgården och Malmsjön väst samt vissa lövskogssamband som är särskilt viktiga att stärka. Länsstyrelsen utreder Ridön och Jurstaholm för reservatsbildning.

Berg- och grustakten i Underås är till ytan en av norra Europas största. Täckstillståndet upphör år 2042 och därefter behöver marken återställas. På vilket sätt, och om det finns möjlighet att utveckla bebyggelse, beror på vattenförsörjningsintresset och riksintresset för det rörliga friluftslivet, Mälaren med öar och strandområden. Området ligger inom Södra Mälarens vattenskyddsområde, nära Djupdal-Malmsjöåsens vattenskyddsområde, och nära riksintresset Djupdalsverket, och det är avgörande att ingen negativ påverkan sker på vattenkvaliteten, vattentillgången eller på möjligheten till utbyggnad av vattenproduktionen. I området finns även utvidgat strandskydd, naturvärden och fornlämningar. Området är därför utpekade som ett utredningsområde. Utvecklingen eller återställningen av området bör om möjligt bidra till att koppla samman Vattubrinken med väg 522 och Ekeby. Tillgängligheten till Underåsbadet bör stärkas och utvecklas. Öster om Underås, i Bastmora, föreslås ett utredningsområde för natur- och friluftsliv.

Stjärna är en välbevarad by med bebyggelse från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal. Aska är en ålderdomlig by med anor från medeltiden. Områdena och omgivande kulturlandskap har som helhet höga natur- och kulturvärden. Dessa värden i kombination med stor efterfrågan på bebyggelse kan medföra att plankravet aktualiseras vid bygglov och förhandsbesked.

I Nöttesta finns viss potential för komplettering med bebyggelse i anslutning till Bergsättra och Lundhagen, och till Hagalund och Nöttestalund. En utveckling förutsätter hänsyn till kulturmiljövärden, jordbruksmarken och tillgången till enskilt vatten.

Överenhörnas gods med omgivande miljöer och sockencentrumet vid Överenhörna kyrka från 1100-talet har höga kulturhistoriska värden. Landskapsbildsskyddet i Överenhörna sammanfaller även med riksintresset för kulturmiljövärden och värdefulla lövskogssamband. Områdesbestämmelser bör tas fram för att säkerställa att befintliga värden bevaras.

Därtill gäller landskapsbildsskydd söder om väg 522 och vid Ytternehörna kyrka.

Järna kommundel

Järna tätort, Kallfors, Södertuna och Landsbygderna utanför tätorten

Järna kommundel karaktäriseras av öppen jordbruksmark, skog- och hållmarker, dalgångar med slätter och kustområden. Järna tätort har ett centrum med service, handel och en pendeltågsstation. Kollektivtrafiken i övriga delar av kommundelen utgörs av busstrafik. I kommundelen finns näringslivskluster kopplade till livsmedelsproduktion, samt ett aktivt kultur- och föreningsliv. Järna tätort omges av stora ytor med jordbruksmark och värdefulla och känsliga kulturmiljöer och -landskap, som till exempel Järnaslätten. I Ytterjärna har antroposofin sitt nationella centrum med skolor, verksamheter och kulturhus. I norra kommundelen finns två vattenskyddsområden som måste beaktas i planeringen.

RIKSINTRESSEN

3 kapitlet miljöbalken

Kulturmiljövård

- Brandalsund

Yrkesfiske

- Kustzon: Fällnäsaviken
Himmerfjärden

Kommunikationer

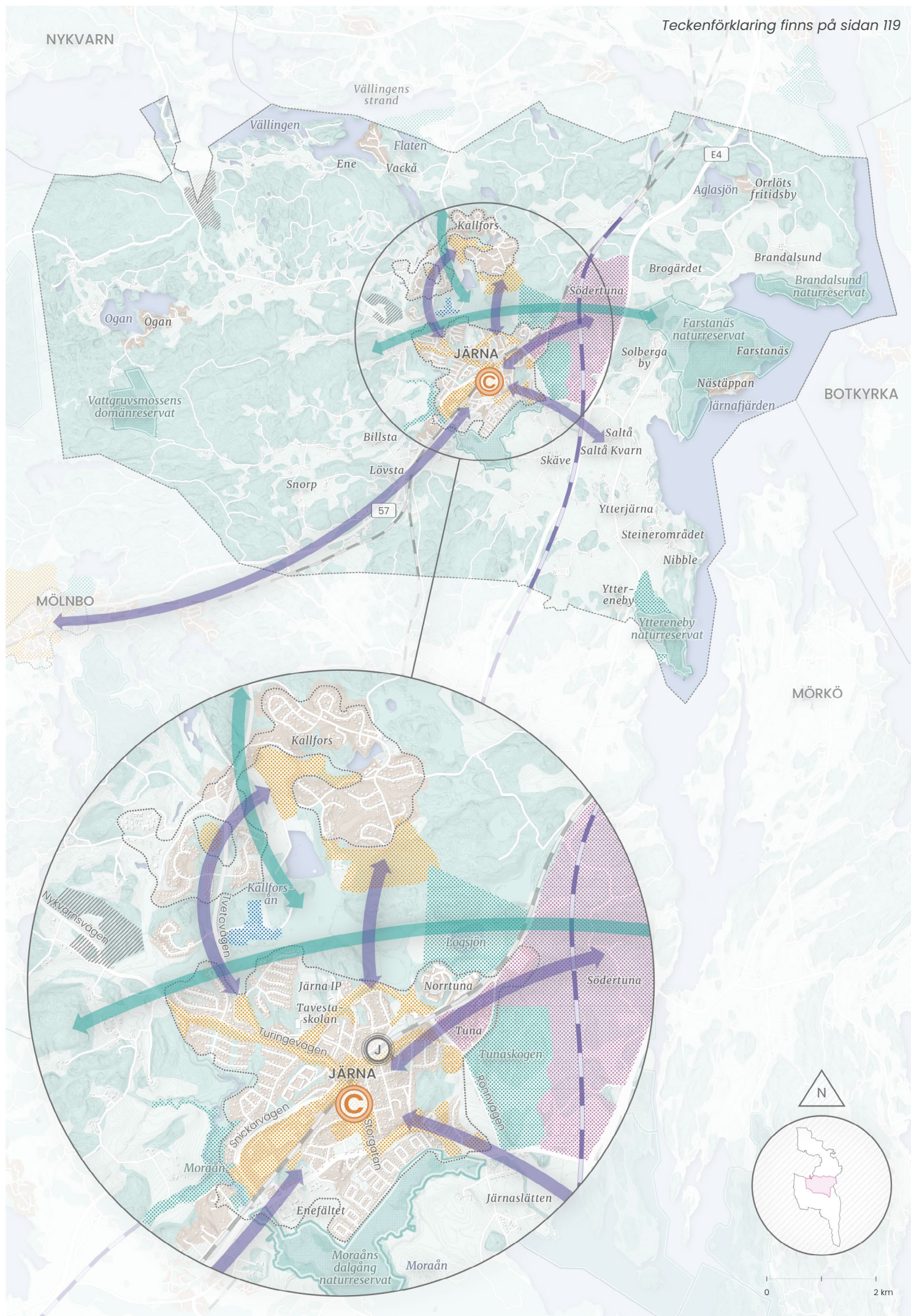
- Befintlig farled: Landsorts bredgrund – Södertälje (Igelsta)
- Planerad eller framtida farled: Landsortsfarleden
- Station Järna
- Västra stambanan
- Södra stambanan
- Ostlänken (planerad framtida bana)
- Väg E4

Utvecklingsmöjligheter

Störst utvecklingspotential för bostäder och service finns inom och i anslutning till Järna tätort och Kallfors. Runt bebyggelseområdena löper Bornsjökilen, som förbinds med kustlandskapet norrut mot Södertälje stad. De gröna sambanden inom kilen behöver värnas och stärkas.

I tätorten finns utvecklingsmöjligheter särskilt inom gång- och cykelavstånd från Järna station och utmed centrala stråk. Utvecklingen ska bidra till att koppla samman områdena med varandra och förbättra förutsättningarna för service och kollektivtrafik. Det är önskvärt att en säker cykelpendling säkerställs genom att cykelvägar utvecklas längs väg 515 och väg 525 mellan Järna tätort och Södertälje stad, samt mot Mölnbo längs väg 57. Möjlighet till ett regiontågstopp i Järna tätort bör utredas för att stärka tillgängligheten till Stockholm och den regionala arbetsmarknaden.

I Södertuna, mellan E4 och Västra stambanan, pågår planering för ett större verksamhetsområde med hållbarhetsprofil. Den nya järnvägen Ostlänken kommer att korsa området.

RIKSINTRESSEN

4 kapitlet miljöbalken

Högexploaterad kust

- Kustområdena och skärgården i Stockholms län

Rörligt friluftsliv

- Kustområdena och skärgården i Stockholms län

Natura 2000

- Orrsättra
- Vattgruvsmossen

Järna tätort

Järna tätort är ett stationssamhälle som började utvecklas vid Västra stambanans anläggning år 1861. Orten speglar stationssamhällets utveckling med en blandad bebyggelse. Många byggnader har kulturhistoriska värden. Äldre torp och småindustrier vid stationsområdet är karaktärsskapande och viktiga för Järnas identitet. Tätorten utmärker sig med många odlingsverksamheter och lokala matproducenter, och det finns stor potential att fortsätta utveckla Järnas småstadskaraktär med fokus på just odling och mat. Tätorten delas av järnvägens sträckning, med en bro som huvudsaklig förbindelse. Det finns goda kommunikationer med pendeltågstrafik och det strategiska läget vid E4.

Enligt den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF 2050), utgör Järna tätort ett primärt bebyggelseområde. Det innebär potential för att utveckla tät, sammanhängande miljöer med bostäder, verksamheter, grönska och service med god regional tillgänglighet.

Järna centrum erbjuder en blandning av handel och service och ett kulturhus med bland annat bibliotek. Centrumområdet och anslutande Turingevägen ska utvecklas med fler bostäder med levande bottenvåningar, och så att Storgatans centrumstråk förlängs och kopplas ihop med pendeltågsstationen. Platsen som idag utgör centumparkering bör utvecklas för att främja stadsliv och integreras med det angränsande Klockaretorget.

Utmed norra delen av Rönnevägen kan ny bebyggelse tillkomma. Nya mötesplatser och tydliga entréer till naturområdena i norr bör skapas.

Verksamhetsområdet nordväst om järnvägen har ett kollektivtrafiktätningsläge med god turtäthet. På sikt bör området få en effektivare markanvändning och utvecklas med en blandad bebyggelse som kompletterar befintliga verksamheter.

Nordväst om tätorten, utmed Nykvarnsvägen, föreslås ett utredningsområde för bostadsbebyggelse, i huvudsak i form av småhusbebyggelse med varsam exploateringsgrad. Om en utveckling på platsen är möjlig behöver studeras närmare med hänsyn till bland annat påverkan på odlingslandskapets värden, kulturmiljö och dagvattenhantering.

Mötesplatser, parker och lekplatser upplevs bristfälliga och otillgängliga i tätorten. En ny stadsdelspark bör därför anläggas på Enefältet.

Idrottsutbudet i Järna är koncentrerat till Järna IP, med två ishallar och utomhusplaner. Området kan stärkas som besöksmål genom komplettering med ytterligare funktioner.

Logsjön och Moraån, båda norr om väg 57, är utredningsområden för natur- och friluftsliv. De är välbesökta och tätortsnära områden med höga natur- och upplevelsevärden.

Kallfors

Kallfors består av bostadsbebyggelse från 1990-talet och framåt. Kallfors gård med kvarn och tillhörande strukturer från sent 1700-tal och tidigt 1800-tal är ännu läsbara och utgör en kulturmiljö som ska värnas.

I Kallfors pågår planering för nya bostäder och en ny väg som ska koppla samman befintliga bostadsområden. För att skapa trygghet och förbättra tillgången till service och kollektivtrafik bör ny bebyggelse lokaliseras utmed stråk som kopplar samman Kallfors och Järna tätort. Det är viktigt att förbättra tillgängligheten för gående och cyklister, både genom skogen mot Logsjön och längs Tvetavägen, för gena kopplingar till målpunkter som Tvestaskolan, Järna IP och Järna station. Mellan Järna och Kallfors finns sankmark med möjlighet att anlägga en våtmark.

Södertuna

Mellan Västra stambanan och E4 utvecklas ett stort verksamhetsområde, Södertuna, dels som ett klimat- och miljösmart lager- och logistiknav, dels för lättare verkstadsindustri. Utvecklingen ska bidra till den lokala ekonomin och skapa både arbetsplatser och rekreationsmöjligheter. Hållbara transporter och resor till och från verksamhetsområdet ska utvecklas, och kopplingar till Järna tätort bör förstärkas för att öka tillgängligheten. En omlastningsterminal för godstransporter på järnväg ska utredas inom området. Planeringen av verksamhetsområdet samordnas med genomförandet av den nya järnvägen, Ostlänken.

För att minska påverkan på landskapsbilden och kulturmiljön bör den nya bebyggelsen anpassas till befintliga natur- och höjdförhållanden. Tunaskogen, som angränsar till verksamhetsområdet, är utredningsområde för natur och friluftsliv. Skogen har mycket höga natur- och friluftslivsvärden och har med sitt tätortsnära läge stor betydelse för invånarnas tillgång till natur.

Landsbygderna utanför tätorten

Landskapet i Ytterjärna består av öppna odlingsmarker, skog och hagmarker. Sedan 1930-talet har antroposofin haft verksamheter i området, där små bybildningar skapats, till exempel vid Mikaelgården, Saltå, Skäve och Solberga. På 1960-talet anlades Rudolf Steinerseminariet i Ytterjärna, som nu blivit antroposofins nationella centrum med kulturhus, skolor, sjukhus, handelsträdgård och biodynamisk odling. Området, och särskilt kulturhuset, är av stor betydelse för besöksnäringen. Den antroposofiska helhetsmiljön, med karaktäristiskt utformade byggnader och anlagda trädgårdar, har mycket höga kulturmiljövärden. Det gör miljön känslig för förtätningar. Varsamma kompletteringar ska stärka områdets unika karaktär och befintliga verksamheter. Kopplingar för gång- och cykeltrafik mellan Järna tätort och Ytterjärna bör förbättras.

Saltå är ett mindre verksamhetsområde invid Moraån, med bland annat kvarn, mejeri, butik och olika typer av LSS-verksamheter. Saltå är ett attraktivt besöksmål och ska fortsätta stärkas som ett sådant. Utvecklingen ska ske varsamt med hänsyn till landskapsbilden och de höga kulturmiljövärdena. På grund av skredrisk längs Moraån är det viktigt att flödena från områden uppströms inte ökar vid nederbörd.

Vid Solåkra by, Solberga by och längs väg 525 finns viss potential för varsam komplettering med bostäder och utveckling av befintlig vård-, skol- och LSS-verksamhet. Hänsyn ska tas till omgivande kulturmiljöer och regionala grönskilar.

Farstanäs naturreservat ska fortsätta utvecklas som ett besöksmål för friluftsliv och bad med hänsyn till områdets höga natur- och kulturmiljövärden. Farstanäs camping bör ges utökad service, fler gästplatser och anslutas till allmänt vatten och avlopp.

Norr om Farstanäs ligger Brandalsund, som delvis omfattas av naturreservat och av riksintresse för kulturmiljövärden. Områdets höga natur- och kulturmiljövärden ska värnas.

Ene-Vackå består av två fritidshusområden med enskilda avlopp. I takt med ökat permanentboende behöver vatten- och avloppsförsörjningen utredas. Områdets perifera läge och bristande tillgänglighet till kollektivtrafik och service gör det dock olämpligt för ny bebyggelse.

Täktillståndet för Järna berg- och grustäkt på gränsen till Nykvarns kommun har upphört, och området behöver återställas. På vilket sätt, och om det finns möjlighet att utveckla bebyggelse, behöver utredas. Området ligger delvis inom Bommersviks vattenskyddsområde som är en grundvattentäkt, och det är avgörande att utvecklingen eller återställandet inte riskerar att påverka vattenförsörjningen negativt. Detaljerade risk- och konsekvensutredningar för den tänkta bebyggelsen behövs innan utveckling kan bli aktuell. Därför är området utpekad som utredningsområde. Täktområdet ligger cirka sex kilometer från både Järna och Nykvarn tätorter, vilket innebär låg tillgång till service, kollektivtrafik och befintliga verksamhetsområden för vatten och avlopp.

Lugn stund på Storgatan i Järna tätort. Foto: Pontus Orre

Badgäster och ångfartyget Ejdern på Farstanäs camping. Foto: Pontus Orre

Vårdinge-Mölnbo kommundel

Mölnbo tätort, Landsbygderna utanför tätorten

Vårdinge-Mölnbo kommundel har några av kommunens största sammanhängande naturområden och karaktäriseras av ett kuperat sprickdalslandskap med åker- och betesmarker, som varvas med orörda skogar och sjöar. En stor del av den södra kommundelen omfattas av riksintresse för kulturmiljövården. I Mölnbo tätort finns en pendeltågsstation och grundläggande service. Kollektivtrafiken utgörs av tåg och buss. Både riksväg 57 och Västra stambanan går genom Mölnbo. I kommundelen finns flera kreativa näringar och ett aktivt föreningsliv.

RIKSINTRESSEN

3 kapitlet miljöbalken

Kulturmiljövård

- Vårdinge

Naturvård

- Yngernområdet

Kommunikationer

- Västra stambanan
- Station Mölnbo

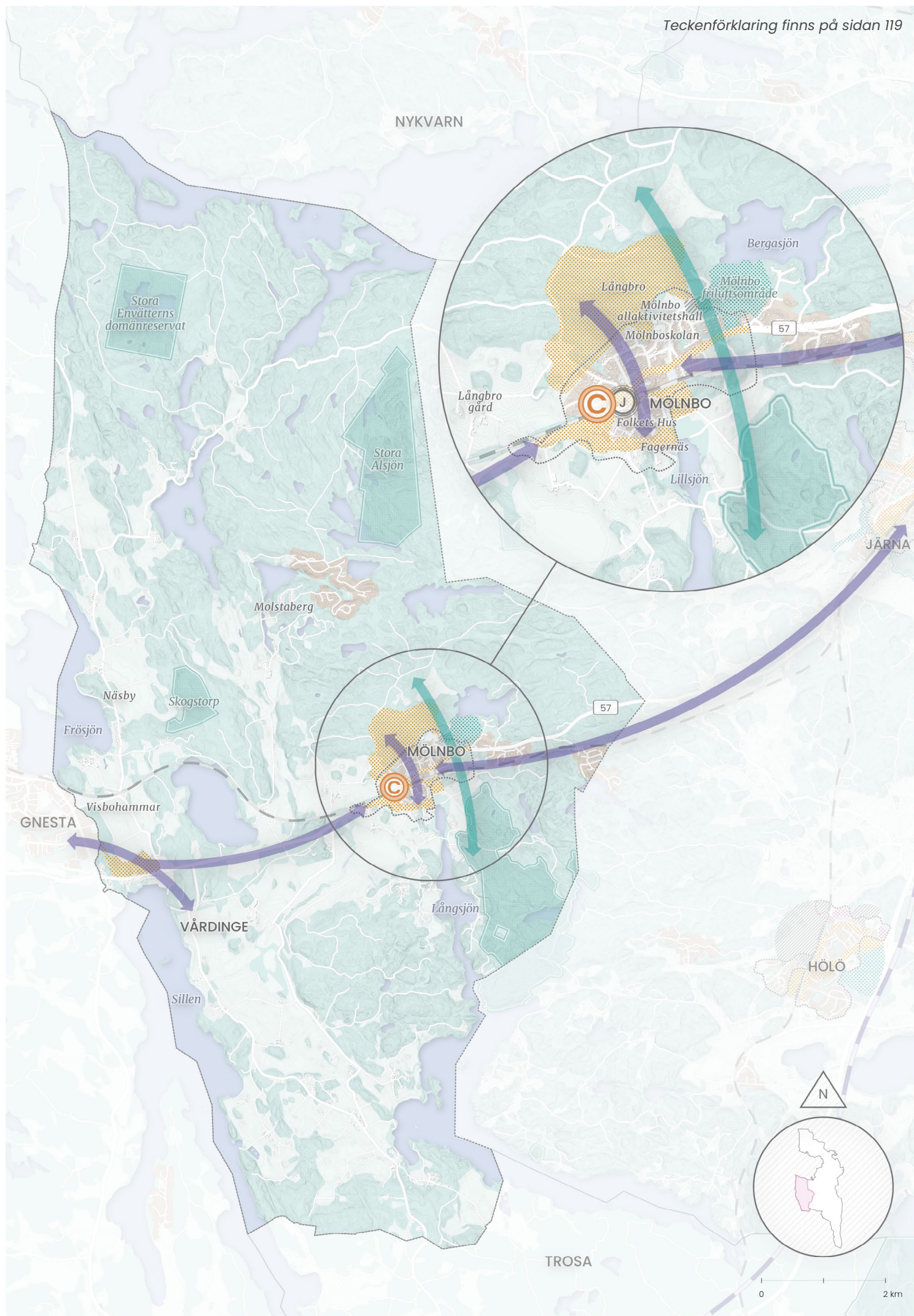
4 kapitlet miljöbalken

Natura 2000

- Stora Envättern
- Stora Alsjön
- Skogstorp
- Sjögård

Utvecklingsmöjligheter

Potential till utveckling finns främst i Långbro-området i anslutning till Mölnbo tätort, och i Visbohammar på gränsen till Gnesta kommun. I dessa områden finns möjlighet att utveckla större bostadsområden med tillhörande service. Utvecklingen i Långbro-området ska stärka Mölnbo tätort som regional landsbygdsnod och kollektivtrafiknod för pendeltågstrafiken. Det finns även möjlighet till kompletteringar inom Mölnbo tätort. Vid utveckling av kommundelen är det viktigt att stärka och skapa gena kopplingar för gång- och cykeltrafik, både ur ett lokalt och regionalt perspektiv, där särskilt sträckorna Mölnbo tätort-Järna och Mölnbo tätort-Visbohammar/Gnesta är prioriterade.

Mölnbo tätort

Mölnbo tätort är ett av länets bäst bevarade stationssamhällen, med småhusbebyggelse från 1800-tal och tidigt 1900-tal, och senare tillkommen bebyggelse. En utveckling av tätorten förutsätter hänsyn till platsens höga natur- och kulturvärden.

I den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF5 2050) pekas Mölnbo tätort ut som en landsbygdsnod.

Tätorten saknar ett tydligt centrum, men här finns förskolor, en grundskola (F-6), bibliotek, restaurang och viss handel och service. Mölnbo tätort saknar en livsmedelsbutik, vilket bör åtgärdas. Centralt i orten bör en centrumbildning utvecklas, med torg, livsmedelsbutik och infartsparkering inom gångavstånd till pendeltågsstationen. Mötesplatser som Folkets hus med biograf, hembygdsgården, allaktivitetshallen och biblioteket ska värnas och stärkas. Långbro gård är också ett populärt besöksmål som behöver få bättre tillgänglighet för gående och cyklister.

Tätorten har goda förutsättningar för friluftsliv och idrotts- och kulturverksamhet. Mölnbo friluftsområde är ett utredningsområde för natur och friluftsliv och ligger nära Bergabadet, Sörmlandsleden och motionsspåren vid Mölnbo IP.

Tätorten delas av järnvägen och väg 57 i en nordlig och sydlig del. Denna barriäreffekt behöver överbryggas när Mölnbo utvecklas. Gång- och cykelvägar behöver också utvecklas. En utveckling av tätorten förutsätter utökad kapacitet för vatten och avlopp.

I Långbro-området finns potential för större utbyggnad med cirka 300 till 500 bostäder. För området pågår ett planprogramsarbete som ska ligga till grund för kommande detaljplaner. Utvecklingen ska ta hänsyn till områdets höga natur- och rekreationsvärden, skapa goda kopplingar till Mölnbo tätort och pendeltågsstationen, samt möjliggöra en variation av bostäder, förskola, mötesplatser och service. Utvecklingen ska stärka Mölnbos identitet och bygga vidare på den befintliga karaktären av skogshöjdslandskap i området. Utvecklingen i Långbro kan medföra behov av ytterligare skolplatser och äldreboenden i kommundelen. En mindre del av området i väster berör jordbruksmark i kollektivtrafiknära läge. Mer detaljerade lokaliseringsutredningar krävs innan en utveckling kan bli aktuell.

Söder om järnvägen finns möjlighet till kompletterande bebyggelse inom tätorten, bland annat vid Fagnäs gamla fabriksbyggnad, som har höga kulturmiljövärden.

Landsbygderna utanför tätorten

Kommundelen har en hög koncentration av fornlämningar, särskilt från bronsåldern. Vid Vårdinge kyrka, som har sitt ursprung från 1100-talet, ligger Vårdinge sockencentrum. Kyrkomiljön och odlingslandskapet som sträcker sig söder om kyrkan ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården. Området utgörs av ett kulturlandskap från förhistorisk tid fram till 1500- och 1600-talens säterier, vilket fortfarande är avläsbart i dagens landskap. Hänsyn ska tas till riksintressets värden vid plan- och bygglovsärenden. Kommundelen berörs även av riksintresse för naturvård i norr samt av flera Natura 2000-områden. Dessa påverkas inte av den föreslagna utvecklingen.

I Visbohammar, norr om väg 57 och mot gränsen till Gnesta kommun, finns ett skogsområde som föreslås utvecklas med cirka 300–400 bostäder i form av villor, radhus och småskaliga flerbostadshus. Förutom bostäder planeras även äldreboende, förskola, gemensam park och mötesplats. Området har nära till service och kollektivtrafik i Gnesta. En mer direkt gång- och cykelväg mot Gnesta föreslås, med en broförbindelse över Sigtunaån, och söderut över väg 57 mot Vårdinge kyrka. Det kan finnas stora samordningsvinster när det gäller gemensamma lösningar för vatten och avlopp med Gnesta kommun, som planerar att anlägga ett nytt vattenverk i närheten av kommungränsen.

Rudholm-Nibble är ett mindre bostadsområde mellan väg 57 och sjön Sillen. Området ska anslutas till allmänt vatten och avlopp, vilket kan möjliggöra enstaka kompletteringar inom området. Behov av planläggning i samband med utbyggnaden av vatten och avlopp ska utredas.

Vårdinge-Näsby, vid Frösjön, ska anslutas till allmänt vatten och avlopp. I samband med denna utbyggnad bör möjligheten att anlägga en gång- och cykelväg som kopplar området till Gnesta undersökas.

Molstaberg består av två fritidshusområden där kommunen utreder hur frågan om vatten och avlopp ska lösas. På grund av områdets perifera läge, med bristande tillgång till kollektivtrafik och service samt låg vägstandard, är det inte lämpligt med ny bebyggelse eller utökade byggrätter som främjar permanentboende.

Hölö-Mörkö kommundel

Hölö tätort, Landsbygderna utanför tätorten

Hölö-Mörkö kommundel karaktäriseras av ett jordbrukslandskap med herrgårdar, gods, gårdar och torp. Stora delar har höga kulturmiljövärden. Längs kusten och på Mörkö är landskapsbilden till stor del mycket välbevarad, och därför särskilt skyddsvärd. Hölö tätort har grundläggande service. Kollektivtrafiken består av busstrafik. I kommundelen finns flera natur- och rekreationsområden och populära besöksmål, som Tullgarns naturreservat och byggnadsminnet Tullgarns slott.

RIKSINTRESSEN

3 kapitlet miljöbalken

Kulturmiljövård

- Mörkö
- Tullgarn
- Karta-Oaxen-Stora Vika

Naturvård

- Tullgarn-Mörkö
- Stockholms skärgård:
Långö-Fifång-Södra
Torö-Järflotta

Friluftsliv

- Stockholms skärgård,
yttre delen
- Tullgarn – Södra Mörkö

Kommunikationer

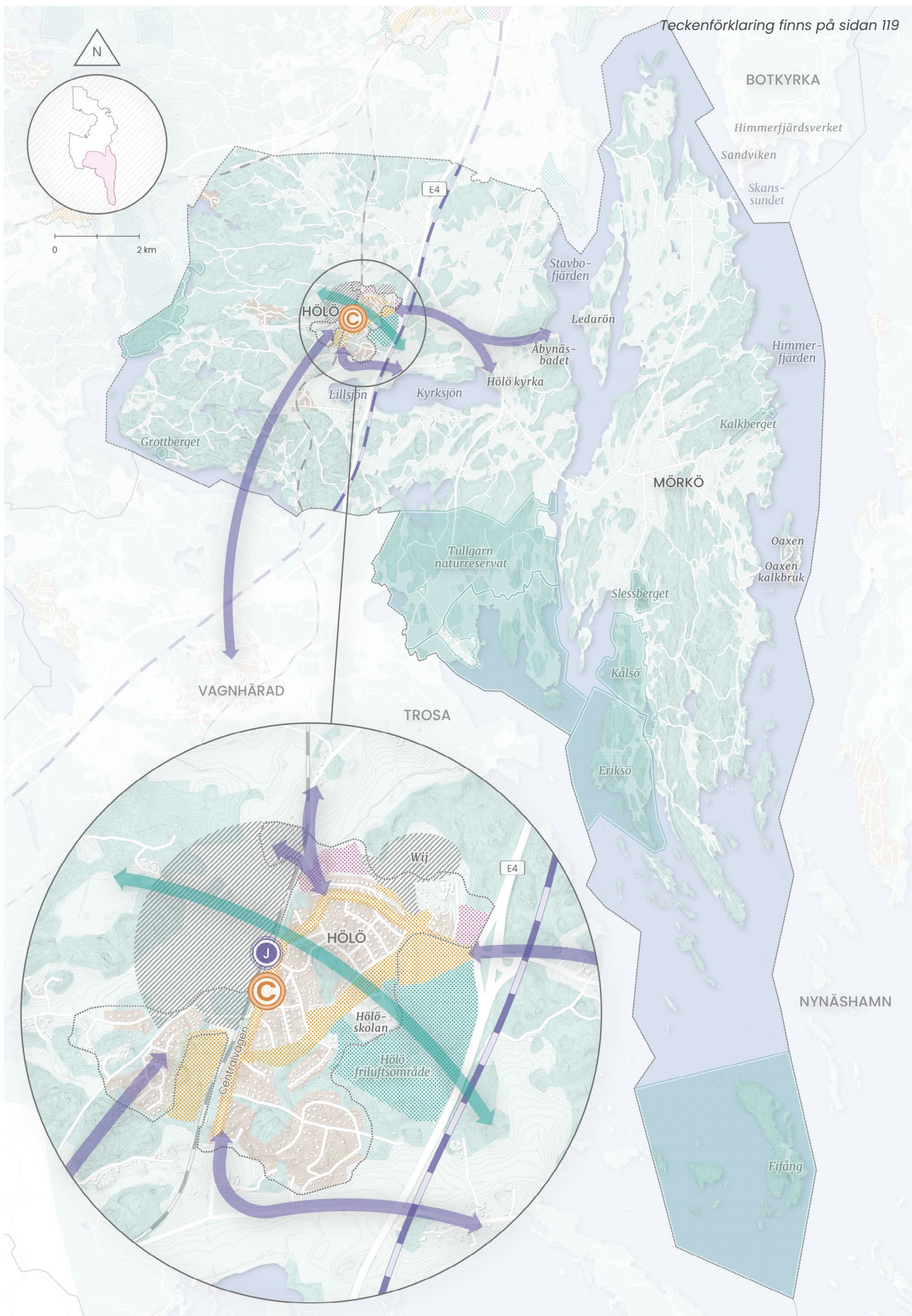
- Befintlig farled: Landsorts
bredgrund – Södertälje
(Igelsta)
- Planerad eller framtida
farled: Landsortsfarleden
- Södra stambanan
- Västra stambanan
- Ostlänken (planerad
framtida bana)
- Väg E4

Yrkesfiske

- Kustzon: Fällnäsvisken
Himmerfjärden

Utvecklingsmöjligheter

Den största utvecklingspotentialen i Hölö-Mörkö kommundel finns framför allt inom och i direkt anslutning till Hölö tätort. Kollektivtrafiken inom kommundelen behöver stärkas. Region Stockholms kollektivtrafikplan 2050 anger behovet av en station för pendel- och regiontåg i Hölö tätort. Detta, tillsammans med utökad avloppskapacitet genom anslutning till Himmerfjärdsverket, skapar förutsättningar för en utveckling av bostadsbebyggelse och utökad service och handel, vilket även kan stärka omgivande landsbygder. På Mörkö och utmed kusten är utvecklingsmöjligheterna begränsade på grund av höga natur- och kulturmiljövärden, flera riksintressen och låg tillgång på grundvatten. Stora delar av kommundelen omfattas även av landskapsbildsskydd.

RIKSINTRESSEN**4 kapitlet miljöbalken****Högexploaterad kust**

- Kustområdena och skärgården i Stockholms län

Natura 2000

- Grottberget
- Tullgarn, ost
- Kålsö
- Botten
- Slessberget
- Fifång
- Oaxen
- Kalkberget
- Norra Holmäng
- Ledarön
- Hörningsholm
- Skansundet
- Skillebyholm

Hölö tätort

Hölö tätort är ett stationssamhälle som började utvecklas i samband med järnvägens anläggande år 1913. Bebyggelsen i tätorten är blandad och består huvudsakligen av småhus från olika epoker. Den äldre bebyggelsens karaktär bör bevaras och vårdas. I norra delen av tätorten ligger ett antal mindre industritomter.

I tätorten saknas tydligt centrum, men här finns förskolor, grundskola (F-9), bibliotek, livsmedelsbutik, restaurang och några mindre butiker och serviceverksamheter. En centrumbildning med torg, handel och service bör utvecklas centralt i orten.

I den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF 2050), pekas Hölö tätort ut som en serviceort. Om en tågstation blir aktuell bör Hölö få status som landsbygdsnod och utvecklas i den riktningen. För att optimalt nyttja det kollektivtrafiknära läget föreslås ett utredningsområde på den västra sidan av spåret för bostäder, handel och service. Området omfattar jordbruksmark. Det är svårt att hitta en alternativ lokalisering i närheten av den nya tågstationen som undviker jordbruksmarken. En utveckling öster om tätorten begränsas av E4, Ostlänken och ett utredningsområde för natur och friluftsliv. En utveckling längre söderut medför att det kollektivtrafiknära läget försvinner och koncentrationen av bebyggelse blir lägre. Den föreslagna utvecklingen kan anses vara ett väsentligt samhällsintresse eftersom syftet är att uppfylla kommunala och regionala bostadsbehov i kollektivtrafiknära läge, bidra till utvecklingen av Hölö som potentiell landsbygdsnod och förbättra förutsättningarna för kollektivtrafik, lokal service och nya mötesplatser. Mer detaljerade lokaliseringsutredningar krävs innan en utveckling kan bli aktuell.

Wij-området är ytterligare ett utredningsområde för bostäder som berör jordbruksmark. Även här kan utvecklingen betraktas som ett väsentligt samhällsintresse eftersom utvecklingen ska uppfylla kommunala och regionala bostadsbehov, stärka Hölö som serviceort och förbättra förutsättningarna för kollektivtrafik, lokal service och nya mötesplatser. Mer detaljerade lokaliseringsutredningar krävs innan en utveckling kan bli aktuell.

Kompletterande bebyggelse bör också tillkomma längs Centralvägen, Kyrkvägen och Eriksbergsvägen, där det är lämpligt med hänsyn till befintlig grönsstruktur och idrottsanläggningar.

En allmän park bör utvecklas i Hölö för att skapa ett rekreationsområde och en mötesplats för invånarna. Hölö friluftsområde är ett utredningsområde för natur och friluftsliv, beläget i Österbyskogen, som är ett populärt rekreationsområde.

Kopplingarna till Järna tätort, Södertälje stad och Vagnhärad behöver stärkas med förbättrad kollektivtrafik för att öka tillgängligheten till service. När Ostlänken öppnar, med nytt resecentrum i Vagnhärad, är det särskilt viktigt att skapa god kollektivtrafikförsörjning för att förbättra kopplingarna till Stockholm och Sörmland.

E4 utgör en barriär mellan tätorten och Stavbofjärden och bör överbryggas. Möjligheten till fler kopplingar över järnvägen bör utredas, och tillgängligheten för gång- och cykeltrafik mellan tätorten, Åbynäsbadet, Hölö kyrka och natur- och rekreationsområdena västerut förbättras.

Landsbygderna utanför tätorten

Mörkö är förbunden med fastlandet via bro i väst och färja i norr, och har anropsstyrd kollektivtrafik. Ön utgörs till största delen av värdefulla skogar och jordbrukslandskap. Ön är i sin helhet välbevarad, med en ålderdomlig struktur och ett odlingslandskap med spår från järnåldern. De flesta miljöerna är kulturhistoriskt intressanta både var för sig och som del av socknens samlade värde. Enstaka, varsamma kompletteringar kan vara möjliga nära befintlig bebyggelse.

Oaxen nås med färja från Mörkö. Ön har präglats av ett kalkbruk kring vilken ett brukssamhälle växte fram på dess södra del. Serviceutbudet är begränsat. En stor del av kulturmiljövärdena finns i kvarvarande industribyggnader, vägar, lastningskajer och kalkbrott. Oaxen ska utvecklas som turistmål. Det finns ingen större potential för ny bostadsutveckling. Vid enstaka nybyggnation ska höga krav ställas på utformning och utförande, med hänsyn till befintlig bebyggelse, kalkbrott, natur och ytvattentäkt.

Kyrksjön och Lillsjön är kraftigt övergödda till följd av näringsläckage från omgivningen och sjöbotten. Åtgärder som till exempel våtmarker behövs för att uppnå god ekologisk status.

Tullgarns slott. Foto: Stefan Christophs

Riksintressen

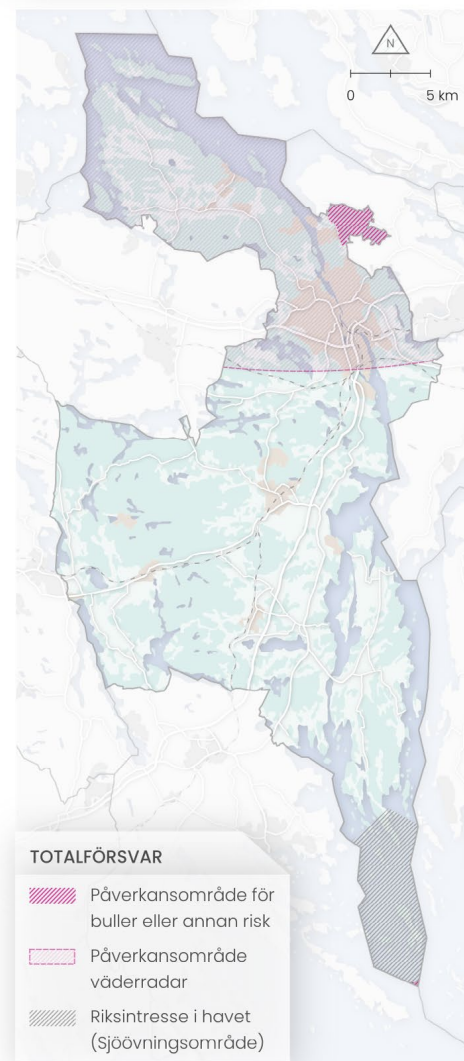
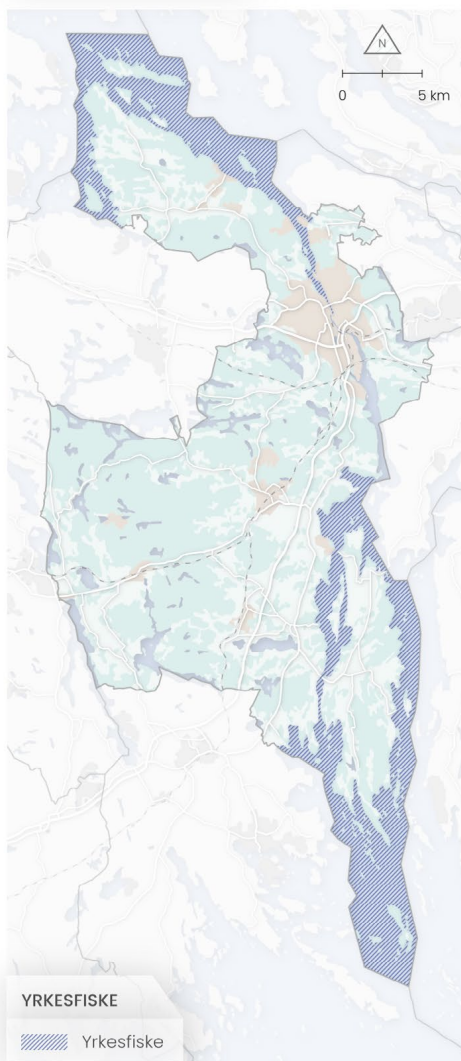
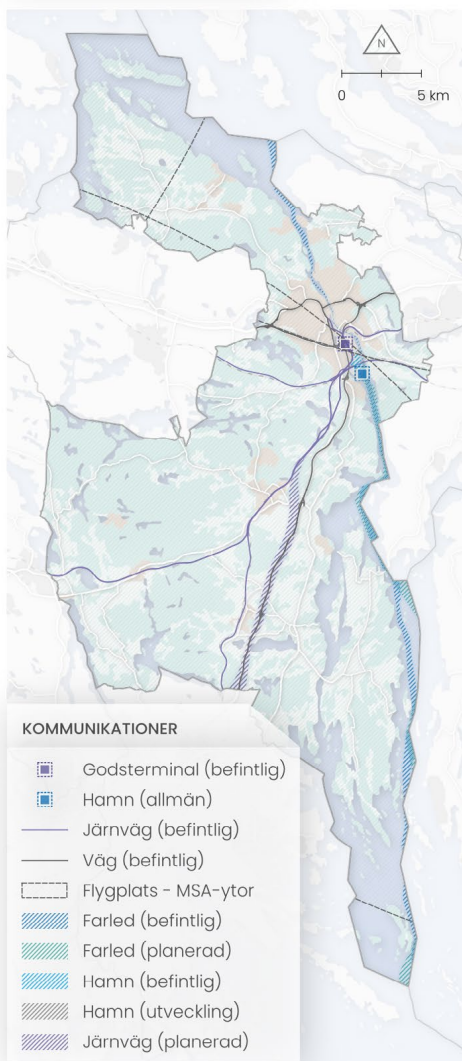
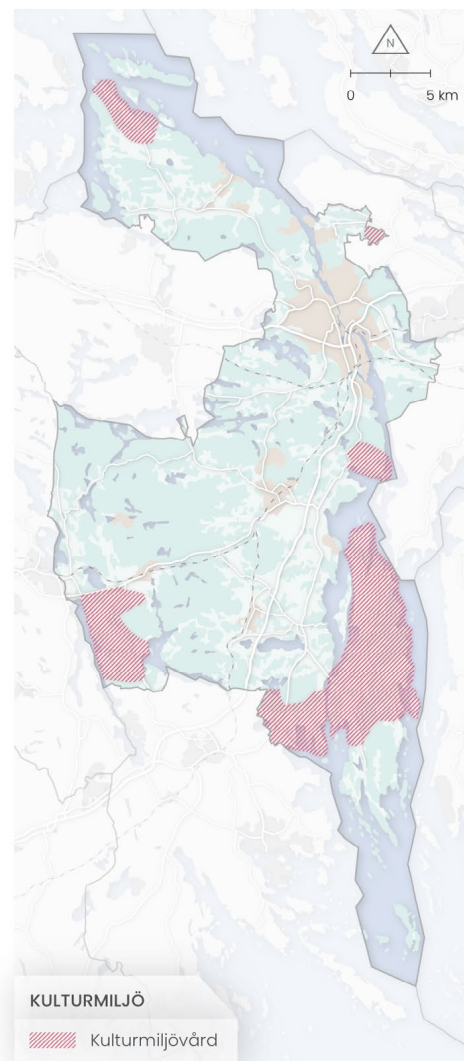
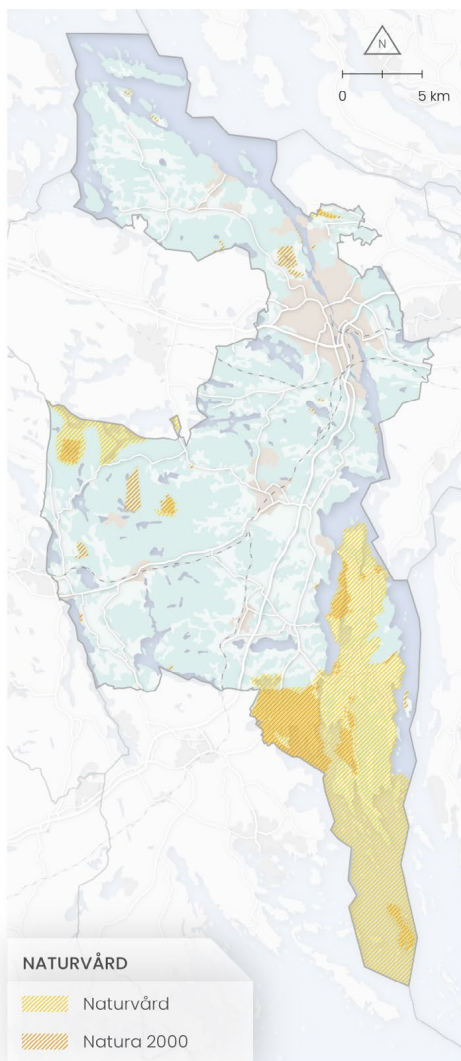
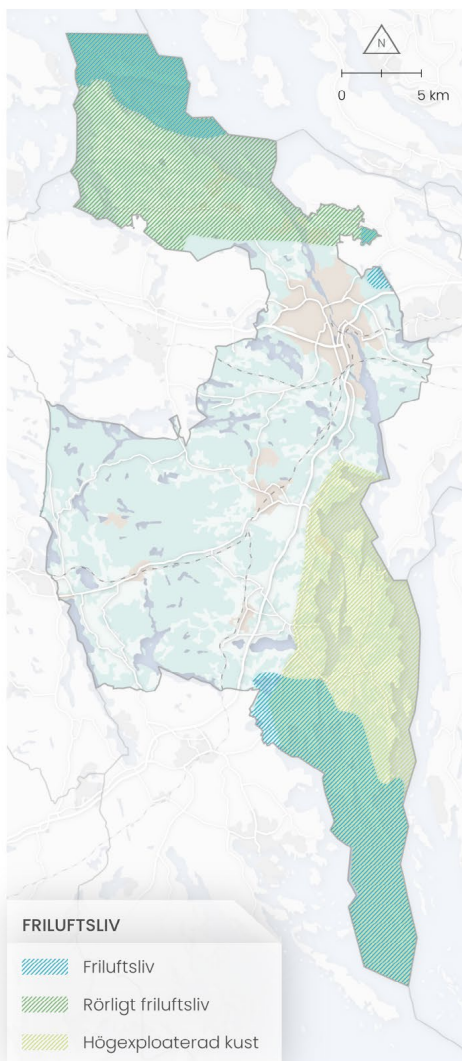
Pendeltåg passerar över Södertälje kanal. Foto: Sam Murad

Riksintressen

Riksintressen är geografiska områden som har utpekats eftersom de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Områdena kan vara av riksintresse för både bevarande och exploatering. De ska behandlas och redovisas i översiktsplaneringen så att det blir tydligt hur de förhåller sig till andra intressen men också för att avvägningar mellan riksintressen ska kunna göras. Riksintressena är inte statiska utan de ska kunna bli föremål för diskussion och utveckling men även ifrågasättande och förändring.

Systemet med riksintressen bygger på en aktiv dialog mellan stat och kommun, där staten tydligt redovisar sina anspråk och där kommunerna aktivt förhåller sig till dem i översiktsplaneringen. Om länsstyrelsen har en annan uppfattning än kommunen så framgår det av granskningsyttrandet över översiktsplanen. Översiktsplanen tillsammans med länsstyrelsens granskningsyttrande är sedan vägledande för efterföljande beslut. Totalförsvarets behov av anläggningar ska alltid ges företräde vid en avvägning mot motstående riksintressen.

I Södertälje kommun finns många olika slag av riksintressen. Här redovisas vilka områden som finns med ställningstaganden om hur värdena ska tillgodoses. Södertälje kommun föreslår ingen förändring av riksintressena i kommunen.

Riksintressen

Begreppet innefattar två olika typer av områden, dels områden som beslutas av riksdagen och dels områden som beslutas av nationella myndigheter med olika ansvarsområden under samordning av Boverket.

Planeringskatalogen

är Länsstyrelsernas tjänst som förmedlar Länsstyrelsernas och andra statliga myndigheters planeringsunderlag på ett ställe.

Riksintressen enligt 3 kapitlet miljöbalken

I 3 kap. miljöbalken finns grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden och i 5, 6, 8 och 9 §§ beskrivs den typen av riksintressen som finns inom Södertälje kommun. Bestämmelserna i 3 kap. miljöbalken tillämpas endast vid ändrad markanvändning.

Uppgifter om områden av riksintressen, avgränsningar och så kallade områdesbeskrivningar, lämnas av de ansvariga sektorsmyndigheterna.

Riksintresse för yrkesfiske enligt 3 kap. 5 § miljöbalken

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) är ansvarig sektorsmyndighet för riksintressen för yrkesfisket. Områden som är av riksintresse för yrkesfisket ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringarnas bedrivande och som har betydelse för yrkesfisket.

Vattenområden som är av betydelse för yrkesfisket inkluderar:

- Fångstplatser med omfattande fiskeaktivitet eller unika förutsättningar för visst fiske
- Lekområden för kommersiellt viktiga arter av fisk eller skaldjur
- Uppväxtområden för kommersiellt viktiga arter
- Vandringsstråk för kommersiellt viktiga arter

Södertälje kommun omfattas av följande riksintressen för yrkesfiske

- Kustzon: Fällnäs-viken Himmerfjärden
- Sjö: Mälaren

Kommunens övergripande ställningstagande

Vi värnar områden som är av riksintresse för yrkesfisket i kustzonen och i Mälaren. I kommunen finns fyra områden som är fredade för fiske under lekperioden. Tre av dessa ligger inom riksintresseområden och är grunda havsvikar. Ingen exploatering av dessa grunda havsvikar ska därför ske. Arbete pågår för att ansluta befintlig fritidshusbebyggelse till allmänt vatten och avlopp vilket bedöms ha positiv påverkan på vattenkvaliteten inom berörda riksintresseområden.

Utvecklingen ska ske utifrån översiktsplanens planeringsinriktningar och strategier, se kapitlen Allmänna intressen samt Lokala utvecklingsmöjligheter.

Riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken

Naturvårdsverket är ansvarig sektorsmyndighet för riksintressen för naturvård. Områden av riksintresse för naturvården ska representera huvuddragen i svensk natur, belysa landskapets utveckling och visa mångfalden i naturen ur ett nationellt perspektiv. Dessa områden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. För att kunna bedöma om en planerad åtgärd kan komma att medföra en påtaglig skada behövs kunskap om de värden som ligger till grund för urvalet. Typen och omfattningen av ett ingrepp och områdets känslighet avgör hur naturvärdena påverkas. Genom att analysera hur känsligt och sårbart ett område är, vilken återhämningsförmåga ett område har eller hur stor påverkan ett område tål, kan en bedömning göras om var, när och på vilket sätt en skada kan uppstå. Områden av riksintresse för naturvård i kommunen är i vissa delar även utpekade Natura 2000-områden enligt 4 kap. 8 § eller har andra formella skyddsformer som exempelvis naturreservat eller skogliga biotopskyddsområden.

Riksintressen för naturvård inom Södertälje kommun

- Stockholms skärgård: Långö-Fifång
- Tullgarn-Mörkö
- Yngernområdet
- Vattgruvsmossen
- Korpberget

I Stockholms skärgård finns ett varierat fågelliv och unika bräckvattenmiljöer. Tullgarn-Mörkö har historiska jordbrukslandskap med naturliga betesmarker och kustgårdar, som främjar en rik biologisk mångfald inklusive ädla lövträd och olika fågelpopulationer. Yngernområdet har sötvattensjöar som stödjer stabila fågelpopulationer, samt rikligt med fisk och bottenlevande liv. Vattgruvsmossen hyser torvmossar med sällsynta mjuka myrpoler, medan Korpberget har en unik flora i sina lövskogar. Dessa områden bidrar tillsammans till bevarandet av naturarvet i Stockholms län och är en viktig resurs lokalt. Utförligare beskrivning av dessa områden, deras värden samt exempel på vilka åtgärder som kan riskera att påtagligt skada värdena finns i Naturvårdsverkets karta Skyddad natur.

Kommunens övergripande ställningstagande

Värdena i områdena av riksintresse för naturvården bedöms inte påverkas negativt av föreslagen mark- och vattenanvändning i översiktsplanen. Om en åtgärd ändå behöver göras inom eller intill ett riksintresseområde ska särskild hänsyn alltid tas till de värden som har utpekats i värdebeskrivningen. En bedömning av risk för påtaglig skada ska också göras. För att säkerställa en hänsynsfull och hållbar utveckling ska risken för kumulativa negativa effekter beaktas.

Utvecklingen ska ske utifrån översiktsplanens planeringsinriktningar och strategier, se kapitlen Allmänna intressen samt Lokala utvecklingsmöjligheter.

Riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap. 6 § miljöbalken

Riksantikvarieämbetet är ansvarig sektorsmyndighet för riksintressen för kulturmiljövården. Värdebeskrivningarna innehåller både en motivering och en beskrivning av de fysiska uttrycken.

Kulturmiljövårdens riksintressen speglar sammantaget samhällets kulturhistoriska utveckling med regionala variationer och specifika särdrag. De beslutade riksintressenas motiv utgör de bärande berättelserna för varje område. De uttryck som speglar berättelserna är identifierade för varje riksintresse och ska tas tillvara och skyddas mot skada som kan försvaga riksintressets motiv. De identifierade uttrycken är ett stöd som både tydliggör ramar och möjliggör en hänsynsfull samhällsutveckling som bevarar, utvecklar och berikar. Känsligheten för förändringsåtgärder varierar riksintressena emellan. Avgörande för bedömningen av en förändrings påverkan på riksintresset är i hur hög grad platsen fortsatt karaktäriseras av eller kan återspegla motiven och uttrycken för riksintresset. Kartunderlagen för riksintressen för kulturmiljövården finns i Sveriges länskarta och i länsstyrelsens geodatakatalog

Riksintressen för kulturmiljövård inom Södertälje kommun

I Södertälje kommun finns stora områden av riksintresse för kulturmiljövården på landsbygden. De utgörs av värdefulla kulturlandskap som tillsammans speglar en stor bredd av kommunens utveckling sedan förhistorisk tid genom ett stort antal fornlämningar, värdefulla odlingslandskap och bebyggelsemiljöer av både agrar och av industriell karaktär.

- Bornsjön
- Brandalsund
- Mörkö
- Karta-Oaxen-Stora Vika
- Tullgarn
- Vårdinge
- Överenhörna

Kommunens övergripande ställningstagande

Vi föreslår ingen större exploatering inom områden av riksintresse för kulturmiljövården. Vid all utveckling inom eller intill ett riksintresse ska särskild hänsyn tas till de specifika uttryck som speglar de kulturhistoriska sammanhang som utgör motivet till riksintresset. För att säkerställa en hänsynsfull och hållbar utveckling ska risken för kumulativa negativa effekter beaktas. Vid behov ska kulturmiljöutredningar tas fram som tydliggör värden, känslighet och tålighet samt uppskattade konsekvenser för att säkerställa en hänsynsfull utveckling. Jord- och skogsbruk kan normalt bedrivas utan särskilda föreskrifter.

Utvecklingen ska ske utifrån översiktsplanens planeringsinriktningar och strategier, se kapiteln Allmänna intressen samt Lokala utvecklingsmöjligheter.

Bornsjön

Motivering

Herrgårdslandskap utmed Mälarens södra strand och runt sjöarna Bornsjön och Aspen, präglad av omfattande lämningar från bronsåldern och järnåldern, kommunikationerna på vatten och till lands, den tidiga medeltidens sockenindelning och kristnande, och de stora herrgårdsanläggningarna.

Uttryck för riksintresset

Bronsåldersmiljöerna med skärvtenshögar och hållristningar samt talrika gravar, däribland flera monumentala rösen. Fornborgarna och de stora gravfälten från järnåldern, bl. a ett gravfält med stora högar vid Norsborg, vilket kan kopplas till de övergivna enheterna Borg och Hundhamra. Botkyrka pilgrimskyrka belägen invid den gamla landsvägen och i ett väl synligt läge i landskapet. De till kyrkan och sockencentrumet hörande boställena och andra byggnaderna, kyrkoherdebostället Hammarby, klockargården, fattighuset och kyrkskolan. Salems kyrka med sitt karakteristiska torn och synliga läge, samt de till kyrkomiljön tillhörande klockarbostaden och skolan. Övergivna by- och gårdstomter. Gamla vägsystem samt bryggor och hamnplatser som speglar kommunikationerna på vattnet. Det av storgodsdriften präglade landskapet med en rad herrgårdsanläggningar från i huvudsak 1700-talet, vid Vällinge, Sturehov, Norsborg, Ladvik, Bergaholm, Fågelsta, Lindhov (i huvudsak uppförda i Gustaviansk stil) och Älvesta (med tydliga drag av karolinsk stil), med uttryck för estetiska ambitioner, så som alléer, parker av såväl franska som engelska typer. Ekonomibyggnader, arbetarbostäder och underlydande torp som uttryck för herrgårdarnas sociala och ekonomiska struktur. Äldre lantlig bebyggelse som exempelvis Hallinge, Lundby, Oxelby, Övre och Nedre Söderby, samt Talby.

Kommunens ställningstagande för Bornsjön

Den del av riksintresset som ligger inom Södertälje kommun berör landskapet kring Talby. Det utgörs till större delen av skogshöjdslandskap men i de östligaste delarna finns ett kulturlandskap av odlingsmarker, äldre strukturer av byar och gårdar med enstaka äldre hus samt fornlämningar. Fornlämningarna, sambanden dem emellan och till kulturlandskapet kring Talbygårdarna liksom värnandet av jordbruksmarken samt de äldre vägstrukturernas karaktär är viktiga aspekter för att undvika skada på riksintressets uttryck.

Brandalsund

Motivering:

Herrgårdsmiljö som tydligt präglas av införandet av moderna jordbruksmetoder och organisering under 1900-talets början.

Uttryck för riksintresset:

Huvudbyggnaden och flyglarna som bär det tidiga 1900-talets prägel med en 1700-talsinspirerad herrgårdsarkitektur. Utmärkande för herrgårdsbebyggelsen är de ljusputsade symmetriska fasaderna, huvudbyggnadens markerade mittparti samt byggnadernas brutna tak. Den stramt utformade och symmetriskt anlagda herrgårdsparken med den anslutande organiskt utformade engelsk parken. Den tydliga axiala riktningen från herrgården mot såväl farleden som mot Nyköpingsvägen genom en rak alléförsedd uppfartsväg med långa siktlinjer. Odlingslandskapet med åker- och betesmarker präglade av den rationella godsdriften i form av sammanhängande, obrutna öppna ytor med storskalig karaktär. De geografiskt och stilmässigt sammanhållna ekonomibyggnaderna samlade i fyrkant och grupperna av arbetarbostäder i nationalromantisk stil med anspelningar på äldre arkitektur, bland annat "Långa raden" bestående av stugliknande byggnader placerade likt en bruksgata närmast ekonomibyggnaderna. Det småskaliga, grusade vägnätet, som präglas av raka linjer i herrgårdens närhet och mer mjuka, terränganpassade former i riksintressets yttre delar.

Kommunens ställningstagande för Brandalsund

Området är känsligt för nytillskott som kan försvaga mönstergodsets struktur i den tydliga uppdelningen av mangård, arbetarbostäder och ekonomigård samt de visuella sambanden i landskapet. Värden kan också skadas påtagligt genom rivning eller ovarsamma tillägg av befintlig bebyggelse, förändring av vägarnas utformning, upphörd hävd av jordbruksdriften eller påverkan på de gröna kulturvärdena. Det är också av betydelse att upprätthålla de visuella sambanden mellan fornlämningslägena som kantar den förhistoriska havsviken som idag utgör jordbruksmarken.

Den rika förekomsten av fornlämningar omfattar bl.a. hällristningar, boplatser och gravar, terrasseringar, färdvägar från brons- och järnålderskomplexen, fornborgar, en medeltida bytomt samt en medeltida borganläggning vilket sammantaget ger området en dimension av förhistorisk betydelse. Kommunens miljökontor lyfter fram områdets historik för besökare dels genom skyltning och genom utmärkande av stigsystem.

Mörkö

Motivering

Herrgårdslandskap utmed vattenleden från Östersjön via Södertälje till Mälaren, som är tydligt präglad av dominerande storgods av delvis medeltida ursprung samt partier med ett småbrutet odlingslandskap. Medeltida kyrka och ett representativt sockencentrum.

Uttryck för riksintresset

Herrgårdarna Hörningsholm och Ängsholm, med tillhörande ekonomibyggnader, parkanläggningar, underlydande gårdar och torp, samt statarbostäder. Hörningsholms slotts markanta läge på en hög klippa, vilket visar på den ursprungliga anläggningens funktion som befästning. Systemen av rätta grusbelagda allékantade vägar i slottens närhet. Det av storgodsdriften präglade odlingslandskapet med flacka öppna jordbruksmarker i norr samt böljande småbrutna marker på öns mer centrala delar med bebyggelse som huvudsakligen speglar 1800-talet. De hävdade ängsmarkerna och hagarna. Inslagen av ädellövträd t.ex. ett stort bestånd av ek och bok. Statarbostäderna. Mörkö medeltida kyrka belägen i centralt läge på ön. Sockencentrumet från 1800- och 1900-talet, med stallet, skolan samt klockar-, lärar- och vaktmästarbostäderna.

Kommunens ställningstagande för Mörkö

Riksintressets möjligheter att bära ny bebyggelse eller anläggningar av olika slag är beroende av var inom området detta sker, samt i vilken skala och omfattning. Delar av området har en högre känslighet för nytillskott som kan försvaga det storskaliga godslandskapets hierarkier. I dessa områden kan riksintressets motiv försvagas genom rivning eller ovarsamma tillägg av befintlig bebyggelse, förändring av vägarnas utformning, upphörd hävd av jordbruksdriften eller påverkan på de gröna kulturvärdena.

Karta–Oaxen–Stora Vika

Motivering:

Industrimiljöer som speglar tre olika faser av kalkindustrins utveckling i huvudstadsregionen, och de samhällen detta gav upphov till – från de tidigindustriella anläggningarna på öarna Karta och Oaxen, i drift 1832–1880-tal respektive 1865–1975, till den storskaliga cementindustrin i Stora Vika från 1949, nedlagd 1981.

Uttryck för riksintresset:

Lämningarna av kalkbrott, industrianläggningar och hamnar på de tre platserna. Industrisamhällena med deras planläggning, bostäder och andra byggnader som tillhört verksamheten. Oaxen, med det stora vattenfyllda kalkbrottet centralt på ön och de övriga brottytorna runt ön. Industrianläggningarnas strandnära lokalisering, skala och materialval. Silobyggnadernas dominans i industriområdet och mot farleden. De bevarade industrianläggningarna såsom Ettans kalkugn, silobyggnaderna, laboratoriet/verkstaden och lastkajen som speglar olika epoker av kalkindustrin på ön. Den tydliga uppdelningen mellan industriområdet och samhället med bostäder och andra funktionsbyggnader. Arbetarbostäderna från sent 1800-tal och de tidigare funktionsbyggnaderna. De vid östra stranden belägna bodarna och bryggorna. Det småskaliga vägnätet i samhället samt den hårdgjorda vägsträckan genom industriområdet.

Kommunens ställningstagande för Karta–Oaxen–Stora Vika

Oaxen är den del av riksintresset som ligger inom Södertälje kommun. Området är känsligt för tillkommande bebyggelse i delar av brukssamhället samt i större delen av industrimiljön. Den tydliga uppdelningen mellan det karga industriområdet och brukssamhället är känsligt för nytillskott som förändrar denna balans. Värden kan också påtagligt skadas genom rivning eller ovarsamma tillägg av befintlig bebyggelse som hör till kalkbruksindustrins tid, förändring av vägnas utformning, kalkbrotten eller bergväggarna. Även bryggorna med namn som Direktörsbryggan och Affärsbryggan vid östra stranden samt de äldre bodarna har låg tålighet för uppförande av nya bryggor eller bodar.

Tullgarn

Motivering

Kunglig slottsmiljö huvudsakligen präglad av 1700- och 1800-talen. Kungsgård, underlydande gårdar och torp som speglar en godsstruktur i toppen av samhällets hierarki.

Uttryck för riksintresset

Tullgarns slott med de tillhörande byggnaderna så som stallet, kavaljershuset och orangeriet. Slottsparken med barockträdgården och den engelska parken. Den långa, raka allén med Grindstugan, gården Bellevue och torpet Frescati vid entrén in till slottområdet i alléns nordvästra ände. Kungsgården och brukningscentrumet med ekonomibyggnaderna, mejeriet och arbetarbostäderna från 1800- och tidigt 1900-tal. Skolmiljöerna med vävskolan vid Tallbacken och folkskolan vid Tullbotorp. De omgivande ägorna med ett tjugotal underlydande torp och arrendegårdar. Utgården Skyttorp. Det öppna odlingslandskapet med inslag av stora ekar, ängs- och hagmarker. Djurgården med de stora ekarna. Den äldre vägstrukturen.

Kommunens ställningstagande för Tullgarn

Området har en hög känslighet för nytillskott som kan försvaga det storskaliga godslandskapets hierarkier. Värden kan skadas påtagligt genom rivning eller ovarsamma tillägg av befintlig särskilt värdefull bebyggelse, förändring av vägarnas utformning, upphörd hävd av jordbruksdriften eller påverkan på gröna kulturvärden. Vid enstaka komplettering inom bebyggelseområden ska hänsyn och anpassning till de värdebärande egenskaperna utgöra ett krav inom prövning av bygglov. Det är angeläget att utvecklingen av miljöerna ges en karaktär som gör att läsbarheten av den kulturhistoriska godsstrukturen och markanvändningen inte minskar.

Vårdinge

Motivering

Forntida agrar miljö, med kontinuitet sedan bronsålder och järnålder, som speglar den succesiva expansionen av bygden. Dominerande säterier från 1500- och 1600-talen visar godsens betydelse för utvecklingen av ett rationellt jordbruk under 1800- och 1900-tal vilket präglat det öppna kulturlandskapet.

Uttryck för riksintresset

Bronsålderslämningarna vid Hjortsberga och Södra Stene i form av skärvtenshögar och skålgropsförekomster i bygden och i dess utkanter, samt av ensamliggande stensättningar på de omgivande höjdlägena. De stora järnåldersgravfälten vid kanterna av det öppna odlingslandskapet och i anslutning till de historiska byarna, till exempel vid Edesta, Hjortsberga, Södra och Norra Stene samt vid Vårdinge kyrka. Kyrkan med delar från 1100-tal och med dominerande läge över det omgivande odlingslandskapet samt med visuellt samband med sjön Sillen. Det i anslutning till kyrkan väl bevarade sockencentrumet med byggnader från främst 1800-tal som sockenstugan, stallet, brygghuset, kyrkskolan och klockargården. Prästgårdens sammanhållna gårdsmiljö med väl bevarad bebyggelse med grund i 1600- och 1700-tal. Godsen Hjortsberga och Nådhammar med tillhörande välbevarade, mönsterritade anläggningar för boskapsskötsel och mejeriproduktion och det av godsdriften präglade landskapet. Gårdarna och torpen med byggnader från framför allt 1800-talets början samt småbruks- och egnahemsfastigheterna som vid 1900-talets början avstytckades från Hjortsberga.

Kommunens ställningstagande för Vårdinge

Värderna i området av riksintresse för Vårdinge bedöms inte påverkas av föreslagen mark- och vattenanvändning i översiktsplanen.

Riksintressets möjligheter att bära ny bebyggelse eller anläggningar av olika slag är beroende av var inom området detta sker, samt i vilken skala och omfattning. De bevarade säterierna har delvis en högre känslighet för nytillskott som kan försvaga kulturlandskapets läsbarhet. De visuella sambanden mellan fornlämningarna och deras relation till landskapet och till bebyggelsen bör upprätthållas. Utformningen av ny bebyggelse bör anpassas till den nuvarande bebyggelsens skala, material och färgsättning samt till landskapets topografi. Det äldre terränganpassade vägnätets anpassning till omgivningen är viktigt att vidmakthålla. Kyrkomiljön bör fortsatt ha ett framträdande läge i det öppna odlingslandskapet. Prästgården har låg tållighet för nytillskott som förändrar bebyggelsekaraktären inom den befintliga gårdsmiljön. Godsen Nådhammar och Hjortbergas välbevarade byggnader och gestaltade bebyggelsemiljöer gör dem känsliga för nytillskott som minskar förståelsen av godsens betydelse inom utvecklingen av mejerinäringen. De historiska byarnas strukturer bör värnas och särskild försiktighet bör gälla vid Stenes känsliga landskapsbild.

Överenhörna

Motivering

Herrgårdslandskap med rötter i en medeltida kungsgård präglad av 1700-talets anläggningar som visar godsens utveckling och tidigindustriell produktion. Kyrkomiljö som visar på socknens förändring genom seklerna.

Uttryck för riksintresset

Ruinerna efter det medeltida Husby kungsgård. Överenhörnas sockencentrum med 1200-talskyrkan, ombyggd på 1700-talet, väl synlig i det öppna odlingslandskapet. Klockarbostaden uppförd under slutet av 1800-talet i tidstypisk panelarkitektur och två skolbyggnader, Storskolan, och Småskolan från 1850 respektive 1876. Prästgården Äleby med mangård från 1800-talet och byggd med liggande träpanel och lövsågerier. Flera tillhörande knuttimrade, rödmålade ekonomibyggnader som ramar in gårdsmiljön. Horns säteri från 1580-talet, exponerad mot Mälarens vatten, med huvudbyggnaden från början av 1700-talet. Den omgivande parken med lusthus, sjöpaviljong och orangeri. Den långa allén som leder från ångbåtsbryggan till huvudbyggnaden. De rödmålade arbetarbostäderna som bildar en kort bruksgata längs med huvudinfarten. De perifert belägna torpmiljöerna. Ekensberg säteri från 1650-talet med huvudbyggnad från senare delen av 1700-talet i gustaviansk stil som nås från en allé från Överenhörna kyrka. De intilliggande flyglarna och ekonomibyggnaderna i form av äldre magasin, f.d. mejeri samt ladugårds- och stallbyggnader från 1800- och början av 1900-talet. 1700-talsparken väster om huvudbyggnaden samt parkanläggningarna med engelsk park på Lurberget. Lämningarna efter flera tegelbruk från mitten av 1700-talet och fram till 1900-talets början. Torpen och boställena för arbetare och andra vid bruken, som exempelvis Slagarstugan, Bruket och tegelmästerbostället Stora Madan.

Kommunens ställningstagande för Överenhörna

Riksintressets möjligheter att bära ny bebyggelse eller anläggningar av olika slag är beroende av var inom området detta sker, samt i vilken skala och omfattning. Områdena i de sydvästra och södra delarna av riksintresset, väster om skolmiljön är mindre känsliga för ny bebyggelse. Anpassning av exempelvis skala, färgsättning och bebyggelseläge är ett sätt att bibehålla landskapets läsbarhet. Byggnader ska anpassas till terrängen och större schaktnings-, sprängnings- och uppfyllnadsarbeten minimeras. Befintlig äldre bebyggelse ska hanteras varsamt och en restriktiv hållning bör intas till rivning av sådan. Herrgårdsmiljöerna däremot är mer känsliga i dessa avseenden. Enstaka, punktvisa, tillskott i bebyggelsemiljön är möjliga om landskapets samband och viktiga siktlinjer inte störs. Sådana siktlinjer är exempelvis den vid Horn där herrgårdsmiljön bör kunna uppfattas från vattenrummet, eller det känsliga kulturlandskapet mellan kyrkan, det äldre sockencentrat, kungsgården Husaby samt Ekensberg.

Riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken

Naturvårdsverket är ansvarig sektorsmyndighet för riksintressen för friluftsliv. Områden av riksintresse för friluftslivet ska ha stora friluftslivsvärden, på land eller i vatten, på grund av särskilda natur- och kulturvärden, variationer i landskapet och god tillgänglighet för allmänheten. Många olika svenska landskapstyper ska finnas representerade i det samlade urvalet. Områden bör vara viktiga för många människors friluftsliv och bör kunna nyttjas ofta och mycket. Områdenas höga natur- och kulturvärden, tillgängligheten till dessa, samt människors upplevelse av kvaliteterna i landskapet ska värnas och utvecklas.

Södertälje kommun omfattas av följande riksintressen för friluftslivet

- Björkfjärden – Prästfjärdens övärld
- Bornsjön
- Tullgarn – Södra Mörkö
- Stockholms skärgård, yttre delen

Björkfjärdens och Prästfjärdens skärgård erbjuder ett varierat natur- och kulturlandskap med möjligheter till fiske, bärplockning och vattensporter. Bornsjön ett viktigt rekreationsområde med blandat kulturarv och orörda naturmiljöer, många vilda djur och natursköna vyer samt tillgång till badplatser. I Tullgarn och södra Mörkö finns ett mångsidigt landskap nära till kollektivtrafiken med skogar, kärr och stränder, perfekt för cykling och vandring. Den yttre delen av Stockholms skärgård är av anmärkningsvärd ekologisk betydelse för hela länet. Skärgården har många naturliga hamnar och rik biologisk mångfald och erbjuder möjligheter till utomhusaktiviteter som båtliv, fiske, fågelskådning och unika långfärds-skridskoupplevelser.

Kommunens övergripande ställningstagande

Värdena inom områden av riksintresse för friluftsliv bedöms inte påverkas av föreslagen mark- och vattenanvändning i översiktsplanen. Om en åtgärd ändå behöver göras inom eller intill ett riksintresse ska hänsyn alltid tas till de värden som har utpekats i värdebeskrivningen.

Utvecklingen ska ske utifrån översiktsplanens planeringsinriktningar och strategier, se kapitel Allmänna intressen samt Lokala utvecklingsmöjligheter.

Riksintresse för kommunikationer enligt 3 kap. 8 § miljöbalken

Riksintresse för kommunikationer omfattar områden som Trafikverket bedömt vara av riksintresse för de fyra trafikslagens anläggningar: väg, järnväg, luftfart samt sjöfart och hamnar. Riksintressena kan avse befintliga anläggningar såväl som planerade och framtida anläggningar. Även anslutande vägar och järnväg till anläggningar kan betraktas som riksintresse.

Södertälje kommun omfattas av följande riksintressen för sjöfart och hamn:

- Södertälje Hamn
- Befintlig farled: Mälarleden, Södertälje Igelsta – Västerås
- Befintlig farled: Södertäljeleden, Landsorts bredgrund – Södertälje (Igelsta)
- Planerad eller framtida farled: Landsortsfarleden
- Södertälje kommun omfattas av följande riksintressen för järnväg

I Södertälje kommun är hela det statliga järnvägsnätet med stationer, spårområden och godsterminaler av riksintresse.

Resandeutbyte lokal och regional trafik:

- Station Södertälje syd undre
- Station Södertälje centrum
- Station Södertälje hamn
- Station Östertälje
- Station Järna
- Station Mölnbo

Resandeutbyte internationell och nationell trafik liksom resandeutbyte lokal och regional trafik:

- Station Södertälje syd övre

I Södertälje kommun är följande spårområden av riksintresse:

- Centrumbanan (Södertälje hamn – Södertälje C)
- Södra stambanan
- Västra stambanan
- Svealandsbanan
- Ostlänken (planerad framtida bana)

I Södertälje kommun är följande godsterminal av riksintresse:

- Godsterminal: Terminal Södertälje Hamn/Södra

I anslutning till hamnen finns en viktig växlingsbangård. Södertälje hamn har anslutning till Västra stambanan och vägarna E20/E4. Godsterminalen är lokaliserad vid pendeltågsstationen Södertälje hamn i stadsdelen Södra. För att klara av ökade volymer av gods kan terminalen behöva utökas med ytterligare spårkapacitet.

Södertälje kommun omfattas av följande riksintressen för väg

- Väg E4
- Väg E20
- Verkstadsvägen/Svalängsvägen/Hertig Carls väg (Södertälje hamn/Sydhamnen–Tpl Saltskog)

Vägarna E4 och E20 är av särskild internationell betydelse. De sträcker sig genom hela Sverige och är viktiga vägar för långväga transporter av såväl gods som personresor. Länsstyrelsen har tagit beslut om utökat byggnadsfritt avstånd som omfattar vägarna E4 och E20 genom kommunen. Vägen mellan trafikplats Saltskog och Södertälje Hamn utgör en anslutning till hamnen, som är av riksintresse.

Södertälje kommun omfattas av följande riksintressen för luftfart

Södertälje kommun omfattas av nedanstående hindersytor (MSA-ytor):

- Flygplats – MSA ytor: Stockholm–Skavsta
- Flygplats – MSA ytor: Stockholm–Arlanda
- Flygplats – MSA ytor: Västerås
- Flygplats – MSA ytor: Stockholm–Bromma

Elektronisk kommunikation

Post- och telestyrelsen är sektorsmyndighet för områden av riksintresse för elektronisk kommunikation. I Stockholms län utgör vissa teleanläggningar riksintresse. Dessa är sekretessbelagda men bevakas av Länsstyrelsen i översikts- och detaljplaneprocessen.

Kommunens övergripande ställningstagande

Vi värnar samtliga riksintressen för kommunikationer och föreslår ytterligare infrastrukturåtgärder för att förbättra och stärka kommunikationerna inom kommunen och storregionalt. För att minska sårbarheten för den regionala, nationella och internationella trafiken föreslås ytterligare en passage via en tunnel under Södertälje kanal. Södertälje hamn ska ges möjlighet att utvecklas.

I samband med planläggning och bygglov för byggnader eller objekt över 20 meter, inom de så kallade större influensområdena för hindersytor (MSA-ytor) ska hänsyn till riksintresset för luftfart tas och samråd med Luftfartsverket samt flygplatserna ske.

Utvecklingen ska ske utifrån översiktsplanens planeringsinriktningar och strategier, se kapitlen Allmänna intressen samt Lokala utvecklingsmöjligheter.

Riksintresse för vattenförsörjning enligt 3 kap. 8 § miljöbalken

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) är ansvarig sektorsmyndighet för riksintressen för vattenförsörjningen. En robust vattenförsörjning har en avgörande betydelse för samhället. Dricksvattenförsörjningen är ett kommunalt ansvar, men organiseras ofta regionalt. Samhället investerar stora belopp i dricksvattenverk och överföringsledningar med tillhörande tryckstegringsstationer och vattenreservoarer. Några anläggningar bedöms vara strategiskt viktiga nationellt och är utpekade som riksintresse. I Södertälje utgörs produktionen av dricksvatten av konstgjord infiltration till Malmsjöåsen med råvatten från Mälaren. Anläggningen försörjer de områden av Södertälje och Nykvarns kommuner, som är anslutna till den allmänna anläggningen, med dricksvatten.

Motivering

Mark- och vattenområden med anläggning för vattenförsörjning, Djupdalsverket, har ansetts vara av riksintresse på grund av att det uppfyller följande kriterier:

- Nyttjas/kan nyttjas av många människor
- Stor kapacitet och god kvalitet
- Liten risk att påverkas av klimatförändringar
- Behövs för framtida användning

Kommunens ställningstagande

Viss exploatering föreslås inom eller i anslutning till riksintresset som kan innebära risker för vattenförsörjningen och möjligheten att fortsätta utnyttja anläggningen. Vid risker som inte kan räknas som försumbara går riksintresset för vattenförsörjning dock före exploateringsintresset. Av riksintressets beskrivning framgår att det är viktigt att ha en restriktiv hållning till att släppa fram föroreningskällor med utsläpp till grundvattnet. Eftersom det finns en känslighet i robustheten i vattenförsörjningen och redundans saknas, behöver kommunen säkerställa att kvalitet och tillgång till råvatten inte riskerar att påverkas negativt liksom möjligheten att utöka vattenproduktionen. Även åtgärder utanför själva området för riksintresset kan innebära risker för råvattnet och för utnyttjandet av anläggningen för vattenförsörjningen och behöver beaktas.

Riksintresset omfattas av sekretess och redovisas inte i karta. Det rymms dock inom vattenskyddsområdena Djupdal-Malmsjöåsen och Södra Mälaren. Det är viktigt att kommande planer, lov och tillståndsärenden som kan beröra riksintresset och vattenskyddsområdena Djupdal-Malmsjöåsen och Södra Mälaren remitteras till Telge Nät AB. Detta för att bland annat säkerställa att inga åtgärder genomförs som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningen.

Utvecklingen ska ske utifrån översiktsplanens planeringsinriktningar och strategier, se kapitel Allmänna intressen samt Lokala utvecklingsmöjligheter.

Riksintresse för totalförsvarets militära del enligt 3 kap. 9 § miljöbalken

Södertälje kommun berörs av följande öppet utpekade riksintresse och påverkansområden för totalförsvarets militära del. Utförligare beskrivning av dessa områden, deras värden samt exempel på vilka åtgärder som kan riskera att påtaglig skada värdena finns att läsa i aktuell riksintressekatalog från Försvaret.

Påverkansområde för buller eller annan risk tillhörande riksintresset Vällinge skjutfält (TM0013).

Inom påverkansområde för buller eller annan risk gäller att samtliga plan- och lovärenden oavsett byggnadshöjd ska remitteras till Försvarmakten för bedömning av påtaglig skada.

Påverkansområde för buller eller annan risk tillhörande riksintresset Askö skjutfält (TM0021).

Inom påverkansområde för buller eller annan risk gäller att samtliga plan- och lovärenden oavsett byggnadshöjd ska remitteras Försvarmakten för bedömning av påtaglig skada.

Påverkansområde väderradar tillhörande riksintresset Väderradar Håtuna (TM0101)

Inom ett påverkansområde för väderradar riskerar vindkraft och andra höga objekt skada väderradarstationen och särskilda analyser behöver genomföras av Försvarmakten innan de uppförs. Påverkansområdet utgörs av ett cirkulärt område med 50 kilometers radie i förhållande till väderradarstationen. Inom detta påverkansområde ska alla ärenden gällande uppförande av höga objekt remitteras till Försvarmakten för bedömning av påtaglig skada.

Riksintresse i havet (sjöövningsområde) Nåttarö (TM0300)

Sjöövningsområden krävs för att fartygsförbanden i samverkan med flyg- och helikopterförband ska kunna öva på, Försvarmaktens huvuduppgift, förmågan till väpnad strid. Utpekade sjöövningsområden av riksintresse syftar till att bevara möjligheten att bedriva verksamhet inom områden med bland annat olika kust- och havsförhållanden samt skilda metrologiska och hydrologiska förhållanden. Det är av vital betydelse för Försvarmakten att övningsverksamheten inom sjöövningsområdena säkerställs även på lång sikt. Fysiska hinder över, på eller under vattnet såväl som tekniska hinder riskerar att påverka möjligheterna att nyttja sjöövningsområdena för övning och utbildning utan störning.

Riksintressen och områden av betydelse som omfattas av sekretess

För att säkerställa att ingen skada sker på de riksintressen eller områden av betydelse som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är hela landets yta samrådsområde för alla ärenden och projekt som rör objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse.

Kommunens ställningstagande

Vi värnar riksintresset och påverkansområden för totalförsvarets militära del. Ingen exploatering föreslås ske inom sjöövningsområdet eller påverkansområde för skjutfält. Inom påverkansområde väderradar ska alla ärenden gällande uppförande av höga objekt remitteras till Försvarmakten för bedömning av påtaglig skada. Och för att säkerställa att ingen skada sker på riksintressen eller områden av betydelse som omfattas av sekretess, ska alla plan- och lovärenden ärenden med höga objekt, 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse, remitteras till Försvarmakten för bedömning av påtaglig skada.

Utvecklingen ska ske utifrån översiktsplanens planeringsinriktningar och strategier, se kapitlen Allmänna intressen samt Lokala utvecklingsmöjligheter.

Riksintressen enligt 4 kapitlet miljöbalken

Områden som i sin helhet är av riksintresse

För ett antal områden med stora samlade natur- och kulturvärden har riksdagen pekat ut dem som geografiskt bestämda riksintressen. För dessa områden har avvägningen mellan olika intressen gjorts direkt i lagen och deras status som riksintresse är fastslagen. I Södertälje finns riksintresset för Mälaren med öar och strandområden och Kustområdet och skärgården. Bestämmelserna omfattar öar, vattenområden samt strandområden med intilliggande större sammanhängande oexploaterade natur- och kulturlandskap. Stora delar av områdena är även utpekade som riksintresse för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv enligt 3 kap. miljöbalken.

Natura 2000-områden är också av riksintresse enligt 4 kap. och i kommunen finns ett trettiotal sådana områden. För dessa områden har dock inte namn och var de ligger geografiskt pekats ut direkt i lagen. Istället har områdena sammanställts i en förteckning enligt bestämmelser i miljöbalken. De värden som ingår i ett riksintresse som omfattas av 4 kap. miljöbalken har alltid företräde framför ett riksintresse som är utpekade enligt 3 kap. miljöbalken.

Av översiktsplanen ska det framgå vilka överväganden som görs angående områdenas bevarande och utveckling utifrån de värden som finns. Vid tillämpningen av bestämmelserna ska man inte bara utgå ifrån hur en viss åtgärd påverkar den närmaste omgivningen utan utifrån ett helhetsperspektiv på vad som är en lämplig utveckling inom hela det geografiska området. Det är konsekvenserna för de samlade natur- och kulturvärdena som bör bedömas. I det sammanhanget är påverkan på landskapsbilden viktig.

För samtliga utpekade områden gäller att exploatering och andra ingrepp i miljön inte får medföra att områdenas natur- och kulturvärden påtagligt skadas. Bestämmelserna innebär inte hinder för utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret. Försvarets företräde gäller dock inte för Natura 2000-områden.

Viktiga underlag för bedömningen av helhetsvärdena enligt 4 kap. miljöbalken är beskrivningar av de riksintresseområden för natur, kulturmiljövård och friluftsliv enligt 3 kap. miljöbalken som finns inom områdets gränser, samt eventuella kulturmiljövårdsprogram, strandskydd, värdebeskrivningar av Natura 2000-områden och naturreservat.

Mälaren med öar och strandområden i Stockholms län

Riksintresse avseende samlade natur- och kulturvärden för turism och friluftsliv 4 kap. 1–2 §§

Inom området skall turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. I Södertälje kommun berör riksintresset Enhörna kommun del och Viksberg med omnejd. I Enhörna sammanfaller det även med riksintressen för kulturmiljövård och friluftsliv och på vissa öar finns Natura 2000-områden och naturreservat. Utvidgat strandskydd finns i större delen av Enhörna. Höga kulturmiljövärden enligt kommunens kulturmiljöinventering sammanfaller i stora delar med strandskyddet och till viss del med landskapsbildskyddet. I Viksberg med omnejd sammanfaller riksintresset delvis med riksintressen för kulturmiljövård och friluftsliv samt ett Natura 2000-område och naturreservat. I vissa delar med höga kulturmiljövärden enligt kommunens kulturmiljöinventering.

Riksintressets värden

Mälarlandskapet är ett av de mest värdefulla landskapen i landet med särskilt stora natur- och kulturvärden med betydelse för friluftsliv och turism. Spåren från järnåldern, 1600-talets säterier och åkerlandskap och nu senast industriepoken och det moderna stadslandskapets utbredning präglar området. Landskapet runt Mälaren är tilltalande genom sin omväxling, småskalighet och starka kulturprägel. Vattnet och stränderna, kulturlandskapet med herrgårdsmiljöerna och höjdernas skogsområden är basen för friluftslivet i området. Mälardalens variationsrika landskap skapar goda förutsättningar för upplevelser och attraktioner under såväl vinter- som sommartid.

Öarna i Ridöskärgården utgör ett omväxlande natur- och kulturlandskap med goda möjligheter till bland annat fiske, båtliv, bad och skridskoåkning. Enligt översiktsplanen är Ridöskärgården ett större relativt opåverkat mark- och vattenområde som är obetydligt påverkat av exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön. Länsstyrelsen utreder Ridön och Jurstaholm för reservatsbildning.

Längs med stränderna finns på vissa platser skyddsvärda träd och lövskogssamband som sammanfaller med herrgårdslandskapet.

Bornsjökilen går in och utgör en sammanhängande struktur av höga rekreations-, natur- och kulturmiljövärden. Ett större skogsområde kring Bastmora ligger inom den aktuella strandzonen, och är utpekad som ett utredningsområde för natur och friluftsliv i översiktsplanen. Inom de aktuella strandområdena en hel del fornlämningar.

Det finns även ett större relativt opåverkat markområde som Malmsjön västra med stora sammanhängande skogsområden som är obetydligt påverkade av exploatering i form av bebyggelse och vägar.

Kommunens ställningstagande

Inom riksintresset för Mälaren med öar och strandområden ska turismen och friluftslivet, främst det rörliga friluftslivets intressen, särskilt beaktas. Värdena i riksintresset bedöms inte påverkas av föreslagen mark- och vattenanvändning i översiktsplanen. För att värna riksintresset föreslås främst en bebyggelseutveckling inom och i anslutning till tätorterna Ekeby, Tuna och Sandviken. Utvecklingen ska även vara förenlig med vattenförsörjningsintresset. Utifrån analyser/bedömningar finns viss potential till komplettering med bebyggelse utanför tätorterna. Detta är i Nöttesta, i anslutning till Bergsättra och Lundhagen samt Hagalund och Nöttestalund. En utveckling förutsätter hänsyn till kulturmiljövärden, jordbruksmarken och tillgången till enskilt vatten. Denna utveckling bedöms inte påtagligt skada riksintresset.

Om en eventuell utveckling i Underås är möjlig, när täktillståndet upphör år 2042, beror på vattenförsörjningsintresset. Förenligheten med riksintresset behöver i så fall utredas.

Utvecklingen ska ske utifrån översiktsplanens planeringsinriktningar och strategier, se kapitlen Allmänna intressen samt Lokala utvecklingsmöjligheter.

Kustområdet och skärgården i Stockholms län**Riksintresse avseende samlade natur- och kulturvärden för turism och friluftsliv 4 kap. 1–2 §§**

Inom området ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Riksintresse avseende högexploaterad kust 4 kap. 4 §

Enligt miljöbalken finns särskilda villkor för exploatering i Södertälje kommuns kust- och skärgårdsområden. Fritidsbebyggelse får endast komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna. Anläggningar för vissa miljöstörande verksamheter får endast komma till stånd på platser där det redan finns anläggningar av liknande slag.

I Södertälje kommun berör riksintresset kustområdet och öar, från Brandalsund till Fifång. Området sammanfaller i stora delar med riksintressen för naturvård, kulturmiljövård, friluftsliv samt landskapsbildskydd och nästan uteslutande utvidgat strandskydd.

Riksintressets värden

Ytterskärgården intar som helhet en särställning i länets natur och är oskattbar som rekreationsområde. De största värdena för friluftslivet ligger i den oexploaterade naturen med mycket höga natur- och kulturvärden och god tillgång på naturhamnar. Ytterskärgårdens mosaik av öar, kobbar och skär ger praktiskt taget outtömliga möjligheter för båtlivet men även för fiske, paddling och andra naturupplevelser. Vintertid ges vid gynnsamma isförhållanden unika möjligheter till långfärdsåkning på skridskor. I området finns goda förutsättningar för många olika friluftaktiviteter.

I mellanskärgården och kustområdet har skärgårdsområdets speciella natur och topografi med näringsgeografiska förutsättningar skapat särpräglade bebyggelsemönster och kulturmiljöer. Områdets omväxlande landskapsbild med en mosaik av naturtyper såsom löv- och barrskogsområden, myrar, berg och stränder inramade av det kulturpräglade odlingslandskapet ger särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser.

Tullgarns och södra Mörkö's variationsrika natur och topografi samt goda tillgång av mindre vägar och stigar gör området mycket tilltalande för cykling och vandring. Sörmlandsleden genomkorsar Tullgarnsområdet. Området är rikt på tilltalande målpunkter såsom utkiksberg, sjöar, klippstränder och jättekar. Genom variationsrika stränder och förekomst av öar har området goda förutsättningar för båtliv, paddling och fritidsfiske. Vintertid ges vid gynnsamma isförhållanden möjlighet till långfärds skridskoåkning.

Kommunens ställningstagande

Kommunen bedömer att den utveckling som föreslås i översiktsplanen inte leder till en negativ påverkan på riksintresset. Vi värnar riksintresset och ser värdena och kvaliteterna som en viktig resurs för framtiden. Ytterskärgårdens karaktär av ett ostört natur- och kulturlandskap ska bevaras.

Viss varsam exploatering kan ske om riksintressets värden och kvaliteter kan tillgodoses. En noggrann bedömning från fall till fall behöver göras.

Utvecklingen ska ske utifrån översiktsplanens planeringsinriktningar och strategier, se kapitel Allmänna intressen samt Lokala utvecklingsmöjligheter.

Natura 2000-områden

Natura 2000-områden har skapats inom EU för att hejda utrotningen av djur och växter och för att förhindra att deras livsmiljöer förstörs. Sverige och övriga EU-länder ska se till att nödvändiga bevarandeåtgärder vidtas i områdena enligt art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet. Natura 2000-områdena omfattas också av områdesskydd. Flertalet är också skyddade som naturreservat. I Sverige finns drygt 4000 Natura 2000-områden varav knappt 30 i Södertälje kommun. För varje Natura 2000-område tar länsstyrelsen fram en bevarandeplan med beskrivning av områdets värden, vilka arter och naturtyper som finns, målen för området, vilka skydds- och skötselåtgärder som behövs samt eventuella hot mot värdena. Natura 2000-områden har ett särskilt starkt lagskydd. Det krävs tillstånd för att "bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom och utanför Natura 2000-områden.

Riksintresseregleringen innebär utöver områdesskyddet att natur- och kulturvärden i områdena inte får skadas påtagligt av exploateringsföretag och andra ingrepp.

Södertälje kommun omfattas av följande Natura 2000-områden:

• Botten	• Nora Holmäng
• Brant syd Lanaren	• Oaxen
• Bårsjön	• Orrsättra
• Fifång	• Sjögård
• Grottberget	• Skanssundet
• Hamnskär	• Skillebyholm
• Hörningsholm	• Skogstorp
• Jurstaholm	• Slessberget
• Kalkberget	• Stora Alsjön
• Kiholm	• Stora Envättern
• Korpberget	• Stångberget
• Kvedesta	• Talbystrand
• Kålsö	• Tullgarn, ost
• Ledarön	• Vattgruvsmossen
• Lina	

Kommunens ställningstagande

Vi värnar de utpekade Natura 2000-områdena i kommunen. Ingen exploatering som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området på ett negativt sätt föreslås i översiktsplanen. I planeringen bör bedömningar göras tidigt om hur en markanvändning, inom och intill ett Natura 2000-område, kan komma att påverka miljön i området.

Konsekvenser av förslaget

Firande av Mölnbodagen på Långbro gård. Foto: Beatrice Graalheim

Sammanfattning av hållbarhetsbedömning

Hållbarhetsbedömningen är ett fristående material framtaget av externa konsulter.

Bakgrund

Södertälje kommun har tagit fram granskningshandlingar för en ny översiktsplan (ÖP) vilken ska beskriva utvecklingen till år 2050. Översiktsplanen ska redogöra för och ge vägledning för hur kommunens mark och vattenområden på sikt ska utvecklas, tillgängliggöras och bevaras på ett hållbart och resurseffektivt sätt. Översiktsplanen ska också visa grundläggande mål och strategier vilka ska vägleda det långsiktiga samhällsbyggandet i kommunen. Enligt 6 kap i miljöbalken ska de planer eller program som antas medföra en betydande miljöpåverkan omfattas av en strategisk miljöbedömning med miljökonsekvensbeskrivning (MKB) och som huvudregel, antas översiktsplaner medföra en betydande miljöpåverkan.

Föreliggande dokument är en integrerad hållbarhetsbedömning som belyser vilka konsekvenser som kan uppstå utifrån ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv om utveckling sker i enlighet med Södertäljes nya översiktsplan. Den strategiska miljöbedömningen med Miljökonsekvensbeskrivningen är kompletterad med en social konsekvensanalys (SKA) och en ekonomisk konsekvensanalys (EKA). Miljökonsekvensbeskrivningen omfattar en redogörelse av de konsekvenser som Södertäljes nya översiktsplan 2050 med tillhörande övergripande utvecklingsinriktning och föreslagen markanvändning kan antas medföra vid ett genomförande. Följande miljökonsekvensbeskrivning omfattar också avstämnings mot miljö- och hållbarhetsmål samt mot miljöbalken.

Alternativ

Den integrerade hållbarhetsbedömningen belyser i följande rapport vilka konsekvenser som kan uppstå utifrån ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv om utveckling sker i enlighet med Södertäljes nya översiktsplan. Hållbarhetsbedömningen lyfter också vad som är viktigt att tänka på i den fortsatta planeringen för att undvika eller begränsa påverkan på omgivande miljö.

För att bedöma vilka miljökonsekvenser som uppstår jämförs den föreslagna översiktsplanen med en situation utan att planen genomförs, ett så kallat nollalternativ. Nollalternativet utgörs av Södertälje kommuns gällande översiktsplan "Framtid Södertälje – Översiktsplan 2013–2030". Nollalternativet innebär alltså att kommunen fortsätter att jobba efter ÖP 2013–2030.

Samråd och avgränsning

Enligt miljöbalken 6 kap. 9§ och 10§ ska kommun och myndigheter samråda om hur omfattning och detaljgrad ska avgränsas i MKB:n med hänsyn till berörd plan. Denna avgränsning omfattar även hållbarhetsbedömningen i stort.

Ett avgränsningssamråd genomfördes med Länsstyrelsen Stockholm 2023-12-08. Den geografiska avgränsningen omfattas av kommunens yttre gränser och den tidsmässiga avgränsningen för översiktsplanen är fram till 2050.

Hållbarhetsbedömningen innehåll avgränsas till följande aspekter:

- Naturmiljö
- Kulturmiljö
- Påverkan på vatten
- Klimatanpassning
- Trafik
- Påverkan på luft
- Buller
- Hälsa och säkerhet
- Lanspråktagande av jordbruksmark
- God livsmiljö
- Näringsliv

Aspekten trafik bedöms inte med avseende på miljö då dess huvudsakliga miljökonsekvenser omfattas av luft och buller vilka bedöms under respektive avsnitt. God livsmiljö och näringsliv bedöms enbart utifrån sociala och ekonomiska aspekter.

Samlad bedömning

Nedan följer en kortfattad redogörelse för konsekvenserna gällande miljö- och sociala aspekter. Den ekonomiska bedömning görs i denna miljökonsekvensbeskrivning utifrån ett holistiskt perspektiv som beaktar det miljömässiga, det sociala och det ekonomiska perspektivet integrerat. En sammanfattning av miljö- och sociala konsekvenser presenteras i tabellen nedan.

	Miljökonsekvenser	Sociala konsekvenser
Naturmiljö	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Liten positiv konsekvens
Kulturmiljö	Liten till mycket liten negativ konsekvens	Liten positiv konsekvens
Påverkan på vatten	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Obetydlig negativ konsekvens.
Klimatanpassning	Måttligt positiv konsekvens	Liten positiv konsekvens
Trafik	Bedöms inte	Liten positiv konsekvens
Påverkan på luft	Liten negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens
Buller	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Liten negativ konsekvens
Hälsa och säkerhet	Liten negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens
Lanspråktagande av jordbruksmark	Liten negativ konsekvens	Liten positiv konsekvens
God livsmiljö	Bedöms inte	Måttlig positiv konsekvens
Näringsliv	Bedöms inte	Liten positiv konsekvens

Miljökonsekvenser

Översiktsplanen ger upphov till flertalet konsekvenser och bedöms ha små eller mycket små negativa konsekvenser på aspekterna kulturmiljö, luft, hälsa och säkerhet samt ianspråktagande av jordbruksmark. För aspekten klimatanpassning är konsekvenserna små till måttligt positiva. För vatten, naturmiljö och buller bedöms konsekvenserna varken vara positiva eller negativa i sin helhet. Sammantaget bedöms planen varken ha en positiv eller negativ miljökonsekvens i sin helhet.

Sociala konsekvenser

Översiktsplanen har ett stort fokus på social hållbarhet genom att översiktsplanen prioriterar åtgärder och förslag som verkar för en mer socialt sammanhållen kommun. Konsekvenserna av planförslaget är till stor del positiva avseende det sociala perspektivet. Översiktsplanen gör viktiga ställningstaganden vilket skapar goda förutsättningar för välriktade prioriteringar i kommande planeringsskeden som på sikt genererar positiva sociala konsekvenser för Södertälje kommun.

Kommunekonomiska konsekvenser

Den ekonomiska konsekvensbedömningen konstaterar att Södertäljes nya översiktsplan har som ett överordnat syfte att möjliggöra för förutsättningar som på sikt leder till ett mer jämlikt Södertälje med välmående kommuninvånare. I relativa termer leder föreslagna satsningar och framtagna strategier i Södertäljes nya översiktsplan till ökade kommunekonomiska kostnader. Den ekonomiska bedömning görs i denna miljökonsekvensbeskrivning utifrån ett holistiskt perspektiv som beaktar det miljömässiga, det sociala och det ekonomiska perspektivet integrerat vilket resulterar i positiva kumulativa effekter för Södertälje kommun. De miljömässiga satsningarna och åtgärderna som är föreslagna inom ramen för den nya översiktsplanen leder till exempel till positiva synergier för den biologiska mångfalden, för människors hälsa och välbefinnande samt för klimatet genom att verka förebyggande mot exempelvis värmeböljor samt ökad nederbörd.

Avstämning mot mål och miljöbalken

Översiktsplanen bedöms generellt påverka FN:s globala hållbarhetsmål i en positiv riktning. Mål 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 och 16 bedöms påverkas positivt, mål 6, 12, 14 och 15 bedöms varken påverkas positivt eller negativt och mål 13 bedöms påverkas negativt.

Översiktsplanen bedöms bidra positivt till måluppfyllelse för de nationella miljökvalitetsmålen begränsad klimatpåverkan (regionalt och nationellt), ingen övergödning och god bebyggd miljö. För målen begränsad klimatpåverkan och ett rikt odlingslandskap kan ÖP:n bidra något negativt ur ett lokalt perspektiv. För övriga mål bedöms inte översiktsplanen förhindra måluppfyllelse.

Måluppfyllelse för miljökvalitetsnormerna för vatten, luft och omgivningsbuller bedöms inte förhindras av översiktsplanen. För miljö-kvalitetsnormen för fisk- och musselvatten bedöms ÖP:n kunna bidra till måluppfyllelse.

**Södertälje
kommun**

Södertälje kommun

Besök: Stadshuset, Nyköpingsvägen 26, Södertälje

Tel: 08-523 010 00 (kontaktcenter)

E-post: oversiktsplan@sodertalje.se

www.sodertalje.se/oversiktsplan